חסידות · ברסלב · ספרי רבי לוי יצחק בנדר

ספר שיח שרפי קודש ב

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ספר שיח שרפי קודש ב

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ספר-שיח-שרפי-קודש-ב/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

שיח שרפי קודש חלק שני 9
שיחות וסיפורים מרבינו הקדוש זיע"א ... 9
ב-א 9
ב-ב 9
ב-ג 9
ב-ד 9
ב-ה 9
ב-ו 10
ב-ז 10
ב-ח 10
ב-ט 10
ב-י 10
ב-יא 10
ב-יב 10
ב-יג 10
ב-יד 11
ב-טו 11
ב-טז 11
ב-יז 11
ב-יח 11
ב-יט 11
ב-כ 12
ב-כא 12
ב-כב 12
ב-כג 12
ב-כד 12
ב-כה 12
ב-כו 12
ב-כז 12
ב-כח 13
ב-כט 13
ב-ל 13
ב-לא 13
א-קסט 13
ב-לב 13
ב-לג 13
ב-לד 13
ב-לה 14
ב-לו 14
ב-לז 14
ב-לח 14
ב-לט 14
ב-מ 15
ב-מא 15
ב-מב 15
ב-מג 15
ב-מד 15
ב-מה 15
ב-מו 15
ב-מז 16
ב-מח 16
ב-מט 16
ב-נ 16
ב-נא 16
ב-נב 16
ב-נג 16
ב-נד 16
ד-שפט 17
ב-נה 17
ב-נו 17
ב-נז 17
ב-נח 17

ב-נט 17
ב-ס 18
ב-סא 18
ב-סב 18
ב-סג 18
ב-סד 18
ב-סה 18
ב-סו 18
ב-סז 18
ב-סח 19
ב-סט 19
ב-ע 19
ב-עא 19
ב-עב 19
ב-עג 19
ג-רא 19
ב-עד 19
ב-עה 20
ב-עו 20
ב-עז 20
ב-עח 20
ב-עט 20
ג-רלא 20
ב-פ 20
ד-תקיג 20
ג-סח 21
ב-פא 21
ב-קפה 21
ב-פב 21
ב-פג 21
ב-פד 21
ב-פה 21
ב-פו 22
ב-פז 22
ב-פח 22
ב-פט 22
ב-צ 22
ב-צא 23
ב-צב 23
ב–תקיד 23
ב-צג 23
ב-צד 23
ב-צה 23
ב-צו 24
ב–תרי 24
ב-צז 24
ב-צח 24
ב-צט 24
ב-ק 25
ב-קא 25
ב-קב 25
ב-קג 25
ב-קד 26
ב-קה 26
ב-קו 26
ב-קז 26
ב-קח 26
ב-קט 26
ב-קי 27
ב-קיא 27
ב-קיב 27
ב-קיג 27
ג-תרד 27
ב-קיד 28

ב-קטו 28
ב-קטז 28
ב-קיז 29
ב-קיח 29
ב-קיט 30
ב-קכ 30
ב–תרמו 30
ב-קכא 30
ב-קכב 30
ב-קכג 31
ב-קכד 31
ב-קכה 31
ב-קכו 31
ב-קכז 32
א-שכה 32
א-שכו 32
ב-קכח 33
ב-קסב 33
ב-קכט 34
ב-קל 34
ב-קלא 34
ב-קלב 34
ב-קלג 34
ב-קלד 35
ב-קלה 35
ב-קלז 36
ב-רפא 36
ב-קלח 36
ב-קלט 36
א-קסה 36
ב-קמ 36
ב-עז 37
ג-רכט 37
ג-תל 37
ב-קמא 37
ב-קמב 38
ב-קמג 38
ב-קמד 38
ב-קמה 39
ב-קמו 39
ב-קמז 39
ב-קמח 40
ב-קמט 41
ב-קנ 41
ב-קנא 41
ב-קנב 41
ב-קנג 42
ב-קנד 42
ב-קנה 42
ב-קנו 42
ב-קנז 43
ב-קנח 43
ב-קנט 43
ב-קס 43
ב-קסא 43
ב-קסב 44
ב-קסג 45
ב-קסד 45
ב-קסט 46
ב-קע 47
ב-קעד 47
א-תקצג 48
ב-קעז 48
ב-קעח 48

ב-קעט 48
ב-קפ 48
ב-קפא 49
ב- קפב 49
ב- קפג 50
ב- קפד 50
ב-קפה 50
ב- קפו 50
ב-קפז 50
א-שלג 50
א-שלד 51
ב-קפח 51
ב-קפט 52
ב-קצ 52
ב-קצא 52
ב-קצב 52
ב-קצג 52
ב-קצה 53
ב-קצו 53
ב-קצז 53
ב-קצח 53
ב-קצט 54
ב-ר 55
ב-רא 55
ב-רב 55
ב-רג 55
ב-רד 55
ב-רה 56
ב-רו 56
ב-רז 56
ב-רח 56
ב-רט 56
ב-רי 56
ב-ריא 57
ב-רבי 57
א-תקכט 57
ד-לב 57
ב-ריג 58
ב-ריד 58
ב-רטו 58
ב-רטז 58
ב-ריז 58
ג-תקמז 58
ב-ריח 59
ב-ריט 59
ב-רכ 59
ב-רכא 59
ב-רכב 59
ה - סח 60
ה- קמד 60
ב-רכג 60
ב-רכד 60
ב-רכה 60
ב-רכו 61
ב-רכז 61
ב-רכח 61
ב-רכט 61
ב-רל 62
ב-רלא 62
ב-רלב 62
ב-רלג 63
ב-רלד 63
ב-רלה 63
ב-רלו 63

ב-רלז 64
ב-רלח 64
ב-רלט 64
ב-רמ 64
ב-רמא 64
ב-רמב 64
ב-רמג 65
ב-רמד 65
ב-רמה 65
ב-רמו 65
ב-רמז 65
ב-רמח 66
ב-רמט 66
ב-רנ 67
ב-רנא 67
ב-רנב 67
ב-רנג 67
ב-רנד 68
ה - נג 68
ה- תפה 68
ב-רנה 68
ב-רנו 69
ב-רנז 69
ב-רנח 69
ב-רנט 69
ב-רס 70
ב-רסא 70
ב-רסב 70
ב-רסג 71
ב-רסד 71
ב-רסו 72
ב-רסז 72
ב-רסח 72
ב-רסט 72
ב-ער 72
ב-רעא 73
ב-ערב 73
ב-רעג 73
ב-רעד 73
ב-ערה 73
ב-רעו 73
ב-רעז 73
ב-רעח 74
ב-רעט 74
ב-רפ 74
ב-רפא 74
ב-קלז 74
ב-רפב 74
ב-רפג 75
ב-רפד 75
ב-רפה 75
ב-רפו 75
ב-רפז 75
ב-רפח 75
ב-רפט 76
ב-רצ 76
ב-רצא 76
ב-רצב 76
ב-רצג 76
ב-רצד 76
ב-רצה 77
ב-רצו 77
ב-רצז 77
ב-רחצ 78

ב-רצט 78
ב-ש 78
ה - תפג 78
ב-שא 79
א-ריח 79
א-רעט 79
ב-שב 79
ב-שג 79
ב-דש 80
ב-שה 80
ב-שו 80
ג-תרט 84
ד-רסד 84
ה- שצח 85
ה- תעו 85
ב-שז 86
ב-שח 86
ב-שט 86
ב-שי 87
ב-שיא 87
ב-שיב 87
ב-שיג 87
ב-שיד 87
ב-שטו 87
ב-שטז 87
ב-שיז 87
ב-שיח 87
ב-שיט 88
ב-שכ 88
ב-שכא 88
ב-שכב 88
ב-שכג 88
ב-שכד 88
ב-שכה 88
ב-שכו 89
ב-שכז 89
ב-שכח 89
ב-שכט 89
ב-של 89
ב-שלא 89
ג-קא 89
ב-שלב 89
ב-שלג 90
ב-שלד 90
ב-שלה 90
ב-תקלט 96
ב-תקעא 103
ב-תרלב 117
א-תרצא 145

שיח שרפי קודש חלק שני

שיחות וסיפורים מרבינו הקדוש זיע"א

ב-א

רַבֵּנוּ אָמַר, כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל וְשׁוֹקֵעַ לְתוֹךְ בּוֹץ וְטִיט אָסוּר לוֹ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְלִשְׁהוֹת שָׁם, רַק רֶגֶל בַּחוּץ רֶגֶל בְּפָנִים, רֶגֶל בַּחוּץ רֶגֶל בְּפָנִים, וְכֵךְ הָרֶגֶל הָאַחֲרוֹנָה כְּבָר תִּהְיֶה בַּחוּץ, "אַז מְ'פַאלְט אִין בְּלָאטָע טָאר מָען דְּאַרְט נִישְׁט בְּלַיְיבְּן, נָאר אַ פּוּס אַרַיין אַ פּוּס אַרוֹיס, אַ פּוּס אַרַיין אַ פּוּס אַרוֹיס, אוּן דֶּער לֶעצְטֶער פּוּס וָועט זַיין אִין דְּרוֹיסְן". וְאַנַ"שׁ הָיוּ מַסְמִיכִים לָזֶה אֶת הַפָּסוּק "טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה" וְאַף עַל פִּי כֵן "וְאֵין מַעֲמָד", שֶׁאִינִי נִשְׁאָר בְּזֶה הַמַּעֲמָד שֶׁבִּיוֵן מְצוּלָה.

ב-ב

רַבֵּנוּ אָמַר: בְּעֵת שֶׁמַּתְחִיל הָאָדָם לְהִתְבּוֹדֵד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עַל צָרָכָיו, יִתֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ תּוֹדָה עַל כָּל חֶסְדָיו שֶׁגָּמַל עִמּוֹ וְאַחַר כַּךְ יַתְחִיל לְבַקֵּשׁ עַל צָרָכָיו, כִּי כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהִתְבּוֹדֵד וּמְבַקֵּשׁ רַק עַל צָרָכָיו וְחֶסְרוֹנוֹתָיו, אוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ "וְכִי אֵין לְךָ כְּלוּם עַל מַה לְהוֹדוֹת לִי", "הָאסְט מִיר גָּאר נִישְׁט וָואס צוּ דַאנְקָען".

ב-ג

כַּיָדוּעַ הִזְהִיר רַבֵּנוּ מְאֹד לִבְלִי לְעַשֵּׁן בְּמִקְטֶרֶת, וְאָמַר: "וְכִי חָסֵר תַּאֲוֹת עַד שֶׁצְּרִיכִים גַּם תַּאֲוָה זוּ", "סְ'אִיז קַארְג תַּאֲוֹת וָואס מְ'דַארְף דִּי תַּאֲוָה אוֹיךְ".

ב-ד

כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ עִם רַבִּי יוּדְל מֵהַנְהָגָה זוּ שֶׁצִּוָּה שֶׁלֹּא לְעַשֵּׁן מִקְטֶרֶת וּלְהָרִיחַ טַבַּק, אָמַר לוֹ "לִפְעָמִים עַל יְדֵי שֶׁרְגִילִים בָּזֶה יְכוֹלִים לָבוֹא לִידֵי אִיסּוּר יִחוּד חַס וְשָׁלוֹם, כִּי לִפְעָמִים כְּשֶׁאֵין לְהָרָגִיל בָּזֶה אֶת הַטִּיטוּן וְהַטַּבַּק בַּבּוֹקֶר כְּשֶׁקָּם מִשְׁנָתוֹ, יֵלֵךְ לִפְנֵי הַתְּפִלָּה לְבֵית חֲבֵרוֹ לִשְׁאוֹל מִמֶּנּוּ מְעַט טִיטוּן וְטַבַּק, וַחֲבֵרוֹ לֹא יִהְיֶה בְּבֵיתוֹ וְעַל יְדֵי זֶה יָכוֹל לָבוֹא חַס וְשָׁלוֹם לִידֵי אִיסּוּר יִחוּד".

ב-ה

אָמַר, הָיִיתִי רוֹצֶה לְהַנְהִיג מִנְהָג בָּעוֹלָם: "הַיּוֹם אַיְרוּסִין וּלְמָחָרָת הַחֻפָּה, וְאֶת הַהֲכָנוֹת לַחֲתֻנָּה יָכִינוּ לִפְנֵי הָאֵירוּסִין", "אִיךְ הָאב גִּיוָואלְט אַרַיין פִּירְן בַּיי דִּי וֶועלְט הַיינְט תְּנָאִים מָארְגָן חֻפָּה, אַיי צוּגְרַייטְן? זָאל מָען פְּרִיעֶר צוּגְרַייטְן".

ב-ו
רַבֵּנוּ אָמַר: "לִפְעָמִים כְּשֶׁלֹּא רוֹצִים לִסְבּוֹל מְעַט סוֹבְלִים הַרְבֵּה", "אַמָאל אַז מֶען וויל נִישְׁט לַיְידְן אַ בִּיסְל לַיידְט מֶען אַ סַאךְ".

ב-ז
כְּשֶׁדִּבֵּר פַּעַם רַבֵּנוּ מִמַּעֲלַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אָמַר: מַה הָיוּ כַּיּוֹם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לוּלֵא זֹאת שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם הָיוּ הֵם צוֹעֲנִים נַוָּודִים, "וָואס וָואלְטָן אִידְן גִּיוֶוען וָוען זֵיי גֵייֶען נִישְׁט אֶרוֹיס פּוּן מִצְרַיִם וָואלְטָן זֵיי גִּיוֶוען צִיגַאנֶערְס".

ב-ח
אָמַר רַבֵּנוּ": "אֵין אָנוּ אוֹחֲזִים מֵהָרוֹפְאִים וּרְפוּאוֹתֵיהֶם, אוּלָם כְּשֶׁכְּבָר הוֹלְכִים לְרוֹפֵא שֶׁיֵּלְכוּ לָרוֹפֵא הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר", "מִיר הַאלְטָן נִישְׁט פּוּן דָּאקְטוֹרִים אָבֶּער אַז מֶען גֵייט, זָאל מֶען נָעמֶען דֶּעם גְּרֶעסְטֶן".

ב-ט
רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם לְעִנְיַן הָרוֹפְאִים וְהָרְפוּאוֹת, "הַחוֹלָאַת נִשְׁאֶרֶת חוֹלָאַת - גַּם אַחֲרֵי הַטִּפּוּל בָּרוֹפֵא וְהָרְפוּאוֹת - וְהֵם רַק מְרַפְּאִים כְּמוֹ "לַאטָע". דְּהַיְינוּ: כְּמוֹ טְלַאי, שֶׁתּוֹפְרִים חֲתִיכַת בֶּגֶד עַל הַחוֹר שֶׁנַּעֲשָׂה בַּבֶּגֶד, "דָּאס חוֹלָאַת בְּלַיְיבְּט חוֹלָאַת נָאר מ'לַייְגְט אַלַאטָע".

ב-י
אָמַר: "זֶה שֶׁהָאָדָם אוֹכֵל מִמַּה שֶׁאַחֵרִים וְלֹא מֵהַמָּנָּח וְהַמֻּגָּשׁ לְפָנָיו, זֶהוּ הַנִּקְרָא "תַּאֲוַת אֲכִילָה". כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לֶאֱכוֹל בִּמְתִינוּת וּבְנַחַת מֵהַמֻּנָּח קָרוֹב וְסָמוּךְ לוֹ.

ב-יא
הִקְפִּיד שֶׁיִּקְרְאוּ שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם בְּעֶרֶב שַׁבָּת דְּוְקָא.

ב-יב
רַבֵּנוּ אָמַר: לְבָרֵר וּלְדַקְדֵּק בְּאוֹכֶל, מַה טּוֹב וְטָעִים וּמַה לֹּא, זֶה נִקְרָא תַּאֲוַת אֲכִילָה "פְּרִיבֶּעְנְדִיוֶוען אִין עֶסִין אִיז תַּאֲוַת אֲכִילָה".

ב-יג
אָמַר: לִשְׁמִיעַת בְּדִיחוּת נִצְרָכִים שְׁלֹשָׁה תְּנָאִים: א. לְהִזָּהֵר מִבְּלִי לִפְגּוֹעַ בְּכָבוֹד הַשֵּׁנִי. ב. לְבִלִי לְדַבֵּר נִיבּוּל-פֶּה. ג. לֹא לְהִתְכַּוֵּן לִכְבוֹד עַצְמוֹ. וְהִפְטִיר: כָּעֵת כְּבָר יְכוֹלִים הִנְּכֶם לְהִתְבַּדֵּחַ. "נִישְׁט טְרֶעפְּען יֶענֶעם, נִישְׁט רֶעדְן נִיבּוּל-פֶּה, נִישְׁט מֵיינֶען זִיךְ – הַיינְט זְאגְט וָועְרְטַלַאךְ".

ב-יד

אָמַר פַּעַם רַבֵּנוּ: מַדּוּעַ אֵין אַתֶּם מְקָרְבִים אֶת נְשׁוֹתֵיכֶם וְעוֹשִׂים גַּם אוֹתָם לַחֲסִידוֹת? "פַּאר וָואס מַאכְט אִיר נִישְׁט אַייעֶרע וַוייבֶּער קיין חֲסִידוֹת"? כִּי אָז נָקֵל לוֹ לְאִישׁ לְהִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ הַחֲסִידוּת וְהַיִּרְאָה כִּדְבָעֵי.

ב-טו

אָמַר רַבֵּנוּ: אֵינִי רוֹצֶה שׁוֹחֵט מֵאֲנָשַׁי, אוּלָם אִם שׁוֹחֵט, שֶׁלְּפָחוֹת יִהְיֶה מֵאֲנָשַׁי, "אִיךְ וויל נִישְׁט אַ שׁוֹחֵט פּוּן מַיְינָע לַייט אֲבֶּער וואו אַ שׁוֹחֵט זָאל עֶר חָאטְשׁ זַיין פּוּן מַיְינָע לַייט" .

ב-טז

אָמַר: "לֹא אִיכְפַּת לִי שֶׁתְּדַבְּרוּ וְתָשִׂיחוּ מִמֶּנִּי, וְשֶׁהַשֵּׁנִי יְבָרֵךְ בְּכַוָּנָה שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וְכָל זֶה יִהְיֶה בְּכֹחִי. וְהַלָּה לֹא יֵדַע שֶׁזֶּה בָּא מִכֹּחִי". וְהֵיינוּ כְּאוֹמֵר שֶׁיְּדַבְּרוּ וְיָשִׂיחוּ בְּדַרְכֵי עֲבוֹדַת ה' עַל פִּי דַּרְכֵי רַבֵּנוּ וְיעוֹרְרוּ אֶת הַשֵּׁנִי וְלֹא יָגַלּוּ לוֹ שֶׁהַדִּבּוּרִים הֵם מִתּוֹרוֹת רַבֵּנוּ, כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁהַלָּה לֹא יְקַבֵּל הַדְּבָרִים כְּשֶׁיֵּדַע מִי אָמְרָם, "מִיר הַאבְּן נִישְׁט מֶען זָאל רֶעדְן פּוּן מִיר מֶען זָאל שְׁמוּעֶסְן פּוּן מִיר, עֶר זָאל בֶּענְטְשֶׁן עֶרְנְסְט, דַּאוּונֶען עֶרְנְסְט, סְ'זָאל זַיין פּוּן מַיין כֹּחַ אוּן עֶר וֶועט נִישְׁט וויסֶן אַז סְ'איז פּוּן מַיין כֹּחַ". וְהָיָה אוֹמֵר עַל זֶה רַבִּי יִשְׂרָאֵל טְרָהוּוויצֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אַף עַל פִּי שֶׁאמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה "כָּל הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְּאֻלָּה לָעוֹלָם" זֶה דַּוְקָא שֶׁגַּם בְּדִבּוּרָיו מֵבִיא גְּאֻלָּה לָעוֹלָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם יֹאמַר אוֹתָם הַדְּבָרִים בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ לֹא יֹאבֶה הַשּׁוֹמֵעַ לְשׁוֹמְעָם, אָזַי אַדְרַבָּא צָרִיךְ לְהַעֲלִים אֶת מְקוֹרָם כְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ הַנַּ"ל, וּבָזֶה יִגְאַל אֶת הַדִּבּוּרִים.

ב-יז

רַבֵּנוּ אָמַר: בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּזְכָּרִים בִּי, נַעֲשִׂים כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד מֵחָדָשׁ. "וֶוען מִיךְ עֶרְמָאנְט זִיךְ אִין מִיר אִיז מֶען כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד".

ב-יח

מְסַפְּרִים שֶׁפַּעַם נִכְנַס אֶחָד לְרַבֵּנוּ וְאָמַר עָלָיו רַבֵּנוּ שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה כְּבָר שָׁכַב בְּכַעֲשָׂרָה בָּתֵּי קְבָרוֹת לְרוֹב הַגַּלְגּוּלִים שֶׁנֶּעֱנַשׁ בָּהֶם.

ב-יט

סִפֵּר רַבִּי נַפְתָּלִי, שֶׁבַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ וְשָׁמַע מִמֶּנּוּ אֶת הַנִּגּוּן שֶׁל "אֲזַמֵּר בְּשָׁבְחִין", הִתְלַהֵב בְּדִבֵּקוּת נוֹרָאָה כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁקָּשַׁר אֶת רֹאשׁוֹ בְּמִטְפַּחַת, כִּי חָשַׁשׁ שֶׁמֹּרֶב הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁיִּקָּדֵה בְּתוֹכוֹ, יִפָּגַע מוֹחוֹ, חַס וְשָׁלוֹם.

ב-כ

אָמַר: "עוד יהיה למשיח עבודה גדולה מאד להכניס באנשי-העולם תפלת שמונה-עשרה נקיה ממחשבות-זרות" - "משיח וועט נאך האבן א גרוייסע עבודה אריין ברענגן אין דער וועלט א ריינע שמונה-עשרה".

ב-כא

יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁשֵּׁם מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הָיָה "הוֹרֶדֶענְקֶע", וְלֹא יָדוּעַ אִם נִקְרָא עַל שֵׁם הָעִיר הוֹרֶדֶענְקֶע אִם לֹא; בְּאוּמָאן הָיָה נִמְצָא נוּסַח הַתְּנָאִים שֶׁל רַבֵּנוּ מִזִּיווּגוֹ הַשֵּׁנִי וְהָיָה כָּתוּב בּוֹ: רַבִּי נַחְמָן בֶּן שִׂמְחָה וְתוּ לֹא.

ב-כב

פַּעַם, כְּשֶׁבָּא בָּחוּר לְרַבֵּנוּ שֶׁהִתְקָרֵב מִקָּרוֹב, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: עַכְשָׁו אֵין לִי מַה לוֹמַר לְךָ; לֵךְ וְהִתְחַתֵּן! וְאַחַר-כָּךְ תָּשׁוּב אֵלַי.

ב-כג

אָמַר פַּעַם רַבֵּנוּ: "עְנְיָן רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי הוּא עֵירְנוּת". "רַבִּי שִׁמְשׁוֹן עֶר אִיז אַ וואכְטְיָעֶר". וְעַל שֵׁם הַכָּתוּב: "עִ'יר" וְ'קַדִּישׁ מִ'ן שְׁ'מַיָּא נָ'חִית, רָאשֵׁי תֵּבוֹת שִׁ'מְ'ע'וֹ'ן'. (וְעַיֵּן בְּמַרְאֵה מְקוֹמוֹת הָרַב מִטְשֶׁעֶרִין שֶׁבְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת (אוֹת שִׁינָה א): מִי שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ בְּיוֹתֵר מְרֻחָק מֵהַשֵּׁנָה בְּיוֹתֵר, שֶׁהִסְמִיךְ לָזֶה הָרַב אֶת הַפָּסוּק עִיר-וְקַדִּישׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל).

ב-כד

רַבֵּנוּ שִׁבַּח אֶת סִפְרוֹ "לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" וְאָמַר: "הַסֵּפֶר שֶׁלִּי חַיָּב לְבַקֵּעַ גִּידִים" ! "מַיִן סֵפֶר אִיז מְחוּיָב צוּ טְרֶעֶנֶין אֲדֶערִין" !, וְעַיֵּן בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהֲר"ן" סִימָן שמ"ט.

ב-כה

רַבֵּנוּ אָמַר שֶׁכְּשֶׁיִּלְמְדוּ שֻׁלְחָן עָרוּךְ יִלְמְדוּ וְיַזְכִּירוּ גַּם אֶת ה"בְּאֵר הַגּוֹלָה" שֶׁעַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, שֶׁבּוֹ מְצוּיָן מְקוֹר הַדִּינִים. (וְעַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק א' סִימָן י"ב בְּהַגָּהוֹת הָרַב מִטְשֶׁעֶרִין).

ב-כו

רַבֵּנוּ הֶחְמִיר מְאֹד בְּעְנְיַן גֵּירוּשִׁין, דְּהַיְינוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה אָדָם כָּל מַה שֶּׁבְּיכָלְתּוֹ וְלֹא יְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁסּוֹבֵל מִמֶּנָּה סֵבֶל רַב, (וְעַיֵּן בְּתוֹרָה צ' שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב).

ב-כז

אָמַר רַבֵּנוּ, כְּבָר הִשְׂגַּחְתִּי וְדַאֲגְתִּי לְהוֹצָאוֹת הַנְּסִיעָה שֶׁל אַנַ"שׁ, הַבָּאִים אֵלַי לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְגַם עַל הוֹצָאוֹת הַנְּסִיעָה חֲזָרָה, "אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אוֹיסְגִיקוּקְט אוֹיף מַיינָע מֶענְטְשֶׁן וְואס קוּמֶען צוּ מִיר אוֹיף רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אוּן אוֹיף צוּרִיק אוֹיף" .

ב-כח
אָמַר רַבֵּנוּ: עֲבוּרִי עוֹד אַף אֶחָד לֹא הִפְסִיד, "צוּ מִיר הָאט נָאךְ קֵיינֶער נִישְׁט דֶּערְלַייגְט".

ב-כט
אָמַר: "הָיִיתִי רוֹצֶה לְהַנְהִיג בָּעוֹלָם שֶׁבְּיוֹם הַבַּר-מִצְוָה יַנִּיחַ הַבַּר-מִצְוָה שְׁנֵי זוּגוֹת תְּפִלִּין רַשִׁ"י וְרַבֵּינוּ-תַּם". "אִיךְ וָואלְט גִּיוֶוואלְט אַרַיין בְּרֶענְגֶען אַז מְ'וֶועְרְט בַּר מִצְוָה זָאל מֶען לֵייגְן בַּאלְד צְוֵוי פָּאר תְּפִלִּין".

ב-ל
אָמַר רַבֵּנוּ: "רוֹצֶה אֲנִי שֶׁהַבָּחוּר הַבַּר מִצְוָה יַנִּיחַ הַתְּפִלִּין בְּיוֹם הַבַּר-מִצְוָה לֹא קוֹדֶם".

ב-לא
אָמַר רַבֵּנוּ: "אִם הַצַּדִּיקִים הָיוּ שְׁלֵמִים בְּדַעְתָּם עִמִּי, הָיִיתִי מְבַטֵּל לְגַמְרֵי אֶת הַגְּזֵרוֹת, שֶׁגָּזְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל" הַיְינוּ: הַגְּזֵרוֹת שֶׁל לְקִיחַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַצָּבָא, וְעוֹד שְׁאָר גְּזֵרוֹת רָעוֹת", "אוֹיב דִּי צַדִּיקִים זָאלְן הָאלְטְן מִיט מִיר, וָואלְט אִיךְ מְבַטֵּל גִּיוֶוען אִין גַאנְצְן דִּי פּוּנְקְטְן נָאר אִיךְ הָאב דָאס אָפּ גִישְׁטוּפְט אוֹיף עֶטְלִיכֶע אוּן צְוָואנְציג יָאר" .

א-קסט
שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר כְּשֶׁאֶחָד יֵשׁ לוֹ צַעַר וּמְקַבֵּל אוֹתוֹ וְאוֹמֵר שֶׁהוּא טוֹב, אוֹמֵר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: זֶה טוֹב? אֲנִי עוֹד אַראַך מַהוּ טוֹב. – "אָט דָאס אִיז גוּט אִיךְ וָועל דִּיר וַוינְזֶן וָואס גִּיט אִיז". (שם מו).]

ב-לב
אָמַר: "כְּשֶׁאֶחָד פּוֹגֵשׁ בַּחֲבֵרוֹ וְשׁוֹאֲלוֹ הַלָּה לִשְׁלוֹמוֹ וְאוֹמֵר לוֹ, לֹא טוֹב - אוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "זֶה לֹא טוֹב?! עוֹד אַרְאֶךָּ מַהוּ לֹא טוֹב..." וּבָאִים עָלָיו רָעוֹת רַבּוֹת, רַחֲמָנָא-לִיצְלָן. אוּלָם, כְּשֶׁפּוֹגְשׁוֹ חֲבֵרוֹ וְשׁוֹאֲלוֹ לִשְׁלוֹמוֹ וְעוֹנֶה לוֹ בְּשִׂמְחָה: "טוֹב, בָּרוּךְ-הַשֵּׁם" ! אַף-עַל-פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין טוֹב לוֹ אוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "זֶה נִקְרָא טוֹב?! עוֹד אַרְאֶךָּ מַהוּ טוֹב..." ! (וע"ע לעיל בח"א, סעיף קס"ט).

ב-לג
כְּשֶׁדִּבְּרוּ פַּעַם לִפְנֵי רַבֵּנוּ מֵרַבִּי אַבְרָהָם בֶּן הַמַּגִּיד, הַמְכֻנֶּה בְּפִי הָעוֹלָם "הַמַּלְאָךְ", אָמַר רַבֵּנוּ: "אָדָם, גָּדוֹל הוּא מִמַּלְאָךְ" !.

ב-לד
אָמַר רַבֵּנוּ: "צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשָּׁמֵר, שֶׁהַקְּטָנוּת וְהַשִּׁפְלוּת שֶׁלּוֹ לֹא תְּכַסֶּה עַל גַּדְלוּתוֹ הָאֲמִתִּית, כִּי לִפְעָמִים הָאָדָם מַשְׁפִּיל וְשׁוֹבֵר אֶת רוּחוֹ בְּקִרְבּוֹ יוֹתֵר מִדַּי וְשׁוֹכֵחַ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן מַעֲלוֹת רַבּוֹת וְנִפְלָאוֹת". "דַיין קְלֵייניקֵייט זָאל נִישְׁט פַּאר שְׁטָעלְן דַיין גְּרוֹיסְקֵייט".

ב-לה

הִקְפִּיד רַבֵּנוּ, שֶׁלֹּא יִבָּנֶה שׁוּם בַּר-יִשְׂרָאֵל לְעַצְמוֹ בַּיִת חָדָשׁ בְּחוּץ-לָאָרֶץ; וְכֵן נָהֲגוּ אַנ"ש, שֶׁלֹּא בָּנוּ לְעַצְמָם בַּיִת חָדָשׁ בְּחוּץ-לָאָרֶץ, כִּי אִישׁ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ תָּמִיד לְקַוּוֹת לְבִיאַת הַגּוֹאֵל, וְעַל-כֵּן אֵין נָכוֹן שֶׁיִּקְבַּע וְיִבְנֶה לְעַצְמוֹ בַּיִת בְּחוּץ-לָאָרֶץ. וּפַעַם, כְּשֶׁרָאָה רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל בַּאבְּרִינִיצָער זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵבִיא לְבָנִים כְּדֵי לִבְנוֹת לְעַצְמוֹ דִּירָה חֲדָשָׁה, אָמַר לוֹ: "אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם בָּעִרְנְיוּ, (נָכֶד רַבֵּנוּ), שֶׁשָּׁמַע לְאָבִי רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁלֹּא לִבְנוֹת דִּירָה חֲדָשָׁה בְּחוּץ לָאָרֶץ". כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבִּי יִשְׂרָאֵל, הִפְסִיק גַּם הוּא אֶת הַבְּנִיָּה.

ב-לו

אָמַר רַבֵּנוּ בְּלָשׁוֹן שְׁאֵלָה: "מַה טַּעַם יֵשׁ בַּדָּבָר, שֶׁלְּבֵן הַנּוֹלָד מַמְתִּינִים לִנְתִינַת שְׁמוֹ שְׁמוֹנָה יָמִים, וּלְבַת לֹא"? וְלֹא סְיֵם.

ב-לז

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבְּרוּ לִפְנֵי רַבֵּנוּ מֵעִנְיַן מַצָּה שְׁמוּרָה, וְהָיְתָה מֻנַּחַת עַל הַשֻּׁלְחָן מַצָּה שֶׁאֵינָהּ שְׁמוּרָה, נָגַע רַבֵּנוּ בַּמַּצָּה וְאָמַר: מַצָּה, שֶׁאֵינָהּ שְׁמוּרָה, וְחָזַר וְנָגַע בְּגוּפוֹ וְאָמַר: "שְׁמִירַת הַבְּרִית", וְחָזַר וְנָגַע בַּמַּצָּה וְאָמַר "זֶהוּ מַצָּה שְׁמוּרָה", "מַצָּה" - "שְׁמִירַת הַבְּרִית" אֵיזוֹ "מַצָּה שְׁמוּרָה". רַבֵּנוּ הָיָה נוֹהֵג לֶאֱכֹל רַק מַצָּה שְׁמוּרָה. (וע"ע לקמן סעיף נא). (צריך להיות: שרביז"ל אמר שמצה עם שמירת הברית זהו מצה שמורה).

ב-לח

אָמַר רַבֵּנוּ: "אוֹמְרִים הָעוֹלָם בְּדֶרֶךְ הֲלָצָה: אֶחָד, שֶׁאוֹכֵל חֲזִיר לְכָל הַפָּחוֹת, שֶׁיִּזֹּל שׁוּמָן הַחֲזִיר עַל זְקָנוֹ... וַאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת לֹא יִזֹּל עַל הַזָּקָן... "דִּי וֶועלְט זָאגְט אַז אַייְנֶער עֶסְט שׁוֹין חֲזִיר זָאל אִים חָאטְשׁ רִינֶען אוֹיף דִּי בָּארְד... אוֹן אִיךְ זָאג, זָאל חָאטְשׁ נִישְׁט רִינֶען אוֹיף דִּי בָּארְד..." כְּאוֹמֵר, שֶׁהָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁזֶּה הָאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה רַע, אַל יְהִיֶה צָבוּעַ וְיַסְתִּיר מַעֲשָׂיו, אֶלָּא טוֹב שֶׁיְּגַלֶּה וְיִרְאוּ הַכֹּל אֶת נִכְלוּתוֹ, וַאֲנִי אוֹמֵר שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת יִתְבַּיֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו הַמְגֻנִּים, וְלֹא יְגַלֶּה מַעֲשָׂיו בָּרַבִּים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁכַּוָּנַת הַדְּבָרִים הוּא, שֶׁכָּל מַה שֶּׁמּוֹנֵעַ הָאָדָם עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹת רַע בְּעֵת חֶטְאוֹ אֲפִלּוּ מְעַט זֶה גַּם הוּא טוֹב. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת לֹא יִזֹּל מִשּׁוּמְנוֹ עַל זְקָנוֹ.

ב-לט

רַבֵּנוּ אָמַר: מִמְּכֶם אַתֶּם יְכוֹלִים לָדַעַת אֶת מַדְרֵיגַת הָעוֹלָם, הֵיכָן הֵם עוֹמְדִים וְאוֹחֲזִים בְּמַדְרֵיגָתָם. "פּוּן אַייְךְ קֶעְנְט אִיר וויסְן וואוּ דִּי וֶועלְט הַאלְט".

ב-מ

פַּעַם כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ מִשְׁבַּח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עָנָה וְאָמַר: אוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹ אוּמַאן. "אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָבֶער אוּמַאן".

ב-מא

רַבֵּנוּ אָמַר עַל אַנַ"שׂ: כְּלוּם כְּבָר לֹא יִשָּׁאֵר מִכֶּם, "נָאר נִישְׁט ווָעט שׁוֹין פּוּן אַייךְ נִישְׁט בְּלַיְיבְּן". כְּאוֹמֵר שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ תִּקְוָה לְכָל אֶחָד מֵאַנַ"שׂ שֶׁתִּשָּׁאֵר מִמֶּנּוּ אֵיזֶה שְׁאֵרִית. (וע"ע בחיי"מ סעיף תקצ"ד).

ב-מב

רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם לְעָנְיַן מִיתַת אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת רַחְמָנָא-לִיצְלָן: "אֵין צְרִיכִים לְהִצְטַעֵר עַל אֵלּוּ שֶׁאֵינָם, אֶלָּא יֵשׁ לִשְׂמֹחַ עִם אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁאֲרוּ". (רל"י שְׁלִיטָ"א שָׁמַע זֹאת מֵרַבִּי נַחְמָן נָעמִירוֹבֶער).

ב-מג

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר: "כְּשֶׁהָאָדָם בָּרִיא וְחָזָק הֲרֵי הוּא צָרִיךְ רַק לַעֲשׂוֹת וְלַעֲשׂוֹת וְלַעֲשׂוֹת [בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה], וּבְעֵת שֶׁנֶּחְלֶה חַס-וְשָׁלוֹם צָרִיךְ הוּא לַעֲזוֹב אֶת עֲבוֹדַת נְסִירַת הַבַּרְזֶל", כְּלוֹמַר, אֶת הָעֲבוֹדוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲשׂוֹת כְּפִי יְכָלְתּוֹ. "אַז אַ מֶענְטְש אִיז גֶעזוּנְט דַּארְף עֶר טָאקֶן אוּן טָאקֶן אוּן טָאקֶן אוּן טָאקֶן, אִיז עֶר קְרַנְק דַּארְף עֶר אַוועק לָאזֶן דֶּעם שֶׁערִין אַיְינְן". נְסִירַת הַבַּרְזֶל" הָיְתָה כִּנּוּי לַעֲבוֹדָה קָשָׁה וּמְפָרֶכֶת.

ב-מד

רַבֵּנוּ אָמַר: לַאֲנָשִׁים שֶׁלִּי יִהְיֶה לָהֶם הַכָּבוֹד הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר וְהַבִּזָּיוֹן הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר "מַיְינֶע לַייט ווָעט זַיי טָרֶעפֶּן דֶּעם גְּרֶעסְטֶן כָּבוֹד אוּן דֶּעם גְּרֶעסְטֶן בִּזָּיוֹן".

ב-מה

מְסַפְּרִים, כְּשֶׁדִּבֵּר פַּעַם רַבֵּנוּ מִגְּדֻלָּתוֹ שֶׁל דּוֹדוֹ הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז, אָמַר: לְהִסְתַּכֵּל בְּעַרְדְּלָיו - בַּ"פַּאנְטָאפִיל" שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ הוּא סְגוּלָה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית.

ב-מו

רַבֵּנוּ אָמַר: "הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁצַּדִּיק אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעוֹת, וּבְאֶם הוּא טוֹעֶה הֲרֵי אֵינוֹ צַדִּיק "ווָערְט עֶר אוֹיס צַדִּיק", אֲנִי אוֹמֵר שֶׁצַּדִּיק כֵּן יָכוֹל לִטְעוֹת וּבְאֶם הוּא טוֹעֶה עֲדַיִן צַדִּיק הוּא "ווָערְט עֶר נִישְׁט אוֹיס צַדִּיק".

[רַבֵּנוּ אָמַר: "פַּעַלְתִּי אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁמָּתַי שֶׁיְּדַבְּרוּ מִמֶּנִּי, יִהְיֶה לַמְדַבְּרִים הִרְהוּר תְּשׁוּבָה". "אִיךְ הָאב גִּפּוֹעֶלְט בַּיי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַז ווָען מָען ווָעט רֶעדְן פּוּן מִיר זָאל מָען הָאבֶּן אַ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה":]

ב-מז

רַבֵּנוּ אָמַר "פְּעַלְתִּי אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁיְּדַבְּרוּ מִמֶּנִּי יִהְיֶה לָהֶם הִרְהוּר תְּשׁוּבָה". "אִיךְ הָאב גִּפּוֹעֶלְט בַּיי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַז וָוען מ'וָועט רֶעדְן פּוּן מִיר וָועט מָען הָאבְּן אַ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה" .

ב-מח

רַבֵּנוּ אָמַר: "תֵּיכֶף כְּשֶׁיּוֹצֵא הָאָדָם מִדִּלְתֵי בֵיתִי אֲנִי מִתְיַיאֵשׁ מִמֶּנּוּ, "בִּין אִיךְ אִים מְיַיאֵשׁ", כְּלוֹמַר שׁוּב אֵינִי בָּטוּחַ בּוֹ.

ב-מט

רַבֵּנוּ אָמַר: "הֵיכָן שֶׁנִּמְצָא אֵיזֶה הִרְהוּר תְּשׁוּבָה הוּא נִלְקָח מִמֶּנִּי", "וואוּ אַ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה נָעמְט זִיךְ דָּאס פּוּן מִיר" וְכוּ'. וְאַנַ"ש אָמְרוּ שֶׁזֶּה מְיוּסָד עַל פִּי תּוֹרָה רפ"ב בְּמַה שֶׁמְּבוּאָר שָׁם, מֵעֵנְיַן הַשְׁלִיחַ צִבּוּר הַמְלַקֵּט אֶת הַנְּקוּדוֹת טוֹבוֹת מִכָּל אֶחָד מֵהַצִּבּוּר, וְעַל יְדֵי זֶה מַעֲלֶה אוֹתָם בֶּאֱמֶת לְכַף זְכוּת שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַהִרְהוּר תְּשׁוּבָה שֶׁבָּא לְכָל אֶחָד.

ב-נ

רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם: לִהְיוֹת בְּאוּמַאן וּבְסוֹפְיָא לֹא? "אִין אוּמַאן זַיין אוֹן אִין סוֹפְיָא נִישְׁט"?, הַגַּן "סוֹפְיָא" הָיָה גַּן נִפְלָא מְאֹד שֶׁנִּטְעוּ בּוֹ כָּל סוּגֵי הָעֲשָׂבִים וְהַצְּמָחִים וְהָאִילָנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, לִימֵי הַסַּכּוֹת הָיוּ הַנָּכְרִים מוֹכְרִים לוּלָבִים שֶׁקִּטְפוּ מִשָּׁם, וּבְאֶמְצַע הַגַּן הָיָה אוֹנִיבֶרְסִיטָה מְיוּחֶדֶת לִלְמוּד סְגוּלוֹת הַצְּמָחִים, וְהָיָה אֶחָד מִשְּׁלִשָּׁת הַגַּנִּים הַמּוּפְלָאִים שֶׁבָּעוֹלָם.

ב-נא

רַבֵּנוּ תָּפַס וְהֶחֱזִיק פַּעַם בְּמַצָּה בְּפֶסַח, וְאָמַר: כְּשֶׁאוֹחֲזִים מַצָּה בַּיָּד אוֹחֲזִים אֱלֹקוּת בַּיָּד. "אַז מ'הַאלְט מַצָּה אִין דֶּער הַאנְט הַאלְט מָען גָּאט אִין דֶּער הַאנְט".

ב-נב

רַבֵּנוּ אָמַר, שֶׁהָרַב הָאַלְשִׁיךְ שֶׁחִבֵּר פֵּרוּשׁ עַל הַתּוֹרָה זָכָה לְאֶחָד מֵהַשִּׁבְעִים פָּנִים שֶׁיֵּשׁ בַּתּוֹרָה. וְיֵשׁ דֵּעָה שֶׁלֹּא רַבֵּנוּ אָמַר זֹאת אֶלָּא שֶׁכַּךְ אוֹמְרִים הָעוֹלָם.

ב-נג

רַבֵּנוּ אָמַר: אִלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים מְפוּרְסָמֵי הַדּוֹר מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים הַגּוֹיִם בְּפֶּעטֶערְבּוּרְג, אֵיךְ לְגָזוֹר גְּזֵירוֹת עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא הָיוּ חוֹשְׁבִים וְחוֹלְקִים בֵּינֵיהֶם עַל מִשְׂרַת הַמַּגִּידוּת מִי יִהְיֶה הַמַּגִּיד בְּמָחוֹז זֶה וּמִי בְּמָחוֹז זֶה. "וואלְטֶן זַיי נִישְׁט אִין זִין גִּיהַאט דָּאס מַגִּידוּת".

ב-נד

רַבֵּנוּ אָמַר: "אֲנִי סוֹד, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁאֲנִי כְּבָר מְגַלֶּה אֶת הַסּוֹד, אַף-עַל-פִּי-כֵן אֲנִי נִשְׁאָר סוֹד... (רַבִּי נַפְתָּלִי גְּלַנְט).]

אָמַר: "עֲנִיֵּנִי הוּא סוֹד, אוּלָם הוּא סוֹד כָּזֶה, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁאֲנִי כְּבָר מְגַלֶּה אֶת הַסּוֹד, אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא נִשְׁאָר סוֹד...

ד-שפט

כְּשֶׁבָּאוּ הַבַּחוּרִים הַחֲדָשִׁים מִפּוֹלַנְיָה לְרוֹסְיָא, וְרָאָה אוֹתָם הֶחָסִיד רַבִּי דָּוִד צְבִי דַּאשִׁיוּוסְקֶע זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִגַּשׁ אֲלֵיהֶם וְחִזְּקָם וְעוֹדְדָם, כְּשֶׁעִקַּר דְּבָרָיו הֵם בַּמֶּה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ (לעיל ח"ב סעיף נ"ד): "עֲנִיֵּנִי הוּא סוֹד, אוּלָם אֵינוֹ סוֹד כְּשֶׁאָר הַסּוֹדוֹת, אֶלָּא הוּא סוֹד כָּזֶה שֶׁאַף אַחַר שֶׁמְּגַלִּים אוֹתוֹ נִשְׁאָר הוּא בְּגֶדֶר סוֹד", וְעַל כֵּן עֲלֵיכֶם לְדַעַת עַתָּה בְּהַתְחָלַת הִתְקָרְבוּתְכֶם, שֶׁכָּל חַיֵּיכֶם עֲלֵיכֶם לַחְתֹּר עוֹד וְעוֹד בַּהֲבָנַת עֹמֶק תּוֹרָתוֹ וְקִיּוּם עֲצוֹתָיו, וּמִיּוֹם לְיוֹם יִתְגַּלֶּה לָכֶם יוֹתֵר בֵּאוּר סוֹד זֶה, אַף-עַל-פִּי שֶׁגַּם בְּסוֹפָם יִשָּׁאֵר עֲנִינוֹ בְּגֶדֶר תַּעֲלוּמָה וְסוֹד, כִּי הַמְכֻסֶּה הוּא הַגָּלוּי, כַּיָּדוּעַ. (וע"ע להלן בח"ו, סעיף ת"ה).]

ב-נה

רַבֵּנוּ אָמַר: "בִּתְפִלַּת מַעֲרִיב שֶׁבְּלֵיל שְׁמִינִי עֲצֶרֶת, בְּעֵת שֶׁאוֹמְרִים אֶת תְּפִלַּת "אֱמֶת וֶאֱמוּנָה" אָז מְחַלְּקִין בַּשָּׁמַיִם לְכָל אֶחָד אֶת פַּרְנָסָתוֹ לְכָל הַשָּׁנָה".

ב-נו

רַבֵּנוּ אָמַר: "אַף-עַל-פִּי שֶׁלֶּעָתִיד, כְּשֶׁיִּצְטָרְכוּ לֵידַע אֵיזוֹ הֲלָכָה, יִפְתְּחוּ וְיעַיְּנוּ בָּרַמְבַּ"ם אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּסֵפֶר "מוֹרֶה נְבוּכִים" וְהַחֲקִירוֹת שֶׁחִבֵּר אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל"

ב-נז

(בשם רבינו) אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעָנְיָן הַנּוֹהֲגִים לִשְׁתּוֹת תֵּה קוֹדֶם הַתְּפִלָּה כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ הֵיטֵב, "טוֹב יוֹתֵר לִבְחוֹשׁ וּלְבַלְבֵּל אֶת הַתְּפִלָּה וְלֹא לִבְחוֹשׁ אֶת הַתֵּה לְפָנֶיהָ (כְּדֶרֶךְ שֶׁבּוֹחֲשִׁים אֶת הַסֻּכָּר שֶׁבְּמַשְׁקֶה הַתֵּה). "חְלַאפְּטְשֶׁען דֶּעם דַּאוֲועֶנְען אוּן נִישְׁט חְלַאפְּטְשֶׁען דִּי טֵעה".

ב-נח

אָמַר: "מֵרוֹב הַקּוּשְׁיוֹת הָרַבּוֹת שֶׁמַּקְשִׁים עָלַי בְּנֵי הָעוֹלָם, שׁוּב אֵין קָשֶׁה לִי כְּלָל".

ב-נט

אָמַר לְעָנְיַן הַמַּחְלוֹקֶת שֶׁחוֹלְקִים עָלָיו וּמַקְשִׁין עָלָיו קוּשְׁיוֹת הַרְבֵּה: "בִּשְׁתִּיקָה אַחַת - שֶׁאֵינִי עוֹנֶה כְּלוּם, מְתָרֵץ אֲנִי אֶת כָּל הַקּוּשְׁיוֹת" !, "מִיט אַיין שְׁווַיְיג פַּאר עֶנְטְפֶּער אִיךְ אַלֶּע קוּשְׁיוֹת" !, וְכַמּוּבָא בְּמַעֲשֶׂה י"ג מֵהַז' בֶּעטְלֶעְרס, עַיֵּן שָׁם.

ב-ס

וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ: "אִם הָיִיתִי רוֹצֶה שֶׁיִּחַר לִי, הָיָה חוֹרֶה לִי הַרְבֵּה מְאֹד, וּמִשּׁוּם כֵּן שׁוּב לֹא חוֹרֶה לִי כְּלָל... "אַז סִי וויל מִיר לְאָזן הַאַרְן דַּאַרְף מִיר הַאַרְן גָּאר אַ סַאךְ! הַאַרְט מִיר שׁוֹין גָּאר נִישְׁט"...

ב-סא

רַבֵּנוּ אָמַר עַל הַחוֹלְקִים שֶׁחוֹלְקִים עָלָיו: "אִם מַשְׁאִירִים לִי עוֹד דֶּרֶךְ צָדְדִית קְטַנָּה לַעֲבוֹר בּוֹ, מַנִּיחִים לוֹ לַחוֹלֵק, אוּלָם אִם סוֹגֵר לְפָנַי אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ לוֹקְחִים אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם". "אַז מ'לְאָזט מִיר אִבֶּער אַ קְלֵיין שְׁטֶעשְׁקַאלֶע אַרִיבֶּער גֵּיין לָאזט מֶען אִים, טָאמֶער פַּאר מַאכְט עֶר אִינְגַאנְצָן נָעמְט מֶען אִים צוּ".

ב-סב

רַבֵּנוּ אָמַר בְּדֶרֶךְ שִׁבַּח עַל אֶחָד מֵהַצַּדִּיקִים שֶׁחָלַק עָלָיו (רבי ברוך ממעז'בוז'), "הוּא חוֹלֵק עָלַי כְּצַדִּיק".

ב-סג

כְּשֶׁדִּבֵּר פַּעַם רַבֵּנוּ בִּגְנוּת הָרוֹפְאִים וְקִלְקוּל רְפוּאָתָם, אָמַר: הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא גָּדוֹל כָּל כָּךְ, שֶׁאֲפִלּוּ עַל יְדֵי רוֹפֵא יָכוֹל גַּם לְרַפְּאוֹת"...! "גָּאט אִיז אֲזוֹי גְרוֹיס אַז אֲפִלּוּ מִיט אַ דָּאקְטָער קֶען עֶר אוֹיךְ הֶעלְפֶן".

ב-סד

אָמַר רַבֵּנוּ: "גַּם בְּעִנְיַן שֶׁלִּי יִהְיוּ מְפוּרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר".

ב-סה

רַבֵּנוּ אָמַר עַל הַחוֹלֵק: "אֲנִי אֵינִי יָכוֹל לִשְׂנֹא אוֹתוֹ, כִּי הֲרֵי מְצֻרָף אֲנִי צִירוּפִים מִכָּל הַמַּחֲלָקֶת" וְכוּ'. אוּלָם אֶתְכֶם הוּא שָׂבַר לַחֲתִיכוֹת. "עֶר הָאט דָּאךְ אַייךְ צוּבְּרָאכְט אוֹיף שְׁטִיקֶער".

ב-סו

אָמַר רַבֵּנוּ: "הֵיכָן שֶׁשּׁוֹכֵן אֶחָד מֵאֲנָשַׁי, כּוֹבֵשׁ הוּא אֶת כָּל הָעִיר"! "וואוּ אִיךְ הָאבּ אַיינֶעֶר פּוּן מַיינֶע לַייט, נָעמְט עֶר אָפּ דִּי גַאנְצֶע שְׁטָאט"!

ב-סז

אָמַר: "מָשִׁיחַ יִכְבּוֹשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם לְלֹא יְרִיַּת כַּדּוּר נֶפֶץ אֶחָד", "מָשִׁיחַ וועט אָפּ נָעמֶען דִּי וועלְט אָן קֵיין שָׁאס פִּילְוועער". [וְעַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק א' סִימָן ב'].

[פַּעַם בָּא אֶחָד לְרַבֵּנוּ עִם קְרִיעָה בְּבִגְדוֹ בְּגָלַל אֲבֵילוּת, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ "אַתָּה צָם"??? "דוּ פַאסְט"? וְרָמַז לוֹ שֶׁאֲבֵילוּתוֹ בָּאָה לוֹ בְּגָלַל הַתַּעֲנִיּוֹת שֶׁנּוֹהֵג בָּהֶם שֶׁאֵינָם לְפִי מַדְרֵיגָתוֹ].

ב-סח
פַּעַם בָּא אֶל רַבֵּנוּ אָבֵל אֶחָד, וְהָלַךְ עִם "קְרִיעָה" בְּבִגְדוֹ כַּנָּהוּג, פָּנָה אֵלָיו רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ בְּלָשׁוֹן תֵּימָה, אַתָּה צָם? "דוּ פַאסְט"? כְּשֶׁכַּוָּונָתוֹ לוֹמַר לוֹ שֶׁמַּחֲמַת שְׁנוֹהֵג בְּצוֹמוֹת וְתַעֲנִיּוֹת שֶׁאֵינָם לְפִי מַדְרֵיגָתוֹ מְשׁוּם כֵּן בָּא לוֹ הָאֲבֵלוּת רַחְמָנָא-לִיצְלָן.

ב-סט
רַבֵּנוּ אָמַר: מִי שֶׁלֹּא הִתְחִיל לְהַחְמִיר בְּפֶסַח וְאוֹכֵל שְׁרוּיָה שֶׁלֹּא יַחְמִיר, וּמִי שֶׁכְּבָר קִבֵּל עָלָיו חוּמְרָא זוּ שֶׁלֹּא יַפְסִיק הַנְּהָגָה זוּ. רַבֵּנוּ עַצְמוֹ לֹא אָכַל שְׁרוּיָה.

ב-ע
אָמַר: "צָרִיךְ הָאָדָם לְכְסוֹף לַמַּדְרֵיגָה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר וְלֹא לִפּוֹל מֵהַמַּדְרֵיגָה הַקְּטַנָּה בְּיוֹתֵר"... "מָען דַארְף זִיךְ צִיעֶן צוּ דִי הֶעכְסְטֶע דְּרֻגָא אוּן נִישְׁט אַרַאפּ פַאלְן פּוּן דִי קְלֶענְסְטֶע דְּרֻגָא". (וע"ע בליקו"מ תו' ו').

ב-עא
רַבֵּנוּ לֹא הָיָה נוֹהֵג לְחַלֵּק שִׁירִים מִמַּאֲכָלוֹ, רַק לִפְעָמִים הָיָה מַשְׁאִיר מְעַט שִׁירַיִם, וְאָנַ"שׁ הָיוּ לוֹקְחִים מְעַט לְבַדָּם.

ב-עב
כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ פַּעַם אֶת רַבֵּנוּ מַדּוּעַ הֶחְשִׁיב הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב כָּל כַּךְ אֶת בִּתּוֹ מָרַת אָדֶל, סִבָּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, עָנָה: "מְשׁוּם שֶׁכָּל הַיּוֹם הִתְהַלְּכָה עִם כְּסוּפִים לְהשי"ת, וְשָׁאֲלָה אֶת עַצְמָהּ מַה עוֹד יְכוֹלָה אֲנִי לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁיְּהֶיהּ לִרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ", "זִי אִיז אַרוּם גִּינַאנְגֶען מִיט אַ פַּאר בֵּייְנְקְט הַארְץ וּואס נָאךְ וּואלְט אִיךְ גִּיטָאן אַ זַאךְ זָאל זַיין פַּאר אִים לְרָצוֹן".

ב-עג
אָמַר רַבֵּנוּ: אֵין (מאיר על פני) הָאָדָם מְקַבֵּל צֶלֶם אֱלֹקִים לִפְנֵי שֶׁלּוֹמֵד וּמְסַיֵּם אֶת כָּל הַשַּׁ"ס. (וע"ע לקמן בח"ג, סעיף רא).

ג-רא
שָׁמְעוּ פַּעַם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אֶת רַבִּי חַייקֶל מִתְפַּלֵּל עַל הַצִּיּוּן וְאוֹמֵר: "אַתֶּם הֲרֵי אֲמַרְתֶּם שֶׁאָדָם שֶׁאֵינוֹ לוֹמֵד וּמְסַיֵּם אֶת כָּל הַשַּׁ"ס אֵין מֵאִיר עָלָיו צֶלֶם אֱלֹקִים, וּבְכֵן הַמְלִיצוּ טוֹב בְּעַד נְכָדַי שֶׁיִּזְכּוּ וְיִלְמְדוּ וִיסַיְּמוּ אֶת כָּל הַשַּׁ"ס").

ב-עד
רַבֵּנוּ אָמַר: שֶׁכְּשֶׁיְּחַפְּשׂוּ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הָאֱמֶת יֵדְעוּ שֶׁהֵיכָלוֹ שׁוֹכֵן מוּל הֵיכָלוֹ שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ, אוּלָם הֵיכָלוֹ מְשַׁנֶּה אֶת גְּוָונָיו בְּכָל עֵת, כִּי כְּפִי הַתּוֹרוֹת שֶׁאוֹמֵר כַּךְ מִשְׁתַּנֶּה וּמִתְחַלֵּף מַרְאֵה וְגָוֶן הַהֵיכָל.

ב-עה

רַבֵּנוּ אָמַר: "מַה שֶּׁצַּדִּיקִים אֲחֵרִים פּוֹעֲלִים בַּעֲבוֹדָתָם מֵרֹאשׁ-הַשָּׁנָה עַד הוֹשַׁעְנָא-רַבָּא פּוֹעֵל אֲנִי בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. "ווּאס אַנְדֶערֶע צַדִּיקִים פּוֹעֲלְן פּוּן רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בִּיז הוֹשַׁעְנָא-רַבָּא פּוֹעֵל אִיךְ דִּי עֶרְשְׁטֶע נַאכְט פּוּן רֹאשׁ-הַשָּׁנָה".

ב-עו

רַבֵּנוּ אָמַר שֶׁהוּא עִבֵּד אֶת גּוּפוֹ כְּעוֹר מָבְחָר הַנִּקְרָא "ייִכְט", שֶׁהוּא שֵׁם שֶׁל עוֹר הַמְעֻבָּד הֵיטֵב עַד
שֶׁאֶפְלוּ יְמַשְׁשׁוּהוּ וִישַׁפְשְׁפוּהוּ מִכָּל צְדָדָיו, לֹא יַרְגִּישׁוּ בּוֹ שׁוּם סַרְחוֹן מֵרֵיחַ הָעוֹר. (וע"ע בליקו"ה או"ח ח"א הל' תפילין הל"ה).

ב-עז

פַּעַם נָסַע רַבֵּנוּ עִם מוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי יִצְחָק לֵיב. בְּאֶמְצַע הַנְּסִיעָה שָׁאַל רַבֵּנוּ: "הַאִם מִשֶּׁהוּ רוֹאֶה מַשֶּׁהוּ" ?, עָנָה רַבִּי יִצְחָק לֵיב שֶׁהוּא רוֹאֶה, וְזֶה הָיָה מֵת, כְּשֶׁרָאָה רַבִּי יִצְחָק לֵיב שֶׁנֶּחְלְשָׁה דַּעַת מוֹהַרְנַ"תְּ מִזֶּה שֶׁיֵּשׁ בִּיכוֹלְתּוֹ לִרְאוֹת מַרְאוֹת שֶׁכָּאֵלֶּה, נָעָנָה וְאָמַר לוֹ: אוּלָם מַה שֶּׁהְנְךָ רוֹאֶה (בְּתוֹרוֹת רַבֵּנוּ) – זֶה אֵינִי רוֹאֶה! וּבָזֶה רָצָה לְפַיֵּיס אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ. אַחַר כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ שֶׁלִּרְאוֹת מֵת זֶה גָּבוֹהַּ שִׁשָּׁה פְּעָמִים מִנְּבוּאָה.

ב-עח

רַבֵּנוּ שָׁלַח פַּעַם אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ לֶאֱסוֹף מָעוֹת הַכְּנֻסַת כַּלָּה עֲבוּר יְתוֹמָה עֲנִיָּה.

ב-עט

רַבֵּנוּ שִׁבַּח פַּעַם אֶת רַבִּי בֶּער מִטְשֶׁעִרִין וְאָמַר: "הוּא מְפַחֵד כָּל-כָּךְ מֵהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁשָּׁמִים אוֹתוֹ עַל "גְּנָאטָה". כְּלוֹמַר: מָקוֹם שֶׁמַּלְקִים בּוֹ הַשְׁלְטוֹנוֹת אֶת הַחַיָּב מַלְקוֹת.

ג-רלא

רַבִּי בֶּער אַטְקַאפְּטְשִׁיק, חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם בֶּערְנְיוּ, שֶׁלִּקָּחוֹ לְחָתָן בְּזוּוג שֵׁנִי, וְעַל יָדוֹ הִתְקָרֵב רַבִּי יוּדְל, כַּמְסֻפָּר בַּסֵּפֶר "כּוֹכְבֵי אוֹר", הָיָה שֻׁתָּף בְּמִסְחָרוֹ עִם רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף מְחֻתָּן רַבֵּנוּ, וְהָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל. וְעָלָיו אָמַר רַבֵּנוּ: "הוּא מְפַחֵד כָּל-כָּךְ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמִים אֶחָד אֵצֶל הַגְּנָאטָה", הַיְינוּ: לְפִנֵי הַשּׁוֹטֵר, הַמַּכֶּה אֶת הַחַיָּבִים בְּמַלְקוֹת.]

ב-פ

רַבֵּנוּ אָמַר: "בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ שׁוֹרָה בָּעוֹלָם צִמָּאוֹן גָּדוֹל לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ".

ד-תקיג

כְּשֶׁנִּכְנַס פַּעַם בְּלֵיל שַׁבָּת רַבִּי מַתִּתְיָהוּ כֹּהֵן לְהַקְלוֹיז, וְרָאָה אֵיךְ שֶׁכַּמָּה מֵהַבַּחוּרִים יוֹשְׁבִים וְשׂוֹתִים מַיִם קָרִים וּמְדַבְּרִים בֵּינֵיהֶם, מַיִם חַמִּים לֹא הָיָה לָהֶם, פָּנָה וְאָמַר לָהֶם: "רַבֵּנוּ

אָמַר שֶׁבְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם צִמָּאוֹן לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ", אִם כֵּן מַדּוּעַ תְּכַבּוּ וּתְקָרְרוּ אֶת הַצִּמָּאוֹן הַזֶּה בְּמַיִם קָרִים, וַהֲרֵי עַתָּה הוּא זְמַן נָכוֹן לְדָבְקוּת בַּשֵּׁם יִתְבָּרַךְ?]

ג-סח

הִפְלִיג פַּעַם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִגֹּדֶל הֶאָרַת קְדוּשַׁת שַׁבָּת, וְאָמַר: יָכוֹל אַבְרֵךְ לְכָסֹף וּלְדַבֵּר לַה' יִתְבָּרַךְ בְּלֵיל-שַׁבָּת כָּל-כַּךְ עַד שֶׁלֹּא יֵדַע לְהֵיכָן נֶעֱלְמָה וְעָבְרָה לוֹ הַלַּיְלָה, "אַיְ יוּנְגֶעְרמַאן קֶען זִיךְ פַּארְבֵּינְקֶען צוּ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ אִין אַ פְּרַיְיטִיג-צוּ-נַאכְט, עֶר זָאל נִישְׁט וויסְן אַוואוּ דִי נַאכְט אִיז אִים אוּם גֶעקוּמֶען".]

ב-פא

פַּעַם כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ מִמַּעֲלַת הַהִתְחַדְּשׁוּת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, אָמַר, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מְצַדִּיק אֶחָד שֶׁהִפְסִיק לְהִתְחַדֵּשׁ בְּזִקְנוּתוֹ.

ב-קפה

פַּעַם סִפְּרוּ אֲנַ"שׁ לְרַבֵּנוּ עַל אֶחָד מֵהַצַּדִּיקִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ הִתְלַהֲבוּת וְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא בְּהַדְלָקַת נֵרוֹת הַחֲנֻכָּה, אָמַר רַבֵּנוּ שֶׁזֶּה מְשׁוּם שֶׁאֵינוֹ מִתְחַדֵּשׁ בְּכָל הַשָּׁנָה. "וַוייל עֶר בַּנַיְיעֶט זִיךְ נִישְׁט אַ גַאנְץ יָאר".]

ב-פב

פַּעַם נִכְנַס אֶל רַבֵּנוּ זָקֵן אֶחָד וְאָמַר לוֹ עִיקַּר מַעֲלַת הַתַּעֲנִית הוּא בְּסִיּוּמוֹ, אֵיךְ שֶׁמְּסַיְּמִין אוֹתוֹ, לֶאֱכוֹל בְּנַחַת וְלֹא בְּהַלְעָטָה וְכַדּוֹמֶה, "דֶער עִיקָּר אִיז אֲזוֹי וויא מִי פַּארְפַּאסְט". וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: 'אַגְּרָא דְּתַעֲנִיתָא צַדְקָתָא, (בְּרָכוֹת ו: סַנְהֶדְרִין לה. וְעַיֵּן שָׁם בְּרַשִׁ"י).

ב-פג

רַבֵּנוּ אָמַר: "גַּם הוֹרָיו שֶׁל מָשִׁיחַ לֹא יִהְיוּ אַיי אַיי אַיי..." "דִּי עֶלְטֶערְן פּוּן מָשִׁיחַ וֶועלְן נִישְׁט זַיין אַיי אַיי אַיי...". כְּאוֹמֵר, שֶׁלֹּא יִהְיוּ דָּוְקָא בְּנֵי עֲלִיָּה גְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה.

ב-פד

אָמַר: "אֶגְמֹר עִנְיָנִי עִם הַבַּעֲלֵי בָּתִּים הַפְּשׁוּטִים, כְּמוֹ שֶׁאֲנִי גּוֹמֵר עִם הַחֲסִידִים", "אִיךְ וֶועל אוֹיסְפִּירְן מַיין זַאךְ מִיט דִּי בַּעֲלֵי בָּתִּים אֲזוֹי וִוי אִיךְ פִּיר אוֹיס מִיט דִּי חֲסִידִים".

ב-פה

אָמַר רַבֵּנוּ: "כְּשֶׁהָאָדָם הוֹלֵךְ בָּזֶה הָעוֹלָם מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא וְאֵינוֹ מַפְסִיק לְהִתְחַדֵּשׁ וּלְהַמְשִׁיךְ בַּעֲבוֹדַת ה' גַּם בָּעוֹלָם הַבָּא יַמְשִׁיךְ לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא".

ב-פו

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ מִדַּרְכֵי ה' הַנֶּעְלָמִים, וּמֵעָנְיַן שֶׁאֵין שׂוּם שֵׂכֶל לְהָבִין נִפְלְאוֹת דַּרְכֵי ה' סִפֵּר, שֶׁהָיָה יְהוּדִי עָנִי אֶחָד מְטֻפָּל בְּיִלְדִים, שֶׁהָיָה שׁוֹכֵר כָּל שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֶת בֵּית הַמַּרְזֵחַ "רֶעְנְדָאר" מֵהַפָּרִיץ, וְהָיָה דָּר שָׁם וּמִתְפַּרְנֵס מִמֶּנּוּ, וְכָךְ הָיָה שׁוֹכְרוֹ שָׁנִים רַבּוֹת, וּבְכָל שָׁלֹשׁ שָׁנִים, כְּשֶׁנִּגְמְרָה הַשְּׂכִירוּת וְהִכְרִיז הַפָּרִיץ עַל שְׂכִירוּת הַמַּרְזֵחַ, לֹא שָׂכְרוֹ אַף אֶחָד אֲפִלּוּ מֵהַנָּכְרִים, כִּי יָדְעוּ, שֶׁיְּהוּדִי זֶה הוּא עָנִי וּמְטֻפָּל בְּיִלְדִים וְרַחֲמוּ עָלָיו, כִּי יָדְעוּ, שֶׁמִּזֶּה מְקוֹר פַּרְנָסָתוֹ. אוּלָם שָׁנָה אַחַת בָּא יְהוּדִי אֶחָד וְהִפְרִיז עַל הַסְּכוּם וְשָׂכַר הוּא אֶת בֵּית הַמַּרְזֵחַ, וְנֶאֱלַץ הַיְּהוּדִי הֶעָנִי לָצֵאת מִשָּׁם בְּאֶמְצַע הַחֹרֶף עִם בָּנָיו הַקְּטַנִּים. הַיְּהוּדִי הַזֶּה, שֶׁשָּׂכְרוֹ לֹא הָיוּ לוֹ שָׁנִים רַבּוֹת יְלָדִים, וּבְאוֹתָהּ שָׁנָה שֶׁשָּׂכַר אֶת בֵּית-הַמַּרְזֵחַ וְקִפַּח אֶת הֶעָנִי, נוֹלַד לוֹ בֵּן זָכָר, וְהָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא, שֶׁלֹּא דַּי שֶׁעָשָׂה עַוְלָה לְעָנִי כָּזֶה, עוֹד זָכָה לְבֵן זָכָר לְאַחַר שָׁנִים רַבּוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בָּנִים... וְסִיֵּם רַבֵּנוּ וְאָמַר: "וְכָךְ מַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶת עוֹלָמוֹ..." "אוֹן אַזוֹי פִּירְט גָאט דִי וֶועלְט..." וּמִזֶּה רוֹאִים, אֵיךְ שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לְהָבִין אֶת דַּרְכֵי ה' הַנֶּעְלָמִים וְהַנִּפְלָאִים לְמַעְלָה מִשִּׂכְלֵנוּ. (וע"ע בתורה ס"ט, ודו"ק).

ב-פז

רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם: "הַמִּתְנַגְּדִים אוֹמְרִים, שֶׁהָעִקָּר הוּא לִמּוּד הַתּוֹרָה, וְהַחֲסִידִים אוֹמְרִים שֶׁהָעִקָּר הוּא עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, וַאֲנִי אוֹמֵר - לְהִתְפַּלֵּל וְלִלְמוֹד וּלְהִתְפַּלֵּל". "דַּאוּוענֶען אוּן לֶערְנֶען אוּן דַּאוּוענֶען". (וְעַיֵּן בְּשִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן רפ"ז).

ב-פח

פַּעַם שִׁבַּח רַבֵּנוּ אֶת עַצְמוֹ, וְסִפֵּר שֶׁעוֹד בִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד קָטָן, כְּשֶׁהָיְתָה אִמּוֹ מְסָרֶקֶת אוֹתוֹ, לֹא הָיָה בּוֹכֶה כְּדֶרֶךְ הַנְּעָרִים, כִּי יָדַע וְהֵבִין כְּבָר בְּקַטְנוּתוֹ, שֶׁבָּזֶה הָעוֹלָם בְּהֶכְרֵח לִסְבֹּל, וְאֵין טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי-אִם הַסֵּבֶל... (כמובא בסוף שיחות הר"ן סעיף ש"ח).

ב-פט

רַבֵּנוּ אָמַר: "'לַעֲשׂוֹת פֵּרוּשׁ פְּשׁוּט' 'אַ גְּלַאטֶער פֵּירוּשׁ' עַל הַסֵּפֶר 'עֵץ חַיִּים' אִי אֶפְשָׁר וּבְהֶכְרֵח לוֹמַר תּוֹרָה, שֶׁתּוֹרָה זוֹ תִּהְיֶה הַפֵּרוּשׁ עַל הַסֵּפֶר וַהֲרֵי אוֹמֵר אֲנִי תּוֹרָה". "זָאג אִיךְ דַּאךְ תּוֹרָה".

ב-צ

רַבֵּנוּ אָמַר לְעָנְיַן נֶסַח אַשְׁכְּנַז וּסְפָרַד: "חֶסִידוּת אֵין לָהּ שַׁיְּכוּת עִם נֶסַח הַתְּפִלָּה, אֶפְשָׁר לִהְיוֹת חָסִיד וּלְהִתְפַּלֵּל בְּנֶסַח אַשְׁכְּנַז". "חֶסִידוּת הָאט נִישְׁט מִיט קֵיין נֶסַח, מָען קֶען זַיין אַ חָסִיד אוּן דַּאוּוענֶען נֶסַח אַשְׁכְּנַז".

ב-צא

רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם: "נוֹהֲגִים הָעוֹלָם, שֶׁכְּשֶׁהַיֶּלֶד מִתְעַקֵּשׁ מַכִּין אוֹתוֹ, וְאַחַר-כָּךְ חוֹזְרִים וּמְוַתְּרִים לוֹ; אֲנִי אוֹמֵר - לֹא לְהַרְבִּיץ וְלֹא לְוַתֵּר".

ב-צב

רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם: "אֵינִי יָכוֹל כְּבָר לִסְבֹּל אֶת כָּל הַיָּמִים טוֹבִים שֶׁלָּכֶם שֶׁעוֹשִׂים אַנַ"שׁ כָּל פַּעַם מְסִבָּה אַחֶרֶת. "אִיךְ קֶען שׁוֹין נִישְׁט אוֹיס הַאלְטֶן אַייעֶרע פְּרָאזְנִיקֶעס" (אבני"ה ברזל) וְאַחַר-כָּךְ כְּבָר הִפְסִיקוּ אַנַ"שׁ לִנְהֹג מִנְהָג זֶה, וַאֲפִלּוּ סְעֻדַּת מְלַוֶּה-מַלְכָּה לֹא נָהֲגוּ אַנַ"שׁ לָשֶׁבֶת בְּיַחַד. וּסְעֻדַּת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ נָהֲגוּ לְקַיְּמוֹ בַּיּוֹם וּבְצַמְצוּם. (לענין סעודת ר"ח ע"ע להלן בח"ג סעיפים: עא, תל; ובח"ד סעיפים: (רב, שי) תסח; ח"ה סעיף עב; וח"ו סעיף תקטז).

ב–תקיד

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ, הַתְחָלַת עִנְיַן שְׁתִיַּת יַי"שׁ, הַנְהוּג אֵצֶל הַחֲסִידִים, הִתְחִיל מִזֶּה שֶׁרָאוּ הַצַּדִּיקִים מִתַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁטּוֹב לְהִתְקַבֵּץ יַחַד וּלְדַבֵּר בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ וְהֶכְרְחוּ מִשּׁוּם כָּךְ לְחַלֵּק מְעַט יַי"שׁ, כְּדֵי לְקָרֵב הַלְּבָבוֹת, אוּלָם אַחַר-כָּךְ הִתְמַעֲטוּ הַלְּבָבוֹת וְהַדִּבּוּרִים שֶׁל הַמִּתְקַבְּצִים, וְהַיַּי"שׁ הִתְרַבָּה, וְנִשְׁאָר מִכָּל הַהִתְקַבְּצוּת רַק עִנְיַן הַשְּׁתִיָּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָץ וּמְאַס רַבֵּנוּ אֶת הַמִּנְהָג הַזֶּה, עַד שֶׁאָמַר פַּעַם: "אֵינִי יָכוֹל כְּבָר לִסְבֹּל אֶת הַיָּמִים הַטּוֹבִים שֶׁלָּכֶם"!, "אִיךְ קֶען שׁוֹין נִישְׁט אוֹיס שְׁטֵיין אַייעֶרע פְּרָאזְנִיקֶעס" !. וּמִשּׁוּם כֵּן הִקְפִּיד רַבֵּנוּ, שֶׁאֲצֶל אַנַ"שׁ יִהְיֶה הַהִתְקַבְּצוּת רַק בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ. וְרַק בִּימֵי רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין חִלְקוּ תֹּה לְקַהַל הַשּׁוֹמְעִים, וְאָמַר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, שֶׁהוּא מִנְהָג טוֹב, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה לֹא יָבוֹאוּ לִידֵי שִׁכְרוּת.]

ב-צג

אָמַר רַבֵּנוּ עַל מִזְמוֹר ק"ה שֶׁבַּעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים הַמְסֻגָּלִים לְתִקּוּן הַכְּלָלִי, "עִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁל קַפִּיטֶל 'הוֹדוּ' הוּא עַד הַפָּסוּק 'וּבְנְבִיאָי אַל תָּרֵעוּ', אוּלָם כְּשֶׁכָּבָר אוֹמְרִים שֶׁיִּגְמְרוּ" ! "דֶּער תִּקּוּן פּוּן הוֹדוּ אִיז בִּיז "וּבְנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ" נָאר אַז מ'זָאגְט שׁוֹין זָאל מֶען עֶנְדִיגֶן" .

ב-צד

רַבֵּנוּ אָמַר: "צָרִיךְ לְהוֹדוֹת לְרַבִּי רְפָאֵל מִבַּארְשַׁאד (תלמיד רבי פנחס מקאריץ זיע"א) עַל שֶׁהִכְנִיס בָּעוֹלָם לוֹמַר אַף בִּקְרִירוּת וּלְא הִתְעוֹרְרוּת מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים", "אַ קַאלְטֶן קַאפִּיטֶל תְּהִלִּים", כִּי עַל-פִּי פְּקוּדָתוֹ הָיוּ אֲנָשָׁיו מַרְבִּים בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים בַּאֲמִירָה בִּלְבָד.

ב-צה

פַּעַם כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ מֵהָאֻמָּה הָרוּסִית אָמַר "הֵם אֲנָשִׁים שְׂמֵחִים וּמְשׁוּם כָּךְ מְנֻצָּחִים הֵם בְּמִלְחֲמוֹתֵיהֶם".

ב-צו

בְּעֵת שֶׁנָּסַע הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב בָּעֲיָרוֹת, כַּמְסֻפָּר בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן ער, צִוָּה רַבֵּנוּ לְמוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁיִּסַּע אֶצְלוֹ לְשַׁמְּשׁוֹ בְּדַרְכּוֹ, וְאָמַר לוֹ: "וְכִי הָאֲנָשִׁים הַמְגוּשָׁמִים צְרִיכִים לְשַׁמְּשׁוֹ? סַע אַתָּה אֵלָיו לְשַׁמְּשׁוֹ" !, וְנָסַע. "וואס דאַרְפָן אִים דִּי לְאבֶּסָעס מְשַׁמֵּשׁ זַיין? פָּאר דוּ צוּ אִים מְשַׁמֵּשׁ זַיין" !.

ב–תרי

בְּעֵת שֶׁשָּׁלַח רַבֵּנוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיִּסַּע לַדֶּרֶךְ וְיִפָּגֵשׁ עִם הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, שֶׁנָּסַע וְנִטַּלְטֵל אָז בַּדְּרָכִים וְכוּ', וְיִשְׁתַּדֵּל לְשַׁמְּשׁוֹ, וְעָשָׂה כֵן. פַּעַם נֶעֱמְדוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּאֵיזֶה בֵּית-כְּנֶסֶת, וּמוֹהַרְנַ"תְ הִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְקוֹלוֹת כְּדַרְכּוֹ, נִגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד מִבְּאֵי בֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְאָמַר לְמוֹהַרְנַ"תְ: "אַל תְּבַלְבְּלוּ אֶת הָרַב בִּתְפִלָּתוֹ", "זייט נִישְׁט מְבַלְבֵּל דֶּעם רַב", וְשָׁמַע זֹאת הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, פָּנָה הָרַב וְאָמַר לְהַהוּא: "אוּלַי מְבַלְבֵּל אֲנִי אוֹתוֹ" "אֶפְשָׁר בִּין אִיךְ אִים מְבַלְבֵּל", יְדוּעַ שֶׁהָרַב כִּבֵּד וְהֶעֱרִיךְ לִמְאֹד אֶת מוֹהַרְנַ"תְ וְהָיָה מְכַנֶּה אוֹתוֹ "נָתַלְ"ע שֶׁלִּי", "מַיין נָתַלְ"ע".]

ב-צז

פַּעַם כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ עִם בִּתּוֹ שָׂרָה מִגּוֹדֶל מַעֲלַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים, שְׁאָלָה אֶת רַבֵּנוּ בִּדְאָגָה: "וְכִי מַה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כְּדֵי לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת מִצְוַות הַכְנָסַת אוֹרְחִים" ? עָנָה לָהּ רַבֵּנוּ: "מַה אַתְּ חוֹשֶׁבֶת? יֵשׁ אוֹרֵחַ! עוֹד חֲתִיכַת מַפָּה (עַל הַשֻּׁלְחָן) וְעוֹד חֲתִיכַת חַלָּה..". "וואס מַיינְסְטוּ, אַ אוֹרֵחַ! נָאךְ אַ שְׁטִיקְל טִישְׁטַאךְ... נָאךְ אַ שְׁטִיקְל קוֹלִיטְשׁ"..., כְּאוֹמֵר שֶׁכְּפִי שֶׁמַּרְבִּים בְּנוֹחִיּוּתוֹ שֶׁל הָאוֹרֵחַ בִּצְרָכָיו וּבַאֲכִילָתוֹ כְּפִי אֶפְשָׁרוּתוֹ כֵּן גְּדוֹלָה הַמִּצְוָה. (וע"ע בספר "באר-מים-חיים עה"ת בפר' וירא (בראשית ח"י, ח; ח"ב עמ' יב)).

ב-צח

רַבֵּנוּ סִפֵּר פַּעַם שֶׁכְּשֶׁהָיָה בְּלֶעמְבֶּערְג לְסִבַּת חוֹלִי הָרֵיאָה שֶׁסָּבַל, הָיָה זְמַן שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהִסְתּוֹבֵב מִצַּד לְצַד מִגּוֹדֶל הַכְּאֵבִים שֶׁהָיוּ לוֹ, כַּמְסֻפָּר בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן, וְהָיָה פַּעַם שֶׁנִּמְשְׁכוּ כְּאֵבָיו וּנְפִיחוּת הַגּוּף שְׁלֹשָׁה יָמִים רְצוּפִים, וְאָמַר רַבֵּנוּ כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת: "אוּלַם אָז צָעַקְתִּי אֲחֶרֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ"! "אָבֶּער אִיךְ הָאב דֶּעְנְסְטְמָאל גִּישְׁרִיגִין אַנְדֶּערְשְׁט צוּ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ" !.

ב-צט

רַבֵּנוּ אָמַר: "בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא מַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶת הָעוֹלָם בַּעֲדִינוּת רַבָּה כַּעֲבוֹדַת סִיבֵי בַּרְזֶל דַּקִּים" הַסְּבוּכִים זֶה בָּזֶה, "בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא פִּירֵט הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ דִּי וֶוועלְט דִּרְאט אַרְבֶּעט", דְּהַיְינוּ שֶׁאֵין מְבִינִים כְּלַל אֶת הַנְהָגָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ב-ק

פַּעַם נָחְלָה בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן שַׁמָּשׁ רַבֵּנוּ עַד מְאֹד, וּבְצָרָתוֹ נִכְנַס לְרַבֵּנוּ שֶׁיְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל בְּנוֹ הַחוֹלֶה, אוּלָם רַבֵּנוּ לֹא עָנָה לוֹ כְּלוּם, וְהֵבִין שֶׁרְפוּאַת בְּנוֹ הוּא בְּכִי רַע, וּבָא לְבֵיתוֹ וְאָמַר לְזוּגָתוֹ, "אִם אַתְּ רוֹצָה שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ בֵּן חַי וְקַיָּם אַל תִּשְׁנִי הַלַּיְלָה"!, וְנֶעֱמְדָה לְיַד עֲרִיסַת בְּנָהּ הַחוֹלֶה, וּבָכְתָה וְהִתְפַּלְּלָה כָּל הַלַּיְלָה לִרְפוּאָתוֹ, לְמָחֳרַת כְּשֶׁבָּא וְנִכְנַס לְרַבֵּנוּ כְּהֶרְגֵּלוֹ, פָּנָה אֵלָיו רַבֵּנוּ וְאָמַר: "לֹא יָדַעְתִּי שֶׁתְּפִלַּת הַנָּשִׁים כָּל כַּךְ חֲשׁוּבָה אֵצֶל הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ! הִיא פָּעֲלָה בִּתְפִלָּתָהּ רְפוּאָה לַבֵּן וּבֶאֱמֶת גַּם אֲרִיכוּת יָמִים", "עֶס זָאל מִיר רֶעכְינֶען אַז וַוייבֶּערשָׁע תְּפִלּוֹת זֶענֶען אֲזוֹי חָשׁוּב בַּיים אוֹיבֶּערשְׁטֶן! זִי הָאט גִּיפּוֹעֲלְט אַ רְפוּאָה, טַאקִי אֲרִיכוּת יָמִים אוֹיךְ"...

ב-קא

פַּעַם כְּשֶׁשָּׁשְׁבוּ מוֹהַרְנַ"תְ וְרַבִּי נַפְתָּלִי בְּסְעוּדָה, אָכַל מוֹהַרְנַ"תְ בָּצֵל, אָמַר לוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי: הֲרֵי אוֹמְרִים מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁלֹּא לֶאֱכוֹל בָּצָל בִּימֵי הַשָּׁבוּעַ חוּץ מִשַּׁבָּת מְשׁוּם שֶׁהוּא דָּבָר הַמַּזִּיק! נָעָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר: אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ! מֵרַבֵּנוּ לֹא שָׁמַעְתִּי עִנְיָן זֶה. נִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבֵּנוּ עַל עִנְיָן זֶה. עָנָה לָהֶם רַבֵּנוּ: "וְכִי בְּשַׁבָּת מֻתָּר לֶאֱכוֹל דָּבָר הַמַּזִּיק" ? (וְעַיֵּן בְּשִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן רסה), "אִיךְ וַוייס נִישְׁט פּוּן רֶעבִּין הָאב אִיךְ דָּאס נִישְׁט גִּיהֶערְט שַׁבָּת מֶעג מֶען יָא עֶסִין דָּבָר הַמַּזִּיק".

ב-קב

אָמַר: "יֵשׁ לִי שְׁלֹשָׁה כְּתוֹת חֲסִידִים: כִּתָּה אַחַת הַבָּאָה לַחְטֹף שִׁירִים; כִּתָּה אַחַת הַבָּאָה לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה וְכִתָּה אַחַת הָאֲפוּיָה בְּלִבִּי". וּפָנָה רַבֵּנוּ לְמוֹהַרְנַ"תְ וּלְרַבִּי נַפְתָּלִי וְאָמַר לָהֶם: "רוֹצֶה אֲנִי, שֶׁאַתֶּם תִּהְיוּ מֵהַכִּתָּה הַזֹּאת, שֶׁאֲפוּיִים בְּלִבִּי". "אִיךְ הָאב דִּרַיי כְּתוֹת חֲסִידִים, לֹא כִּתָּה וָואס קוּמְט חַאפִּין שִׁירִים, אוּן לֹא כִּתָּה וָואס קוּמֶען הֶערֶן תּוֹרָה, אוּן לֹא כִּתָּה וָואס זַייֶנען אַייְנְגִיבַּאקֶן בַּיי מִיר אִין הַארְצָן – אִיךְ וִויל אִיר זָאלְט זַיין פּוּן דִּי וָואס זַייֶנען אַייְנְגִיבַּאקֶן בַּיי מִיר אִין הַארְצָן" וְאָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַל זֶה, בִּכְדֵי לִהְיוֹת אָפוּי בְּלֵב רַבֵּנוּ צָרִיךְ רַבֵּנוּ לִהְיוֹת אָפוּי בְּלִבּוֹ שֶׁל הַמְקֹרָב.

ב-קג

כְּשֶׁצִּוָּה רַבֵּנוּ לְמוֹהַרְנַ"תְ לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁין בַּתּוֹרָה, אָמַר לוֹ: "כְּשֶׁתִּכְתֹּב בְּעִנְיַן אֱמוּנָה וּבְעִנְיַן הַצַּדִּיק, תְּשַׁחֵרר עֶטֶךְ, וּכְתֹב מַה שֶּׁיּוֹתֵר". "זָאלְסְטוּ צוּ לָאזְן דִּי פֶּעַן אוּן שְׁרַייבּ וָואס מֶער".

ב-קד

רַבֵּנוּ אָמַר רְפוּאָה וּסְגֻלָּה לָזֶה שֶׁנִּחְלָה בְּמַחֲלַת-יָם (קַדְּחַת) מַחֲמַת הַנִּסְיעָה, שֶׁיִּקַּח (לִרְפוּאָתוֹ) יַיִן וְיַרְתִּיחוֹ וְאַחַר הַהַרְתָּחָה יַכְנִיס לְתוֹכוֹ עֵשֶׂב הַנִּקְרָא פָּאלִין, שֶׁהוּא עֵשֶׂב מַר מְאֹד וְיִשְׁתֶּה, וְעַל יְדֵי זֶה תִּפָּסֵק מֵמֶנּוּ הַמַּחֲלָה.

וְרַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה בָּא בְּכָל שָׁנָה לְאוּמַאן מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיָה נָחְלָה בַּדֶּרֶךְ בְּמַחֲלַת-יָם הָיָה רַבִּי מֹשֶׁה קְרַאסִינְשְׁטַיין זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה עֹשִׂיר גָּדוֹל, מֵכִין לוֹ דּוּד מָלֵא מִזֶּה וְהָיָה רַבִּי אֶפְרַיִם שׁוֹתֵהוּ וּמַבְרִיא תֵּיכֶף וּמִיָּד.

ב-קה

כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ מִגְּנוּת מִדַּת הַגַּאֲוָה, אָמַר: "גַּם לְמִי יָכוֹל לִהְיוֹת גַּאֲוָה מֵהַלְוָיָתוֹ הַיָּפָה..." דְּהַיְינוּ: שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא מֵת, יִהְיוּ לוֹ עֲדַיִן הִרְהוּרֵי גַּאֲוָה וְכָבוֹד "אַ מֵת קֶען הָאבֶּין גַּאֲוָה פּוּן אַ שַׁייָנֶע לְוָיָה...". (א"ה: עַיֵּן תּוֹס' סַנְהֶדְרִין מו: ד"ה קְבוּרָה).

ב-קו

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ מִגֹּדֶל כֹּחַ הַיֵּצֶר, אָמַר: "אָדָם יָכוֹל לֶאֱחֹז בְּיָדוֹ מֵת שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁיִּרְאֶה אֶת הַתַּאֲוָה יִזְרֹק אֶת הַמֵּת מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ וְיַעֲשֶׂה הָלְאָה אֶת שֶׁלּוֹ", "אַ מֶענְטש קֶען הַאלְטִין אַ מֵת דְּרַיי טָעג, אוּן אַז עֶר וֶועט זָען דִּי תַּאֲוָה וֶועט עֶר אִיהֶם וואַרְפֶּן אִיבֶּער דִּי פְּלֵייצָעס אוּן עֶר וֶועט טָאן זַיינֶס".

ב-קז

אָמַר רַבֵּנוּ: יֵשׁ חִלּוּק בֵּין יְהוּדִי שֶׁפֵּאוֹתָיו מְסֻתָּרִים מֵאֲחוֹרֵי אָזְנָיו, לִיהוּדִי שֶׁפֵּיאוֹתָיו תְּלוּיִים מִתַּחַת לְאָזְנָיו כְּטִבְעָם, "סְ'אִיז דָּא אַ חִילּוּק אוֹיב דִּי פֵּיאוֹת זָענֶען אוֹיף דֶעם אוֹיעֶר אָדֶער אוּנְטֶער דֶעם אוֹיעֶר".

ב-קח

אָמַר רַבֵּנוּ: אִם יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מָרוֹר בְּלֵיל פֶּסַח כְּבָר יֵשְׁבוּ בְּתִשְׁעָה בְּאָב לוֹמַר קִינוֹת, "אַז מ'וֶועט עֶסְן מָרוֹר בַּיִים סֵדֶר וֶועט מֶען שׁוֹין זִיצֶן תִּשְׁעָה בְּאָב בַּיי קִינוֹת". הֵם חָלִים בְּאוֹתָם הַיָּמִים כַּמּוּבָא בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (או"ח סימן תכח, ס"ג). (וע"ע באיכ"ר בפתיחתא יח, ושם בפ"ג סי' ה').

ב-קט

כְּשֶׁהִצִּיעַ מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת חִדּוּשֵׁי תּוֹרָתוֹ לִפְנֵי רַבֵּנוּ, שִׁבְּחוֹ רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: "הִנְךָ יָחִיד בַּדּוֹר בִּלְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים", "בִּיזְט אַ חַד בְּדָרָא אִין מְחַדֵּשׁ זַיין חִדּוּשִׁים" וְכוּ'. וּכְשֶׁהִתְפַּלֵּא עַל זֶה מוֹהַרְנַ"תְּ וְכוּ' [ואמר: הלא יש את הרב? (- בעל התניא שידוע היה גאון מופלג ובעל

מחדש נפלא], [הַמְשִׁיךְ וְאָמַר] עָנָה לוֹ: "וְכִי לְמִי יֵשׁ אֶת הַהַקְדָּמוֹת לַחִדּוּשִׁים כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְךָ".

ב-קי

רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמוֹ שֶׁבָּאוּ אֵלָיו: "לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה לְיַד הַמִּזְוָדוֹת" ?! כִּי נוֹהֲגִים בָּעוֹלָם תֵּיכֶף כְּשֶׁבָּאִים מַנִּיחִים אֶת הַמִּזְוָדוֹת וְנֶעֱמָדִים לְהִתְפַּלֵּל, אוּלָם בְּכָל עֵת הַתְּפִלָּה חוֹשְׁבִים וּמְהַרְהֲרִים עַל הַמִּזְוָדוֹת, כִּי מְפֻחָדִים פֶּן וְאוּלַי יִגְּנֵב אוֹ יֵאָבֵד וְכוּ', וְזֶה גּוֹרֵם לָהֶם לְבִלְבּוּל הַתְּפִלָּה, וְעַל כֵּן אָמַר לָהֶם לְהִתְפַּלֵּל רַק אַחַר שֶׁדָּאֲגוּ לְסִדּוּר הַנָּחַת חֻפְצֵיהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְשְׁבוּ עֲלֵיהֶם בְּעֵת תְּפִלָּתָם, "שְׁטֵיין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה צוּם קְלִימְיקֶל" ?! (וְעַיֵּן בְּחַיֵּי מוֹהַרַ"ן סִימָן תקמ"ז).

ב-קיא

פַּעַם בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, כְּשֶׁהִבְחִין רַבֵּנוּ בְּאֶחָד מֵאַנַ"שׁ, שֶׁהֵכִין וְדָאַג לְעַצְמוֹ לִפְנֵי נְטִילַת יָדַיִם לַסְּעֻדָּה מְעַט דְּבַשׁ עִם הַחַלָּה לִבְרָכַת הַמּוֹצִיא, נָעָנָה וְאָמַר: "כְּמוֹ יְלָדִים! הַמּוֹצִיא עִם דְּבַשׁ" ! "אֲזוֹי וויא קִינְדֶערְלַאךְ! הַמּוֹצִיא מִיט הָאנִיג" ! כְּאוֹמֵר שֶׁזֶּה מִנְהָג יְלָדִים קְטַנִּים לְהָכִין לְעַצְמָם חַלָּה עִם דְּבַשׁ, מֵחֲמַת שֶׁחוֹשְׁשִׁים שֶׁאַחַר כָּךְ לֹא יִשָּׁאֵר לָהֶם.

ב-קיב

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ מִמַּעֲלַת הַהֲלִיכָה לַצַּדִּיק, אָמַר רַבֵּנוּ: "אִלּוּ הָיָה לִי צַדִּיק כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם, הָיִיתִי הוֹלֵךְ אֲלָיו רַגְלִי". וְשָׁאֲלוּהוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: "וּבַחֲזָרָה?" עָנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר: "בַּחֲזָרָה הָיִיתִי רָץ"! "וֶוען אִיךְ וָואלְט גִיהַאט אַזָא רֶעבִּין וִוי אִיר וָואלְט אִיךְ גִיגַאנְגֶען צוּ אִים צוּ פּוּס – צוּרִיק! וָואלְט אִיךְ גִילָאפִין". [וְהַיְינוּ שֶׁהָיָה רָץ בְּמְהִירוּת לְקַיֵּם וְלַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּפִי שֶׁקִּבֵּל מֵרַבּוֹ].

ב-קיג

אַחַר פְּטִירַת זוּגָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, אָמַר: "אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ אֶת הַחֲשִׁיבוּת שֶׁל אֵשֶׁת נְעוּרִים, הָיִיתִי אוֹמֵר תֶּחֱלִי וְתִתְחַיִּי" ! "אִיךְ זָאל גִיוֶוען וויסֶן דִי טַייעֶרקֵייט פוּן אֵשֶׁת נְעוּרִים, וָואלְט אִיךְ גִיזָאגְט קְרַיינְקֶען זָאלְסְטוּ אוּן לֶעבֶּן זָאלְסְטוּ" ! . (אבני"ה ברזל).[א"ה: עיין עלים-לתרופה מכתב א'].

ג-תרד

אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב: "אִלְמָלֵא הָיָה לִי אֶת הָאֵשֶׁת נְעוּרִים, הָיִיתִי אַךְ פּוֹשֵׁט אֶת רַגְלַי וּמַגִּיעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל", "וֶוען אִיךְ וָואלְט גִיהַאט מַיין אֵשֶׁת נְעוּרִים, וָואלְט אִיךְ אוֹיסְגִישְׁטְרֶעקְט מַיינֶע פִּיס צוּ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל". (- אבני"ה ברזל).]

ב-קיד

פַּעַם, כְּשֶׁבָּאוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מִדַּאשִׁיב לְרַבֵּנוּ, סִפְּרוּ לוֹ, שֶׁבְּאֵיזֶה יוֹם-טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת – כְּמִדָּמֶה – שֶׁהָיָה שִׂמְחַת-תּוֹרָה – יָשְׁבוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בִּסְעֻדַּת הַיּוֹם-טוֹב וְדִבְּרוּ בֵּינֵיהֶם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנִמְשַׁךְ דִּבּוּרָם עַד סָמוּךְ לְשַׁבָּת, וּכְשֶׁרָאוּ שֶׁכְּבָר קְרוֹבָה הַשַּׁבָּת לָבוֹא, סִיְּמוּ מַהֵר אֶת הַסְּעֻדָּה וְהַדִּבּוּרִים כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַשַּׁבָּת. נַעֲנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר: "פּוֹחֲזֵי דַּאשִׁיב! הֲרֵי אֶפְשָׁר לִפְרֹס מַפָּה וּלְקַדֵּשׁ (כְּדִין הַשֻּׁלְחָן-עָרוּךְ בְּסִימָן רע"א), וּמַמְשִׁיכִים לְדַבֵּר הֶלְאָהּ!" "דַּאשִׁיבֶּער זְשֻׁלְאֶבֶּעס! אִיז מֶען מְקַיֵּים "פּוֹרֵס מַפָּה וּמְקַדֵּשׁ" – אוּן מ'רֶעדְט וַוייטֶער" !, וְאַחַר-כָּךְ לְהִתְפַּלֵּל אֶת תְּפִלַּת לֵיל שַׁבָּת.

ב-קטו

פַּעַם הֵבִיא מוֹהַרְנַ"תְּ אֶתְרוֹג לְרַבֵּנוּ בְּכְדֵי שֶׁיֹּאמַר דַּעְתּוֹ עָלָיו וְיֵדַע אִם לִקְנוֹת אוֹתוֹ, וְלֹא הֶרְאָה לוֹ רַבֵּנוּ עַל הָאֶתְרוֹג פְּנִים מַפְלִיאוֹת כְּלָל רַק אָמַר "נוּ" בְּנִיחוּתָא, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָלַךְ מוֹהַרְנַ"תְּ וְקָנָהוּ, אַחַר-כַּךְ הֶרְאָהוּ שׁוּב מוֹהַרְנַ"תְּ לְרַבֵּנוּ וְאָז הִלֵּל וְשִׁבַּח אֶת הָאֶתְרוֹג מְאֹד, וְשָׁאַל מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת רַבֵּנוּ מַדּוּעַ בַּתְּחִלָּה לֹא שִׁבַּחְתּוֹ וְעַכְשָׁיו כֵּן, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "אִלּוּ הָיִיתִי מְשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ הָיִיתָ בָּא לִקְנוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְהַמּוֹכֵר כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה אֶת פָּנֶיךָ הַצּוֹהֲלוֹת מְשֻׂמְחָה הָיָה דּוֹרֵשׁ עֲבוּר הָאֶתְרוֹג סְכוּם הָגוּן וְהָיָה מַפְקִיעַ אֶת הַשַּׁעַר מְאֹד, וְעַל כֵּן לֹא שִׁבַּחְתִּי אוֹתוֹ, אוּלַם אַלִּיבָּא דְּאֱמֶת אֶתְרוֹג מְהוּדָּר הוּא".

ב-קטז

רַבֵּנוּ שָׁלַח אֶת רַבִּי שְׁמוּאֵל טֶעפְּלִיקֶער לִשְׁכֹּר חֲנוּיוֹת בְּמֶעזְבּוּז אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תקס"ז, וְכַמְּסֻפָּר בְּסֵפֶר "יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ", כִּי אָז הָיָה זְמַן הַמִּכְרָז עַל הַחֲנוּיוֹת, כִּי הֵם הָיוּ שַׁיָּכִים לַפָּרִיץ, שֶׁהָיָה מַשְׂכִּירָם פַּעַם בְּשָׁלֹשׁ שָׁנִים. חֲנוּיוֹת אֵלֶּה הָיוּ מָחְזָקוֹת בְּשִׂכִּירוּת לְנֶכְדֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב מֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת, וְעַל כֵּן לֹא קָפְצוּ עֲלֵיהֶם קוֹנִים, וְלֹא הֶעֱלָה אַף אֶחָד מְחִיר הַשְּׂכִירוּת; וּבִהְיוֹת אָז רַבִּי שְׁמוּאֵל הַנִּזְכָּר לְעֵיל בְּמֶעזְבּוּז, שָׂכַר אֶת הַחֲנוּיוֹת בְּמְחִיר גָּדוֹל יוֹתֵר, כְּצִוּוּי רַבֵּנוּ, וְהָלַךְ אָז לָבוּשׁ בְּבִגְדֵי מֶשִׁי כַּחֲשׁוּבֵי הָרַבָּנִים וְכוּ'; וּכְשֶׁרָאָהוּ הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז, דּוֹד רַבֵּנוּ, אֵיךְ שֶׁהוֹלֵךְ לָבוּשׁ בְּבִגְדֵי מֶשִׁי – הִקְפִּיד עָלָיו מְאֹד וְקִלֵּל אוֹתוֹ, שֶׁיִּסְבֹּל שָׁנָה אַחַת בְּחֹלִי הַקְּדָחַת. כְּשֶׁחָזַר רַבִּי שְׁמוּאֵל מִנְּסִיעָתוֹ, סִפֵּר לְרַבֵּנוּ מַה שֶּׁקָּרָה לוֹ, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "עִם בֶּגֶד כָּזֶה הִתְרָאִיתָ לְפָנַי דּוֹדִי רַבִּי בָּרוּךְ?" "מִיט אַזָא בֶּגֶד הָאסְטוּ זִיךְ בַּאוַוּיזִן פַּארְן פָּעטֶער רַבִּי בָּרוּךְ?". וְהִרְגִּיעַ רַבֵּנוּ אֶת רַבִּי שְׁמוּאֵל וְאָמַר לוֹ, שֶׁדּוֹדוֹ הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ, הֶחְלִיף לוֹ עֹנֶשׁ מִיתָה שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לוֹ, בְּחֹלִי הַקַּדַּחַת שֶׁקִּלֵּל אוֹתוֹ.

ב-קיז

כְּשֶׁיָּצָא רַבֵּנוּ מִבְּרֶסְלֶב לְדוּר בְּאוּמַאן בְּקִיץ שְׁנַת תק"ע, יָצָא עִמּוֹ גַּם רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, כְּדֵי לָדוּר עִמּוֹ בְּאוּמַאן, כִּי רָצָה לִהְיוֹת סָמוּךְ וְקָרוֹב לְרַבֵּנוּ, כְּשֶׁהִגִּיעוּ יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, קִבֵּל רַבֵּנוּ מִכְתָּב מִתּוֹשָׁבֵי עִיר בְּרֶסְלֶב, וּבוֹ שָׁטְחוּ טַעֲנוֹתֵיהֶם לִפְנֵי רַבֵּנוּ: הֱיוֹת שֶׁעַתָּה מַגִּיעִים יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְאֵין לָהֶם רַב בְּקְהִלָּתָם, כִּי רַבִּי אַהֲרֹן נָסַע מֵהֶם כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְטָעֲנוּ וְאָמְרוּ לְרַבֵּנוּ: "אִם אַתָּה עֲזַבְתָּם אֶת הָעִיר, הֲרֵי אֵין בְּפִינוּ זְכוּת טַעֲנָה עַל זֶה, אוּלָם מַדּוּעַ לְקַחְתָּם עִמָּכֶם אֶת רַב הָעִיר?" וְעַל כֵּן מְבַקְּשִׁים הֵם מֵרַבֵּנוּ, שֶׁיְּרָאֶה לִשְׁחֹחַ אֲלֵיהֶם בַּחֲזָרָה אֶת רַבִּי אַהֲרֹן. רַבֵּנוּ הֶרְאָה אֶת הַמִּכְתָּב לְרַבִּי אַהֲרֹן, וְשָׁאַל רַבִּי אַהֲרֹן אֶת רַבֵּנוּ: "הַאִם אֶסַע חֲזָרָה, [וְלֹא אֶהְיֶה עִם רַבֵּנוּ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַבָּאִים עָלֵינוּ לְטוֹבָה?] עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "אֵינְךָ יָכוֹל לְצַיֵּר לְךָ אֶת הַצַּעַר שֶׁיִּהְיֶה לִי, כְּשֶׁלֹּא תִּהְיֶה עִמָּנוּ כָּאן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה..." וְשָׁאַל שׁוּב אֶת רַבֵּנוּ: "אִם כֵּן, אֶשְׁאַר כָּאן?" עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "וַהֲרֵי הֵם צוֹדְקִים!" "זֵיי זַיְינָען דָּאךְ גֵּירֶעכְט!" וְשָׁאַל שׁוּב: "אִם כֵּן אֶסַּע?" עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ שׁוּב הַנִּזְכָּר לְעֵיל, שֶׁאֵין יָכוֹל לְצַיֵּר לְעַצְמוֹ הַצַּעַר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ, כְּשֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר עַל יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְשָׁאַל שׁוּב כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ שׁוּב כַּנַּ"ל, וְכָךְ שָׁאַל כַּמָּה פְּעָמִים, כִּי כָּךְ הָיָה דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ מֵעוֹלָם לִבְלִי לְצַוּוֹת שׁוּם צִוּוּי בְּדָוְקָא לַעֲשׂוֹת כָּךְ אוֹ כָךְ. וְהֶחְלִיט רַבִּי אַהֲרֹן לְעַצְמוֹ וְנָסַע חֲזָרָה לְעִירוֹ. בְּדַרְכּוֹ חֲזָרָתוֹ פָּגַשׁ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי, כְּשֶׁהֵם נוֹסְעִים אֶל רַבֵּנוּ, וּכְשֶׁרָאוּהוּ שְׁאָלוּהוּ: "כָּעֵת לִפְנֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה נוֹסְעִים מֵרַבֵּנוּ?" וְסִפֵּר לָהֶם סִבַּת נְסִיעָתוֹ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, אָמְרוּ לוֹ: "אַף-עַל-פִּי-כֵן, וּמְחוּ בְּפָנָיו, שֶׁאֵין נָכוֹן הַדָּבָר לִבְלִי לִהְיוֹת אֵצֶל רַבֵּנוּ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה". וְאָמְרוּ לוֹ עוֹד: "אֲנַחְנוּ אֲפִלּוּ הָיָה רַבֵּנוּ מְגָרְשֵׁנוּ בְּקוֹרוֹת הַבִּנְיָן, לֹא הָיִינוּ נוֹסְעִים מִמֶּנּוּ לִבְלִי לִשְׁהוֹת עִמּוֹ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה".

ב-קיח

כְּשֶׁחָזַר רַבֵּנוּ מִלְּעִמְבֶּערְג אַחַר שֶׁנֶּחְלָה שָׁם בְּמַחֲלָתוֹ שֶׁנִּסְתַּלֵּק בָּהּ, הָיָה דַּרְכּוֹ לָלֶכֶת הַרְבֵּה פְּעָמִים חוּץ לָעִיר לְאֵיזֶה יַעַר לִשְׁאוֹף אֲוִיר צַח, פַּעַם נָסַע לְשָׁם עִם מוֹהַרְנַ"תְּ וְעִם אַבְרָהָם פַּייֶעס וּמשֶׁה חִינְקֶעס, וּכְשֶׁיָּרְדוּ בַּיַּעַר מֵהָעֲגָלָה הָלַךְ רַבֵּנוּ עִם מוֹהַרְנַ"תְּ וְגִלָּה לוֹ אֶת הַתּוֹרָה "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ" שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק ב' סִימָן סא. וּמֵחֲמַת מַחֲלָתוֹ הָלַךְ לְאַט וּבְנַחַת, כִּי לֹא יָכוֹל הָיָה לָלֶכֶת בִּמְהִירוּת אוּלָם אַבְרָהָם פַּייֶעס וּמשֶׁה חִינְקֶעס הָלְכוּ יוֹתֵר מַהֵר וְנָתַן רַבֵּנוּ מֵהֶם דּוּגְמָא לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "רְאֵה לְמָשָׁל הֵם יְכוֹלִים לְהַסְפִּיק וְלֵילֵךְ בְּזְמַן מוּעָט מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִין לֵילֵךְ בְּכַמָּה שָׁעוֹת". וְהַיְינוּ שֶׁגַּם בִּבְחִינַת הַמָּקוֹם שַׁיָּךְ עִנְיָן לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וְכַמְבוּאָר שָׁם בִּפְנִים הַתּוֹרָה עַיֵּן שָׁם.

ב-קיט

אָמַר: "אֵינִי מִתְעָרֵב בְּעִנְיַן נוֹסְחָאוֹת הַתְּפִלָּה" "אִיךְ מִישׁ זַאךְ נִישְׁט אִין נוּסְחָאוֹת", רַק זֹאת שֶׁבְּסִיּוּם בִּרְכַּת יִשְׁתַּבַּח צָרִיךְ לוֹמַר רַק "הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה מֶלֶךְ יָחִיד - חֵי הָעוֹלָמִים" לְלֹא תֵּיבַת

"אֵ-ל", כְּמוֹ שֶׁבְּבִרְכַּת "בָּרוּךְ שֶׁאָמַר" שֶׁבְּהַתְחָלַת פְּסוּקֵי דְזִמְרָה אוֹמְרִים "יָחִיד חֵי הָעוֹלָמִים" לְלֹא תֵּיבַת אֵ-ל.

ב-קכ

פַּעַם אָמַר רַבֵּנוּ כְּמִתְאוֹנֵן: "אַף שֶׁהִנְכֶם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, אֲבָל לֹא לָזֹאת הִתְכַּוַּנְתִּי, הִתְכַּוַּנְתִּי שֶׁיִּהְיוּ לִי אֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ, שֶׁיִּנְהֲמוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֵילוֹת שְׁלֵמִים כְּחַיּוֹת בַּיַּעַר". "נִישְׁט דָּאס הָאב אִיךְ גִימֵינְט – אִיךְ הָאב גִימֵינְט צוּ הָאבִין אַזֶעלְכֶע מֶענְטְשֶׁן וָואס זָאלְן בְּרוּמֶען צוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַ גַאנְצָע נאכְט וּוי דִי חַיּוֹת אִין וואלְד".

ב–תרמו

מוֹהֲרַנ"תְּ אָמַר: "נִמְצָאִים אֶצְלִי כָּאֵלּוּ תַּלְמִידִים עוֹבְדֵי ה', שֶׁלְרַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ לֹא הָיָה כְּמוֹתָם", כִּי הָיוּ לוֹ תַּלְמִידִים עוֹבְדֵי ה' כָּאֵלּוּ, שֶׁהָיוּ שׁוֹהִים לֵילוֹת שְׁלֵמִים חוּץ לָעִיר וְשׁוֹאֲגִים בִּתְפִלָּתָם כַּאֲרָיוֹת, כִּרְצוֹן רַבֵּנוּ. וְאַנַ"שׁ בֵּאֲרוּ בָּזֶה מִשּׁוּם שֶׁבְּחַיֵּי רַבֵּנוּ לֹא יָכוֹל הָיָה מוֹהַרַנ"תְּ לְדַבֵּר מִכָּל מַה שֶׁקִּבֵּל וְהִרְגִּישׁ בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ, אוּלָם אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ פָּתַח אֶת פִּיו וְהוֹצִיא לְאוֹר אֶת כָּל מַה שֶׁקִּבֵּל מֵרַבֵּנוּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה גִּדֵּל כָּאֵלּוּ תַּלְמִידִים עוֹבְדֵי ה' מְפֻלָּגִים.]

ב-קכא

פַּעַם כְּשֶׁדִּבְּרוּ לִפְנֵי רַבֵּנוּ מֵהַטַּלִּיתִים שֶׁהֵבִיאוּ מִטּוּרְקִיָּה, הַמְּכוּנִים טָעוַרְקִישֶׁע טַלֵּיתִים, שֶׁהָיוּ יָפוֹת מְאֹד, אָמַר רַבֵּנוּ שֶׁצָּרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁהַטַּלִּית תִּהְיֶה יָפָה, וְהֵבִינוּ שֶׁרָצוֹן רַבֵּנוּ הָיָה לְהַקְפִּיד יוֹתֵר עַל הַיּוֹפִי שֶׁבַּטַּלִּית מֵחוּמְרַת הַהִידּוּר. (וע"ע לקמן בח"ד, סעיף שפ"ו).

ב-קכב

סִפְּרוּ לְרַב מֵהַמַּעְלְנִיק מְחָתָנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, שֶׁהָרַב מִוָּאלְטְשִׁיסְק, (גַּם הוּא מְחָתָנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ), כְּבָר מִתְגַּעְגֵּעַ אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא וְלִהְיוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר הָרַב מֵהַמַּעְלְנִיק: "מַה כָּל הָרַעַשׁ וְהַגַּעְגּוּעִים מֶשֶׁךְ אַרְבָּעִים שָׁנָה לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל? לוֹקְחִים מָעוֹת וְנוֹסְעִים"! - כְּשֶׁסִּפְּרוּ זֹאת לְרַבֵּנוּ, אָמַר: "הָרַב מִוָּאלְטְשִׁיסְק, שֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּעְגּוּעִים לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, יִזְכֶּה לְבַסּוֹף לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְהָרַב מֵהַמַּעְלְנִיק, שֶׁאָמַר שֶׁלּוֹקְחִים מָעוֹת וְנוֹסְעִים, לֹא יִהְיֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל". וְכַךְ הָיָה, שֶׁאַחַר-כָּךְ עָלָה הָרַב מִוָּאלְטְשִׁיסְק עִם כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְדַר שָׁם כַּמָּה שָׁנִים.

ב-קכג

כְּשֶׁבָּא הַשַּׁדְכָן אֶל רַבֵּנוּ וְהִצִּיעַ שִׁדּוּךְ לְבִתּוֹ שָׂרָה אֶת בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי לֵיבּ מִדְּאוּבְרוֹנָע, לֹא הִסְכִּים רַבֵּנוּ לַשִּׁדּוּךְ. כְּשֶׁשָּׁמַע רַבִּי חַיְיקֶל שֶׁרַבֵּנוּ אֵינוֹ מַסְכִּים לַשִּׁדּוּךְ, פָּנָה אֶל רַבֵּנוּ וְאָמַר: "הֲרֵי כָּל צַדִּיקֵי הַדּוֹר הִשְׁתַּדְּכוּ עִמּוֹ, וּמַדּוּעַ לֹא תַּסְכִּימוּ לַשִּׁדּוּךְ?" רַבֵּנוּ, שֶׁמִּטִּבְעוֹ לֹא הִתְעַקֵּשׁ עַל שׁוּם דָּבָר כַּיָּדוּעַ, בִּפְרָט אַחַר שֶׁחָזַר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר: "הֲרֵי אֵינִי רוֹאֶה כָּאן חָתָן! נוּ, שֶׁיִּתֵּן הַמְחֻתָּן עֶשֶׂרֶת אֲלָפִים רֶעְנְדְלַאךְ" (כָּל רֶעְנְדְל הוּא שְׁלֹשָׁה רוּבָּלִים), "אִיךְ זָעה דָּאךְ נִישְׁט קֵיין חָתָן – נוּ, זָאל עֶר גִּיבֶּן צֶעֶן טוֹיזֶנְט רֶעְנְדְלַאךְ", שֶׁהָיָה סְכוּם עָתָק, וְרַבֵּנוּ הֶעֱלָה בְּכַוָּנָה כָּל כָּךְ אֶת הַסְּכוּם כְּדֵי שֶׁלֹּא יַסְכִּים לָזֶה רַבִּי לֵיבּ, וּבָזֶה יִתְבַּטֵּל הַשִּׁדּוּךְ, אוּלָם הַשַּׁדְכָן, כְּשֶׁאָמַר זֹאת לְרַבִּי לֵיבּ, הִסְכִּים לָזֶה תֵּכֶף וּמִיָּד, כִּי הָיָה עָשִׁיר מְפֻלָּג, וּכְשֶׁבָּא הַשַּׁדְכָן אֶל רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ שֶׁרַבִּי לֵיבּ מַסְכִּים לִתְנָאוֹ, הִפְטִיר רַבֵּנוּ וְאָמַר: "נוּ, זַרְקְתִּי בַּת לְנָהַר הַדָּנֻיְיפֶּער" "נוּ, אַרַיין גִּיוָוארְפֶּן לֹא טָאכְטֶער אִין דָּנֻיְיעפֶּער".

ב-קכד

רַבֵּנוּ אָמַר: "רָאִיתִי, שֶׁכָּל אֲנָשַׁי יִהְיוּ עֲנִיִּים – וּבְכֵן פָּעַלְתִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, שֶׁיְּזַרֵק בֵּינֵיהֶם "אַ מִיצְוָעל" ("מִיצְוָעל" בְּלַעַ"ז – הוּא כְּנוּי לְעָשִׁיר הַהוֹלֵךְ לָבוּשׁ בְּכוֹבַע יָפֶה), וְכַוָּנָתוֹ, שֶׁתָּמִיד יִהְיֶה בֵּין אַנַ"שׁ אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹנֶה, הַיְנוּ: שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מָעוֹת יוֹתֵר מִשְּׁאָר עֲנִיֵּי אַנַ"שׁ. "אִיךְ הָאבּ גִּיזָען אַז מַיינְע אַלֶּע לַייט וֶועלְן זַיין אָרימָע לַייט, הָאבּ אִיךְ גִּיפּוֹועלְט בַּיי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סְ'זָאל זַאךְ דּוּרךְ וַוארְפִין אַ מִיצְוָעל".

ב-קכה

כְּשֶׁשָּׁהָה רַבֵּנוּ בְּדִירָתוֹ שֶׁל נַחְמָן נָתָן בְּאוּמַאן, אָמְרוּ אַנַ"שׁ לְרַבֵּנוּ "לְנַחְמָן נָתָן טוֹב עַל שֶׁרַבֵּנוּ שׁוֹכֵן בְּדִירָתוֹ", עָנָה רַבֵּנוּ בְּנִיחוּתָא וְאָמַר, כֵּן כֵּן "נַחְמָן וְנָתָן הַיְינוּ מוֹהַרְנַ"תְּ טוֹב מְאֹד".

ב-קכו

בְּאוֹתָהּ עֵת שֶׁשָּׁהָה רַבֵּנוּ בְּדִירָתוֹ שֶׁל נַחְמָן נָתָן, סִפְּרוּ לְפָנָיו שֶׁנִּסַּע נַחְמָן נָתָן בְּעִנְיַן עֶסְקָיו וְהִתְפָּאֵר בְּבֵיתוֹ לִפְנֵי נְסִיעָתוֹ שֶׁיְּחַזּוֹר מִנְּסִיעָתוֹ בַּעֲשִׁירוּת כָּזוֹ שֶׁיּוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת גֶּשֶׁר מִמַּטְבֵּעוֹת הַזָּהָב שֶׁיָּבִיא עִמּוֹ בַּחֲזָרָתוֹ מִבֵּיתוֹ עַד לְרָחוֹב לְרוֹב הַצְּלָחָתוֹ, "בְּרִיקְירְן מִיט זִילְבֶּערְנֶע קֶערְבְּלַאךְ". וְאָז עָמַד לִפְנֵי רַבֵּנוּ רַבִּי טוֹבְיָה מִטְּרָהוּוִיצָא, נָעָנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר: "שְׁנֵי הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ אֵינָם יְכוֹלִים לִהְיוֹת בְּיַחַד אוֹ שֶׁלּוֹקְחִים אֶת הַמָּעוֹת מֵהָאָדָם אוֹ שֶׁלּוֹקְחִים אֶת הָאָדָם מֵהַמָּעוֹת" כַּמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָרַ"ן סִימָן נא, הִמְשִׁיךְ רַבֵּנוּ וְשָׁאַל אֶת רַבִּי טוֹבְיָה, רַבִּי טוֹבְיָה אֱמוֹר נָא לִי, "מַה יּוֹתֵר טוֹב כְּשֶׁלּוֹקְחִין אֶת הַמָּעוֹת מֵהָאָדָם אוֹ אֶת הָאָדָם מֵהַמָּעוֹת", עָנָה רַבִּי טוֹבְיָה וְאָמַר "וַדַּאי טוֹב יוֹתֵר כְּשֶׁלּוֹקְחִים אֶת הַמָּעוֹת מֵהָאָדָם וְהָאָדָם

נִשְׁאַר בַּחַיִּים" וְשָׁתַק רַבֵּנוּ. אַחַר כַּךְ נָסַע רַבִּי טוֹבְיָה לְבֵיתוֹ, וּבַדֶּרֶךְ כְּשֶׁפָּגַשׁ חֲבֵרִים מִבְּנֵי עִירוֹ וְשָׁאֲלָם עַל שְׁלוֹם בֵּיתוֹ לֹא עָנוּ אוֹתוֹ דָּבָר, וְשָׁאֲלָם מַדּוּעַ שׁוֹתְקִים הִנְכֶם לִשְׁאֵלָתִי, סִפְּרוּ לוֹ שֶׁלֹּא רָצוּ לְהוֹדִיעוֹ מִשְׁלוֹם בֵּיתוֹ, מֵחֲמַת שֶׁנִּשְׁרַף בֵּיתוֹ וְאִבֵּד אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ, כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת הִפְטִיר וְאָמַר: "הֲרֵי אֲנִי בְּעַצְמִי אָמַרְתִּי לְרַבֵּנוּ שֶׁטּוֹב יוֹתֵר כְּשֶׁלּוֹקְחִין אֶת הַמָּעוֹת מֵהָאָדָם". לְאַחַר זְמַן הִגִּיעוּ אֲנָשִׁים לְאוּמָאן שֶׁסִּפְּרוּ שֶׁפָּגְשׁוּ בְּנַחְמָן נָתָן בְּנִסְיעָתוֹ לְבֵיתוֹ אוּלָם חָלָה בְּמַחֲלָה קָשָׁה מְאֹד שֶׁהָיְתָה נִקְרֵאת "הַפָּצַע הַשָּׁחוֹר", "דֶּער שְׁוַוארְצֶער קְרֶעצְל" שֶׁהָיְתָה מְדַבֶּקֶת וּמְסַכֶּנֶת מְאֹד אֲשֶׁר אֵין מַמְתִּינִים לִרְפוּאָתוֹ כְּלַל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִדְבְּקוּ וְיֶחֱלוּ עַל-יָדוֹ אֲנָשִׁים אֲחֵרִים, וְקִבְּרוּ אוֹתוֹ בְּעוֹדוֹ חַי כִּי דָּחֲפוּ אוֹתוֹ בְּמוֹטוֹת אֲרוּכוֹת לְתוֹךְ הַקֶּבֶר כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּדְבְּקוּ בְּמַחֲלָתוֹ, וְנִתְקַיְּמִים אָצְלוֹ הַדִּבּוּר הַשֵּׁנִי שֶׁל רַבֵּנוּ שֶׁאָמַר "שֶׁלּוֹקְחִים אֶת הָאָדָם מֵהַמָּעוֹת".

ב-קכז

כְּשֶׁנָּסַע פַּעַם רַבֵּנוּ סָמוּךְ לַכְּפָר רֶסָאשֶׁע, הִבְחִין נַפָּח אֶחָד, שֶׁהָיָה בֵּית מְלַאכְתּוֹ בְּסוֹף הַכְּפָר, אֵיךְ שֶׁעֲגָלָה יוֹרֶדֶת בִּמְהִירוּת מֵרֹאשׁ הָהָר וְגַלְגַּל אֶחָד מֵאַרְבַּעַת גַּלְגְּלֵי הַמֶּרְכָּבָה נָפַל, וְהֵבִין שֶׁכָּל נוֹסְעֵי הָעֲגָלָה – חַייֵהֶם בְּסַכָּנָה עֲצוּמָה, וְהוּא לֹא יָדַע, שֶׁרַבֵּנוּ יוֹשֵׁב בָּעֲגָלָה, וְעָשָׂה מַעֲשֶׂה מְסִירוּת נֶפֶשׁ: הוּא נֶעֱמַד בַּמִּדְרוֹן לְמַטָּה וְהֶעֱמִיד אֶת כְּתֵפוֹ לְמוּל הָעֲגָלָה הַבָּאָה בִּמְהִירוּת וַעֲצָרָה, כִּי הָיָה בַּעַל כֹּחַ גָּדוֹל. כְּשֶׁיָּרַד רַבֵּנוּ מֵהָעֲגָלָה וְהִבְחִין בָּאִישׁ, שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ לְהַצָּלָתָם, בֵּרְכוֹ רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: "שֶׁתַּאֲרִיךְ יָמִים!" "לַאנְג לֶעבְּן זָאלְסְטוּ!". וְכֵן הָיָה, שֶׁחַי לְמַעְלָה מִמֵּאָה שָׁנָה! הוּא הָיָה דּוֹד אָבִיו שֶׁל רַבִּי שַׁבְּתַי בְּרֶסְלֶעבֶר, וְהָיָה רַבִּי שַׁבְּתַי מְסַפֵּר תָּמִיד סִפּוּר זֶה מִשְּׁמוֹ.

א-שכה

מַה שֶּׁהוֹדִיעַ בְּמוֹצָאֵי יוֹם-הַכִּפּוּרִים, שֶׁנָּחְתַּם הַדִּין עַל הַמִּתְנַגֵּד שְׁמֹה מֵהַייְסָעִן שֶׁיָּמוּת, שָׁמַעְתִּי זֹאת מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּמֵרַבִּי יִצְחָק מֵהַייְסָעִן, שֶׁשָּׁמְעוּ זֹאת מִפִּי אֲחִי זְקֵנִי רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, שֶׁיָּשַׁב אֵצֶל אַדְמוּ"ר זְצַ"ל בָּעֵת הַהִיא שָׁנָה תְּמִימָה, וְלֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לָשׁוּב לְבֵיתוֹ מֵרְדִיפַת הַמִּתְנַגֵּד הַנַּ"ל, וְתֵכֶף אַחַר מוֹתוֹ בַּחֹרֶף הַהוּא שֶׁאַחַר יוֹם-הַכִּפּוּרִים הַנַּ"ל, חָזַר מִיָּד לְבֵיתוֹ.

א-שכו

מַה שֶּׁצִּוָּה לַאֲחִי זְקֵנִי הָרַב רְאוּבֵן יוֹסֵף הַנַּ"ל, שֶׁכָּל הוֹרָאָה שֶׁיִּשְׁמַע מִפִּי הָרַב דְּעִירוֹ, יֹאמַר תָּמִיד בְּהִפּוּךְ: וְכֵן הָיָה מְקַיֵּם אֲחִי זְקֵנִי הָרַב רְאוּבֵן יוֹסֵף הַנַּ"ל, שֶׁגַּם אִם הוּא לֹא זָכַר בְּעַצְמוֹ אֶת פְּסַק הַהוֹרָאָה, אֲבָל מֵעֹצֶם רְאוֹתוֹ תָּמִיד עַיִן בְּעַיִן אֲמִתַּת דִּבְרֵי אַדְמוּ"ר זְצַ"ל, הָיָה אוֹמֵר תָּמִיד לְהִפּוּךְ מִדִּבְרֵי הָרַב הַנַּ"ל. וְכַאֲשֶׁר פָּתְחוּ אֶת סִפְרֵי הַפּוֹסְקִים לְעַיֵּן כְּדִבְרֵי

מִי הַפֶּסֶק, הָיוּ רוֹאִים בְּעֵינֵיהֶם שֶׁהָאֱמֶת כִּדְבָרָיו, עַד שֶׁבָּרַח הָרַב הַהוּא מִן הָעִיר עִם כָּל בְּנֵי-בֵיתוֹ בְּחֶרְפָּה וּבוּשָׁה גְדוֹלָה. שָׁמַעְתִּי כָּל זֹאת מִפִּי אָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּמִשְּׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁשָּׁמְעוּ זֹאת מִפִּיו בְּעַצְמוֹ].

ב-קכח

הָרַב שֶׁל הַיְיסִין הָיָה מֵצִיק לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מְאֹד, וְהָיוּ מִתְאוֹנְנִים עַל הִתְנַהֲגוּתוֹ הָרָעָה לִפְנֵי רַבֵּנוּ. פַּעַם כְּשֶׁהִתְאוֹנֵן רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, דּוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, לִפְנֵי רַבֵּנוּ עַל הַסֵּבֶל הָרַב שֶׁסּוֹבְלִים מִמֶּנּוּ, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "לֵךְ וַעֲמוֹד בְּפֶתַח בֵּית הָרַב; וְעַל כָּל שְׁאֵלָה שֶׁיִּפְסֹק, תֹּאמַר אַתָּה לַשּׁוֹאֵל שֶׁיַּחְזֹר לָרַב וְיֹאמַר לוֹ, שֶׁרַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף אוֹמֵר, שֶׁהַהֵיפֶךְ הוּא הַנָּכוֹן. וְאַל תְּעַיֵּן כְּלָל, אִם צוֹדֵק אַתָּה אִם לָאו, רַק תִּסְמֹךְ עָלַי", וְכֵן עָשָׂה. וּבָא אָדָם אֶחָד מִתּוֹשָׁבֵי הָעֲיָרָה עִם אֵיזֶה שְׁאֵלַת נָשִׁים לָרַב, וּכְשֶׁיָּצָא הַשּׁוֹאֵל, שָׁאֲלוֹ רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף: "מַה פָּסַק הָרַב?" וְעַל מַה שֶׁעָנָה לוֹ, אָמַר רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, שֶׁהַפֶּסֶק הַנָּכוֹן הוּא הַהֵיפֶךְ!, וְכֵן עָשָׂה בְּעוֹד שְׁאֵלוֹת, וְנַעֲשָׂה רַעַשׁ מִזֶּה, עַד שֶׁהָלְכוּ הַלּוֹמְדִים וּבֵרְרוּ מַה הוּא הַפֶּסֶק הַנָּכוֹן, וְרָאוּ שֶׁהַצֶּדֶק עִם רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, וּבָרַח הָרַב מֵהָעִיר מֵרֹב בּוּשָׁה.

ב-קסב

בָּעֲיָרָה הַיְיסִין, הַשּׁוֹכֶנֶת לְיַד אוּמַאן, הָיָה דָּר שָׁם מְפוּרְסָם אֶחָד, וּשְׁמוֹ הָיָה שְׁלֹמֹה, וְהֵצִיק מְאֹד לְאַנַ"ש בִּפְרָט לְרַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, דּוֹד רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה תַּלְמִיד חָכָם מֻפְלָג כַּיָּדוּעַ, וְגָרַם לְקִלְקוּל שְׁלוֹם בֵּיתוֹ, רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא אֶל רַבֵּנוּ בְּכָל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. פַּעַם לְאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בְּעֵת שֶׁהָיוּ אַנַ"ש נִפְרָדִים מֵרַבֵּנוּ וְכָל אֶחָד נָסַע חֲזָרָה לְבֵיתוֹ, נִכְנַס הוּא אֶל רַבֵּנוּ בְּפַחַד גָּדוֹל, כִּי פָּחַד לְהִפָּרֵד מֵרַבֵּנוּ וְלַחֲזֹר לְבֵיתוֹ בְּיוֹדְעוֹ מַה מְצַפֶּה לוֹ בְּעִירוֹ, וְהִבְחִין בְּרַבֵּנוּ שֶׁרְצוֹנוֹ הוּא, שֶׁלֹּא יִסַּע וְיַחֲזֹר לְבֵיתוֹ, וְנִשְׁאַר אֶצֶל רַבֵּנוּ עוֹד שָׁבוּעַ. לְאַחַר שָׁבוּעַ, כְּשֶׁבָּא לְהִפָּרֵד מֵרַבֵּנוּ, הִבְחִין שׁוּב, שֶׁאֵין רְצוֹן רַבֵּנוּ שֶׁיַּחֲזֹר לְבֵיתוֹ, וְנִשְׁאַר עוֹד, וְכָךְ מִפַּעַם לְפַעַם דָּחָה נְסִיעָתוֹ, עַד שֶׁנִּשְׁאַר אֶצֶל רַבֵּנוּ שָׁנָה תְּמִימָה. אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה, כְּשֶׁנִּכְנַס לְרַבֵּנוּ אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "לֵךְ, סַע לְבֵיתְךָ וְתַצִּיעַ שִׁדּוּךְ לְזִוּגָתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה..." כִּי הוּא נִפְטַר "פָּאר אַ הַיִּים אוּן רֶעד אַ שִׁדּוּךְ פַּאר שְׁלֹמֹה'ס וַיְיבּ..." וְאָמַר אַחַר-כָּךְ רַבֵּנוּ, "אַף עַל פִּי שֶׁכָּתוּב 'גַּם עָנוּשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב', אוּלָם מֵהַשָּׁמַיִם נִלְחָמוּ בַּעֲדִי", "מ'הָאט זַאךְ פּוּן הִימֶל אָן גִּינוּמֶען פַּאר מִיר" .]

ב-קכט

כְּשֶׁהִתְאוֹנֵן מוֹהַרְנַ"תְ לִפְנֵי רַבֵּנוּ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּעִנְיַן הִתְקָרְבוּתוֹ אֵלָיו, אָמַר לוֹ: אַה "תְּפַסְתִּי אוֹתְךָ בְּמִצּוּדָתִי" ! - "אַרַיין גִּיכַאפְּט אִין זַאק" ! עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: "קְשׁוֹר אוֹתִי הֵיטֵב שֶׁלֹּא אוּכַל לָצֵאת" ! - "פַּאר בִּינְדְט מִיר גוּט, אִיךְ זָאל נִישְׁט קֶעֶנֶּען אַרוֹיס" ! .

ב-קל

בְּעֵת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי לְרַבֵּנוּ הָיְתָה לוֹ חֲנוּת בְּעִיר נֶעמִירוֹב שֶׁמִּמֶּנָּה הִתְפַּרְנֵס, וְסִפֵּר לְרַבֵּנוּ מִדֶּרֶךְ עֲבוֹדָתוֹ אֵיךְ שֶׁהוֹלֵךְ הוּא בְּכָל יוֹם לַחֲנוּתוֹ וְיוֹשֵׁב שָׁם כָּל הַיּוֹם וְכוּ'. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ בְּלָשׁוֹן תֵּימָה "כָּל הַיּוֹם הִנְךָ צָרִיךְ לָשֶׁבֶת בַּחֲנוּת"? וְהֵבִין שֶׁאֵין זֶה רָצוֹן רַבֵּנוּ הָלַךְ וְהֶעֱמִיד אַחֵר עַל מְקוֹמוֹ, וְהָיָה הוֹלֵךְ כָּל יוֹם רַק לְבִקּוּר קָצָר לִרְאוֹת אֵיךְ מִתְנַהֵל הַחֲנוּת, וְכָל הַיּוֹם עָסַק בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, וְסִפֵּר לְרַבֵּנוּ מֵהַנְהָגָתוֹ הַחֲדָשָׁה. אַחַר כָּךְ אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ "כָּל יוֹם הִנְךָ צָרִיךְ לָלֶכֶת לְבַקֵּר בַּחֲנוּת? כְּאוֹמֵר שֶׁחֲבָל גַּם עַל זֶה הַזְּמַן הַמּוּעָט, וְהִפְסִיק גַּם מִמְּנָהֲגוֹ זֶה, וְרַק בְּעֵת הַיְרִיד וְיוֹמָא דְשׁוּקָא הָיָה עוֹמֵד בַּחֲנוּת. וְסִפֵּר גַּם זֹאת לְרַבֵּנוּ, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ וְכִי הֵיכָן שַׁיֵּישׁ יְרִיד הִנְךָ צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׁם, "וואוּ אַ יְרִיד דַּארְפְּסְטוּ דָאךְט זַיין"? וְהִפְסִיק גַּם מִמְּנָהֲגוֹ זֶה, וְכַךְ הוֹצִיאוֹ רַבֵּנוּ לְגַמְרֵי מֵעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה וְיָשַׁב כָּל יָמָיו רַק עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה.

ב-קלא

כְּשֶׁשָּׁאַל פַּעַם אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֶת רַבֵּנוּ שֶׁיְּפָרֵשׁ לוֹ דָּבָר בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן, לֹא עָנָהוּ רַבֵּנוּ כְּלוּם, רַק אָמַר לוֹ: "יְכוֹל הִנְךָ לְקַמֵּט אֶת סִפְרֵי כְּפִי רְצוֹנְךָ (לוֹמַר בּוֹ פֵּירוּשִׁים כִּלְבָבְךָ) אוּלָם אַל תִּפְגַּע בִּסְעִיף קָטָן שֶׁבַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ" ! "קֶעֶנְסְט קְנֵייטְשֶׁן מַיין סֵפֶר וּוי אֶזוֹי דּוּ וּוילְסְט אָבֶּער זָאלְסְט נִישְׁט טְשֶׁעפֶּען קֵיין סְעִיף קָטָן פּוּן שֻׁלְחָן עָרוּךְ" ! .

ב-קלב

כְּשֶׁבָּא רַבִּי יוּדֶל לְשִׂמְחַת הַבְּרִית שֶׁל רַבִּי שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם בֶּן רַבֵּנוּ, הָיָה לָבוּשׁ בְּבֶגֶד חָדָשׁ, כְּשֶׁרָאָהוּ רַבֵּנוּ פָּנָה אֵלָיו בְּשִׂמְחָה וְאָמַר לוֹ: "עִם הַבֶּגֶד הַזֶּה עוֹד תִּקַּבֵּל פְּנֵי מָשִׁיחַ" ! אַחַר-כַּךְ כְּשֶׁנִּפְטַר הַיֶּלֶד, אָמַר רַבֵּנוּ: "מָשִׁיחַ כְּבָר לֹא יָבוֹא עַד מֵאָה שָׁנָה וַדַּאי", "מָשִׁיחַ וֶועט שׁוֹין נִישְׁט קוּמֶען בֵּיז הוּנְדֶערְט יָאר אַוּוּדַאי"... שְׁאָלוֹ רַבִּי יוּדֶל: ""הֲרֵי אֲמַרְתֶּם לִי שֶׁאֶקַבֵּל פְּנֵי מָשִׁיחַ עִם הַבֶּגֶד הַזֶּה" ? עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "כַּךְ אָמַרְתִּי אָז, וְהַיּוֹם אוֹמֵר אֲנִי אֲחֶרֶת"... ! - "אַזוֹי הָאבּ אִיךְ דֶעמָאלְט גֵּיזָאגְט, הַיְינְט זָאג אִיךְ אַנְדֶערְשְׁט" ! .

ב-קלג

רַבֵּנוּ קָרָא פַּעַם בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְרַבִּי עִירָא מִיאס וְאָמַר לוֹ "לֵךְ לְרַבִּי חַייקֶל וּלְמַד מִמֶּנּוּ נוּסַח וְתִתְפַּלֵּל מָחָר לִפְנֵי הָעַמּוּד תְּפִלַּת שַׁחֲרִית", וְעָשָׂה כֵּן, לְמָחֳרָת נִגַּשׁ אֶל רַבֵּנוּ וְאָמַר

לוֹ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיטֵב עֲדַיִן הַנּוּסָח, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ אַף עַל פִּי כֵן הִתְפַּלֵּל וְגַשׁ לָעֲמוּד, וְכֵן עָשָׂה, אוּלָם מֵחֲמַת שֶׁלֹּא יָדַע הֵיטֵב הַנּוּסָח בָּכָה כָּל הַתְּפִלָּה וְלֹא הִתְפַּלֵּל הֵיטֵב בְּנוּסַח כִּי לֹא הָיָה לוֹ זְמַן מַסְפִּיק לְהִתְלַמֵּד. אַחַר כַּךְ לִפְנֵי הַתְּקִיעוֹת שָׁלַח רַבֵּנוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְ לוֹמַר לוֹ שֶׁיְּנַגֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל גַּם מוּסָף, וְהוּא הָיָה אָז בַּמְּקוֹם שֶׁהָלַךְ לִטְבּוֹל לִפְנֵי הַתְּקִיעוֹת. וְנִגַּשׁ לְהִתְפַּלֵּל אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֵכִין עַצְמוֹ כְּלַל לָזֶה, וְכָל הַתְּפִלָּה הִתְפַּלֵּל בְּבְכִיּוֹת נוֹרָאוֹת. אַחַר הַתְּפִלָּה טָפַח לוֹ רַבֵּנוּ עַל כְּתֵפוֹ, וְאָמַר לוֹ "עָשִׂיתָ טוֹב" "הָאסְט גוּט גֶימַאכְט", וְהִזְמִינוֹ רַבֵּנוּ שֶׁיָּבוֹא אֲלֵיו לְקִדּוּשׁ, כִּי כֵן הָיָה נוֹהֵג לִקְרוֹא אֵלָיו אֶת הַבַּעַל שַׁחֲרִית וּמוּסַף לְקִדּוּשׁ, וְאָמַר לוֹ בְּאֶמְצַע הַקִּדּוּשׁ, הֲרֵי לְךָ מַגִּיעַ פַּעֲמַיִם קִדּוּשׁ. כָּל זֶה סִפֵּר רַבִּי עִירָא בְּעַצְמוֹ לְרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין.

ב-קלד

בְּעֵת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ דָּר בִּזְלַאטִיפָּאלִי, וְסָבַל שָׁם מְאֹד מִמִּתְנַגְּדִים, וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא בְּסֵפֶר "חַיֵּי-מוֹהַר"ן", שֶׁאָמַר, שֶׁסָּבַל שָׁם תַּרְתֵּי גֵּיהִנּוֹם, עַיֵּן שָׁם בְּסִימָן קט"ו, הָיָה פַּעַם, בְּעֵת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ שָׁם בַּמְּקוֹם, בְּזֶה אוֹתוֹ אֶחָד מֵהַמְפָרְסָמִים, וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא רַבֵּנוּ לְבֵיתוֹ, אָמַר לְרַבִּי חַיְיקֶל: "אֲנִי כָּל-כָּךְ מְבֹדָד, עַד שֶׁאֵין לִי מִי שֶׁיְּגֵן עָלַי, "אִיךְ בִּין אֲזוֹי עֶלְנְד, אז אִיךְ הָאבּ נִישְׁט וָוער עֶס זָאל זִיךְ פַּאר מִיר אֵן עֶמְעִין" וְכוּ' (וְהָלַךְ תֵּיכֶף רַבִּי חַיְיקֶל לְבֵיתוֹ וְנָתַן לוֹ כַּמָּה סְטִירוֹת).

ב-קלה

כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ מֵעִנְיָן זֶה שֶׁאסוּר לוֹ לְאָדָם לַעֲסוֹק וְלִסְחוֹר בִּדְבָרִים שֶׁהֵם כְּנֶגֶד גְּזֵירַת וְחוֹק הַמַּלְכוּת, (וְכַמְבוּאָר גַּם עִנְיָן זֶה בְּלִקּוּטֵי עֵצוֹת סוֹף אוֹת בִּטָּחוֹן, עַיֵּן שָׁם), פֵּירֵשׁ עַל פִּי זֶה אֶת הַפָּסוּק (משלי יט, כא; וב"יהי כבוד" שבתפילת שחרית) "רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֶב אִישׁ וַעֲצַת ה' הִיא-תָקוּם" - דְּהַיְינוּ שֶׁ"עֲצַת ה' " הִיא - שֶׁתָּקוּם וְתַעֲמוֹד בִּמְקוֹמְךָ, וְשֶׁיִּהְיֶה לְךָ בִּטָּחוֹן חָזָק בַּהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ וְלֹא תַּעֲשֶׂה שׁוּם פְּעוּלָה שֶׁהוּא נֶגֶד הַתּוֹרָה וְנֶגֶד חוֹק הַמַּלְכוּת, כִּי עֲצָה כָּזוֹ שֶׁהִיא נוֹגֶדֶת אֶת הַתּוֹרָה וְהַמַּלְכוּת הִיא עֵצָה זְמַנִּית בִּלְבָד. וְזֶהוּ "עֲצַת ה' לְעוֹלָם תַּעֲמוֹד מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדוֹר וָדוֹר" (תהלים לג, יא; ושם) - כִּי כְּשֶׁהָאָדָם מִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְעֵצוֹתֶיהָ יַצְלִיחַ עַל-יָדָהּ תָּמִיד, וְהִפְטִיר אָז רַבֵּנוּ וְאָמַר: "צְרִיכִים לַעֲמוֹד בַּמָּקוֹם, וְלִזְרוֹק אֶת הָעֵינַיִם וְהַלֵּב אֶל הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ". וְלֹא יַעֲשֶׂה הָאָדָם חַס-וְשָׁלוֹם שׁוּם דָּבָר נֶגֶד הַתּוֹרָה וְהַמַּלְכוּת. "מָען דַּארְף שְׁטֵיין אוֹיף דֶּעם אָרְט אוּן פַּאר וַוארְפֶּן דִּי אוֹיגֶן מִיט דֶּעם הַארְץ צִיא הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ". (מִכְּתַב יַד אַנַ"שׁ).

ב-קלז

אוֹמְרִים שֶׁהַתּוֹרָה: "טָעֲמָהּ כִּי טוֹב סַחֲרָהּ" שֶׁבִּלְקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק א' סִימָן רפ"ה נֶאֱמְרָה לְרַבִּי דָּוִד פָּאלִיעֶר, שֶׁהָיָה דָּר בַּכְּפָר פָּאלִי, שֶׁהָיָה רַק פַּעַם אַחַת אֵצֶל רַבֵּנוּ וְשׁוּב לֹא בָּא וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא כָּבָה אֶצְלוֹ אוֹר רַבֵּנוּ גַּם אַחַר-כָּךְ. (ע"ע חיי"מ סל"ה).

ב-רפא

מְסַפְּרִים, שֶׁהַתּוֹרָה רפ"ה: "טָעֲמָהּ כִּי טוֹב סַחֲרָהּ וְכוּ'" נֶאֱמְרָה לְרַבִּי דָּוִד מֵעִיר פָּאלִי, שֶׁהָיָה רַק פַּעַם אַחַת אֵצֶל רַבֵּנוּ וְשׁוּב לֹא בָּא עוֹד, וְנִתְקַיֵּם בּוֹ סִיּוּם הַפָּסוּק: "לֹא יִכְבֶּה בַּלַּיְלָה נֵרוֹ" כְּפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ שָׁם בַּתּוֹרָה, שֶׁפַּעַם, כְּשֶׁהִקְשָׁה אֶחָד מֵהַחוֹלְקִים קֻשְׁיָא עַל רַבֵּנוּ, הֶרְאָה לוֹ שֶׁכָּל קֻשְׁיָתוֹ אֵינָהּ קֻשְׁיָא, וְקֻשְׁיָתוֹ בָּאָה מֵחֶסְרוֹן לִמּוּדוֹ; הוּא הָיָה גָּאוֹן מָפְלָג וְהָיָה גִּיסוֹ שֶׁל רַבִּי מָרְדְּכַי דַּיָּן מִטֶּעפְּלִיק.]

ב-קלח

פַּעַם נָסַע רַבֵּנוּ בַּדֶּרֶךְ עִם רַבִּי יִצְחָק לֵיבּ מִטֶּעפְּלִיק, אֲבִיו שֶׁל רַבִּי נַחְמָן. הַמְכֻנֶּה רַבִּי נַחְמָן בֶּן רַבִּי יִצְחָק לֵיבּ, שֶׁהָיָה בַּעַל מוֹפֵת גָּדוֹל מְאֹד. בְּאֶמְצַע הַנְּסִיעָה אָמַר רַבֵּנוּ, שֶׁהָיָה מְאֹד רוֹצֶה לְטַבֵּל בַּמִּקְוֶה. כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבִּי יִצְחָק לֵיבּ אָמַר לְרַבֵּנוּ: "אִם רַבֵּנוּ יִרְשֶׁה לִי – אֶעֱשֶׂה לוֹ מִקְוֶה"! וְנָתַן לוֹ רַבֵּנוּ רְשׁוּת. הָלַךְ וְסִמֵּן עִגּוּל בְּמַקְלוֹ עַל הָאָרֶץ, וְנַעֲשָׂה מִקְוֶה. יָרַד רַבֵּנוּ וְטָבַל בּוֹ. כְּשֶׁרָצָה גַּם הוּא לָרֶדֶת וְלִטְבֹּל, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "אַתָּה לֹא!... "דּוּ נִישְׁט!..."

ב-קלט

פַּעַם אָמַר רַבֵּנוּ לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמוֹ: "אִם הָיִיתִי מְדַבֵּר עִם רַבִּי יִצְחָק לֵיבּ הַחֲצִי מִמַּה שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר עִמָּכֶם, הָיָה שׁוֹרֵף עַצְמוֹ, וְשׁוֹרֵף אֶת כָּל הָעוֹלָם עִמּוֹ" - מִגּוֹדֶל הַהִתְלַהֲבוּת" ! "וּואלְט עֶר זִיךְ פַארְבְּרֶענְט אוּן וּואלְט פַארְבְּרֶענְט דִּי נַאנְצֶע וֶועלְט מִיט זִיךְ" ! (עיין חיי"מ סעיף שעא, עיי"ש).

א-קסה

רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר בְּפֵירוּשׁ: "אֵין זֶה מְלָאכָה לְהַרְחִיק אָדָם, זוֹהִי מְלָאכָה לְקָרֵב וּלְרוֹמֵם הָאָדָם" וזה אמר רבנו ז"ל על הצדיק מבארדיטשוב שהשפיל איש אחד. (שם לא).]

ב-קמ

רַבִּי יִצְחָק לֵיבּ הַנִּזְכָּר לְעֵיל, הָיָה דָּר בְּטֶטְעפְּלִיק וְהָיָה יָדוּעַ לְבַעַל מוֹפֵת גָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁהָיוּ כָּאֵלּוּ שֶׁאָחֲזוּהוּ לְמָשִׁיחַ, כִּי הָיוּ נִפְקָדוֹת אֶצְלוֹ עֲקָרוֹת וְכוּ' כִּלְאַחַר יָד, וְהִתְפָּרְסֵם כָּל-כָּךְ עַד שֶׁכְּשֶׁהָיָה נוֹסֵעַ לְאֵיזֶה מָקוֹם הָיוּ נוֹסְעִים אַחֲרָיו הֲמוֹן אֲנָשִׁים עִם עֲגָלוֹת. אוּלָם צַדִּיקֵי הַדּוֹר הָיוּ מַשְׁפִּילִים אוֹתוֹ, וְנָפַל בְּרוּחוֹ מְאֹד בִּגְלַל זֶה. נַעֲנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: "וְכִי מְלָאכָה הִיא לְהַפִּיל אָדָם?! – מְלָאכָה הִיא לְהָרִים אָדָם" ! "אַ מְלָאכָה צוּ אַראפּ וּוארְפִין

אַ מָענטש?! – אַ מלאכה צוּ דערהייבין אַ מענטש" ! וְקִרְבוֹ רַבֵּנוּ, וְצִוָּה עָלָיו כַּמָּה הַנְהָגוֹת שֶׁאַחַת מֵהֶן הָיְתָה שֶׁשָּׁנָה אַחַת לֹא יַנִּיחַ תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם.

ב-עז

פַּעַם נָסַע רַבֵּנוּ עִם מוֹהַרְנַ"תְ וְרַבִּי יִצְחָק לֵיב. בְּאֶמְצַע הַנְּסִיעָה שָׁאַל רַבֵּנוּ: "הַאִם מִשֶּׁהוּ רוֹאֶה מַשֶּׁהוּ" ?, עָנָה רַבִּי יִצְחָק לֵיב שֶׁהוּא רוֹאֶה, וְזֶה הָיָה מֵת, כְּשֶׁרָאָה רַבִּי יִצְחָק לֵיב שֶׁנֶּחְלְשָׁה דַּעַת מוֹהַרְנַ"תְ מִזֶּה שֶׁיֵּשׁ בִּיכוֹלְתּוֹ לִרְאוֹת מַרְאוֹת שֶׁכְּאֵלֶּה, נָעֲנָה וְאָמַר לוֹ: אוּלַם מַה שֶּׁהִנְךָ רוֹאֶה (בְּתוֹרוֹת רַבֵּנוּ) – זֶה אֵינִי רוֹאֶה! וּבָזֶה רָצָה לְפַיֵּס אֶת מוֹהַרְנַ"תְ. אַחַר כַּךְ אָמַר רַבֵּנוּ שֶׁלִּרְאוֹת מֵת זֶה גְּבוֹהַּ שִׁשָּׁה פְּעָמִים מִנְּבוּאָה.

ג-רכט

רַבִּי יִצְחָק לֵיב מִטֶּעפְּלִיק, אֲבִיו שֶׁל רַבִּי נַחְמָן הָיְתָה לוֹ כָּזוֹ יְרִאָה וְפַחַד מִפְּנֵי רַבֵּנוּ, שֶׁלִּפְעָמִים, שֶׁכְּשֶׁהָיָה רַבֵּנוּ אוֹמֵר תּוֹרָה, הָיָה מֵרֹב פַּחַד נוֹפֵל מִתַּחַת לְשֻׁלְחַן רַבֵּנוּ מֵרֹב הַיִּרְאָה. הוּא קְבוּר בְּטֶעפְּלִיק, וְיֵשׁ אוֹהֶל עַל קִבְרוֹ, וְהָיוּ אַנַ"ש הוֹלְכִים עַל צִיּוּנוֹ וְכֵן שְׁאָר תּוֹשָׁבֵי הָעִיר.

רַבִּי יִצְחָק לֵיב מִטֶּעפְּלִיק, אֲבִיו שֶׁל רַבִּי נַחְמָן, הַמְּכֻנֶּה "רַבִּי נַחְמָן יִצְחָק לֵיבְּ'ס", קְבוּר בְּטֶעפְּלִיק, וְתוֹשָׁבֵי הָעִיר עָשׂוּ אוֹהֶל עַל צִיּוּנוֹ וְהָיוּ הוֹלְכִים כְּסֵדֶר לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרוֹ.

ג-תל

רַבִּי מֵאִיר טֶעפְּלִיקֶער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה עוֹשֶׂה בְּכָל חֹדֶשׁ בְּאֶמְצַע הַיּוֹם "סְעֻדַּת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ", פַּעַם פָּנָה לַחֲתָנוֹ רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף וְאָמַר לוֹ: "לֵךְ וְהַזְמֵן לַסְּעֻדָּה אֶת רַבִּי יִצְחָק לֵיבְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוּלַם לֵךְ אֵלָיו לִפְנוֹת בֹּקֶר, כִּי כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל אִי אֶפְשָׁר יוֹתֵר לְדַבֵּר עִמּוֹ מֻשָּׂךְ כָּל הַיּוֹם לְרֹב הִתְלַהֲבוּתוֹ וְיִגִיעָתוֹ בַּתְּפִלָּה". וְאָכֵן הָלַךְ אֵלָיו לְהַזְמִינוֹ אַחַר חֲצוֹת לַיְלָה, וְכָךְ בֵּין דִּבּוּרִם אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק בֶּער: "נִלְמַד נָא אֵיזֶה מַאֲמָר מֵרַבֵּנוּ". שָׁאַל לוֹ רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף: "אֵיזֶה מַאֲמָר"? עָנָה לוֹ רַבִּי יִצְחָק בֶּער: "הֵיכָן שֶׁהוּא, תּוֹדָה לַקֵּל, אֵיפֹה שֶׁאַנַחְנוּ פּוֹתְחִים אֶת הַסֵּפֶר שֶׁל רַבֵּנוּ לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן הוּא זוֹרֵחַ וּמֵאִיר לִי", "דַּאנְקֶן גָּאט וּוִי מִיר הֶעפִּינֶען דֶּעם רֶעבִּינְס סֵפֶר שַׁיְינְט עֶס מִיר".]

ב-קמא

פַּעַם פָּנָה רַבִּי חַיְיקֵל אֶל רַבֵּנוּ "וְאָמַר: רַבִּי, הָיִיתִי רוֹצֶה לִשְׁאֹל אֶתְכֶם שְׁאֵלָה, אוּלַם מְפַחֵד אֲנִי לִשְׁאֹל, וּשְׁאָלוֹ רַבֵּנוּ: "מִמַּה הִנְּךָ מְפַחֵד?" עָנָה רַבִּי חַיְיקֵל: "אֲנִי מְפַחֵד, שֶׁמָּא יֹאמַר רַבֵּנוּ: חַיְיקֵל מוּת, וְאָמוּת..." "אִיךְ הָאב מוֹרָא אַז דֶּער רַבִּי וֶועט זָאגְן חַיְיקֵל שְׁטַארְבּ וֶועל אִיךְ שְׁטַארְבְּן". אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "שְׁאַל, שְׁאַל!" וְשָׁאַל אֶת רַבֵּנוּ: "מַדּוּעַ אַתֶּם גּוֹרְמִים לְעַצְמְכֶם מַחֲלֹקֶת? – בְּזַלַאטִיפָּאלִי נִכְנְסְתֶּם לָדוּר בָּעִיר בְּלִי שְׁאֵלַת רְשׁוּת כַּנָּהוּג, וּבִשְׁבִיל זֶה הִתְעוֹרֵר

עֲלֵיכֶם שָׁם הַמַּחֲלֹקֶת, וּבְבֶרֶסְלֶב גְּרַמְתֶּם לָכֶם מַחֲלֹקֶת עִם הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּזְבּוּז". עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "טוֹב שֶׁנִּזְהַרְתָּ, "גוּט אַז דוּ הָאסְט זִיךְ בַּאֲוָואהְרְנְט". אֲבָל תָּבִין, שֶׁכְּדֵי לְגַמֵּר אֶת הָעִנְיָן שֶׁלִּי הוּא לֹא רַק לְהִסְתַּלְטֵל מֵעִיר לְעִיר, אֶלָּא אֲפִלּוּ לְהִסְתַּלְטֵל מִמַּדְרֵגָה אַחַת לְמַדְרֵגָה שְׁנִיָּה – הָעִקָּר לְגַמֵּר אֶת הָעִנְיָן שֶׁלִּי. "אוֹיְסְפִירְן מַיין זַאךְ אִיז נִישְׁט נָאר פּוּן אַיין שְׁטָאט צוּ אַ אַנְדֶערע שְׁטָאט נָאר אֲפִלּוּ פּוּן אַיין סְפָּרִיזְבֶּע צוּ דִּי אַנְדֶערֶע, אַבִּי אוֹיְסְפִירְן מַיין זַאךְ". וּכְאוֹמֵר שֶׁמַּחֲמַת שֶׁמַּכְרַח לְגַמֵּר אֶת עִנְיָנוֹ וְדַרְכּוֹ, בְּהֶכְרֵחַ לוֹ לְהִסְתַּלְטֵל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְאַף שֶׁמַּחֲמַת זֶה נִגְרָם עָלָיו מַחֲלֹקֶת.

ב-קמב

לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ שָׁהָה פַּעַם רַבִּי חַייקִיל אֵצֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מָרְדְּכַי מִטְשֶׁרְנוֹבִיל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּלְאַחַר שֶׁסִּיֵּם רַבִּי מָרְדְּכַי עֲרִיכַת שֻׁלְחָנוֹ, שָׁמַע אֵיךְ שֶׁרַבִּי חַייקִיל נֶאֱנַח, וּשְׁאָלוֹ עַל זֶה, הֵשִׁיבוֹ רַבִּי חַייקִיל: הִתְאַנַּחְתִּי מֵחֲמַת שֶׁנִּזְכַּרְתִּי מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהָיִיתִי אֵצֶל רַבֵּנוּ". וְאָמַר לוֹ רַבִּי מָרְדְּכַי: "נוּ אִם כֵּן יִשְׁמַע לִי שִׁיר מִשִּׁירֵי רַבְּךָ, "זִינְג מִיר אַ פִּי נִיגּוּן פּוּן אַייעֶר רֶעבִּין". וְזֹאת לְפָנָיו עַל אֵשֶׁת חַיִל, כִּי כָּךְ עוֹד נָהֲגוּ אֵצֶל רַבֵּנוּ לְשִׁיר אֶת הַשִּׁיר אֵשֶׁת חַיִל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. כַּאֲשֶׁר סִיֵּם רַבִּי חַייקִיל אֶת הַשִּׁיר, אָמַר לוֹ רַבִּי מָרְדְּכַי: "בְּהַנִּגּוּן הַזֶּה מַרְגִּישִׁים אֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁשָּׁרְתָה עַל רַבְּכֶם", "אִין דֶּעם נִגּוּן זָעט מָאן אַייעֶר רֶעבֶּנְס רוּחַ הַקֹּדֶשׁ".

ב-קמג

בִּהְיוֹת רַבֵּנוּ בְּזַלַאטִיפָּאלִי, נוֹלְדָה לוֹ בִּתּוֹ חַיָּה, וְעָבַר זְמַן רַב וְרַבֵּנוּ לֹא נָתַן לָהּ עֲדַיִן שֵׁם, וּבָא רַבִּי חַייקִל וְאָמַר לְרַבֵּנוּ: הִנֵּה יַגִּידוּ עַתָּה הַמִּתְנַגְּדִים (בְּנוֹסַף עַל קוּשְׁיוֹתֵיהֶם הָאֲחֵרוֹת) שֶׁגַּם שֵׁם אַתֶּם לֹא נוֹתְנִים? וְרַבֵּנוּ כְּדַרְכּוֹ לִבְלִי לְהִתְעַקֵּשׁ עַל שׁוּם דָּבָר, עָנָה וְאָמַר: "נוּ, שֶׁתִּקָּרֵא חַיָּה", "נוּ זָאל זִי הֵייסֶן חַיָּה". בְּאוֹתוֹ עֵרֶב בָּא "דֶעפָּעש", הַיְינוּ טֶלֶגְרָם מֵמֶּעזְבּוּז, שֶׁנִּסְתַּלְּקָה אֵם רַבֵּנוּ פֵּייגָא, וְאָז הֵבִין רַבִּי חַייקִל שֶׁרַבֵּנוּ יָדַע בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ מֵהִסְתַּלְּקוּת אִמּוֹ וְהִמְתִּין לִשְׁמֹעַ אֶת הַיְדִיעָה הַזֹּאת בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, בִּכְדֵי לָתֵת לְבִתּוֹ אֶת הַשֵּׁם – פֵּייגָא – כְּשֵׁם אִמּוֹ, אוּלָם בִּגְלַל קוּשְׁיָתוֹ שֶׁל רַבִּי חַייקִל, קָרָאָה בְּשֵׁם חַיָּה. וְחָרָה הַדָּבָר מְאֹד לְרַבִּי חַייקִל עַל מַה שֶּׁגָּרַם בְּהִתְנַהֲגוּתוֹ הַבִּלְתִּי הוֹגֶנֶת, וְאָמַר: "עַד מָתַי אֶתְעָרֵב בְּעִנְיָנָיו שֶׁל רַבֵּנוּ"! אַחַר-כַּךְ נוֹלְדָה לְרַבֵּנוּ עוֹד בַּת וְקָרָא לָהּ בַּשֵּׁם פֵּייגָא, אוּלָם לֹא הֶאֱרִיכָה יָמִים וְנִפְטְרָה.

ב-קמד

רַבִּי דּוֹב מִלַּאיזִין הַמְכוּנָה רַבִּי דּוֹב חַיילִ'יס, הָיָה דַּיָּן בְּלַאדִיזִין, וּכְשֶׁהֶעְתִּיק רַבֵּנוּ אֶת מוֹשָׁבוֹ לְבֶרֶסְלֶב רָצָה לִהְיוֹת וְלָדוּר סָמוּךְ לְרַבֵּנוּ, עַל כֵּן הֶעְתִּיק גַּם הוּא מוֹשָׁבוֹ מִלַּאדִיזִין לְבֶרֶסְלֶב, וְעָזַב אֶת מִשְׂרַת הַדַּיָּנוּת הַנַּ"ל. וּלְרוֹב דְּבֵיקוּתוֹ בְּרַבֵּנוּ הָיְתָה נִכְנָס אֵלָיו כָּל יוֹם וְאוֹמֵר לוֹ

חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה וְכוּ' מִכָּל מִינֵי סְפָרִים נְדִירִים, וּבְכָל עֵת שֶׁהָיָה אוֹמֵר חִדּוּשֵׁי תוֹרָה מִסֵּפֶר שֶׁעָשָׂה בַּעַל רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, הָיָה רַבֵּנוּ מַפְטִיר: "זֶה חִבֵּר וְאָמַר בַּעַל רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ", כִּי הָיָה גָּאוֹן גָּדוֹל. פַּעַם אָמַר לְרַבֵּנוּ, שֶׁרָאָה בְּאֵיזֶה סֵפֶר שֶׁמּוּבָא שָׁם עַל מַה שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ עַל פָּסוּק "לְכוּ וְנַהֲרֹגֵנוּ וְכוּ' וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלֵהוּ מִיָּדָם", וְאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ: אִלּוּ הָיָה רְאוּבֵן יוֹדֵעַ שֶׁיִּכָּתֵב בַּתּוֹרָה "וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלֵהוּ מִיָּדָם" הָיָה לוֹקֵחַ אֶת יוֹסֵף עַל כְּתֵפּוֹ וּמֵבִיאוֹ אֶל יַעֲקֹב אָבִיו. וּבֵאֵר שָׁם בַּסֵּפֶר שֶׁהָרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁאָמַר: "וְנִרְאֶה מַה יִּהְיוּ חֲלוֹמוֹתָיו" (כַּמּוּבָא שָׁם בַּמִּדְרָשׁ שָׁרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת כֵּן), – וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וְכוּ' שְׁמָעוּ רַק רְאוּבֵן אוּלַם הוּא חָשַׁב שֶׁכָּל אֶחָיו שָׁמְעוּ אֶת הָרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וּכְשֶׁרָאָה שֶׁאֵינָם שָׂמִים לִבָּם לְקוֹל הָרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ הִנִּיחָם וְלֹא הִצִּיל אֶת יוֹסֵף מִיָּדֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַמִּדְרָשׁ, שֶׁאִלּוּ הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁרַק הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת הָרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ הָיָה לוֹקְחוֹ עַל כְּתֵפּוֹ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וּכְמַעֲשֶׂה אֵילְפָא וְרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁבַּגְּמָרָא (תענית כא.) שֶׁחָשַׁב רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁגַּם אֵילְפָא שָׁמַע אֶת הַבַּת-קוֹל וְכוּ' עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר רַבֵּנוּ עַל פֵּירוּשׁ זֶה שֶׁפֵּירוּשׁ זֶה נֶאֱמַר מִבַּעַל רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ "דָּאס הָאט גִּימַאכְט אַ בַּעַל רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ". (וע"ע בספר "פנים-יפות" לבעל ההפלאה זצ"ל בפר' וישב).

ב-קמה

רַבֵּנוּ לִפְנֵי הִכָּנְסוֹ לְכַהֵן בְּעִיר בְּרַסְלֶב, הִתְנָה תְּנַאי שֶׁרַבִּי אַהֲרֹן תַּלְמִידוֹ יְכַהֵן שָׁם כְּרַב, וְאָמְרוּ אַנַ"שׁ לְרַבֵּנוּ: הֲרֵי מְכִינִים אֶת מַעֲמָד הָרַבָּנוּת לְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעְזְבּוּז דּוֹד רַבֵּנוּ. עָנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר: "זֶהוּ הָרַב הַכָּשֵׁר שֶׁל דּוֹדִי רַבִּי בָּרוּךְ – אֲנִי רוֹצֶה אֶת הָרַב הַכָּשֵׁר שֶׁלִּי". "עֶר אִיז מַיין פֶּעטֶטְעֶרס רַבִּי בָּרוּךְ'ס כָּשֵׁר'ר רָב אִיךְ וויל מַיין כָּשֵׁר'ר רַב". אַף עַל פִּי שֶׁרַבִּי בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אֵצֶל גְּבִירֵי עִיר בְּרַסְלֶב שֶׁיְּקַבְּלוּ אֶת רַבֵּנוּ לְרַבִּי.

ב-קמו

שַׁבַּח פַּעַם רַבֵּנוּ לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְ אֶת "רַבִּי שְׁמוּאֵל טָעפְּלִיקֶער" וְאָמַר עָלָיו: "הוּא נָכְנַס וְיָצָא בְּשָׁלוֹם" כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בִּשְׁבַח רַבִּי עֲקִיבָא כְּשֶׁנִּכְנְסוּ אַרְבָּעָה לְפַרְדֵּס הִתְפַּלֵּא עַל זֶה מוֹהַרְנַ"תְ מְאֹד, כִּי רַבִּי שְׁמוּאֵל הָיָה אִישׁ פָּשׁוּט מִכְּדֵי שֶׁיְּשַׁבְּחוֹ בְּשִׁבַח כָּזֶה, הִפְטִיר רַבֵּנוּ וְאָמַר "מִתְכַּוֵּן אֲנִי לְפִי עֶרְכּוֹ", "אִיךְ מֵיין אִין זַיין עֶרֶךְ".

ב-קמז

כְּשֶׁנָּסַע הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא אֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז שָׁדַר אָז בְּטוּלְטְשִׁין כְּדֵי לְיַשֵּׁב אֶת הַמַּחְלוֹקֶת שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם, נָסַע דֶּרֶךְ עֲיָרוֹת בְּרֶסְלֶב הַיְיסִין וְטָעפְּלִיק וְכוּ' וְאָז נִכְנַס גַּם לְבַקֵּר אֶת רַבֵּנוּ, וּבְאוֹתוֹ מַעֲמָד פָּנָה רַבֵּנוּ לְמשֶׁה חִינְקֶעס שֶׁהָיָה גְּבִיר, וְאָמַר לוֹ: "תֵּן צְדָקָה לְתַלְמִיד חָכָם אֲמִתִּי", "גִּיב צְדָקָה פַאר לֹא אֲמֶתְ'ן תַּלְמִיד חָכָם", וְנָתַן לְהָרַב רָעְנְדֶל זָהָב עַל הַשֻּׁלְחָן, פָּנָה אֵלָיו רַבֵּנוּ בִּתְמִיהָה וְאָמַר לוֹ: "זֶה נוֹתְנִים לְתַלְמִיד חָכָם אֲמִתִּי"? "דָּאס גִּיט

מָעַן פַּאר לֹא אֲמָתְ'ן תַּלְמִיד חָכָם", וְנָתַן עוֹד רֶעגְדָל וּכְשֶׁרָאָה שֶׁהַתְּמִיהָה עֲדַיִן בִּפְנֵי רַבֵּנוּ נָתַן עוֹד רֶעגְדָל, וְהִבְחִין שֶׁרַבֵּנוּ עֲדַיִן תָּמֵהַּ עָלָיו וְנָתַן עוֹד רֶעגְדָל – עַד שֶׁנָּתַן עֲשָׂרָה רוּבֶל זָהָב. לָקַח רַבֵּנוּ וְהוֹרִיד בְּיָדוֹ אֶת הָעֲשָׂרָה רוּבְלִים לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל הָרַב, "אַ רַאפּ גִישׁאַרְט פּוּן טִישׁ". אַחַר כַּךְ לִוּוּהוּ אַנְשֵׁי הָעִיר עַד לְחוּץ לָעִיר, וְרַבֵּנוּ יָשַׁב עִמּוֹ בַּעֲגָלָתוֹ, בְּדֶרֶךְ הִלּוּכָם שְׁאַל הָרַב אֶת רַבֵּנוּ: הַאִם יֵשׁ פֹּה מְרַגְלִים, כִּי פַּחַד מִמְּרַגְלֵי הַמֶּמְשָׁלָה שֶׁעָקְבוּ אַחֲרָיו, "סִי אִיז דָּא שְׁפִּיגַאלִין" ? עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ בְּצַחוּת לְשׁוֹנוֹ: "אָבֶּער נִישְׁט שְׁפִּיגִינַארְן זַיי זֶעֶנָען נִישְׁט קַיין נַעֲרִים", מְרַגְלִים טְפֵשִׁים לֹא – הֵם לֹא טִפְּשִׁים – כְּאוֹמֵר שֶׁאֵין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ טִפְּשִׁים וְאֵין לוֹ מִמַּה לְפַחֵד. אָז אָמַר הָרַב לְרַבֵּנוּ שֶׁהוּא מְקַוֶּה שֶׁכְּמוֹ שֶׁבְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצְלִיחַ בַּמִּשְׁפָּט שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בְּפֶעטֶרבּוּרג, כְּמוֹ כֵן יַצְלִיחַ לְהַשְׁכִּין שָׁלוֹם עִם דּוֹד רַבֵּנוּ הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז, וְעָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "עִם פֶּעטֶרבּוּרְג" [דְּהַיְינוּ עִם הַמֶּמְשָׁלָה שֶׁבְּפֶעטֶרבּוּרְג שֶׁמִּקּוֹדֶם נִקְרְאָה בְּשֵׁם פֶּעטֶרבּוּרְג] גָּמַרְתָּ וְהִצְלַחְתָּ" – "עִם פֶּעטֶר בָּרוּךְ [דְּהַיְינוּ עִם דּוֹדִי רַבִּי בָּרוּךְ] לֹא הִצְלַחְתָּ" כְּאוֹמֵר לוֹ שֶׁלֹּא יַצְלִיחַ בְּנִסְיוֹנוֹתָיו לְדוֹדוֹ רַבִּי בָּרוּךְ, "מִיט פֶּעטֶרבּוּרְג זַיְינְט אִיר אִיבֶּער גִּיקוּמֶען – מִיט פֶּעטֶר בָּרוּךְ נִישְׁט". וְכַךְ הָיָה שֶׁנִּתְרַבְּתָה אַחַר-כַּךְ הַמַּחְלוֹקֶת בֵּינֵיהֶם עוֹד יוֹתֵר מִקּוֹדֶם.

ב-קמח

פַּעַם פָּנָה רַבֵּנוּ לְאַבְרָהָם פַּייְעס וְאָמַר לוֹ: "לֵךְ וַעֲשֵׂה שָׁלוֹם בֵּין הַבַּלָּן לְאִשְׁתּוֹ הַבַּלָּנִית, כִּי כְּשֶׁהֵם מִתְקוֹטְטִים בֵּינֵיהֶם, עוֹשֶׂה הוּא עֲבֵרָה, וְהִיא עוֹשָׂה עֲבֵרָה". הָלַךְ וְנָתַן לָהֶם כַּמָּה מַטְבְּעוֹת לְהִצְטָרְכוּתָם, וּבָזֶה הִשְׁלִימוּ בֵּינֵיהֶם, כִּי הָעֲנִיּוּת הִיא שֶׁהֶעֱבִירָה אוֹתָם עַל דַּעְתָּם. בְּדֶרֶךְ הֲלִיכָתוֹ הִרְהֵר וְאָמַר לְעַצְמוֹ: "אִם רַבֵּנוּ יוֹדֵעַ, מַה שֶׁנַּעֲשָׂה בְּבֵית הַבַּלָּן, הֲרֵי יוֹדֵעַ הוּא גַּם מַה שֶׁנַּעֲשָׂה וְעָבַר עִמִּי מֵעוֹדִי..." וּבָא אֶל רַבֵּנוּ בְּשַׁבְּרוֹן לֵב וּבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּתֵּן לוֹ תִּקּוּן עַל עֲוֹנוֹתָיו, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "הַנַּח עַתָּה עִנְיָן זֶה לִזְמַן אַחֵר, וְהִמְתִּין זְמַן רַב, עַד שֶׁפָּנָה אֵלָיו רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ בְּעֵת סְעֻדָּה-שְׁלִישִׁית, וְאָמַר לוֹ: "לֵךְ לְבֵיתְךָ וֶאֱכֹל הֵיטֵב הֵיטֵב סְעֻדָּה-שְׁלִישִׁית וְהִתְכַּוֵּן כְּבָר לֹא לֶאֱכֹל יוֹתֵר מֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, עַד לְשַׁבָּת הַבָּאָה, וְקִבֵּל עָלָיו דָּבָר זֶה בְּשִׂמְחָה, אוּלָם בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ נָפַל עָלָיו חֻלְשָׁה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְכָל גּוּפוֹ קָדַח מֵחֹם, הָלְכוּ בְּנֵי בֵּיתוֹ וְקָרְאוּ לְרוֹפְאִים וְנִסּוּ הָרוֹפְאִים לְתִתּוֹב לוֹ אֹכֶל לְפִיו, אוּלָם הוּא בְּעַקְשָׁנוּתוֹ סָגַר פִּיו בְּחָזְקָה וְלֹא יָכְלוּ לְהַאֲכִילוֹ, אַחַר-כָּךְ קָם וְגָרַר אֶת עַצְמוֹ עַל קַבִּים, וּבָא אֶל רַבֵּנוּ, כְּשֶׁהִבְחִין רַבֵּנוּ בְּבִיאָתוֹ לְבֵיתוֹ, הֵכִין מְעַט יי"ש פָּחוֹת מִכְּשִׁיעוּר וְהָלַךְ לְנָגְדּוֹ בְּפֶתַח הַבַּיִת. כְּשֶׁנִּכְנַס אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "קַח וַעֲתָּה הַמְשֵׁךְ בְּצוֹמְךָ", "נַא יְעצְט פַּאסְט וַוייטֶער", וְכֵן עָשָׂה, וּבִשְׁתִיָּה זוֹ הוּטַב לוֹ הַתַּעֲנִית בְּחֶצְיוֹ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַשָּׁבוּעַ. אַחַר-כָּךְ נָתַן לוֹ רַבֵּנוּ עוֹד סֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת אוּלָם בְּסֵרוּגִין. (וע"ע להלן בסעיף קצ"ט).

ב-קמט

רַבִּי שְׁמוּאֵל טֶעפְּלִיקֶער, שֶׁנָּסַע עִם רַבֵּנוּ לְנָאוְוריטְשׁ וְכוּ', אָמַר לְמוֹהַרְנַ"תְ וּלְעוֹד מֵאַנַ"שׁ, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ כָּאֵלּוּ עִנְיָנִים וּמַעֲשִׂיּוֹת מֵרַבֵּנוּ, שֶׁאֲפִלּוּ הֵם אֵינָם יוֹדְעִים. וְסִפֵּר, שֶׁבִּהְיוֹתוֹ עִם רַבֵּנוּ בִּבְרָאד, וְהָיָה אָז רַבֵּנוּ מְלֻבָּשׁ בִּבְגָדִים פְּשׁוּטִים כְּאִישׁ פָּשׁוּט, נִכְנַס פִּתְאוֹם לְבֵית אֶחָד וְנִכְנַס מֵחֶדֶר לְחֶדֶר, וְהוּא אַחֲרָיו, עַד שֶׁנִּכְנַס לְחֶדֶר אֶחָד, שֶׁיָּשְׁבוּ שָׁם אִישׁ וְאִשָּׁה וְשׂוֹחֲקוּ יַחַד בְּמִשְׁחַק הַשַּׁאךְ, וְהִבִּיט רַבֵּנוּ עַל הָאִישׁ בִּרְאִיָּתוֹ הַטָּהוֹרָה וְחָזַר וְיָצָא... וְתֵכֶף קָם הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁיָּשַׁב בַּחֶדֶר, וְהִתְחִיל לָלֶכֶת אַחַר רַבֵּנוּ, עַד שֶׁיָּצְאוּ מֵהָעִיר בְּאֵיזֶה יַעַר וְהִתְחִיל רַבֵּנוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְרַבִּי שְׁמוּאֵל עָמַד מֵהַצַּד וְלֹא שָׁמַע מַה שֶּׁדִּבֵּר עִמּוֹ, רַק רָאָה אֵיךְ שֶׁבּוֹכֶה וּמֵזִיל דְּמָעוֹת רַבּוֹת...

ב-קנ

לְעִנְיַן הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן תקיא וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, אַחַר כָּךְ שָׁאַל הַמַּגִּיד מִטְּרָהאוִיצָא אֶת רַבֵּנוּ הֵיכָן דָּר סוֹפֵר זֶה, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ שֶׁהוּא דָּר בְּעִיר יַאלְסִיוֶועט, וְשָׁאַל רְשׁוּת מֵרַבֵּנוּ לִנְסוֹעַ אֵלָיו וְנָתַן לוֹ, וְנָסַע אֵלָיו וְחִפְּשׂוֹ עַד שֶׁמְּצָאוֹ דָּר בְּמַרְתֵּף, כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו, יָשַׁב הַסּוֹפֵר עִם פָּנָיו אֶל הַקִּיר, וּכְשֶׁשָּׁמַע שֶׁנִּכְנַס אָדָם, שָׁאַל "מַה רוֹצִים" עָנָה לוֹ הַמַּגִּיד שֶׁרוֹצֶה לְהַזְמִין אֶצְלוֹ פַּרְשִׁיּוֹת, עָנָה לוֹ הַסּוֹפֵר "אֶצְלִי הַפַּרְשִׁיּוֹת יְקָרִים וּמְחִירָם הוּא רֶעְנְדִּל" שֶׁלִּשָּׁה רוּבֶּל וְזֶה הָיָה סָכוּם רַב, הִסְכִּים לָזֶה הַמַּגִּיד וְשִׁלֵּם לוֹ, אָמַר לוֹ הַסּוֹפֵר לֵךְ וְשׁוּב אֵלַי בְּעוֹד שָׁבוּעַ, כְּשֶׁבָּא אַחַר שָׁבוּעַ הָיוּ מוּכָנִים הַפַּרְשִׁיּוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן בִּכְנִיסַת הַחֶדֶר וְהוּא יָשַׁב כְּמִקֹּדֶם עִם פָּנָיו אֶל הַקִּיר. וְהֵבִיאָם הַמַּגִּיד לְרַבֵּנוּ וְתָפְשָׂם רַבֵּנוּ וְחִבְּקָם, וְצִוָּה אָז רַבֵּנוּ לְהַמַּגִּיד שֶׁלֹּא יַנִּיחֵם רַק בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ.

ב-קנא

פַּעַם מָזַג רַבֵּנוּ בְּכוֹסִית קְטַנָּה מְעַט יי"ש וּנְתָנָהּ לְמוֹהַרְנַ"תְ וְרַבִּי נַפְתָּלִי, וְרַבֵּנוּ עָמַד אָז לִפְנֵי נְטִילַת יָדַיִם וְנֶעֱמְדוּ מוֹהַרְנַ"תְ וּר"נ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּתְמִיהָה, וְכִי מַה יַּסְפִּיק לָהֶם מְעַט יי"ש זֶה לִשְׁנֵיהֶם, וְהִפְטִיר מוֹהַרְנַ"תְ בַּעֲצָמוֹ וְאָמַר: "נוּ, מְעַט גַּם הוּא טוֹב "אַ קַאפֶּאלֶע אִיז אוֹיךְ גוּט", כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבֵּנוּ נַעֲנָה וְאָמַר: "בְּרָאנְפֶן נָאר אַ קַאפֶּאלֶע אִיז גוּט", יי"ש רַק מְעַט הוּא טוֹב.

ב-קנב

רַבִּי מֹשֶׁה קְרַאסִינְשְׁטַיין, סָבוֹ שֶׁל רַבִּי אַייזִיק קְרַאסִינְשְׁטַיין, הָיָה מְקוֹרָב לְרַבֵּנוּ, וְהָיָה לוֹ מִנְהָג בְּעֵת שֶׁלָּקַח אוֹרְחִים לְבֵלִי לְדַבֵּר עִם הָאוֹרֵחַ מְאוּמָה. פַּעַם בְּשַׁבָּת לָקַח אוֹרֵחַ אֶחָד וְרָאָה שֶׁהוּא אָדָם חָשׁוּב מְאֹד וְרָצָה לְדַבֵּר עִמּוֹ וְלָצֵאת מִגְּדֵרוֹ, אוּלָם דָּחָה זֹאת בְּחוֹשְׁבוֹ שֶׁלְּמָחֳרָת בְּסְעוּדַת הַבּוֹקֶר שֶׁל שַׁבָּת אָז יְדַבֵּר עִם הָאוֹרֵחַ, אַחַר כַּךְ בִּסְעוּדַת

שַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבָּת דְּחָה זֹאת שׁוּב לַסְּעוּדָה הַשְּׁלִישִׁית, וְאַחַר כַּךְ דְּחָה מִלְּדַבֵּר עִמּוֹ לְסְעוּדַת "מְלַוֶּה-מַלְכָּה". אוּלָם בְּסְעוּדַת "מְלַוֶּה-מַלְכָּה" כְּבָר לֹא מָצָא אֶת הָאוֹרֵחַ שֶׁהָלַךְ וְנֶעֱלַם מִמֶּנּוּ. אַחַר-כַּךְ כְּשֶׁבָּא אֶל רַבֵּנוּ סִפֵּר לוֹ דָּבָר זֶה, וּכְשֶׁסִּיֵּם אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "אִלּוּ הָיִיתָ נוֹהֵג לְדַבֵּר עִם כָּל הָאוֹרְחִים שֶׁלְּךָ הָיִיתָ זוֹכֶה לְדַבֵּר גַּם עִם אוֹרֵחַ זֶה.

ב-קנג

בְּעֵת שְׁהוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ בִּבְּרָאד, הָיָה נִצְרָךְ לְמָעוֹת וְגַם הָיָה מְטוּלְטָל שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ אֲפִלּוּ הֵיכָן לָשִׂים אֶת טַלִּיתוֹ, הָלַךְ בְּחָכְמָתוֹ לִיהוּדִי אֶחָד וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיַּלְוֶה לוֹ רֶעזֶנְדל אֶחָד (כִּשְׁלֹשָׁה רוּבְּלִים), שָׁאֲלוֹ הַלָּה: "הֲרֵי אֵינִי מַכִּירְכֶם וּמִי הוּא עָרֵב בַּעֲדְכֶם"? אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "קַח אֶת הַטַּלִּית שֶׁלִּי כְּמַשְׁכּוֹן", וְהִסְכִּים, וְהִרְוִיחַ בָּזֶה שְׁנֵי הַדְּבָרִים - גַּם הָיוּ לוֹ מָעוֹת וְגַם מָצָא מָקוֹם לְשָׁמְרַת טַלִּיתוֹ.

ב-קנד

אָז כְּשֶׁהָיָה רַבֵּנוּ בְּאוּמַאן בְּדַרְכּוֹ מִזְּלַאטִיפָּאלִי לִבְרַסְלֶב כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, הָיָה זֶה בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל, וּפָגַשׁ שָׁם רַבֵּנוּ בְּשׁוּחֵט אֶחָד מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר שֶׁהָיָה צַדִּיק נִסְתָּר, וְדִבֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ מֵעִנְיַן הַהִתְקַבְּצוּת אֲצִלּוֹ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאָמַר לוֹ: "כָּל עִנְיָנִי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה" "נָאר מַיין זַאךְ אִיז רֹאשׁ הַשָּׁנָה", שְׁאָלוֹ הַשּׁוֹחֵט אִם יָכוֹל הוּא לְהִשָּׁאֵר עַד עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן כְּדֵי לִשְׁחוֹט שָׁם אֶת הַבְּהֵמוֹת עֲבוּר תּוֹשָׁבֵי הָעִיר לִכְבוֹד יוֹם טוֹב, וְיַגִּיעַ לִבְרַסְלֶב עַל יְדֵי אֲמִירַת שֵׁם שֶׁל קִפְצַת הַדֶּרֶךְ לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ, "אֲלֵי נוֹסְעִים עִם סוּסִים וְלֹא עִם שֵׁמוֹת". "צוּ מִיר פָּאךְט מֶען מִיט פֶּערְד נִישְׁט מִן קֵיין שֵׁמוֹת". לֹא יָדוּעַ אִם הִגִּיעַ אַחַר כַּךְ לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה אִם לַאו.

ב-קנה

כַּיָּדוּעַ הָיָה נָהוּג לְהִתְקַבֵּץ אֵצֶל רַבֵּנוּ שִׁשָּׁה פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה הָיוּ נוֹסְעִים אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֶל רַבֵּנוּ בְּזְמַנִּים קְבוּעִים, דְּהַיְינוּ לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְשַׁבָּת-חֲנֻכָּה וְשָׁבוּעוֹת. וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה הָיָה רַבֵּנוּ נוֹסֵעַ אֶל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ דְּהַיְינוּ בְּשַׁבָּת-שִׁירָה הָיָה נוֹסֵעַ לְמֶעְדְוֶודִיבְקֶע אוֹ לְטְשֶׁעְרִין וְלִטְרָהוּוִויצָע, וְכֵן בְּשַׁבָּת-נַחֲמוּ וְעוֹד שַׁבָּת אַחַת בַּחוֹרֶף שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיְתָה זֹאת שַׁבָּת פָּרָשַׁת שְׁקָלִים שֶׁהָיָה נוֹסֵעַ אָז לְטָעפְּלִיק.

ב-קנו

פַּעַם כְּשֶׁנָּסְעוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְרַבֵּנוּ מֵעִיר נָעֲמִירוֹב לִבְרַסְלֶב, נָסַע עִמָּהֶם גַּם רַבִּי לִיפָּא שֶׁלֹּא הָיְתָה לִבּוֹ שְׁלֵמָה בְּהִתְקָרְבוּתוֹ לְרַבֵּנוּ, בְּאֶמְצַע הַנְּסִיעָה שֶׁנָּסְעוּ בַּלַּיְלָה, תָּעוּ בְּדַרְכָּם, וּבַבֹּקֶר חָזְרוּ עַל יְדֵי טָעוּתָם לְעִירָם נָעֲמִירוֹב, כְּשֶׁבָּאוּ אַחַר-כַּךְ לְרַבֵּנוּ, סִפְּרוּ לוֹ אֶת סִפּוּר נְסִיעָתָם וְטָעוּתָם, אָמַר לָהֶם, "זֶה הָיָה לָכֶם מִשּׁוּם שֶׁאֶחָד מֵהַנּוֹסְעִים לֹא הָיָה לִבּוֹ

שָׁלֵם בִּנְסִיעָתוֹ אִלּוּ הָיִיתֶם לְפָחוֹת מַשְׁלִיכִים אֶחָד מֵהָעֲגָלָה לֹא הָיִיתֶם טוֹעִים. "וואלְט אִיר חָאטְשׁ אֵינֶעם אַראפּ גִיוָואלְפָן".

ב-קנז

אַנַ"שׁ הִבְחִינוּ בְּהִתְנַהֲגוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ שֶׁלְּעוֹלָם לֹא הִפְרִיחַ מִמֶּנּוּ אֶת הַזְּבוּבִים וְכַדּוֹמֶה, וְכֵן לֹא הִתְחַכֵּךְ אַף פַּעַם בְּגוּפוֹ. וּמְסַפְּרִים הָעוֹלָם הַנְּהָגָה זֹאת עַל עוֹד גְּדוֹלֵי תּוֹרָה שֶׁנִּתְנַהֲגוּ כֵּן. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר שִׁבְחֵי הָרַ"ן סִימָן כ"ד, שֶׁיִּסּוּרִים אֵלּוּ הֵם מֵהַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם.

ב-קנח

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יוּדְל כְּשֶׁבָּא אֶל רַבֵּנוּ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, הָיָה רַבֵּנוּ מְדַבֵּר אֵלָיו בְּלָשׁוֹן נוֹכַח בַּשֵּׁם "יוּדְל", לְלֹא שֵׁם הַתֹּאַר "רַבִּי יוּדְל" וְהִבְחִין רַבֵּנוּ שֶׁנֶּחְלְשָׁה דַּעְתּוֹ מְזֶה, וּפָנָה אֵלָיו בְּשֵׁם "רַבִּי יוּדְל". אַחַר-כַּךְ בִּקֵּשׁ רַבִּי יוּדְל בְּעַצְמוֹ מֵרַבֵּנוּ שֶׁיִּקְרָא לוֹ רַק בַּשֵּׁם "יוּדְל" כְּמִקּוֹדָם, וְלֹא הִסְכִּים לָזֶה רַבֵּנוּ. וְהָיָה פּוֹנֶה אֵלָיו תָּמִיד בַּשֵּׁם "רַבִּי יוּדְל".

ב-קנט

פַּעַם כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ מֵעִנְיָן שֶׁצְּרִיכִים לְהַכְנִיס כָּל הַכֹּחוֹת בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, הָיָה שָׁם בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ רַבִּי גֶּרְשׁוֹן נֶכְדּוֹ שֶׁל הַמַּגִּיד מִטִּירָהָוויצָע, תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, וְחָשַׁב בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, "מַה כְּבָר אוּכַל לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר כְּדֵי לְהַכְנִיס עוֹד כֹּחַ בִּתְפִלָּתִי אַחֲרֵי שֶׁכְּבָר מִשְׁתַּדֵּל אֲנִי לְהַכְנִיס אֶת כָּל כֹּחוֹתַי בַּתְּפִלָּה"? כִּי הָיָה מִתְפַּלֵּל כְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת בַּאֲרִיכוּת מוּפְלָגֶת, וּבְאֶמְצַע שֶׁיָּשַׁב וְחָשַׁב מַחֲשָׁבָה זוּ הִמְשִׁיךְ רַבֵּנוּ בְּדִבּוּרָיו וְאָמַר: "לֹא לְהִתְפַּלֵּל וְלַחֲשׁוֹב שֶׁמִּתְפַּלְּלִים". "נִישְׁט דַאוּונָען אוּן מֵיינָען אַז מ'דַאוּונְט". כְּשֶׁגָּמַר רַבֵּנוּ אֶת דִּבּוּרָיו וְעָמַד לְהַכְנֵס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת מִנְחָה, כִּבֵּד רַבֵּנוּ אֶת רַבִּי גֶּרְשׁוֹן שֶׁיִּכָּנֵס לְפָנָיו, וְהֶעֱמִידוֹ רַבֵּנוּ לְיַד מְקוֹמוֹ, וְסִפֵּר אַחַר כָּךְ רַבִּי גֶּרְשׁוֹן שֶׁהִרְגִּישׁ אָז כָּזֶה חִיּוּת וּדְבֵקוּת בִּתְפִלָּתוֹ, עַד שֶׁהֵבִין בְּעַצְמוֹ שֶׁבֶּאֱמֶת עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי כְּלַל וּכְלַל.

ב-קס

אמר רבנו על רבי נתנאל טעפליקער, שהיה כידוע איש נגיד אולם קמצן גדול: "רבי נתנאל'ס א רענדל מאכט א רעש אין הימל" ! - "רענדל שנותן רבי נתנאל עושה רעש גדול למעלה בשמים"! (וע"ע לעיל בח"א סעיף תרצ"ב; ולהלן סעיף תשנ"ב; ובח"ה סעיף קמג).

ב-קסא

פַּעַם בָּאוּ כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ אֶל רַבֵּנוּ וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לַחֲזוֹר לְעִירָם הַסָּמוּךְ לְמֶעזְדִּיבּוֹקָא מֵחֲמַת שֶׁרַב הָעִיר רוֹדֵף אוֹתָם מְאֹד. רַבֵּנוּ שָׁתַק וְלֹא עָנָה לָהֶם, אוּלָם כְּשֶׁבָּאוּ פַּעַם אַחֶרֶת אֶל רַבֵּנוּ וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁבְּשׁוּם אוֹפֶן אֵין בְּיָכְלָתָם לַחֲזוֹר לְעִירָם מֵרוֹב הַצָּרוֹת

וְהַיְסוּרִים שֶׁגּוֹרֵם לָהֶם הָרַב הַהוּא, פָּנָה רַבֵּנוּ אֲלֵיהֶם וְאָמַר: "סְעוּ לְבָתֵּיכֶם וְתֹאמְרוּ לָהָרַב שֶׁאֲנִי מְצַוֶּה עָלָיו שֶׁיַּפְסִיק לְדַבֵּר וּלְעוֹרֵר מַחְלוֹקֶת, וּבְאִם לַאו יָמוּת, וְהוּא הֲרֵי לֹא יִשְׁמַע לָכֶם וְיָמוּת. וּבְכֵן מְצַוֶּה אֲנִי לְהַפְרָנָס כִּי אֶחָד מֵאַנַ"ש שֶׁבָּאוּ לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה הַפְרָנָס שֶׁל הָעִיר הַזֹּאת שֶׁיְּצַוֶּה לְאַנְשֵׁי הַחֶבְרָא קַדִּישָׁא לְקָבְרוֹ בַּ"פַּארְק" הַיְינוּ מְחוּץ לְבֵית הַקְּבָרוֹת בְּמָקוֹם שֶׁקּוֹבְרִים אֶת הַבַּעֲלֵי עֲבֵירוֹת וְכוּ'. וְאָכֵן נָסְעוּ אַנַ"ש לְעִירָם וְאָמְרוּ לָהָרַב אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ, וְהוּא בְּעַזּוּתוֹ הִמְשִׁיךְ לְדַבֵּר וְלִרְדֹּף אוֹתָם וּמֵת, כְּשֶׁרָצוּ בְּנֵי הָעִיר לְקָבְרוֹ וּבָאוּ לְקַחַת רְשׁוּת מֵהַפְרָנָס, כַּנָּהוּג, צִוָּה עֲלֵיהֶם הַפְרָנָס שֶׁיְּקַבְּרוּהוּ מְחוּץ לָגֶדֶר בֵּית הַקְּבָרוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה רַבֵּנוּ, וְתֵיכֶף נַעֲשָׂה מִזֶּה רַעַשׁ גָּדוֹל עַד שֶׁהָיוּ חֲפֵצִים מַמָּשׁ לְהָרְגוֹ, וְהָלְכוּ לְבֵית מוֹשַׁל הָעִיר לִטְעוֹן עִמּוֹ עַל זֶה. אוּלָם בְּבֵית הַמּוֹשֵׁל אָמְרוּ לָהֶם: "הֲרֵי אַתֶּם בָּחַרְתֶּם בּוֹ לְפַרְנָס, וְאַחֲרֵי שֶׁבָּחַרְתֶּם בּוֹ כָּל מַה שֶּׁיְּצַוֶּה עֲלֵיכֶם הִנְכֶם מְחוּיָבִים לְצַיֵּית לוֹ". כְּשֶׁרָאוּ בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל הָרַב הַנִּפְטָר אֶת עַצְמָם בְּצָרָה זוֹ, בָּאוּ לְהַפְרָנָס וְנָפְלוּ לְרַגְלָיו בְּתַחֲנוּנִים וּבְבְכִיּוֹת שֶׁיְּרַחֵם עֲלֵיהֶם וְלֹא יְבַיֵּשׁ אֶת כְּבוֹד אֲבִיהֶם הָרַב, וְיַסְכִּים וְיִתֵּן רְשׁוּת לְקוֹבְרוֹ בְּתוֹךְ בֵּית הַקְּבָרוֹת כִּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים, וְלֹא יָכוֹל הָיָה הַפְרָנָס לַעֲמוֹד בְּתַחֲנוּנֵיהֶם וְנָתַן לָהֶם רְשׁוּת לְקוֹבְרוֹ בְּפִנִּים בֵּית הַקְּבָרוֹת. אַחַר כַּךְ כְּשֶׁבָּא הַפְרָנָס אֶל רַבֵּנוּ הִתְנַצֵּל לְפָנָיו עַל שֶׁלֹּא שָׁמַע בְּקוֹלוֹ מֵחֲמַת שֶׁלֹּא יָכוֹל הָיָה לַעֲמוֹד בְּהַפְצָרוֹתֵיהֶם וּלְהִתְאַכְזֵר אֲלֵיהֶם כָּל כַּךְ. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "אַתָּה יֵשׁ לְךָ רַחֲמָנוּת וַאֲנִי לֹא? מֵתִים שֶׁמֵּתוּ כְּבָר מֵאוֹת בַּשָּׁנִים בָּאוּ לְהִתְאוֹנֵן לְפָנַי שֶׁנִּפְטָר מָאוּס כָּל כַּךְ כְּהָרַב הַזֶּה עַדַיִן לֹא הָיָה לָהֶם. "דוּ הָאסְט רַחֲמָנוּת אוּן אִיךְ נִישְׁט מֵתִים פּוּן הוּנְדֶעְרְטֶער יָארְן זַיְינֶען גִּיקוּמֶען זִיךְ פַּארְקְלָאגֶן צוּ מִיר אַז זַיי הָאבֶּן נָאךְ אַזָא מִיאוּסְן נִפְטַר נִישְׁט גִּיהַאט". וְהִקְפִּיד עָלָיו רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְנַעֲשָׂה מֵאָז אָדָם מְבוּהָל וּמְבוּלְבָּל.

ב-קסב

בָּעֲיָרָה הַיְיסִין, הַשּׁוֹכֶנֶת לְיַד אוּמַאן, הָיָה דַּר שָׁם מְפוּרְסָם אֶחָד, וּשְׁמוֹ הָיָה שְׁלֹמֹה, וְהֵצִיק מְאֹד לְאַנַ"ש בִּפְרָט לְרַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, דּוֹד רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה תַּלְמִיד חָכָם מֻפְלָג כַּיָּדוּעַ, וְגָרַם לְקִלְקוּל שְׁלוֹם בֵּיתוֹ, רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא אֶל רַבֵּנוּ בְּכָל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. פַּעַם לְאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בְּעֵת שֶׁהָיוּ אַנַ"ש נִפְרָדִים מֵרַבֵּנוּ וְכָל אֶחָד נָסַע חֲזָרָה לְבֵיתוֹ, נִכְנַס הוּא אֶל רַבֵּנוּ בְּפַחַד גָּדוֹל, כִּי פָּחַד לְהִפָּרֵד מֵרַבֵּנוּ וְלַחֲזֹר לְבֵיתוֹ בְּיוֹדְעוֹ מַה מְצַפֶּה לוֹ בְּעֵירוֹ, וְהִבְחִין בְּרַבֵּנוּ שֶׁרָצוֹנוֹ הוּא, שֶׁלֹּא יִסַּע וְיַחֲזֹר לְבֵיתוֹ, וְנִשְׁאַר אֵצֶל רַבֵּנוּ עוֹד שָׁבוּעַ. לְאַחַר שָׁבוּעַ, כְּשֶׁבָּא לְהִפָּרֵד מֵרַבֵּנוּ, הִבְחִין שׁוּב, שֶׁאֵין רְצוֹן רַבֵּנוּ שֶׁיַּחֲזֹר לְבֵיתוֹ, וְנִשְׁאַר עוֹד, וְכָךְ מִפַּעַם לְפַעַם דָּחָה נְסִיעָתוֹ, עַד שֶׁנִּשְׁאַר אֵצֶל רַבֵּנוּ שָׁנָה תְּמִימָה. אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה, כְּשֶׁנִּכְנַס לְרַבֵּנוּ

אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "לֵךְ, סַע לְבֵיתְךָ וְתַצִּיעַ שִׁדּוּךְ לְזוּגָתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה..." כִּי הוּא נִפְטַר "פָּאר אַ הַיים אוּן רֶעד אַ שִׁדּוּךְ פַּאר שְׁלֹמֹה'ס וַיְיבּ..." וְאָמַר אַחַר-כָּךְ רַבֵּנוּ, "אַף עַל פִּי שֶׁכָּתוּב 'גַּם עָנוֹשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב', אוּלָם מֵהַשָּׁמַיִם נִלְחָמוּ בַּעֲדִי", "מ'הָאט זַאךְ פּוּן הִימֶל אָן גִּינוּמֶען פַּאר מִיר" .

ב-קסג

בְּמֶעְזְבּוּז הָיָה דָר זָקֵן אֶחָד רַבִּי מִכְצֵי שֶׁהָיָה נָכְדוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעְזְבּוּז זַצַ"ל, וְשָׁמַע אֶחָד מֵאַנַ"שׁ שֶׁהוּא שׁוֹכֵב חוֹלֶה וּבוֹדֵד בְּבֵיתוֹ בַּעֲנִיּוּת מוּפְלָגֶת, נִתְעוֹרֵר וְנָסַע וּבָא לְבֵיתוֹ וּמָצָאוֹ שׁוֹכֵב מְסֻבָּל בְּיִסּוּרִים. תֵּיכֶף הָלַךְ וְהֵבִיא לְבֵיתוֹ עֵצִים לְחַמֵּם בֵּיתוֹ וְשִׁמְּשׁוֹ מְאֹד, הִתְפָּעֵל הַזָּקֵן הַזֶּה מִטּוּב לִבּוֹ וּנְדִיבוּתוֹ, וְשָׁאֲלוֹ מֵהֵיכָן הוּא? עָנָה לוֹ שֶׁהוּא מֵעִיר טוּלְטְשִׁין, אָמַר לוֹ הַזָּקֵן הֲרֵי טוּלְטְשִׁין אֵינָהּ רְחוֹקָה מֵעִיר בְּרֶסְלֶב, עָנָה לוֹ זֶה הָאֶחָד מֵאַנַ"שׁ נָכוֹן הַדָּבָר וְגַם חָסִיד בְּרֶסְלֶב אָנֹכִי, אָמַר לוֹ הַזָּקֵן אִם חָסִיד בְּרֶסְלֶב הִנְךָ אֲסַפֵּר לְךָ סִפּוּר שֶׁהָיָה עִמִּי וּרְאִיתִיו בְּעֵינַי! בִּהְיוֹתִי יֶלֶד קָטָן בִּקַּרְתִּי אֵצֶל סָבִי רַבִּי בָּרוּךְ וְהוּא חִבְּבַנִי מְאֹד וְיוֹשֵׁב הָיִיתִי לוֹ עַל בִּרְכָּיו מִפַּעַם לְפַעַם, וְהִנֵּה אֵצֶל סָבִי הָיוּ מִתְאַסְּפִים הַרְבֵּה מֵהַצַּדִּיקִים וְהַמְּפוּרְסָמִים שֶׁבַּדּוֹר, וּזְכוּרַנִי שֶׁבֵּין דִּבּוּרֵיהֶם שֶׁדִּבְּרוּ הִתְחִילוּ לְדַבֵּר גַּם בְּעִנְיַן רַבְּכֶם הוּא רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, וּרְאִיתִים מְחַיְכִים עָלָיו. וְסָבִי רַבִּי בָּרוּךְ יָשַׁב כָּל הָעֵת וְשָׁתַק, אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁהָלְכוּ לָהֶם, פָּנָה אֵלַי סָבִי וְאָמַר לִי: "מַה שֶּׁיֵּשׁ לְרַבִּי נַחְמָן בְּכַף הָרֶגֶל אֵין לָהֶם בְּרֹאשָׁם", "וואס רַבִּי נַחְמָן הָאט אִין זַיין פָּאדְבָּאר הָאבֶּן זֵיי נִישְׁט אִין קָאפּ". וְשָׁאַלְתִּיו אִם כֵּן מַדּוּעַ שְׁתַקְתֶּם וְלֹא מְחִיתֶם בָּהֶם? עָנָה לִי סָבִי וְאָמַר לִי "לְרַבִּי נַחְמָן יֵשׁ לוֹ נְשָׁמָה כָּזוֹ שֶׁאִם לֹא יַחְלְקוּ עָלֶיהָ הִיא לֹא תִּתְקַיֵּם בָּעוֹלָם" וּמִשּׁוּם כָּךְ הֶחֱרַשְׁתִּי.

ב-קסד

כַּיָּדוּעַ הִתְעַנָּה וְסִגֵּף רַבֵּנוּ אֶת עַצְמוֹ בִּצְעִירוּתוֹ מְאֹד מְאֹד, וְהָיָה אֵיזֶה פְּעָמִים שֶׁהִתְעַנָּה כְּשִׁמּוֹנָה עָשָׂר פְּעָמִים בְּשָׁנָה אַחַת מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, דְּהַיְינוּ שֶׁלֹּא טָעַם א אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה מֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ מֵעֵת סְעוּדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת עַד סְעוּדַת לֵיל שַׁבָּת שֶׁל שַׁבָּת הַשֵּׁנִיָּה. וְהָיָה הַדָּבָר מֻסְתָּר מְאֹד מֵעֵינֵי בְּנֵי אָדָם אַף מֵהַקְּרוֹבִים אֵלָיו בְּיוֹתֵר וְאַף מִזּוּגָתוֹ, לְבַד מִמְּשַׁמְּשׁוֹ, וְאוֹתוֹ עַצְמוֹ הִזְהִיר בְּאַזְהָרָה חֲמוּרָה לְבִלְתִּי לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם הַדָּבָר.

פַּעַם בְּעֶרֶב אֶחָד כְּשֶׁנִּכְנַס רַבִּי חַייקֶל לְרַבֵּנוּ, שֶׁשְּׁמְשׁוֹ אָז, רָאָהוּ שׁוֹכֵב בְּחוּלְשָׁה עֲצוּמָה כָּזוֹ עַד שֶׁיָּצָא דָם מֵעֵינָיו וְאָזְנוֹ, כִּי הָיָה זֹאת בַּחֲצִי יְמֵי הַשָּׁבוּעַ הַשֵּׁנִי, אַחַר שֶׁהִתְעַנָּה כְּבָר רַבֵּנוּ כַּמָּה יָמִים רְצוּפִים, מֵרוֹב בֶּהָלָה עַל רְאוֹתוֹ אֶת רַבֵּנוּ בְּחוּלְשָׁה כָּזוֹ שִׁדְּלוֹ וְהִפְצִיר בּוֹ מְאֹד בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת וְהַפְצָרוֹת, שֶׁיֹּאבֶה לֶאֱכוֹל וְלִטְעוֹם אֵיזֶה דָּבָר אֲכִילָה. וּכְשֶׁרָאָה שֶׁאֵין רַבֵּנוּ מַסְכִּים לְבַקָּשָׁתוֹ כְּלָל וּכְלָל אִים עַל רַבֵּנוּ בְּאָמְרוֹ לוֹ "אִם א יאבֶּה רַבֵּנוּ לֶאֱכוֹל יִגָּלֶה

וִיפַרְסֵם אֶת עִנְיַן תַּעֲנִיּוֹתָיו בָּרַבִּים" "רַבִּי, אֵיךְ וֶועל אוֹיס זָאגְן". בְּלֵית בְּרֵירָה הִסְכִּים לוֹ רַבֵּנוּ, תֵּיכֶף רָץ רַבִּי חַייקְל עִם תַּרְנְגוֹלֶת אֶל הַשּׁוֹחֵט וּבַדֶּרֶךְ חֲזָרָה מָרַט לָהּ אֶת נוֹצוֹתֶיהָ וּבִשְּׁלָהּ וְהִגִּישׁ לְרַבֵּנוּ מָנָה מָרָק, וְאָז פָּגַשׁ בְּרַבֵּנוּ אֵיךְ שֶׁעוֹמֵד עִם רֶגֶל אַחַת עַל הָרִצְפָּה וְרֶגֶל שְׁנִיָּה עַל הַסַּפְסָל, נַעֲנָה אֵלָיו רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: "חַייקְל, זַמֵּר לִי אֶת הַנִּגּוּן הַמְעוֹרֵר" הוּא הַנִּגּוּן הַמְפוּרְסָם בֵּין אֲנַ"ש עַל הַתֵּיבוֹת "מֵעַיִן עוֹלָם הַבָּא" הַמּוּשָׁר בְּלֵיל שַׁבָּת. רַבִּי חַייקְל שֶׁהָיָה לוֹ כַּיָּדוּעַ קוֹל עֶרֶב נָעֱמַד בְּצִוּוּי רַבֵּנוּ וְהִתְחִיל לְזַמֵּר אֶת הַנִּגּוּן, כְּשֶׁסִּיְּמוּ רָמַז לוֹ רַבֵּנוּ בְּיָדוֹ שֶׁיַּחֲזוֹר עַל הַנִּגּוּן שׁוּב וְכֵן עָשָׂה, וּכְשֶׁסִּיְּמוּ רָמַז לוֹ רַבֵּנוּ שׁוּב לְזַמֵּר וְכֵן חוֹזֵר חֲלִילָה, וְכָךְ עָמַד רַבִּי חַייקְל וְזִמֵּר אֶת הַנִּגּוּן כָּל הַלַּיְלָה וְרַבֵּנוּ עוֹמֵד אֶצְלוֹ, וַעֲדַיִן לֹא טָעַם מֵהָאוֹכֶל כְּלָל. כְּשֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר דָּחָה רַבֵּנוּ אֶת הַמָּרָק וְהִמְשִׁיךְ בְּצוֹמוֹ עַד לַשַּׁבָּת הַקָּרֵיבָה וּבָאָה. (וע"ע להלן בח"ו סכ"ו).

[ו - כו

בַּמַּעֲשֶׂה הַיָּדוּעַ שֶׁהָיָה לְרַבִּי חַייקְל עִם רַבֵּנוּ בְּעֵת תַּעֲנִיּוֹתָיו עַד שֶׁבָּא לִידֵי סַכָּנָה וְכוּ' הוּבָא לְעֵיל חֵלֶק ב סִימָן קסד. אָמַר אַחַר כָּךְ רַבֵּנוּ "כָּל זֶה שֶׁבָּאתִי עַל יְדֵי הַתַּעֲנִית לִידֵי סַכָּנָה כָּזוֹ הָיָה לִי מֻחָמֶת שֶׁנִּתְפָּרְסֵם הַדָּבָר בֵּין הָאֲנָשִׁים עַל מִנְהָגִי לָצוּם כָּל כָּךְ", כִּי הָיָה צָם שְׁבוּעוֹת שְׁלֵמִים מֶשֶׁךְ זְמַן רַב וְלֹא בָּא בְּשׁוּם פַּעַם לִידֵי סַכָּנָה כָּזוֹ, וְכָל זֶה הָיָה לוֹ מֻחָמֶת הַפִּרְסוּם שֶׁהִזִּיק לוֹ.]

ב-קסט

בָּעִיר אוּמַאן הָיָה בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁנִּבְנָה עַל יְדֵי "רַבִּי קַלְמָן", שֶׁהָיָה מִנְּגִידֵי וַעֲשִׁירֵי עִיר אוּמַאן עוֹד בִּזְמַן רַבֵּנוּ, וְהָיוּ מְכַנִּים אֶת הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת הַזֶּה בְּשֵׁם "רַבִּי קַלְמָנְ'ס קְלוֹיז", וְרַבֵּי לֵיבּ מִקָּאסְטַאנְטִין לְעֵת זְקְנוּתוֹ כְּשֶׁלֹּא הָיָה כְּבָר בְּכֹחוֹ לָבוֹא מֵהָעִיר לְהַקְלוֹיז שֶׁל אַנַ"ש, הָיָה יוֹשֵׁב שָׁם בַּקְלוֹיז שֶׁל רַבִּי קַלְמָן, וְגַם מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם הָיוּ מְחַמְּמִים הֵיטֵב אֶת הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּקְלוֹיז אֶצְלֵנוּ שֶׁהָיָה קַר מְאֹד. וְשָׁם עָסַק בַּעֲבוֹדַת ה' בְּקִמַּת חֲצוֹת וְכוּ' וּכְבָר וּבְכִיּוֹת וּצְעָקוֹת כְּדַרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ, פַּעַם כְּשֶׁרָאֲהוּ הַשַּׁמָּשׁ שֶׁל הַקְלוֹיז בּוֹכֶה בְּעֵת תְּפִלָּתוֹ עֲבוֹדָתוֹ, פָּנָה אֵלָיו וְאָמַר: לְמָה הִנְּכֶם בּוֹכִים: כִּי חָשַׁב שֶׁבּוֹכֶה עַל מְעוּט פַּרְנָסָתוֹ וְכוּ', אֲנִי אֲסַפֵּר לָכֶם מַעֲשֶׂה מֵרַבְּכֶם וּכְבָר לֹא תִּבְכּוּ, וְסִפֵּר לוֹ שֶׁאֲבִיו הָיָה מֵאַנְשֵׁי הַחֶבְרָא-קַדִּישָׁא בְּעִיר אוּמַאן בְּעֵת פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ. וּבְפִטִירָתוֹ לֹא שִׁנּוּ מִכָּל סֵדֶר הַלְוָיוֹת וְאַנְשֵׁי הַחֶבְרָא-קַדִּישָׁא טִפְּלוּ בְּגוּפוֹ הַקָּדוֹשׁ עַיִן בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְ סִימָן סו וְעַל אָבִי הִטִּילוּ לְהָנִיחַ אֶת רַבְּכֶם בַּקֶּבֶר. וְסִפֵּר אָבִי שֶׁבְּעֵת שֶׁאוֹחֲזִ בְּרַבֵּנוּ לְהָנִיחוֹ בַּקֶּבֶר כְּשֶׁהִגִּיעַ סָמוּךְ לַקֶּרַקַע הִתְגַּלָּה לְפָנָיו בְּפֶתַע פִּתְאוֹם אוֹר גָּדוֹל מְאֹד וְלָקְחוּ אוֹתוֹ מִיָּדוֹ וְאָמַר "מִי הִנִּיחַ אוֹתוֹ עַל הַקַּרְקַע אֵינִי יוֹדֵעַ אֲנִי לֹא שַׂמְתִּיו". וּכְשֶׁסִּפֵּר לִי אָבִי זֹאת צִוָּה עָלַי שֶׁלֹּא אַחֲזִיק

בְּמַחְלוֹקֶת עִם חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה זֶה שֶׁהָיָה לוֹ. וְסִיֵּם הַשַּׁמָּשׁ וְאָמַר לְרַבִּי לֵיבּ: "אִם כֵּן מַדּוּעַ הִנְּכֶם בּוֹכִים מֵאַחַר שֶׁהָיָה לָכֶם רַבִּי קָדוֹשׁ כָּזֶה".

ב-קע

כַּיָּדוּעַ שָׁהָה רַבֵּנוּ בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת שְׁנַת תקס"ז בְּעִיר זַאסְלַאב, צְוָה אָז לְאַנַ"ש שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ אֵלָיו כְּדַרְכָּם בְּכָל שָׁנָה, אוּלָם רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁיָּדַע שֶׁבֶּאֱמֶת רְצוֹן רַבֵּנוּ הוּא, שֶׁיָּבוֹאוּ אֵלָיו, הָלַךְ וְכָתַב מִכְתָּבִים לְכָל הַמְקוֹמוֹת שֶׁפִּזּוּרִים בָּהֶם אַנַ"ש, וְזִירֵז אוֹתָם שֶׁיָּבוֹאוּ וְיִסְעוּ אֶל רַבֵּנוּ לְזַאסְלַאב וְאָכֵן בָּאוּ וְנִתְקַבְּצוּ שָׁם הַרְבֵּה מֵאַנַ"ש. רַבֵּנוּ שָׁהָה שָׁם בְּבֵית כְּנֶסֶת קָטָן שֶׁהָיָה שַׁיָּךְ לְהַחַיָּטִים שֶׁבָּעִיר, וְאַנַ"ש כְּדַרְכָּם הִתְפַּלְּלוּ בְּהִתְעוֹרְרוּת וּבְהִתְלַהֲבוּת בִּפְרַט בִּבְרָכַת סְפִירַת הָעוֹמֶר וְכוּ', וּבָא שַׁמָּשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁהֵם מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ, וְהִתְאוֹנֵן לִפְנֵי רַבֵּנוּ עַל שֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת אֲנָשִׁים מְשׁוּנִים שֶׁמַּרְעִישִׁים כָּל כַּךְ בִּתְפִלָּתָם, וּמַאֲרִיכִים בַּסְּפִירָה עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִנְעוֹל אֶת בֵּית הַכְּנֶסֶת כְּדַרְכּוֹ. רַבֵּנוּ לֹא עָנָה לוֹ דָּבָר רַק חִיֵּךְ מְעַט, אַחַר כַּךְ הֵבִין שֶׁהֵם מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ וְהִתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ, וּבְכָל יוֹם בָּאוּ עוֹד וְעוֹד מֵאַנַ"ש לִשְׁהוֹת עִם רַבֵּנוּ בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת.

ב-קעד

רַבִּי לֵיפָּא שֶׁהִתְקָרֵב עִם מוֹהַרְנַ"תְּ לְרַבֵּנוּ וְהָיָה לוֹ עוֹד חֵלֶק גָּדוֹל בְּהִתְקָרְבוּת מוֹהַרְנַ"תְּ לְרַבֵּנוּ, וְהִתְרַחֵק אַחַר כַּךְ מֵרַבֵּנוּ כַּיָּדוּעַ, פַּעַם כְּשֶׁיָּשְׁבוּ בִּסְעוּדָה שְׁלִישִׁית אֵצֶל רַבֵּנוּ, בְּאֶמְצַע עֲרִיכַת הַשֻּׁלְחָן נִכְנַס סוֹחֵר אֶחָד וְקָרָא לְרַבִּי לֵיפָּא הַחוּצָה, כִּי כְּבָר הָיָה מוּצָאֵי שַׁבָּת לְאַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים וְדִבֵּר עִמּוֹ בְּעִנְיְנֵי עֲסָקָיו וּמִסְחָרָיו, וְזֶה הָיָה בְּזִיּוֹן גָּדוֹל שֶׁבְּאֶמְצַע עֲרִיכַת הַשֻּׁלְחָן אֵצֶל רַבֵּנוּ וַאֲמִירַת הַתּוֹרָה יַעֲסוֹק בְּמִסְחָרָיו, וְאָז הִזְכִּיר רַבֵּנוּ מַאֲמַר הַתִּקּוּנִים הַמּוּבָא בְּתוֹרָה כג הַאי עוֹתְרָא חַיְּיכִית בְּהוֹן בְּהַאי עַלְמָא וּלְבָתַר קְטִילַת לוֹן הַעֲשִׁירוּת מְשַׁחֶקֶת בִּבְנֵי אָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם וּלְבַסּוֹף עוֹד הוֹרֶגֶת אוֹתָם וְנִתְקַיֵּם דִּבּוּר זֶה בְּנֶכְדּוֹ רַבִּי מֹשֶׁה וֶועלְוול שֶׁפַּעַם אַחַת נָסַע עִם עֶגְלוֹנוֹ הַגּוֹי שֶׁעָבַד אֶצְלוֹ זְמַן רַב, וּבְאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ סָטָה הָעֶגְלוֹן מִן הַדֶּרֶךְ וּפָנָה לְתוֹךְ יַעַר עֲבוֹת וְהִתְנַפֵּל עָלָיו לְהָרְגוֹ, בִּקְּשׁוֹ רַבִּי מֹשֶׁה וֶועלְוול שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ טוֹבָה אַחַת עוֹד בָּזֶה הָעוֹלָם, וְיִרְשֶׁה לוֹ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת מִנְחָה לִפְנֵי מִיתָתוֹ, וְהִסְכִּים הָעֶגְלוֹן הַגּוֹי לְהַפְצָרָתוֹ, וְהִתְפַּלֵּל בִּבְכִיּוֹת נוֹרָאוֹת וּבְהִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ, לְאַחַר שֶׁגָּמַר תְּפִלָּתוֹ הִתְחָרֵט הָעֶגְלוֹן מִלְּבַצֵּעַ זְמָמוֹ וּבִקֵּשׁ סְלִיחָתוֹ, כְּשֶׁחָזְרוּ לְבֵיתָם אָמַר לוֹ רַבִּי מֹשֶׁה וֶועלְוול: מוֹדֶה אֲנִי לְךָ מְאֹד עַל רַחְמָנוּתְךָ שֶׁלֹּא הִרְגַּתַנִי אוּלָם לַעֲבוֹד אֶצְלִי יוֹתֵר אֵינְךָ יָכוֹל וּפְטָרוֹ, אוּלָם אַחַר כַּךְ הָרְגוֹ עֶכֶד הָעֶגְלוֹן הַנַּ"ל, וְנִתְקַיְּמָה נְבוּאַת רַבֵּנוּ שֶׁאָמַר "שֶׁלְּבַסּוֹף הוֹרֶגֶת אוֹתָם".

א-תקצג

הַכְּלָל, שֶׁהֵם נִתְקַשְּׁרוּ אֵלָיו מְאֹד, וְנִכְנַס אַהֲבָתוֹ בְּלִבָּם מְאֹד מֵחֲמַת גֹּדֶל חָכְמָתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהָיוּ רְגִילִין לִכְנֹס אֶצְלוֹ, וְהָיָה נֶחְשָׁב מְאֹד בְּעֵינֵיהֶם. וּפַעַם אַחַת, כְּשֶׁדִּבְּרוּ מִמְּשִׁיחַ עָנוּ וְאָמְרוּ לְרַבֵּנוּ: "אֲתָּכֶם הָיֵינוּ רוֹצִים לְמָשִׁיחַ". וּפַעַם אַחַת אָמְרוּ לוֹ, שֶׁאִם הָיָה הַקֵּיסָר הַזֶּקֵן חַי הָיָה לוֹקֵחַ הַנֵּזֶר וְהַכֶּתֶר מַלְכוּת מֵרֹאשׁוֹ וּמַכְתִּיר אֶתְכֶם מֵחֲמַת חָכְמַתְכֶם הַמְּפֻלֶּגֶת, אֲבָל מַה נַּעֲשֶׂה, שֶׁכַּיּוֹם הַמֶּלֶךְ אֵינוֹ חָכָם. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).]

ב-קעז

פַּעַם אָמְרוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים שֶׁקֶּרְבָם רַבֵּנוּ בְּאוּמַאן, לְרַבֵּנוּ: "אִלּוּ הָיָה הַקֵּיסָר הַקּוֹדֵם חַי וְהָיָה פּוֹגֵשׁ וּמִתְוַעֵד אִתְּכֶם וְרוֹאֶה אֶת חָכְמַתְכֶם הָיָה מוֹרִיד אֶת כֶּתֶר הַמַּלְכוּת מֵרֹאשׁוֹ וּמַלְבִּישׁוֹ לָכֶם, כִּי הַקֵּיסָר הָרִאשׁוֹן הָיָה חָכָם מְאֹד, אוּלָם הַקֵּיסָר שֶׁל הַיּוֹם אֵינוֹ בַּר-דַּעַת גָּדוֹל. הֵם הָיוּ קְרוֹבִים לַמַּלְכוּת וְהָיָה לָהֶם שַׁרְבִּיט זָהָב מֵהַקֵּיסָר, שֶׁקִּבְּלוּ אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ בְּמַתָּנָה לְאוֹת הוֹקָרָה. (וע"ע בח"א, סעיף תקצ"ג).

ב-קעח

כְּשֶׁהִתְקָרְבוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים לְרַבֵּנוּ, וְנוֹדַע לָהֶם מֵחָכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁל רַבֵּנוּ שִׁבְּחוּ אֶת רַבֵּנוּ מְאֹד לִפְנֵי הַקֵּיסָר הַצַּאר, וְשָׁלַח הַצַּאר מִכְתָּב לְרַבֵּנוּ, אוּלָם הַמִּכְתָּב הִגִּיעַ לְאוּמַאן כְּבָר אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ.

ב-קעט

חֲתֻנָּתָהּ שֶׁל בַּת רַבֵּנוּ, מִרְיָם, עִם בְּנוֹ שֶׁל הָרַב מִוּאלְטְשִׁיסְק, הָיְתָה צְרִיכָה הַחֲתֻנָּה לְהִתְקַיֵּם בִּמְקוֹם מוֹשָׁבוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, כַּנָּהוּג, אוּלָם הָרַב מִוּאלְטְשִׁיסְק שָׁלַח שָׁלִיחַ אֶל רַבֵּנוּ לֵאמֹר וּלְבַקֵּשׁ מֵרַבֵּנוּ, שֶׁהַחֲתֻנָּה תִּתְקַיֵּם בְּעִירוֹ וַאלְטְשִׁיסְק, מֵחֲמַת שֶׁחָלָה בְּעֵינָיו, וְקָשֶׁה לוֹ לִנְסֹעַ לִבְרֶסְלֶב וְלַעֲרֹךְ שָׁם אֶת הַחֲתֻנָּה כַּנָּהוּג. כְּשֶׁהוֹדִיעַ זֹאת הַשָּׁלִיחַ לְרַבֵּנוּ, אָמַר רַבֵּנוּ לְאַנַ"ש: "כֵּן, כֵּן, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא חוֹלֶה בְּעֵינָיו, אִלּוּ הָיָה בָּרִיא בְּעֵינָיו וְהָיָה רוֹאֶה אֵיזֶה מְחֻתָּן שֶׁיֵּשׁ לוֹ, הָיָה הוּא נוֹסֵעַ אֲלֵי וְלֹא אֲנִי אֵלָיו..." "יָא, יָא, אִיךְ וַוייס אַז עֶר הָאט קְרַאנְקְע אוֹיגְן, טָאמְער וּואלְט עֶר גִיהַאט גוּטֶע אוֹיגְן וּואלְט עֶר גִּזָּעהן וּואסַּארַא מְחֻתָּן עֶר הָאט וּואלְט עֶר גִיפָּארְן צוּ מִיר נִישְׁט אִיךְ צוּ אִיהם...":

ב-קפ

פַּעַם סִפְּרוּ לְרַבֵּנוּ מִגֹּדֶל מַעֲלַת חוֹתְנוֹ הָרַב מִוּאלְטְשִׁיסְק, שֶׁהוּא מַתְמִיד מְאֹד בְּלִמּוּדוֹ עַד שֶׁלּוֹמֵד וְחוֹזֵר כָּל יוֹם עַל מֵאָה וּתְשַׁע עֶשְׂרֵה דַּפֵּי גְּמָרָא, וְאָמַר רַבֵּנוּ, שֶׁזֶּה מְעַט וְכוּ', וְכַמְּסֻפָּר בְּ"חַיֵּי-מוֹהַר"ן" סִימָן תקנ"ו, עַיֵּן שָׁם.

ב-קפא

בְּלֵיל שַׁבָּת הָרִאשׁוֹן, כְּשֶׁהֶעְתִּיק רַבֵּנוּ מוֹשָׁבוֹ מִזְּלָאטִיפּאלִי לְעִיר בֶּרֶסְלֶב, וּבָאוּ מִבְּנֵי הָעִיר לְקַבֵּל פָּנָיו בָּאוּ גַּם הַחַזָּן יוֹסֵף, שֶׁכִּנּוּ אוֹתוֹ "יוֹסֵף הַחַזָּן" וְסִיַּע לְרַבֵּנוּ בְּדִירָתוֹ, כִּי רָצָה לְהַחְנִיף לְרַבֵּנוּ, מִשּׁוּם שֶׁתּוֹשָׁבֵי הָעִיר לֹא אֲהֵבוּ אוֹתוֹ. אוּלָם רַבֵּנוּ לֹא קֵרְבוֹ, וּבְלֵיל שַׁבָּת הָרִאשׁוֹן בָּאוּ תּוֹשָׁבִים מִבְּנֵי הָעִיר אֶל שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, הָיָה בֵּינֵיהֶם גַּם הַחַזָּן "יוֹסֶל חַזָּן", וְרָצָה לְזַמֵּר לִפְנֵי רַבֵּנוּ אֶת הַזֶּמֶר: "מְנוּחָה וְשִׂמְחָה". לִפְנֵי שֶׁהִתְחִיל, פָּתַח רַבֵּנוּ אֶת פִּיו וְהִתְחִיל לוֹמַר לִפְנֵי הָעוֹלָם אֶת הַתּוֹרָה, "אַקְרוּקְתָא" שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן" סִימָן ג' הַמַּתְחֶלֶת: "הִנֵּה מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ נִגּוּן מְמַנְגֵּן רָשָׁע וְכוּ'", וְתֵכֶף סָתַם הַחַזָּן אֶת פִּיו. וְרַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן, בְּסִפְּרוֹ מַעֲשֶׂה זֶה דִּיֵּק וְאָמַר, שֶׁעַל-כֵּן לֹא הִתְחִיל רַבֵּנוּ בְּתוֹרָתוֹ בְּמַעֲלַת הַמְנַגֵּן הַכָּשֵׁר, אֶלָּא הִתְחִיל הַתּוֹרָה בְּעִנְיַן הַמְנַגֵּן הָרָשָׁע, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְשֹׁב הַחַזָּן שֶׁעָלָיו מְתְכַּוֵּן רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא מְנַגֵּן כָּשֵׁר, וּמִשּׁוּם הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, שֶׁהָיָה בְּהֶכְרֵח לִפְתֹּחַ בִּשְׁלִילַת הַחַזָּן, כְּדֵי שֶׁיִּסְתֹּם פִּיו. אַחַר-כָּךְ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, בְּסִעֻדַת הַמְּלָוֶה מַלְכָּה, הִתְחִיל לְשִׁיר לְלֹא רְשׁוּת רַבֵּנוּ, אֶת הַזֶּמֶר: "הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל" וּכְשֶׁהִגִּיעַ לַתֵּבוֹת: "חֶלְקָה עוֹנַת מְנֻחָתִי" טָעָה וְאָמַר "עוֹנַת מְטָתִי..." וְאָמַר עַל זֶה רַבֵּנוּ: "הוּא מְגַלֶּה מַה שֶּׁהוּא..." "עֶר זָאגְט אוֹיס וְואס עֶר אִיז..." וּמֵרוֹב בּוּשָׁה, שֶׁנִּתְגַּלָּה קְלוֹנוֹ בָּרַבִּים, עָקַר דִּירָתוֹ מִבֶּרֶסְלֶב וְנָסַע מִדֶּרֶךְ הַיַּהֲדוּת, עַד שֶׁנִּשְׁתַּמֵּד רַחְמָנָא לִיצְלָן, וְאַחַר-כָּךְ חָזַר לַיַּהֲדוּת עַל-יְדֵי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה לִפְנֵי רַבֵּנוּ בְּלֵיל "נִיטֶל", שֶׁסִּפֵּר אֶחָד לִפְנֵי רַבֵּנוּ מֵהַחָגָא שֶׁל הַנּוֹצְרִי הַנִּקְרָא "סָאנְטָא סְוועטֶיע", "חַג הָאַרְבָּעִים", שֶׁפַּעַם יָשְׁבוּ אַרְבָּעִים אֲנָשִׁים בְּאֵיזֶה מָקוֹם, וְלֹא הָיָה לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל, וְנַעֲשָׂה לָהֶם נֵס, שֶׁמָּצְאוּ שְׁלֹשָׁה כִּכָּרוֹת לֶחֶם, וְהִסְפִּיק לֶחֶם מוּעָט זֶה לְכָל הָאַרְבָּעִים אִישׁ הַנַּ"ל, אוּלָם זֶה שֶׁסִּפֵּר זֹאת לְרַבֵּנוּ הָפַךְ הַנַּ"ל, דְּהַיְינוּ: שֶׁסִּפֵּר, שֶׁהָיוּ אַרְבָּעִים לְחָמִים עִם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים, וְנַעֲשָׂה צְחוֹק גָּדוֹל, וְאָז נַעֲנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר: "יוֹסֶל כְּבָר חָזַר" "יוֹסֶל הָאט זִיךְ שׁוֹין אוּמְגֵיקֶעהְרט", וְאָז חָזַר בִּתְשׁוּבָה וְחָזַר לְדֶרֶךְ הַיַּהֲדוּת.

ב- קפב

רַבֵּנוּ לֹא שִׁבַּח אֶת עִנְיַן הַמַּגִּידוּת שֶׁהָיָה נָהוּג בִּזְמַנּוֹ, בִּגְלַל נְסָיוֹן הַפְּרִסּוּם וְהַכָּבוֹד הָרַב שֶׁהָיָה כָּרוּךְ בָּהּ, וַאֲפִלּוּ הַמַּגִּידוּת שֶׁנָּהַג בָּהּ הַמַּגִּיד מִטְּרָהוֹוִיץ, אוּלָם הִפְטִיר: "מֻחֲמֶת שֶׁכְּשֶׁבָּא הַמַּגִּיד לְאֵיזֶה עֲיָרָה מְכִינִים אֶת עַצְמָם בְּנֵי הָעֲיָרָה לִקְרַאת בֹּא הַמַּגִּיד, כִּי הָיוּ סוֹגְרִים אֶת חֲנוּיוֹתֵיהֶם וּמִתְלַבְּשִׁים בְּבִגְדֵי שַׁבָּת וְכוּ' וּמְקַבְּלִים עַל יְדֵי זֶה הִרְהוּר תְּשׁוּבָה מֻחֲמֶת כָּל זֶה יֵשׁ בְּדָבָר הַמַּגִּידוּת מַעֲלָה טוֹבָה".

ב- קפג

בְּעֵת שֶׁבִּקֵּר רַבֵּנוּ אֵצֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מָרְדְּכַי מִנֶּעֶסְחִיז בַּחֲזָרָתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְרַבִּי מָרְדְּכַי שָׂכַב אָז עַל עֶרֶשׂ דָּוִי, כִּי הָיָה חָמֵשׁ יָמִים סָמוּךְ לִפְטִירָתוֹ, כַּמְסֻפָּר בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן קיג, נָתַן אָז רַבִּי מָרְדְּכַי סַךְ עֲשָׂרָה רֶעִנְדְּלִיךְ לְרַבֵּנוּ בִּשְׁבִיל פִּדְיוֹן וְשֶׁיִּתְפַּלֵּל רַבֵּנוּ לִרְפוּאָתוֹ. וְאָמַר אָז רַבֵּנוּ לְאַנַ"שׁ שֶׁאִם הָיָה רַבִּי מָרְדְּכַי נוֹתֵן אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ לִצְדָקָה הָיָה מִתְרַפֵּא מֵחוֹלְיוֹ, אוּלָם אֶת זֶה אֵין יְכוֹלִים לוֹמַר לוֹ.

ב- קפד

כְּשֶׁהָיָה רנ"ט בְּלֶעמְבֶּערְג סִפֵּר לוֹ בֶּן הָרַב מִלֶּעמְבֶּרְג, שֶׁבְּעֵת שֶׁשָּׁהָה רַבֵּנוּ שָׁם בְּלֶעמְבֶּרְג לִרְפוּאַת מַחֲלָתוֹ הָיָה מְמַעֵט מִלְּדַבֵּר מֵסִבַּת מַחֲלָתוֹ, אוּלָם כְּשֶׁהָיָה כְּבָר פּוֹתֵחַ לִפְעָמִים אֶת פִּיו הָיָה מַה לִּשְׁמוֹעַ, בְּפָרָט כְּשֶׁסִּפֵּר מַעֲשֶׂה, וּבְפָרָט כְּשֶׁהָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיָה נוֹרָא לִשְׁמוֹעַ, וְסִפֵּר שֶׁפַּעַם בְּעֵת הַסְּעוּדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת אָמַר רַבֵּנוּ שֶׁיְּסַפֵּר מַעֲשֶׂה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִבְחִין בֶּן הָרַב בְּאֶמְצַע הַסִּפּוּר שֶׁהִנֵּה מַמָּשׁ הוֹלֵךְ רַבֵּנוּ וְגוֹוֵעַ מִגּוֹדֶל הַהִתְלַהֲבוּת וְהַדְּבֵיקוּת וְהָלַךְ וְהִדְלִיק נֵר, כִּי כְּבָר הָיָה לְאַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים, כְּדֵי לְהַפְסִיק אֶת רַבֵּנוּ מִסִּפּוּרוֹ, וּמַמָּשׁ הֶחֱיָה בָּזֶה אֶת רַבֵּנוּ עַד שֶׁאַחַר כַּךְ הוֹדָה לוֹ רַבֵּנוּ עַל דָּבָר זֶה.

ב-קפה

פַּעַם סִפְּרוּ אַנַ"שׁ לְרַבֵּנוּ עַל אֶחָד מֵהַצַּדִּיקִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ הִתְלַהֲבוּת וְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא בְּהַדְלָקַת נֵרוֹת הַחֲנֻכָּה, אָמַר רַבֵּנוּ שֶׁזֶּה מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ מִתְחַדֵּשׁ בְּכָל הַשָּׁנָה. "וַוייל עֶר בַּנַיְיעֶט זִיךְ נִישְׁט אַ גַאנְץ יָאר".]

ב- קפו

רַבֵּנוּ הָיָה נוֹהֵג לַעֲלוֹת לַתּוֹרָה בְּשִׂמְחַת-תּוֹרָה לַ"חֲתַן-תּוֹרָה" וּמוֹהַרְנַ"תְּ לַ"חֲתַן-בְּרֵאשִׁית", וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "רַבֵּנוּ זָכָה לְסַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה, וְאָנוּ רַק מַתְחִילִים אֶת הַתּוֹרָה..."

ב-קפז

פַּעַם, כְּשֶׁהָיָה רַבֵּנוּ בְּטֶעפְּלִיק בְּאַחַת מִנְּסִיעוֹתָיו הַנַּעֲלָמוֹת, שֶׁהָיָה מַסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מָקוֹם בּוֹאוֹ, וְלֹא יָדְעוּ מִמֶּנּוּ הַתּוֹשָׁבִים, אָמַר צַדִּיק גָּדוֹל אֶחָד מִתּוֹשָׁבֵי טֶעפְּלִיק, שֶׁשָּׁמוֹ הָיָה רַבִּי יִצְחָק, שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ בָּעִיר אוֹר גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ, וְהִתְחִיל לָלֶכֶת מִבַּיִת לְבַיִת לְפִי הֶרְגֵּשׁוֹ, עַד שֶׁהִגִּיעַ לַבַּיִת שֶׁהִתְאַכְסֵן בּוֹ רַבֵּנוּ, וְאָמַר: "הִנֵּה כָּאן נִמְצָא הָאוֹר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה" וְנִכְנַס פְּנִימָה וּפָגַשׁ בְּרַבֵּנוּ, כְּשֶׁהוּא מִתְחַבֵּא בַּעֲלִיַּת הַבַּיִת.

א-שלג

הַמַּעֲשֶׂה מֵרְפּוּאַת חֲלִי הָרֵאָה לְרַבִּי נַפְתָּלִי זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע זאת מִפִּי רַבִּי נַפְתָּלִי זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ.

א-שלד

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שְׁמַעְתִּי שֶׁהַמַּעֲשֶׂה כְּךָ הָיְתָה: אַחַר בִּיאָתוֹ מִלֶּמְבֶּרְג הָיָה דַּרְכּוֹ לִסַּע חוּץ לָעִיר. וּפַעַם אַחַת לָקַח אִתּוֹ אֶת מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבָאוּ ל"קֶרֶעטְשְׁמֶע" אֶחָד, וְנָתְנוּ לָהֶם שָׁם גְּבִינָה לֶאֱכל, וְרַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה לוֹ גַּם- כֵּן חֳלִי הָרֵאָה כְּמוֹ אַדְמוּ"ר זְצַ"ל, וְהוּא זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרַבִּי נַפְתָּלִי לֹא רָצוּ לֶאֱכל מֵחֲמַת שֶׁמַּזִּיק לַחוֹלַאַת הַזֹּאת, וּמוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא רָצָה לֶאֱכל בִּלְעָדָם. וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְרַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁיֹּאכַל וְלֹא יַזִּיק לוֹ. וְאָמַר רַבִּי נַפְתָּלִי: "אַתָּה אוֹמֵר לִי?! כְּשֶׁרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יֹאמַר לִי! - "אַז דֶּער רַבִּי וֶועט מִיר זָאגָען" ! וְאָמַר לוֹ אַדְמוּ"ר זְצַ"ל שֶׁיֹּאכַל עִם מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָכַל הָרֵב נַפְתָּלִי עִם מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁנָּסְעוּ בַּחֲזָרָה הָעִירָה, עָשָׂה רַבִּי נַפְתָּלִי "אַ הוּס" [=שְׁעוּל], וְאָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "הַרְאִיתֶם?! אֵין זֶה כְּבָר כְּלֵל אוֹתוֹ שִׁיעוּל הַקּוֹדֵם. אֲנִי חֻשְׁבְתִּי שֶׁהוּא יִפָּטֵר לְגָמֵי", "סְ'אִיז שׁוֹין גָאר נִיט דֶער הוּס! אִיךְ הָאבּ גִימַיינְט אַז עֶר וֶועט זִיךְ פְּרִיעֶר אָפּ פַּארְטִיגָען פַּאר מִיר" ! וְהַמּוּבָן מִזֶּה שֶׁבְּזֶה הַמַּאֲכָל הִמְשִׁיךְ לוֹ רְפוּאָה לְמַחֲלָתוֹ. וְאָז בְּאוֹתוֹ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אָמַר הַתּוֹרָה "תִּקְעוּ מֶמְשָׁלָה" (בְּלִקּוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן תִּנְיָנָא, סִימָן א), וְשָׁם מוּבָן זֶה, שֶׁיְּכוֹלִין לְהַמְשִׁיךְ כֹּחוֹת הָרְפוּאָה לְתוֹךְ כָּל דָּבָר מַאֲכָל, עַיֵּן שָׁם וְכוּ'.]

ב-קפח

פַּעַם נָסְעוּ רַבֵּנוּ וּמוֹהַרְנַ"תְ וְרַבִּי נַפְתָּלִי בְּאֵיזוֹ נְסִיעָה, בַּדֶּרֶךְ נִכְנְסוּ לָנוּחַ בְּבֵיתוֹ שֶׁל אֶחָד מֵאַנַ"שׁ, וְהוּא בִּרְאוֹתוֹ אֶת רַבֵּנוּ וּמְלַוָּיו בָּאִים לְבֵיתוֹ, הֵכִין עֲבוּרָם סְעֻדָּה חֲלָבִית עִם גְּבִינָה, עַל שֻׁלְחָן וְכִסְאוֹת בַּחוּץ, כְּדֶרֶךְ הַנּוֹפְשִׁים. וּמֵחֲמַת שֶׁרַבֵּנוּ סָבַל כְּבָר אֵז מִמַּחֲלַת הַשִּׁעוּל, לֹא רָצָה לֶאֱכל אֶת הַגְּבִינָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְעוֹרֶרֶת אֶת הַשִּׁעוּל, וְרַבִּי נַפְתָּלִי גַּם הוּא לֹא רָצָה לֶאֱכל, כִּי גַּם הוּא סָבַל מֵאוֹתָהּ מַחֲלָה, וּמוֹהַרְנַ"תְ עָשָׂה בִּרְכַּת שֶׁהַכֹּל וְאָכַל מֵהַגְּבִינָה, וְהִפְצִיר בְּרַבִּי נַפְתָּלִי חֲבֵרוֹ שֶׁגַּם הוּא יֹאכַל עִמּוֹ מֵהַגְּבִינָה, וְאָמַר לוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי: "אַתָּה אוֹמֵר לִי לֶאֱכל? אִם רַבֵּנוּ יֹאמַר לִי לֶאֱכל אֲזַי אוֹכַל". וּכְשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבֵּנוּ, אָמַר לְרַבִּי נַפְתָּלִי: "נוּ, וּבְכֵן מְצַוֶּה אֲנִי לְךָ לֶאֱכל", "נוּ, הֵייס אִיךְ דִּיר עֶס". וְאָכַל רַבִּי נַפְתָּלִי, וְאַחַר הָאֲכִילָה הִשְׁתַּעֵל, וְנֶעֱנַע רַבֵּנוּ בְּרֹאשׁוֹ וְאָמַר: "הַרְאִיתֶם שֶׁכְּבָר הוּא שִׁעוּל אַחֵר לְגַמְרֵי"? "סְ'אִיז שׁוֹין גָאר אַ אַנְדֶער הוּס"? "אֲנִי חֻשְׁבְתִּי שֶׁהוּא יִפָּטֵר מֵהָעוֹלָם עוֹד לְפָנַי, וְכָעֵת רוֹאֶה אֲנִי שֶׁעוֹד תִּהְיֶה לוֹ גַּם אֲרִיכוּת יָמִים..." "אִיךְ הָאבּ גֶּעמֵיינְט אַז עֶר וֶועט זִיךְ נָאךְ אָפּפַּארְטִיגָן פַּאר מִיר, אַצִינְד זָעה אִיךְ אַז עֶר וֶועט נָאךְ הָאבָּן אֲרִיכוּת יָמִים אוֹיךְ...":

ב-קפט

כְּשֶׁנִּפְטְרָה אִמּוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ, שָׁאַל אֶת רַבֵּנוּ מַה צָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת לְטוֹבַת נִשְׁמָתָהּ, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: שֶׁיְּבָרֵךְ בִּרְכַת "אֲשֶׁר יָצַר" בְּכַוָּנָה. - "אַ עֶרְנְסְטֶן אֲשֶׁר יָצַר". (אבני"ה ברזל).

ב-קצ

תּוֹרָה ל"ז חֵלֶק א' נֶאֱמְרָה עַל-יְדֵי שְׁאֵלָה שֶׁשָּׁאַל אֶחָד אֶת רַבֵּנוּ אִם יִתְפַּרְנֵס מִמְּלֶאכֶת הַשְׁחִיטָה, וְלֹא עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ עַל זֶה בְּמִפּוּרָשׁ, אֶלָּא אָמַר אֶת הַתּוֹרָה הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, וְהֵבִין הַלָּה מֵעַצְמוֹ שֶׁאֵין זֶה רְצוֹן רַבֵּנוּ.

ב-קצא

בְּעֵת הַמַּחֲלוֹקֶת שֶׁהִתְעוֹרְרָה עַל רַבֵּנוּ, שָׁאַל אֶחָד מֵהַגְּדוֹלִים שֶׁשָּׁמַע אֶת טַעֲנַת הַחוֹלְקִים בְּלָשׁוֹן שְׁאֵלָה, "וּמַה אוֹמֵר רַבֵּנוּ עַל טַעֲנוֹת הַמִּתְנַגְּדִים עָלָיו"? אָמְרוּ לוֹ: "הוּא שׁוֹתֵק וְלֹא עוֹנֶה כְּלוּם" ! נַעֲנָה וְאָמַר: (שָׁ)כֵּעֵת מְתוּרָץ לִי הַנֶּאֱמַר בְּאָבוֹת (פ"ה, מי"ז) - "אֵיזֶהוּ מַחְלוֹקֶת שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם מַחְלוֹקֶת קֹרַח וַעֲדָתוֹ" - וְלִכְאוֹרָה הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב "מַחְלוֹקֶת קֹרַח וּמשֶׁה", אוּלָם מִכָּאן רְאָיָה שֶׁמּשֶׁה עַצְמוֹ שָׁתַק וְלֹא הֵגִיב לְמַחְלוֹקוֹתָם שֶׁל קֹרַח וַעֲדָתוֹ, וְכָל הַמַּחְלוֹקֶת נִקְרָא רַק עַל שְׁמָם, שֶׁרַק הֵם מְלַבִּים וּמְעוֹרְרִים אֶת הַמַּחְלוֹקֶת.

ב-קצב

עוֹד בִּהְיוֹת רַבֵּנוּ כָּבֶן אַרְבַּע שָׁנִים, בְּעֵת שֶׁאִמּוֹ הָיְתָה מְרַדֵּימָה אוֹתוֹ כְּשֶׁהִבְחִין רַבֵּנוּ שֶׁהִיא נִרְדָּמָה, הָיָה יוֹרֵד בַּלְּאט מִמִּטָּתוֹ, וְהָלַךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל קֶבֶר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְקֵנוֹ.

ב-קצג

רַבִּי שִׁמְעוֹן תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, הִפְצִיר בְּרַבֵּנוּ שֶׁיַּבְטִיחַ לוֹ, שֶׁיִּזָּכֶה לְשַׁמְּשׁוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁמְּשַׁמְּשׁוֹ כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְרַבֵּנוּ דָּחָה בְּכָל פַּעַם בַּקָּשָׁתוֹ. וּפַעַם, בְּעֵת שֶׁנָּסַע רַבִּי שִׁמְעוֹן עִם רַבֵּנוּ הִגִּיעוּ לְאֵיזֶה הַר, וּכְשֶׁיָּרְדוּ מִן הָהָר נָסְעָה הָעֲגָלָה בִּמְהִירוּת גְּדוֹלָה, עַד שֶׁהָיְתָה סַכָּנָה שֶׁמֵּרֹב מְהִירוּת הַנְּסִיעָה, תִּתְהַפֵּךְ הָעֲגָלָה עִם יוֹשְׁבֶיהָ חַס וְשָׁלוֹם, וּכְשֶׁרָאָה זֹאת רַבִּי שִׁמְעוֹן, מָסַר נַפְשׁוֹ לְמַעַן הַצָּלָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וְקָפַץ מֵהָעֲגָלָה וְעָצַר בִּכְתֵפוֹ וּבְגוּפוֹ אֶת הָעֲגָלָה... וּבָזֶה הִצִּיל אֶת רַבֵּנוּ. אַחַר-כָּךְ בִּקֵּשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן שׁוּב מֵרַבֵּנוּ שֶׁיַּבְטִיחַ לוֹ אֶת בַּקָּשָׁתוֹ הַנִּזְכֶּרֶת לְעֵיל, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "בֶּאֱמֶת עָשִׂיתָ טוֹב מְאֹד אֲבָל בִּשְׁבִיל זֶה לְבַד"? "הָאִסְט טַאקִי גִּיטָאן גִּיט אֲבֶּער פַּאר דֶּעם אַלַיין"? וְלֹא הִבְטִיחוֹ רַבֵּנוּ דָּבָר זֶה, עַד שֶׁנִּכְנְסָה אֵם רַבֵּנוּ שֶׁהָיְתָה בַּעֲלַת רוּחַ-הַקּוֹדֶשׁ כַּיָּדוּעַ, וְאָמְרָה לְרַבֵּנוּ: "עֲשֵׂה לוֹ נַחַת וּבָרְכֵהוּ בְּדָבָר זֶה, אַחֲרֵי שֶׁהוּא מַפְצִיר כָּל-כָּךְ", וְאָז הִבְטִיחוֹ רַבֵּנוּ.

וּמוֹהַרְנַ"תְ קִנֵּא בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן עַל שֶׁזָּכָה בְּדָבָר גָּדוֹל כָּזֶה, וּכְשֶׁהִבְחִין רַבֵּנוּ בְּקִנְאָתוֹ, אָמַר לוֹ: "יִהְיֶה לְךָ שָׁם עִנְיָן יוֹתֵר טוֹב מִזֶּה" - "וועסט הָאבֶּן בֶּעסֶערס".

ב-קצה

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר רַבִּי יְחִיאֵל צְבִי אָחִי רַבֵּנוּ, עִם רַבֵּנוּ, אָמַר לוֹ שֶׁמִּשּׁוּם אֵיזוֹ סִבָּה שֶׁהִיא, לֹא אָמַר בְּאוֹתוֹ יוֹם פֶּרֶק: "אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן" בַּאֲמִירַת הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁבִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית. נַעֲנָה לוֹ רַבֵּנוּ וְאָמַר: "וְכִי אֵיךְ בָּא זֹאת לְנֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁלֹּא יֹאמַר 'אֵיזֶהוּ'"? "וְוִי קוּמְט דָּאס אַ אֵינִיקֶל פּוּן בַּעַל-שֵׁם-טוֹב זָאל נִישְׁט זָאגָן אֵיזֶהוּ"?:

ב-קצו

אֲמִירַת הַתּוֹרָה "וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלַי" שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַ"ר"ן חֵלֶק א' סִימָן ס"ו הִשְׁתַּלְשְׁלָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה חִינְקֶעס, שֶׁאָמַר קְדוּשׁ לְבָנָה בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה, וּכְשֶׁשָּׁמְעָה רַבֵּנוּ אֵיךְ שֶׁאָמְרָה בְּהִתְעוֹרְרוּת כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, אָמַר: "הִנֵּה אוֹמֵר הוּא כְּבָר עוֹד טוֹב יוֹתֵר מֵהָרַבִּי" ! - "הָאט זָאגְט עֶר שׁוֹין בַּאלְד בֶּעסֶער פּוּן זַיין רֶעבִּין" ! . וּמוֹצְאִים בֶּאֱמֶת אֵצֶל אֱלִישָׁע שֶׁבִּקֵּשׁ פִּי-שְׁנַיִם וְכוּ', וּמִזֶּה הִשְׁתַּלְשְׁלָה כָּל אֲמִירַת הַתּוֹרָה, וְעַיֵּן שָׁם בַּתּוֹרָה בְּסוֹף סְעִיף א' וּבִימֵי מוֹהַרְנַ"תְ סִימָן ט"ו.

ב-קצז

כְּשֶׁצִּוָּה רַבֵּנוּ לְמוֹהַרְנַ"תְ לִלְמֹד בְּסֵפֶר "עֵץ-חַיִּים", שְׁאָלוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: "וְאִם לֹא אָבִין"? אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "אַתָּה לְמַד! וּבְכָל מָקוֹם שֶׁלֹּא תָּבִין, עֲשֵׂה נְקֻדָּה וְסִימָן שֶׁלֹּא הֵבַנְתָּ בְּמָקוֹם זֶה, וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁתִּלְמַד פַּעַם שְׁנִיָּה תִּרְאֶה שֶׁיִּפְחֲתוּ הַנְּקֻדּוֹת שֶׁסִּמַנְתָּ לְעַצְמְךָ עַל אִי הֲבָנָתְךָ, וּכְשֶׁתִּלְמַד עוֹד פַּעַם, יִפְחֲתוּ עוֹד הַנְּקֻדּוֹת וְכֵן בְּכָל פַּעַם, עַד שֶׁתָּבִין הַכֹּל" ! .

ב-קצח

בְּאֶחָד מֵהַשָּׁנִים שֶׁשָּׁהָה רַבֵּנוּ בִּבְרַסְלֶב חָל לִהְיוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּיוֹם ב', וְאַנַ"שׁ שֶׁמֵּעִיר טְשֶׁערִין הִזְדָּרְזוּ לִנְסוֹעַ וּבָאוּ כְּבָר לְשַׁבָּת לִבְרַסְלֶב, בִּכְדֵי שֶׁיֹּאמְרוּ אֶת הַסְּלִיחוֹת שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה עִם רַבֵּנוּ, אוּלָם רַבִּי אַבָּא שׁוֹחֵט לֹא נָסַע עִמָּהֶם מִסִּבּוֹת שׁוֹנוֹת וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגִּיעַ לְשַׁבָּת לִבְרֶסְלֶב וְשָׁבַת שַׁבָּת בְּאוּמַאן שֶׁהִיא רְחוֹקָה מִבְּרֶסְלֶב כְּמֵאָה קִילוֹמֶטֶר, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת קֹדֶשׁ הִתְחִיל לָרֶדֶת גֶּשֶׁם שׁוֹטֵף וְעַז וְלֹא יָדַע אֵיךְ יַצְלִיחַ לְהַגִּיעַ לִבְרַסְלֶב עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אוּלָם הוּא הִזְדָּרֵז וְהָלַךְ לְכַמָּה בַּעֲלֵי עֲגָלוֹת וּבִקְּשָׁם שֶׁיְּסִיעוּהוּ לִבְרַסְלֶב, וְלֹא רָצָה שׁוּם בַּעַל עֲגָלָה לְקַחְתּוֹ, וְהִפְצִיר בָּהֶם מְאֹד עַד שֶׁנַּעֲנָה לוֹ אֶחָד מִבַּעֲלֵי הָעֲגָלָה וְאָמַר לוֹ: אִם תִּתֵּן לִי שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה רוּבֶל אֶסִיעֲךָ, וְהִבְטִיחַ לוֹ רַבִּי אַבָּא, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה זֶה סְכוּם גָּדוֹל וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה עָנִי מָרוּד. שֶׁמֵּרוֹב עֲנִיּוּת לֹא הָיָה לוֹ אֲפִלּוּ לְהַחֲלִיף בְּגָדָיו לִכְבוֹד שַׁבָּת קֹדֶשׁ, וְתֵיכֶף אַחַר כַּךְ הִתְחָרֵט הַבַּעַל עֲגָלָה וְלֹא רָצָה לִנְסוֹעַ, אַף עַל פִּי שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ אֶת הַסְּכוּם הַנַּ"ל, עַד שֶׁפָּנוּ אֵלָיו חֲבֵרָיו הַבַּעֲלֵי עֲגָלוֹת וְאָמְרוּ לוֹ, אֲנַחְנוּ לֹא הִסְכַּמְנוּ כְּלָל לְקַחְתּוֹ, אוּלָם אַתָּה שֶׁהִבְטַחְתָּ לוֹ מְחוּיָב אַתָּה לְקַחְתּוֹ, וּבְרוֹב שִׁדּוּלָם הִסְכִּים

לְדָבָרָיו הָרִאשׁוֹנִים, וְנָסְעוּ מֶשֶׁךְ כָּל הַלַּיְלָה, וּבַבֹּקֶר הִסְפִּיקוּ לְהַגִּיעַ רַק עַד טָעפְּלִיק, שֶׁהוּא כִּשְׁלוֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה קִילוֹמֶטֶר מֵאוּמַאן, כִּי הַנְּסִיעָה הָיְתָה קָשָׁה מְאֹד מֵרוֹב הַבּוֹץ וְהַגֶּשֶׁם וְכוּ' וְהַבַּעַל עָגָלָה כְּהֶרְגֵּלוֹ נָתַן שָׁם אוֹכֶל וּמִסְפּוֹא לַסּוּסִים הָעֲיֵפִים, וְאַחַר אָכְלָם וְשָׁתָם הִמְשִׁיכוּ בְּנְסִיעָתָם, וּבַצָּהֳרִים הִצְלִיחוּ לְהַגִּיעַ בְּקֹשִׁי רַב רַק עַד הָעֲיָרָה הַיְיסִין, הָרְחוֹקָה מִבֶּרֶסְלֶב כִּשְׁלֹשִׁים קִילוֹמֶטֶר, וּבַעַל הָעֲגָלָה הִתְעַיֵּף כְּבָר מְאֹד מִנְּסִיעָתוֹ וְלֹא רָצָה בְּשׁוּם אוֹפָן לְהַמְשִׁיךְ אַךְ רַבִּי אַבָּא לֹא אָמַר נוֹאָשׁ. וּכְשֶׁיָּצְאוּ לַדֶּרֶךְ מֵהַיְיסִין אַחַר שֶׁהֶאֱכִיל הַבַּעַל עֲגָלָה אֶת הַסּוּסִים, שֶׁאַגַּ הַבַּעַל עֲגָלָה לַסּוּסִים בַּהֲלָצָה "יְלָדִים לְרַבֵּנוּ" "קִינְדֶערַלאךְ צוּם רֶעבִּין" וְהִתְחִלּוּ הַסּוּסִים לְדַהוֹר שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע וְהִגִּיעוּ לִבֶּרֶסְלֶב בְּעֵת שֶׁכְּבָר הִתְפַּלְּלוּ הַקָּהָל תְּפִלַּת מִנְחָה שֶׁל עֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְלֹא הָיָה לוֹ אֶפִלּוּ פְּנַאי לִפְרוֹס בִּשְׂלוֹם רַבֵּנוּ.

וְהִנֵּה רַבִּי אַבָּא בִּתְמוּרַת הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂר רוּבֶל שֶׁהִבְטִיחַ לְבַעַל הָעֲגָלָה, מָכַר אֶת גְּבִיעַ הַכֶּסֶף אוֹתוֹ רָצָה לָתֵת בְּמַתָּנָה לְרַבֵּנוּ. אַחַר כַּךְ בַּלַּיְלָה בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב רַבֵּנוּ בַּשֻּׁלְחָן עִם אַנ"שׁ כְּמִנְהָגוֹ, כִּי הָיוּ מִתְאַסְפִים לְשֻׁלְחָן רַבֵּנוּ, אַף-עַל-פִּי שֶׁנָּהַג רַבֵּנוּ לִבְלִי לְדַבֵּר כְּלַל בְּלֵיל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שׁוּם דִּבּוּר, פָּנָה אֶל רַבִּי אַבָּא וְאָמַר לוֹ: "אַבָּא סַפֵּר לִי אֶת הַנְּסִיעָה שֶׁלְּךָ" וְהִתְיָרֵא רַבִּי אַבָּא לְסַפֵּר, כִּי יָדַע שֶׁמְּכַר אֶת הַגְּבִיעַ שֶׁהֵבִיאוּ עִמּוֹ כְּמַתָּנָה לְרַבֵּנוּ בְּתְמוּרַת נְסִיעָתוֹ, אוּלָם רַבֵּנוּ פָּנָה אֵלָיו שׁוּב, וְאָמַר לוֹ: "אַבָּא אַל תְּפַחֵד וְסַפֵּר לִי אֶת נְסִיעָתְךָ" - וְסִפֵּר לוֹ רַבִּי אַבָּא אֶת כָּל סֵדֶר נְסִיעָתוֹ, וְסִפֵּר גַּם זֹאת שֶׁהָיָה מַכְרָח לִמְכֹּר אֶת הַגְּבִיעַ תְּמוּרַת נְסִיעָתוֹ, בְּנָמְרוֹ אָמַר רַבֵּנוּ: "לְהַבַּעַל דְּבָר עֲבוּר הַגְּבִיעַ אוֹצִיא לוֹ עוֹד אֶת הַשִּׁינַיִם וְהָעֵינַיִם", "אַתָּה אַבָּא, בָּעוֹלָם-הַזֶּה כְּבָר לֹא כְּדַאי, וְאַתָּה שְׁמוּאֵל קַח לְךָ מְעַט מֵהַמָּרָק", "דֶּעם בַּעַל דְּבָר אִיבֶּער דֶּעם בָּעכֶער וֶועל אִיךְ אִים נָאךְ אַרוֹיס נָעמֶען דִּי צַיין מִיט דִּי אוֹיְגן", "דּוּ אַבָּא אוֹיךְ דֶּעם עוֹלָם אִיז שׁוֹין נִישְׁט כְּדַאי, אוּן דּוּ שְׁמוּאֵל נַא דִּיר אַבִּיסֶעל יוֹךְ", כִּי בִּנְסִיעָתוֹ נָסַע עִמּוֹ בְּנוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל, וְתֵיכֶף לְאַחַר סֻכּוֹת נִפְטַר רַבִּי אַבָּא, וּבְנוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל הִתְעַשֵּׁר מְאֹד, וּמִמֶּנּוּ יָרַשׁ רַבִּי אַבָּא'לֶה הַמְפוּרְסָם אֶת כָּל עֲשִׁירוּתוֹ.

ב-קצט

בְּבֶרֶסְלֶב הָיָה דָּר פָּרִיץ שֶׁהָיָה מַחְטִיא מְאֹד אֶת הַתּוֹשָׁבִים בִּפְרִיצוּתוֹ הַנּוֹרָאָה, וּבִפְרַט הִצְלִיחַ בְּרִשְׁעוּתוֹ מֵחֲמַת שֶׁתּוֹשָׁבֵי הָעִיר הָיוּ עֲנִיִּים וְהָיָה תּוֹמֵךְ בָּהֶם כְּדֵי לְהַחְטִיאָם, וְעַל זֶה הִתְכַּוֵּון רַבֵּנוּ בְּמִכְתָּבוֹ שֶׁכָּתַב מֵאוֹסְטְרָהָא וּבִקֵּשׁ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲבוּרוֹ בְּכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה וְשֶׁלֹּא יִשְׁכְּחוּ אֶת הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה לְכָל אֶחָד עַד הֵנָּה, וְיִזְכֹּר כָּל אֶחָד אֵיךְ מָצָא אוֹתוֹ בְּעֵת שֶׁבָּא לָגוּר בִּבֶרֶסְלֶב וְכַמָּה כֹּחוֹת בְּרוּחָנִיּוּת וְנַשְׁמִיּוּת הוֹצִיא עֲבוּרוֹ עַיֵּן שָׁם, וְלָזֶה קָשׁוּר גַּם הַסִּפּוּר עִם אַבְרָהָם פַּיְיעֶס שֶׁהָלַךְ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בִּשְׁלִיחוּת רַבֵּנוּ בֵּין הַבַּעֲלֵן לְהַבַּעֲלֵנִית, רְאֵה בִּמְקוֹמוֹ.

ב-ר

לַחֲתֻנַּת מִרְיָם בַּת רַבֵּנוּ שֶׁנִּשְׂאָה לְבֶן הָרַב מִוּואלְטְשִׁיסְק, בָּאוּ צַדִּיקִים וְרַבָּנִים מְפֻרְסָמִים רַבִּים לְעִיר עִם חֲסִידֵיהֶם וּמְלַוָּויהֶם. בְּעֶרֶב שַׁבָּת אָמַר רַבֵּנוּ לְמוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיֵּלֵךְ לַמְקֻוֶה לִטְבּוֹל לִכְבוֹד שַׁבָּת אוּלָם שֶׁיִּזָּהֵר שֶׁלֹּא יוּחְלְפוּ לוֹ הַבְּגָדִים מֵרוֹב הַלַּחַץ וְהַדְּחַק שֶׁבַּמְקֻוֶה, וּמוֹהַרְנַ"תְ לְאַחַר שֶׁאָמַר לוֹ כַּךְ רַבֵּנוּ, הִרְהֵר בְּדַעְתּוֹ שֶׁכְּבָר לֹא יֵלֵךְ לַמְקֻוֶה לִטְבּוֹל כִּי בַּבּוֹקֶר טָבַל כְּבָר בַּמְקֻוֶה, וּפְחַד לֵילֵךְ עוֹד פַּעַם שֶׁמָּא יוּחְלְפוּ לוֹ הַבְּגָדִים. וְאָמַר זֹאת לְרַבֵּנוּ שֶׁכְּבָר טָבַל בַּמְקֻוֶה בַּבּוֹקֶר, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ וְאָמַר: "אֲנִי מִתְכַּוֵּן שֶׁכָּעֵת תֵּלֵךְ שׁוּב לַמְקֻוֶה, וְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יוּחְלְפוּ לְךָ הַבְּגָדִים".

ב-רא

רַבֵּנוּ הָיָה מַרְבֶּה בַּאֲמִירַת הַתְּפִלּוֹת שֶׁבְּסֵפֶר "שַׁעֲרֵי צִיּוֹן", כַּמְסֻפָּר בְּשִׂיחוֹת הָרַ"ן אוֹת קסג, וּבְאוּמַן הָיָה אֵצֶל אֶחָד מֵאַנַ"שׁ הַסֵּפֶר "שַׁעֲרֵי צִיּוֹן" שֶׁל רַבֵּנוּ.

ב-רב

בִּשְׁמִינִי-עֲצֶרֶת נוֹהֵג הָיָה רַבֵּנוּ לַעֲרֹךְ שֻׁלְחָן מְיֻחָד עֲבוּר בַּעֲלֵי-הַבָּתִּים, וְלֹא הָיוּ אַנַ"שׁ הַחֲסִידִים מִצְטָרְפִים לְשֻׁלְחָן זֶה, וּמִנְהָג זֶה עוֹד נָהֹג הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, כַּיָּדוּעַ. אַחַר עָרִיכַת הַשֻּׁלְחָן, כְּשֶׁהָלְכוּ כְּבָר כָּל הַקָּהָל לִתְפִלַּת עַרְבִית שֶׁל שְׂמְחַת-תּוֹרָה, לָקְחוּ וְלִוּוּ בַּעֲלֵי-הַבָּתִּים אֶת רַבֵּנוּ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת עִם חֻפָּה, שֶׁכְּךָ נָהֲגוּ לְלַוּוֹת אֶת הָרַבָּנִים הַגְּדוֹלִים, וְאָז בְּדַרְךְ הַלִּוּוּי כְּשֶׁרָקְדוּ וְשָׂרוּ, הִצְטָרְפוּ אֲלֵיהֶם הַחֲסִידִים וְעָזְרוּ לָהֶם בְּשִׂמְחָתָם.

ב-רג

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ לְרַבֵּנוּ, שֶׁכַּיָּדוּעַ הִתְנַגְּדָרָה אָז עָלָיו הִתְנַגְּדוּת עֲצוּמָה מִצַּד בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, כְּשֶׁבָּא לְרַבֵּנוּ בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ שֶׁל פָּרָשַׁת נֹחַ, עַל-אַף הַהִתְנַגְּדוּת, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "הֲרֵי לְךָ צָרִיךְ לוֹמַר שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם סַע לְשָׁלוֹם" ! - "פָּאר גִּיזוּנְד" ! שֶׁלֹּא תִּתְגַּבֵּר עָלָיו הַמַּחֲלֹקֶת בְּיוֹתֵר. וְאָז גַּם אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "הָאָדָם צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אַחַר הָאֱמֶת וְלִדְרֹשׁ וְלַחְקֹר, הֵיכָן הוּא בְּכָל זֹאת הָאֱמֶת". "מ'דַארְף זַאךְ צִיעֶן צוּם אֱמֶת וּוי אִיז אָבֶּער פָּארְט דֶּער אֱמֶת".

ב-רד

מְסַפְּרִים, שֶׁפַּעַם בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהִתְעוֹרְרָה עַל רַבֵּנוּ, רָצָה מְחֻצָּף אֶחָד מֵהַחוֹלְקִים, לְהִכָּנֵס אֶל רַבֵּנוּ וּלְהַזִּיקוֹ, וּכְשֶׁנִּכְנַס, עָמַד רַבֵּנוּ עִם פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְהוֹשִׁיט רַבֵּנוּ אֶת יָדוֹ מִלְּאַחֲרָיו, וְאָמַר לוֹ: "הֲרֵי הִנְךָ רוֹצֶה לְהַזִּיקֵנִי, נוּ הַזִּיקֵנִי" ! כְּאוֹמֵר: עֲשֵׂה מַה שֶּׁבְּרְצוֹנְךָ! וְיֵשׁ דֵּעוֹת אֵצֶל אַנַ"שׁ, מָה עָלָה בְּגוֹרָלוֹ: יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנֶּעֱמַד וְהִשְׁתַּתֵּק בִּמְקוֹמוֹ, וְלֹא הָיָה

יָכוֹל לְעָשׂוֹת כְּלוּם מֵרֹב הַפַּחַד שֶׁנָּפַל עָלָיו; וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהִתְאַלֵּם; וְהָיוּ שֶׁאָמְרוּ, שֶׁלֹּא לָקַח זְמַן רַב וְהָלַךְ לְעוֹלָמוֹ.

ב-רה

וּכְמוֹ-כֵן מְסַפְּרִים שֶׁפַּעַם בָּא אֶל רַבֵּנוּ יְדִידוֹ מִנְעוּרָיו שֶׁלָּמַד יַחַד עִמּוֹ בְּקַטְנוּתוֹ, וְלִפְנֵי שֶׁנִּכְנַס חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁכְּשֶׁיִּכָּנֵס לְרַבֵּנוּ וְיִתֵּן לוֹ אֶת יָדוֹ, יִלְחַץ אֶת יָדוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ בְּחָזְקָה (שֶׁלֹּא כַּנָּהוּג), כְּאוֹמֵר: הֲרֵי שְׁנֵינוּ לָמַדְנוּ יַחְדָּיו בַּחֶדֶר, וּמַכִּירוֹ אֲנִי עוֹד מִנֹּעַר, [וּמַה זֹּאת שֶׁעַתָּה נָהְפַּךְ רַבֵּנוּ לְרַבִּי מְפוּרְסָם], כְּשֶׁנִּכְנַס לְרַבֵּנוּ, עָמַד אָז רַבֵּנוּ עִם פָּנָיו אֶל הַקִּיר; פָּנָה אֵלָיו רַבֵּנוּ בְּצַחוּת וְאָמַר, בְּלִי שֶׁיִּרְאֶה מִי הַנִּכְנָס: "קַח אֶת יָדִי, אוּלַם אַל תִּלְחָצֵנִי" ! - "נַא! אָבֶּער קְוֶועטְשׁ מִיךְ נִישְׁט" ! , וְנִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד, וְנָפַל עָלָיו פַּחַד גָּדוֹל מֵרַבֵּנוּ.

ב-רו

וְכֵן מְסַפְּרִים שֶׁפַּעַם נִכְנַס אֶל רַבֵּנוּ אָדָם אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ הָיָה דָּוִד, אֲשֶׁר הִכִּירוֹ מִיַּלְדוּתוֹ, וְחָשַׁב לְעַצְמוֹ שֶׁכְּשֶׁיִּכָּנֵס לְרַבֵּנוּ יְנַשְּׁקֶהוּ, בְּלַעַ"ז "קוּשׁ", כְּאוֹמֵר: הֲרֵי מַכִּירוֹ אֲנִי מִיַּלְדוּתוֹ. כְּשֶׁנִּכְנַס אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ אֶת הַפָּסוּק (תהלים ז, א): "שִׁגָּיוֹן לְדָוִד עַל דִּבְרֵי 'כּוּשׁ' ", וּמֵאָז נַעֲשָׂה לְמֻשׁוּנָע רח"ל.

ב-רז

כְּשֶׁשִּׁבַּח פַּעַם רַבֵּנוּ אֶת רַבִּי מֶנְדֶל הַמְכוּנָה "רַבִּי מֶנְדֶל מִכְּפַר", אָמַר: "הוּא הַמַּדְלֶיָה שֶׁלִּי" ! - "עֶר אִיז מַיִין מַנְדַאל" ! בְּלַעַ"ז "מַאנְדַאל" לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן.

ב-רח

רַבֵּנוּ שִׁבַּח פַּעַם אֶת רַבִּי יְשַׁעְיָה שָׁלוֹם בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוּדְל, וְאָמַר: "הוּא הָלַךְ לְחֻפָּתוֹ עִם כְּתֹנֶת נְקִיָּה. - "מִיט אַ רֵיין הֶעמְדִיל".

ב-רט

פַּעַם, בְּאַחַת מִנְּסִיעוֹתָיו, הָיָה רַבֵּנוּ אֵצֶל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִזְּשִׁירִין, תַּלְמִידוֹ; וּכְשֶׁחָזַר מִנְּסִיעָתוֹ, שִׁבְּחוֹ וְאָמַר: "הָיִיתִי אֵצֶל יְהוֹשֻׁעַ שֶׁלִּי בְּזְשִׁירִין, וּרְאִיתִיו מִתְפַּלֵּל - חֲתִיכַת מְנָחָה". - "אִיךְ בִּין גִּיווֶען בַּיי מַיִין יְהוֹשֻׁעַ'לֶע אִין זְשִׁירִין, הֶאט עֶר גִּידַאוּונְט - אַ שְׁטִיק מְנָחָה". (אבני"ה ברזל).

ב-רי

פַּעַם, בְּהִיוֹת רַבֵּנוּ תִּינוֹק, נָסְעָה אִם רַבֵּנוּ מִבֵּיתָהּ, וּבִקְּשָׁה מֵהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי חַיִּים קְרַאסְנֶער, שֶׁיְּשַׁגִּיחַ עָלָיו. כְּשֶׁחָזְרָה, אָמַר לָהּ רַבִּי חַיִּים: "הִנֵּךְ יְכוֹלָה לְתָאֵר לְעַצְמֵךְ, שֶׁשִּׁמַּרְתִּי עָלָיו הֵיטֵב, עַד שֶׁלֹּא קַמְתִּי בַּחֲצוֹת לַעֲרֹךְ אֶת הַתִּקּוּן כְּהֶרְגֵּלִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעוֹרֵר הַיֶּלֶד".

ב-ריא

פַּעַם בִּהְיוֹת רַבֵּנוּ בְּלַאדִיזִין, אַחַר שֶׁכְּבָר נִתְיַשֵּׁב בִּבְרֶסְלֶב, הָלַךְ בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ לְשִׂמְחַת שְׁלוֹם-זָכָר, שֶׁהָיָה אֵצֶל אֶחָד מֵאַנַ"ש. בֵּין תּוֹשָׁבֵי הָעִיר שֶׁבָּאוּ לְבָרֵךְ אֶת בַּעַל-הַשִּׂמְחָה, בָּא עִמָּהֶם גַּם חַזַּן-הָעִיר, בְּיִשְׁבָּם כְּדְּ בַּשֻּׁלְחָן, בִּקֵּשׁ בַּעַל הַשִּׂמְחָה מֵהַחַזָּן, שֶׁיְּשִׁיר אֵיזֶה זֶמֶר לִכְבוֹד הַשִּׂמְחָה, וְהוּא בִּהְיוֹתוֹ מִתְנַגֵּד לְרַבֵּנוּ עָנָה וְאָמַר, שֶׁאֵין לוֹ קוֹל נָאֶה כָּעֵת לְשִׁיר. עָנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר: "אֲנִי כְּבָר אֶתֵּן לוֹ קוֹל שֶׁלֹּא יַפְסִיק". "אִיךְ וֶועל אִים שׁוֹין גֶּעבֶּן אַ קוֹל דְּלֹא פַּסַק". בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ, כְּשֶׁהִגִּיעַ עֵת בְּרִית-הַמִּילָה, לֹא בָּא הַחַזָּן לִסְעֻדַּת הַבְּרִית, וְהָלְכוּ בְּנֵי הַשִּׂמְחָה לְחַפְּשׂוֹ בְּבֵיתוֹ, וְאָמְרוּ לָהֶם בְּנֵי-בֵּיתוֹ שֶׁל הַחַזָּן, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים הֵיכָן הוּא, מֵחֲמַת שֶׁכְּבָר הָלַךְ מִבֵּיתוֹ, וְאָמַר, שֶׁהוֹלֵךְ הוּא לַבְּרִית מִילָה, וְהָלְכוּ לְחַפְּשׂוֹ וּמְצָאוּהוּ עוֹבֵר עֲבֵרָה רַחְמָנָא לִצְלָן, וְנִתְקַיֵּם דְּבַר רַבֵּנוּ, שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁהוּא כְּבָר יִתֵּן לוֹ קוֹל דְּלֹא פַּסַק...

ב-רבי

כַּיָּדוּעַ, שֶׁלֵּל רַבֵּנוּ מְאֹד בְּחִנּוּךְ הַבָּנִים, הֵן אֶת עִנְיַן הַשַּׁעֲשׁוּעַ עִמָּהֶם, כַּמְבֹאָר בַּסֵּפֶר "שִׂיחוֹת הָרַ"ן" סִימָן נ"ט, וְהֵן אֶת הַהַכְאוֹת לַיְלָדִים. אוּלָם אָמַר רַבֵּנוּ: "פַּעַם נוֹתְנִים סְטִירָה..." "אַמָאל גִּיט מָען אַ פַּאטְשׁ..." וְהָיוּ אַנַ"ש אוֹמְרִים שֶׁתָּדִיר צָרִיךְ הָאָדָם לְדָחוֹת אֶת הַ"פַּעַם" לְפַעַם אַחֵר:

א-תקכט

כְּשֶׁגָּמַר רַבֵּנוּ זַ"ל תּוֹרָה ו' קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכוּ' אָמַר: "אוּן אַמָאל גִּיט מָען אַ פַּאטְשׁ", "פַּעַם נוֹתְנִים סְטִירָה". וְקִיֵּם זֹאת מוֹהֲרַנ"תְ זַ"ל, פַּעַם אַחַת הָיָה אִישׁ אֶחָד מֵאַנַ"ש אוֹמֵר תְּהִלִּים בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה וְאֶחָד מֵהַלּוֹמְדִים לָמַד, וְאָמַר שֶׁמְּבַלְבֵּל אוֹתוֹ מֵהַלִּמּוּד, וְהָלַךְ הַלַּמְדָן וְהִכָּה אוֹתוֹ, וְאָז בָּא מוֹהֲרַנ"תְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְהִרְגִּישׁ זֹאת וְשָׁאַל עַל מָה הִכִּיתָ אוֹתוֹ, עָנָה לוֹ אֶפְשָׁר גַּם אַתָּה רוֹצֶה לְהַכּוֹת אוֹתִי? וּבְתוֹךְ הַדִּבּוּרִים הוֹשִׁיט לוֹ הַלֶּחִי, וּבָא לוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁעַתָּה יְקַיֵּם מַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַנַּ"ל, וְקִיֵּם בּוֹ תֵּיכֶף וְהִכָּה אוֹתוֹ עַל הַלֶּחִי. (שם).

ד-לב

עַל מַאֲמַר רַבֵּינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעִנְיַן תּוֹרָה ו' שֶׁבְּלִיקוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן - שֶׁאָמַר: "אַמָאל גִּיט מָען אַ פַּאטְשׁ" – "פַּעַם נוֹתְנִים סְטִירָה" (ראה לעיל ח"א סעיף תקכ"ט) - אָמְרוּ: מֵאַחַר שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לָדַעַת מָתַי הוּא הַפַּעַם הַזֶּה, כִּי אַף שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁמִּן הָרָאוּי שֶׁיִּתֵּן סְטִירָה וְהַכָּאָה לְעִנְיָן זֶה וְזֶה, אַף-עַל-פִּי-כֵן מֵאַחַר שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁמֵּהָרָאוּי לִיתֵּן הַכָּאָה בְּפַעַם אַחֶרֶת, עַל-כֵּן יִמְנַע עַצְמוֹ תָּדִיר מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדֶרֶךְ זוּ: (- שיש"ק ח"ד, סעיף ל"ב; וכ"ה בח"ב, סעיף רב"י, עיי"ש).]

ב-ריג

כְּשֶׁהָיָה רַבֵּנוּ אֵצֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִלַּאדִי, שָׁאַל אֶת הָרַב: "הַאִם נָכוֹן הוּא מַה שֶּׁאוֹמְרִים, שֶׁיֵּשׁ לָכֶם שְׁמוֹנִים אֶלֶף חֲסִידִים"? עָנָה לוֹ הָרַב וְאָמַר: "יֵשׁ לִי הַרְבֵּה חֲסִידִים מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת, וְהַיְלָדִים נוֹתְנִים פְּרוּטוֹת צְדָקָה בְּקֻפּוֹת הַצְּדָקָה שֶׁלִּי, וּמִסְתַּמָּא, כְּשֶׁיִּגְדְּלוּ לֹא יַחְלְקוּ עָלַי..."

ב-ריד

בְּכָל עֵת הַמַּחֲלֹקֶת, הָיָה הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא, נוֹטֶה לְטוֹבַת רַבֵּנוּ.

ב-רטו

הִבְחִינוּ אַנַ"שׁ בְּרַבֵּנוּ שֶׁהָיָה מְסַדֵּר מִעַט אֶת פְּאוֹתָיו, לִפְנֵי שֶׁהָיָה יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ. (וְכָךְ נָהֲגוּ אַנַ"שׁ).

ב-רטז

פַּעַם בְּלַ"ג בָּעֹמֶר אָמַר רַבֵּנוּ: "שָׁם בְּמִירוֹן שָׂמֵחִים, אוּלָם יָכוֹל מְאֹד לִהְיוֹת, שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן נִמְצָא כָּאן..." ! "דְּאַרְט אִיז מִירוֹן, רַבִּי שִׁמְעוֹן קֶער גָּאר זַיין דָּא..." ! :

ב-ריז

כְּשֶׁסִּיֵּם רַבֵּנוּ אֶת הַתּוֹרָה "אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי" שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן רפ"ב לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי בְּעֵת שֶׁרָדְפוּ אַחֲרָיו בִּנְסִיעָתוֹ לְלֶעמְבֶּרְג כַּמְּסֻפָּר בְּסֵפֶר יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ (סִימָן כ"ו), וּמְסֻפָּר שָׁם שֶׁלִּפְנֵי אֲמִירָתוֹ אֶת הַתּוֹרָה שָׁאֲלָם מַה הֵם רוֹצִים, שֶׁיְּבָרְכֵם אוֹ שֶׁיֹּאמַר לָהֶם תּוֹרָה, וְעָנָה מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר, שֶׁבְּרָכָה יְבָרְכֵם כְּשֶׁיַּחֲזוֹר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם מִנְּסִיעָתוֹ, וְעַתָּה יֹאמַר לָהֶם תּוֹרָה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. כְּשֶׁסִּיֵּם רַבֵּנוּ אֶת אֲמִרַת הַתּוֹרָה בִּרְכֵם, וְאָמַר לָהֶם: "שֶׁתַּאֲרִיכוּ יָמִים", כִּי עַל-יְדֵכֶם אָמַרְתִּי אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת - "לַאֲנָג לֶעבֶּן זָאלְט אִיר וַויל דּוּרְךְ אַייךְ הָאבּ אִיךְ גְּזָאגְט דִּי תּוֹרָה". וְהֵיוּ אַנַ"שׁ מַתְמִיהִים עַצְמָם עַל סְפּוּר זֶה, כִּי הֲלֹא מוֹהַרְנַ"תְּ לֹא הֶאֱרִיךְ יָמִים, כִּי הָיוּ יָמָיו רַק שִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנִים כַּיָּדוּעַ. וְאָמְרוּ שֶׁלְּפִי חוֹלְיוֹ הַקָּשֶׁה שֶׁסָּבַל מֵחוֹלִי הַמַּעַיִם כַּיָּדוּעַ - הֲרֵי הֶאֱרִיךְ יָמִים.

ג-תקמז

כְּשֶׁשָּׁאֲלוּהוּ (- לראבר"נ) פַּעַם כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ: הֲרֵי רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִבְטִיחַ לְמוֹהַרְנַ"תְּ וּלְרַבִּי נַפְתָּלִי בָּנָסְעוֹ לְלֶעמְבֶּעְרְג שֶׁיְּזַכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים. "לַאֲנָג לֶעבֶּן זָאלְסְטוּ", וְהֵיכָן הוּא אֲרִיכוּת יָמִים שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ? כִּי חַי כַּיָּדוּעַ רַק שִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנִים. אָמַר לָהֶם כִּי אָכֵן זָכָה לָזֶה, כִּי לְפִי הַחוֹלִי מַעַיִם הַקָּשֶׁה שֶׁהָיָה לְמוֹהַרְנַ"תְּ מֶשֶׁךְ שָׁנִים קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ, הֲרֵי שִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנוֹת חַיָּיו אָכֵן נֶחְשָׁבוֹת לַאֲרִיכוּת יָמִים.]

ב-ריח

לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, בָּכְתָה זוּגָתוֹ הַשְׁנִיָּה מְאֹד; (ו)פָּנָה רַבֵּנוּ לְאַנַ"שׁ וְאָמַר: "מַדּוּעַ הִיא בּוֹכָה, אוּלַי בִּגְלַל הַכֶּסֶף?! הִנֵּה, בָּאָרוֹן מוּנָח כָּל כֶּסֶף כְּתוּבָתָהּ" ! - שֶׁהָיָה שָׁלֹשׁ מֵאוֹת רֶעֶנְדְּלִיךְ - שֶׁהָיָה סְכוּם נִכְבָּד מְאֹד, וְאוֹתוֹ הִבְטִיחַ לָהּ בִּכְתוּבָתָהּ. וּפָתְחוּ אֶת הָאָרוֹן וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם כִּיס עִם מָעוֹת שֶׁהָיָה מוּנָח שָׁם בְּדִיּוּק כָּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרֶעֶנְדְּלִיךְ. וְאַנַ"שׁ אָמְרוּ שֶׁרַבֵּנוּ הִקְפִּיד (בָּזֶה יוֹתֵר מִפֶּסַק הַהֲלָכָה, וּכְשִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר בִּכְתוּבוֹת פֶּרֶק ה', שֶׁגָּזַר רַבִּי מֵאִיר) שֶׁכֶּסֶף הַכְּתוּבָה יִהְיֶה בְּכֶסֶף מְזוּמָן עוֹבֵר לַסּוֹחֵר מַמָּשׁ' כְּדַעַת רַבִּי מֵאִיר בַּגְּמָרָא.

ב-ריט

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּצַחוּת: "מַה יֵּשׁ לוֹ לַנְּפְטָר לִהְיוֹת שָׂרוּי בְּעַצְבוּת, מֵאַחַר שֶׁשּׁוֹכֵב לְצַד הַדֶּלֶת [כַּנָּהוּג] מְגוּדָּל וְעָטוּף בְּזֵקֶן וּפֵיאוֹת" "וָואס הָאט אַ מֵת צוּ זַיין מָרָה שְׁחוֹרָה אַז עֶר לִיגְט מִיט דִי פְּנִים צוּ דִי טִיר מִיט אַ בָּארְד אוּן פֵּיאוֹת".

ב-רכ

שָׁאַל פַּעַם אֶחָד אֶת רַבֵּנוּ: "אֵיךְ נַעֲשִׂים יְהוּדֵי כָּשֵׁר"? - "וּוי אַזוֹי וֶוערְט מֶען אַ עֶרְלִיכֶער יוּד"? - עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "כָּךְ"! "הָאט אַזוֹי" ! כְּאוֹמֵר: שֶׁעַל-יְדֵי לִימוּד הַתּוֹרָה וַעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה בַּחָמִימוּת וּבְפְּשִׁיטוּת לְלֹא חָכְמוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִים לִהְיוֹת יְהוּדֵי כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכַמּוּבָא בְּסֵפֶר שִׂיחוֹת הָר"ן (סִימָן רפ"ז) שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ: "שֶׁאֵין מַה לַּעֲשׂוֹת רַק לְהִתְפַּלֵּל וְלִלְמוֹד וּלְהִתְפַּלֵּל", וְאֵין צָרִיךְ לְשׂוּם דָּבָר רַק לַעֲשׂוֹת וְלַעֲשׂוֹת וְלַעֲשׂוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּעַצְמוֹ זוֹכִים לְכָל הַמַּעֲלוֹת וְהַמַּדְרֵיגוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: שֶׁהַכַּוָּנָה שֶׁבַּשְּׁאֵלָה עַצְמָהּ שֶׁשּׁוֹאֵל הָאָדָם לְעַצְמוֹ שְׁאֵלוֹת כָּאֵלּוּ, עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לִמְצוֹא דֶּרֶךְ יָשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר.

ב-רכא

רַבֵּנוּ נִפְטַר אַחַר-הַצָּהֳרַיִם בִּסְבִיבוֹת שָׁעָה שָׁלֹשׁ, כְּמוּבָא בִּימֵי- מוֹהַרְנַ"תְ (אוֹת סו), וּמִשּׁוּם כָּךְ נוֹהֲגִים אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לַעֲרוֹךְ אֶת סְעוּדַת הַהֵילוּלָא לִפְנוֹת עֶרֶב.

ב-רכב

כַּיָּדוּעַ רָצָה רַבֵּנוּ שֶׁרַבִּי חַיְיקֵל יַעֲזוֹב אֶת כָּל עֶסְקָיו וְיִקַּבֵּל מִשְׂרַת חָזָנוּת, וְיִתְפַּרְנֵס מִמֶּנָּה וּמִמַּה שֶׁיִּתְמְכוּ בּוֹ הָאֲנָשִׁים, וּבְעֵת שֶׁאָמַר לוֹ זֹאת רַבֵּנוּ, אָמַר לוֹ: "אִם תִּסַּע עִמִּי לִבְרֶסְלֶב תִּהְיֶה אַתָּה חִדּוּשׁ בַּדָּבָר שֶׁלְּךָ, הַיְינוּ בַּחָזָנוּת, כְּמוֹ שֶׁאֲנִי חִדּוּשׁ בָּעָנְיָן שֶׁלִּי"; כִּי הִמְשִׁיךְ לוֹ רַבֵּנוּ כֹּחַ הַנְּגִינָה מִשָּׁרְשָׁהּ, אוּלָם הוּא לֹא הִסְכִּים לָזֹאת [ומשום-כך נפלה חכמת הנגינה לקליפות (מוצרט וכדו')]. (וע"ע להלן בח"ה סעיף ס"ח ו-קמ"ד).

ה - סח

רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם לְרַבִּי חַייקֶל: הָיִיתִי רוֹצֶה שֶׁתְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מִשְׂרַת הַחַזָּנוּת, וְתִהְיֶה אַתָּה חִדּוּשׁ בְּעִנְיַן שֶׁלְּךָ כְּמוֹ שֶׁאֲנִי חִדּוּשׁ בָּעִנְיָן שֶׁלִּי, וְלֹא הִסְכִּים לָזֶה רַבִּי חַייקֶל כִּי לֹא הָיָה הַדָּבָר לְפִי כְּבוֹדוֹ שֶׁיִּתְפַּרְנֵס מִתְּמִיכָתָן שֶׁל אֲחֵרִים וְכוּ' וְכוּ'. וּפַעַם אַחַת אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל בְּקְרִימֶנְטְשׁוּק בִּימֵי חֲנֻכָּה וּפָגַשׁ בּוֹ בְּרַבִּי חַייקֶל, וְהִזְכִּיר לְפָנָיו רַבִּי חַייקֶל אֶת הַנַּ"ל, וּכְמִתְפָּאֵר עַל שֶׁלֹּא צִיֵּת לְרַבֵּנוּ, כִּי מֶה הָיָה יוֹצֵא לוֹ מִמִּשְׂרָה זוֹ. גָּעַר בּוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל וְאָמַר לוֹ: עֲדַיִן אֵינְךָ מִתְחָרֵט עַל שֶׁלֹּא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ? "נָאךְ הָאסְטוּ נִישְׁט קֵיין חֲרָטָה וָואס דּוּ הָאסְט דֶעם רֶעבְּן נִישְׁט גִיפָאלְגְט?"

ה- קמד

בְּסוֹף יָמָיו שֶׁל רַבִּי חַייקֶל זַ"ל תָּלְמִיד וְחָזָן רַבֵּנוּ זַ"ל בְּזָתָה אוֹתוֹ אִשָּׁה אַחַת מְאֹד. עָנָה בְּכְאֵב: רַבֵּנוּ אָמַר לִי פַּעַם אַתָּה כְּבָר לֹא תִּהְיֶה חִדּוּשׁ בְּחַזָּנוּת, אֲבָל שֶׁיְּבַזּוּ אוֹתִי כָּל כָּךְ לֹא אָמַר, וּמֵהֵיכָן בָּא לִי זֹאת.]

ב-רכג

רַבֵּנוּ אָמַר לַאֲחוֹתוֹ, מָרַת פֶּערְל, אֱשֶׁת רַבִּי פִּנְחָס מֵאִיר: אִם הָיִית שׁוֹמַעַת לִי הָיִיתִי מְצַוֶּה לָךְ עוֹד עַכְשָׁו שֶׁתִּתְגָּרְשִׁי מִבַּעֲלֵךְ, כִּי הוּא טִפֵּשׁ וְנַעַר - "ווֶען דוּ וָואלְסְט מִיר גִיפָאלְגְט, וָואלְט אִיךְ דִיר נָאךְ אִיצְטָער גִיהַייסְן זִיךְ גֶטְ'ן, וָוארוּם אָר אִיז אַ נַעַר". אוּלָם הִיא לֹא הִתְגָּרְשָׁה מִמֶּנּוּ. לֹא יָדוּעַ אִם הָיְתָה מְבוּגֶּרֶת מֵרַבֵּנוּ אוֹ צְעִירָה מִמֶּנּוּ.

ב-רכד

פַּעַם בָּא לְטוּלְטְשִׁין דַּרְשָׁן אֶחָד, וְהִתְאַכְסֵן בְּבֵית גְּבִיר אֶחָד, וְהַרְבֵּה מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר בָּאוּ לִשְׁמוֹעַ אֶת דַּרְשָׁתוֹ. לְאַחַר הַדַּרְשָׁה, הִבְחִין הַגְּבִיר שֶׁנֶּעֱלְמָה מִשַּׁלְחָנוֹ אֵיזֶה כְּלִי שֶׁל כֶּסֶף, וְחָשַׁב שֶׁבַּוַדַּאי נִגְנְבָה עַל-יְדֵי אֶחָד מִבְּנֵי הָעִיר שֶׁבָּאוּ לִשְׁמוֹעַ אֶת הַדַּרְשָׁה שֶׁל הַדַּרְשָׁן, וְהִתְיָאֵשׁ מִלְּמוֹצְאָהּ. אַחַר-כַּךְ נָסַע הַדַּרְשָׁן וּבָא לִבְרֶסְלֶב, וְנַעֲשָׂה רַעַשׁ בָּעִיר שֶׁהִגִּיעַ דַּרְשָׁן לָעִיר, וְשֶׁיָּכִינוּ הַתּוֹשָׁבִים אֶת עַצְמָם לִשְׁמוֹעַ דַּרְשָׁתוֹ. כְּשֶׁבָּא הַדַּרְשָׁן לְבֵית רַבֵּנוּ, אָמַר עָלָיו רַבֵּנוּ הַמְּוֻזָּכָר בְּתוֹרָה רי"ט עַל הַפָּסוּק "בִּצַּע אִמְרָתוֹ" - שֶׁהַדַּרְשָׁן הַזֶּה אוֹמֵר דְּרָשׁוֹת בִּשְׁבִיל מָמוֹן וּבָצַע. וְהָלַךְ אֶחָד מֵאֲנַ"שׁ וְאָמַר זֹאת לְהַגְּבִיר שֶׁרַבֵּנוּ אָמַר כָּךְ וְכָךְ עַל הַדַּרְשָׁן הַזֶּה, וּבָא הַגְּבִיר וְחִפֵּשׂ בְּכֵלָיו שֶׁל הַדַּרְשָׁן, וּמָצָא אֶת הַכְּלִי שֶׁגָּנְבוּ מִמֶּנּוּ בִּהְיוֹתוֹ אֶצְלוֹ בְּטוּלְטְשִׁין.

ב-רכה

רַבִּי יְחִיאֵל צְבִי אָחִיו שֶׁל רַבֵּנוּ נִקְרָא עַל שֵׁם רַבִּי יְחִיאֵל סָבוֹ, הַיְינוּ אֲבִי אִמּוֹ פֵּייגָא וּבַעֲלָה שֶׁל אַדִיל שֶׁהָיָה מְכוּנֶה בְּשֵׁם הַ"דַּיְיטְשְׁל" "הַגְּרַמַנִּי", כִּי מוֹצָאוֹ הָיָה מִגֶּרְמַנְיָה. וְהָיָה לְרַבֵּנוּ עוֹד אָח בְּשֵׁם רַבִּי יִשְׂרָאֵל וּפָנָיו הָיוּ דּוֹמִים לְפָנֵי מֵת עַד שֶׁכִּנּוּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יִשְׂרָאֵל "מֵת",

וְזֶה הָיָה מֵחֲמַת מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּקַטְנוּתוֹ, שֶׁנֶּחְלָה מְאֹד עַד סָמוּךְ לְמִיתָה מַמָּשׁ, וְרָצָה עִמּוֹ אִמּוֹ פֵּייְנָא לְקֶבֶר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בְּצַעֲקוֹת וּבְכִיּוֹת נוֹרָאוֹת, וְהִנִּיחָה אֶת הַתִּנּוֹק עַל הַצִּיּוּן וְהָלְכָה מִמֶּנּוּ, כְּשֶׁחָזְרָה פָּגְשָׁה אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא בָּרִיא וּבוֹכֶה, מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן אִמּוֹ. אַחַר כַּךְ בָּא אֵלֶיהָ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בַּחֲלוֹם וְאָמַר לָהּ: אִלּוּ בָּאת אֵלַי שֶׁלֹּא בְּצַעֲקוֹת הָיִיתִי נוֹתֵן לוֹ נְשָׁמָה טוֹבָה, אוּלָם מֵחֲמַת שֶׁעֲשִׂית צְעָקוֹת נוֹרָאוֹת לֹא הִסְתַּכַּלְתִּי אֵיזֶה נְשָׁמָה הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ וְנָתַתִּי לוֹ נְשָׁמָה שֶׁל נְפָטָר. "הָאסְט גִימַאכְט גִיוַואלְדֶן הָאבּ אִיךְ נִישְׁט גִיקוּקְט וְואס פַּאר אַ נְשָׁמָה אִיךְ גִיבּ אִיהֶם". הַסְּבָרָא אוֹמֶרֶת שֶׁרַבִּי יִשְׂרָאֵל הַזָּהֵ, הָיָה הַבְּכוֹר, וּמִשּׁוּם כַּךְ נִקְרָא בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל עַל שֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְרַבֵּנוּ נִקְרָא בִּשְׁמוֹ עַל שֵׁם סָבוֹ הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי נַחְמָן מֵהוֹרֶדֶנְקָע זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה.

ב-רכו

כְּשֶׁלִּקַּח הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב אֶת רַבִּי יְחִיאֵל הַמְכוּנָה הַדַּיְיטְשְׁל "הַגְּרַמנִי" לְחָתָן לְבִתּוֹ אָדֶל, אָמַר: "לְקַחְתִּיו בִּשְׂבִיל בָּנִים"; וְלֹא הֵבִינוּ כַּוָּונַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב עַד לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי יְחִיאֵל צְבִי, שֶׁאָז הִתְחִילוּ הָרַבָּה נָשִׁים לְהַפִּיל וְלָדוֹתֵיהֶן, וְהֵבִינוּ שֶׁזְּכוּתוֹ הֵגִינָה עֲלֵיהֶם לִשְׁמוֹר אֶת וְלָדוֹתֵיהֶן.

ב-רכז

כְּשֶׁהִתְקָרְבָה מִיתַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, רָאָה זֹאת תַּלְמִידוֹ וְשַׁמָּשׁוֹ רַבִּי נַחְמָן הוֹרֶדֶנְקֶער, וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת בְּכִי רַב, וְצָעַק בְּקוֹלוֹת נוֹרָאוֹת, פָּנָה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְאָמַר לְהָעוֹמְדִים לְיָדוֹ: "מַדּוּעַ הוּא בּוֹכֶה וְצוֹעֵק? זֶה כְּבָר לְאַחַר מַעֲשֶׂה! וְאַף-עַל-פִּי שֶׁיֵּשׁ דֶּרֶךְ כָּזוּ בִּתְפִלָּה שֶׁאוּכַל לְהִתְרַפֵּאוֹת וּלְהַבְרִיא עַל-יָדָהּ אוּלָם אֵין רַבִּי נַחְמָן יוֹדֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ הַזּוּ" ! . (וע"ע בספר "שבחי-הבעש"ט ח"ב עמ' נ-נא).

ב-רכח

פַּעַם שְׁאַל אֶחָד אֶת רַבֵּנוּ, מַדּוּעַ אֵין סֵפֶר מֵרַבֵּנוּ שֶׁל שִׂיחוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת כִּשְׁאָר סִפְרֵי צַדִּיקִים, וּכְסֵפֶר שִׁבְחֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב? עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "גַּם מִמֶּנִּי עוֹד יִהְיֶה מַה לְּדַבֵּר"... ! "פּוּן מִיר וָועט נָאךְ אוֹיךְ זַיין וָואס צוּ רֶעדֶן" ! .

ב-רכט

פַּעַם שְׁאַל רַבִּי נַפְתָּלִי אֶת רַבֵּנוּ עַל דְּבַר הַכָּתוּב (דניאל ב, כא): "יְהֵב חָכְמְתָא לְחַכִּימִין", אִם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן חָכְמָה רַק לַחֲכָמִים, מַה יֵּעָשׂוּ אֵלּוּ שֶׁאֵינָם חֲכָמִים? עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: כְּתִיב (תהלים קד, כד) "כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ", אִם-כֵּן לְכֻלָּם יֵשׁ בְּחִינַת חָכְמָה, שֶׁעָלֶיהָ מוֹסִיף הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּרַחֲמָיו עוֹד וְעוֹד חָכְמָה. וְעַיֵּן עוֹד מִזֶּה בְּסֵפֶר שִׂיחוֹת הָר"ן סְעִיף נא.

ב-רל

עוֹד כְּשֶׁהָיָה דָּר רַבֵּנוּ בְּמֶעזְוִודִיבְקֶע הִתְעוֹרְרָה עָלָיו מַחְלוֹקֶת מִכַּמָּה אֲנָשִׁים בְּנֵי בְּלִיַּעַל, וּמִלַּמֵּד אֶחָד מִשָּׁם חָלַק עָלָיו מְאֹד, וְאָמְרוּ לוֹ תּוֹשָׁבֵי עִירוֹ: הֲרֵי אַף אֶחָד לֹא יִשְׁמַע לְךָ לַעֲמוֹד עִמְּךָ בְּמַחְלוֹקֶת נֶגְדּוֹ, כִּי רַבֵּנוּ הוּא מְנֻכָּדֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וּמְפוּרְסָם לְצַדִּיק, וְנוֹסְעִים אֵלָיו הַרְבֵּה תַּלְמִידִים שֶׁכֻּלָּם יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, וּבְכֵן אֵין לְךָ עֵצָה אֶלָּא לְחַכּוֹת לְבוֹא הַצַּדִּיק הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי נָחוּם מִטְשֶׁרְנוֹבִיל, וּכְשֶׁהוּא יֹאמַר אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁלֹּא כְּהוֹגֶן עַל רַבֵּנוּ, אָז תּוּכַל לְעוֹרֵר מַחְלוֹקֶת עַל רַבֵּנוּ. וְכֵן עָשָׂה; וְהִמְתִּין לְבוֹא רַבִּי נָחוּם לְמֶעזְוִודִיבְקֶע. כְּשֶׁהִגִּיעַ רַבִּי נָחוּם, הָלַךְ רַבֵּנוּ לְקַבֵּל פָּנָיו כַּנָּהוּג, וּכְשֶׁרָאָה הַמְּלַמֵּד שֶׁרַבֵּנוּ עוֹמֵד לְהִכָּנֵס לְחַדְרוֹ שֶׁל רַבִּי נָחוּם, הָלַךְ וְהוֹצִיא אֶת כָּל הַכִּסְאוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם בַּחֶדֶר, וְלֹא הִשְׁאִיר שָׁם רַק אֶת כִּסְאוֹ שֶׁל רַבִּי נָחוּם, בְּכַוָּונָה כְּדֵי שֶׁרַבֵּנוּ יַעֲמוֹד, וְלֹא יוּכַל לֵישֵׁב לִפְנֵי רַבִּי נָחוּם. כְּשֶׁרָאָה זֹאת רַבִּי חַיְיקֶל שַׁמָּשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, שָׂאַג בְּקוֹלוֹ וְאָמַר: כִּסֵּא לְרַבֵּנוּ - "פַּארִין רֶעבֶּן אַ בֶּעגְקֶל", וְלֹא הָיְתָה בְּרֵירָה, וְהִכְנִיסוּ עוֹד כִּסֵּא לַחֶדֶר עֲבוּר רַבֵּנוּ, וְנִסְתַּגֵּר רַבֵּנוּ עִם רַבִּי נָחוּם בְּחַדְרוֹ. וְסִפֵּר רַבִּי חַיְיקֶל שֶׁלֹּא שָׁמַע מַה שֶּׁדִּבְּרוּ, רַק כְּשֶׁהֵצִיץ וְהִבִּיט מֵחוֹר הַמַּנְעוּל, רָאָה אֵיךְ שֶׁרַבֵּנוּ יוֹשֵׁב נֶגֶד פָּנָיו שֶׁל רַבִּי נָחוּם בְּאַחַת מִפִּנּוֹת הַשֻּׁלְחָן, וּפָנָיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, וְיַד רַבֵּנוּ עַל צַד אֶחָד שֶׁל פָּנָיו, וְיָדוֹ שֶׁל רַבִּי נָחוּם עַל צַד אֶחָד שֶׁל פָּנָיו שֶׁכְּנֶגֶד פְּנֵי רַבֵּנוּ, וְכַךְ יָשְׁבוּ וְדִבְּרוּ יַחְדָּו מֶשֶׁךְ כָּל הַלַּיְלָה, - וּמִזֶּה מֵאֲלָיו שֶׁנִּסְתַּם פֶּה הַמְּלַמֵּד הַחוֹלֵק.

ב-רלא

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"תְּ, כְּשֶׁעָלָה עַל דַּעַת רַבֵּנוּ עְנְיַן צַעַר גִּדּוּל בָּנִים שֶׁל מוֹהֲרַנ"תְּ, כִּי זוּגָתוֹ הָיְתָה מַפֶּלֶת נְפָלִים כַּמָּה פְּעָמִים (כמסופר בספר ימי-מוהרנ"ת ח"א סל"ו; ועוד; וע"ע להלן בסעיף תק"מ), פָּנָה אֵלָיו רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: עֲבוּר זֶה שֶׁאֲנִי מְקָרֵב אוֹתְךָ - אֲנִי עוֹד צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לָךְ, כִּי "זַכָּאָה מַאן דְּאָחִיד בְּיָדָא דְּחַיָּבָיָא", כַּמּוּבָא בְּזֹהַר (ח"ב דף קכ"ח:). אֲבָל בִּשְׁבִיל זֶה - הַיְינוּ בִּשְׁבִיל בִּרְכַת הַבָּנִים - אֵינִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה בְּחִנָּם. וְהָלַךְ וְהֵבִיא פִּדְיוֹן לְרַבֵּנוּ - שֶׁלְּחָן עִם שִׁשָּׁה כִּסָּאוֹת. אַחַר-כַּךְ בְּסוֹף יָמָיו רָאָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲמִשָּׁה בָּנִים וּבַת אַחַת, וְאָמַר: "אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ [שֶׁבִּרְכַּת הַבָּנִים תְּלוּיָה בַּפִּדְיוֹן], הָיִיתִי מֵבִיא לְרַבֵּנוּ "טוּץ" - הַיְינוּ שְׁנֵים עָשָׂר כִּסָּאוֹת", וְהָיוּ לוֹ שְׁנֵים עָשָׂר יְלָדִים. (- אבני"ה ברזל, שו"ס מרבינו ז"ל, סי"ט, עמ' תכ"ו עיי"ש; וע"ע שם בשו"ס ממוהרנ"ת סכ"ב, עמ' תס"ז).

ב-רלב

כְּשֶׁנִּפְטַר בְּנָהּ שֶׁל אֶדֶל בִּהְיוֹתוֹ קָטָן, בָּא רַבֵּנוּ לְנַחֵם אוֹתָהּ וְאֶת בַּעֲלָהּ רַבִּי יוֹסְקָא, וּבֵין דִּבְרֵי הַתַּנְחוּמִים שֶׁדִּבֵּר עִמָּהֶם, פָּנָה אֲלֵיהֶם רַבֵּנוּ וְאָמַר לָהֶם: "הָעוֹלָם עוֹד יְקַנְאוּ בָּכֶם

בִּבְנֵיכֶם וּבִבְנֵי בְנֵיכֶם" ! - "דִּי וֶועלְט וֶועט נָאךְ מְקַנֵּא זַיין אִין אַיְיעֶרָע קִינְדֶער אוּן אַיְיעֶרָע קִינְדְס קִינְדֶער" !. וּפָנָה עִם פָּנָיו לְעֵבֶר רַבִּי יוֹסְקָא וְאָמַר לוֹ: אַתֶּם עוֹד תִּזְכּוּ לְבָנִים, וְאַחַר כַּךְ פָּנָה עִם פָּנָיו לְעֵבֶר בִּתּוֹ וְאָמַר לָהּ: "וְלִבְנֵי בָנִים". וְכַךְ הָוָה, כִּי לְרַבִּי יוֹסְקָא נוֹלַד אַחַר כַּךְ בֵּן - הוּא רַבִּי אַבְרָהָם בֶּעֶרְנְיוּ, וּבַת אַחַת, וְאַחַר-כַּךְ נִפְטַר. וְאָדָל זָכְתָה לִרְאוֹת בְּנֵי בָנִים, כִּי זָכְתָה לַאֲרִיכוּת יָמִים יוֹתֵר מִכָּל אַחְיוֹתֶיהָ, כִּי נוֹלְדָה בְּסוֹף שְׁנַת התק"מ, וְנִסְתַּלְּקָה בִּשְׁנַת תרי"ד, וְזָכְתָה לִרְאוֹת בָּנִים וּבְנֵי בָנִים כְּבִרְכָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ.

ב-רלג

פַּעַם כְּשֶׁבִּקֵּר רַבֵּנוּ בְּבֵית בִּתּוֹ אָדָל בְּיוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח, נָתְנָה לוֹ בַּמָּרָק שְׁנֵי קְנֵידְלַאךְ, אָמַר לָהּ רַבֵּנוּ: עוֹד יִהְיוּ לָךְ שְׁנֵי בָנִים, וְנוֹלַד לָהּ אַחַר כַּךְ בֵּן וּבַת, הֲלֹא הֵמָּה רַבִּי אַבְרָהָם בֶּעֶרְנְיוּ וַאֲחוֹתוֹ רִבְקָה.

ב-רלד

פַּעַם הִלְוָה רַבֵּנוּ מָעוֹת לְרַבִּי שִׁמְעוֹן הַמְכוּנָה רַבִּי שִׁמְעֶ'לֶה שֶׁהָיָה תַּלְמִידוֹ וּמְשַׁמְּשׁוֹ, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הִכְנִיס אֶת הַמָּעוֹת בְּאֵיזֶה עֵסֶק וְלֹא הֶחֱזִיר אֶת הַמָּעוֹת לְרַבֵּנוּ בְּעִתּוֹ (ע"ע להלן בח"ג סעיף קג, עמ' מח), הִקְפִּיד עָלָיו רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: "נו, אַתָּה שָׁוֶה שֶׁיְּגָרְשׁוּךָ" "דוּ בִּיסְט וֶוועְרְד מְ'זָאל דִּיר פַארְשִׁיקְן", וְכֵן הָוָה, שֶׁמִּשּׁוּם מַה נָסַע לְעֵבֶר נְהַר דַּאן שֶׁרָחוֹק מְאֹד מֵאוּקְרַאִינָה, וְלֹא הָיוּ דָּרִים שָׁם יְהוּדִים כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁעָשָׂה וְהִשְׁתַּדֵּל לַחֲזוֹר לֹא הָיָה יָכוֹל, כִּי הִסְתַּבֵּךְ שָׁם מֵעִנְיָן לְעִנְיָן עַד שֶׁשָּׁהָה שָׁם שָׁלֹשׁ שָׁנִים, וּבְסוֹף שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים הָיָה לוֹ נִסָּיוֹן, וְעָמַד בַּנִּסָּיוֹן, בָּזֶה שֶׁקָּרַע אֶת שִׁפָּתָיו מִפָּנֶיהָ, וּמֵחֲמַת זֶה נִצַּל מֵהַנִּסָּיוֹן, וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ: "שֶׁכְּבָר רַחֲמָנוּת עָלָיו וּצְרִיכִים לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם" וְאָז חָדְלוּ הַמְּנִיעוֹת, וְחָזַר לְרַבֵּנוּ. וּכְשֶׁחָזַר אָמַר לוֹ אָז רַבֵּנוּ אֶת הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת בְּשִׂיחוֹת הַר"ן סִימָן קעג, עַיֵּן שָׁם.

ב-רלה

בְּעֵת שֶׁחָלְתָה הָרַבָּנִית זוּגָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, רָצָה רַבֵּנוּ שֶׁתִּסַּע לְהָרוֹפְאִים שֶׁבְּאוֹסְטְרָהָא, כִּי הָיוּ שָׁם רוֹפְאִים גְּדוֹלִים, וְגַם הָרוֹפֵא גָּאוְרְדִין (יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיָה גֶּר צֶדֶק, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיָה בַּעַל תְּשׁוּבָה) רוֹפְאוֹ שֶׁל הָרַב הַמַּגִּיד, הָיָה דָּר שָׁם, אוּלָם הִיא לֹא רָצְתָה, כִּי רָצְתָה לְהִתְרַפְּאוֹת בְּזָאסְלַב מִשּׁוּם שֶׁקְּרוֹבֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ הָיוּ דָּרִים שָׁם, וְאַחַר כַּךְ נִפְטְרָה שָׁם בְּעֶרֶב שַׁבּוּעוֹת, כַּמְּסֻפָּר בְּסֵפֶר "יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְ" (סימן כא).

ב-רלו

לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרִסְלֶב אֶל רַבֵּנוּ, רָאָה אוֹתוֹ פַּעַם רַבֵּנוּ בַּמְּקֻוֶה, וּכְשֶׁיָּצָא רַבֵּנוּ מֵהַמְּקֻוֶה אָמַר לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמוֹ: "הוּא טָבַל יָפֶה; כְּשֶׁיִּהְיֶה מְקוּרָב אֵלַי הוּא

יִטְבּוֹל יָפֶה יוֹתֵר". - "עֶר הָאט זִיךְ שֵׁיין גִיטוֹבְלְט - עֶר וֶועט זַיין מְקוּרָב צוּ מִיר וֶועט עֶר זִיךְ שֶׁעֶנֶער טוֹבְלֶען".

ב-רלז

בְּעֵת יַלְדוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ כְּשֶׁהִתְאַכְסֵן בְּבֵית חוֹתְנוֹ בְּאוּסַאטִין, הָיָה שָׁם פַּעַם הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי נָחוּם מִטְשֶׁרְנוֹבִיל, וְרָאָה אֵיךְ שֶׁרַבֵּנוּ אָמַר עַל צִפּוֹר שֶׁנָּפְלָה מֵתָה מִמַּכַּת הַשּׁוֹט שֶׁל עֶגְלוֹן אֶחָד: "אַתְּ שָׁוְה אֶת זֶה" - "דוּ הָאסְט דֶּעֶר וֶועְרְד", וְהִתְפַּלֵּא רַבִּי נָחוּם עַל זֶה, וְאָמַר אָז עַל רַבֵּנוּ שֶׁהוּא "יְפֵה עֵינַיִם" - הַנֶּאֱמַר בִּשְׁבַח דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו-הַשָּׁלוֹם (ש"א, טז, יב).

ב-רלח

רַבֵּנוּ אָמַר: "מִי שֶׁשָּׁהָה אֶצְלִי בִּשְׁלֹשֶׁת הַזְּמַנִּים הַקְּבוּעִים - דְּהַיְינוּ בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שַׁבָּת חֲנֻכָּה וְחַג הַשָּׁבוּעוֹת, יִנָּצֵל מֵעוֹלָם הַתּוֹהוּ. וְאָמַר זֹאת אַחַר שֶׁסִּפֵּר מֵהָרַב שֶׁהָיָה עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה שָׁנִים בְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ, כַּמְּסֻפָּר בִּכְתַב יַד הָרַב מִטְשֶׁעֶרִין (לעיל ח"א, סעיפים:רלח-רלט).

ב-רלט

בִּהְיוֹת רַבֵּנוּ אֵצֶל חוֹתְנוֹ בְּאוּסַאטִין, רָאָה שָׁם הָרְבֵּה צַדִּיקִים, כְּמוֹ הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי נָחוּם מִטְשֶׁרְנוֹבִיל וְכוּ', כִּי כָּל הַצַּדִּיקִים הָיוּ מִתְאַכְסְנִים בְּבֵית חוֹתְנוֹ רַבִּי אֶפְרַיִם, וְכֵן רָאָה רַבֵּנוּ אֶת כָּל צַדִּיקֵי הַדּוֹר בְּקַטְנוּתוֹ, שֶׁדָּר בְּמֶעְזְבּוּז בְּבֵית הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וּלְשָׁם הָיוּ בָּאִים כָּל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְכַמּוּבָא בְּהַשִּׂיחוֹת (שיחה"ר סעיף קל"ח).

ב-רמ

רַבֵּנוּ אָמַר: "רַק אַרְבַּע אַמּוֹתָיו שֶׁל מָחוּתֶנִי - רַבִּי לֵיבּ מִדְּאבְּרָאוְונָע שֶׁהָיָה דִּר בְּקְרִימֶנְטְשׁוּק - הֵם אַרְבַּע אַמּוֹת נְקִיּוֹת" - "נָאר דִּי פִּיר אֵיילֶן פּוּן מָחוּתֶן זַיְינֶען רַיין".

ב-רמא

כְּשֶׁסִּיֵּם רַבֵּנוּ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן תִּנְיָנָא סִימָן קט עַל הַפָּסוּק "צַדִּיקִים יִרְשׁוּ אֶרֶץ" שֶׁמְּבוּאָר שָׁם שֶׁמָּקוֹם מִשְׁכַּן קִבְרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, צִוָּה אָז רַבֵּנוּ עַל אַנ"ש שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ לִנְסוֹעַ לְמֶעְזְבּוּז עַל קֶבֶר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, אוּלָם שֶׁלֹּא יִסְעוּ בַּחוֹרֶף, רַק בַּקַּיִץ - כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ שָׁם עַל קִבְרוֹ הַרְבֵּה.

ב-רמב

תֵּיכֶף בִּכְנִיסָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ לְעִיר בְּרֶסְלֶב לָדוּר שָׁם, שָׁאַל אֶת אַנ"ש מִבְּרֶסְלֶב הֵיכָן נִמְצָא מָקוֹם טוֹב בִּשְׁבִיל הִתְבּוֹדְדוּת, וְאָמְרוּ לוֹ אַנ"ש שֶׁנִּמְצָא מָקוֹם טוֹב, אוּלָם הוּא רָחוֹק מֵהָעִיר. וְשָׁאַל אוֹתָם רַבֵּנוּ: מֵהֵיכָן הוּא רָחוֹק מֵהַמּוֹחַ אוֹ מֵהַלֵּב? כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב אֵין שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ מָקוֹם, כַּמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב סִימָן נו. וְהָלַךְ שָׁם רַבֵּנוּ לְהִתְבּוֹדֵד. זֶה

הָיָה עֵמֶק עָמוֹק וּסְבִיבוֹ הָרִים. וּבָעֵמֶק הָיָה שָׁם מְעָרָה, וּלְשָׁם הָיָה הוֹלֵךְ רַבֵּנוּ לְהִתְבּוֹדֵד. אַנ"שׁ הָיוּ נוֹהֲגִים לָלֶכֶת לְשָׁם לְהִתְבּוֹדְדוּת בְּלַ"ג בָּעוֹמֶר וְכַיּוֹצֵא, וְהָיוּ מְכַנִּים אֶת הַמְּעָרָה הַזֹּאת "מְעָרַת רַבֵּנוּ" ("דֶעם רֶעבִּינְס הַיִיל").

ב-רמג

רַבִּי מִיכָל הָיָה אָחִיו שֶׁל רַבִּי פִּנְחָס חֲתַן רַבֵּנוּ, בְּנוֹ שֶׁל הָרַב מִוואלְטשִׁיסְק שֶׁנִּשָּׂא אֶת מִרְיָם בַּת רַבֵּנוּ, וּכְשֶׁעָלָה בֶּן הָרַב מִוואלְטשִׁיסְק לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לֹא הִנִּיחַ רַבֵּנוּ לְבִתּוֹ לַעֲלוֹת עִמּוֹ לְאֶרֶץ, כִּי חָשַׁשׁ לְשָׁלְחָהּ עִמּוֹ מֵחֲמַת הַפַּחַד שֶׁבַּדְּרָכִים מֵהָעַרְבִים וְכַדּוֹמֶה הַשּׁוֹהִים עַל הַסְּפִינָה; עַד שֶׁבָּא אָחִיו רַבִּי מִיכָל לְרַבֵּנוּ, וְאָמַר לְרַבֵּנוּ שֶׁהוּא לוֹקֵחַ אֶת אַחְרָיוּת הַדֶּרֶךְ עַל עַצְמוֹ. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "לְךָ אֶמְסוֹר אוֹתָהּ" ! - "דִּיר גִּיב אִיךְ אִיר אִיבֶּער" ! כִּי הָיָה אִישׁ חָזָק וּגְבִרְתָּן, וְאֵז נָסְעָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן תנ"ו מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ, שֶׁ"מִיכָל" רָאשֵׁי תֵּיבוֹת: כִּ' מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ, עַיֵּן שָׁם. וְאַחַר-כַּךְ בֶּאֱמֶת נִתְקַיְּמָם דִּבּוּר רַבֵּנוּ, שֶׁאַחַר-כַּךְ יִבֵּם אוֹתָהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ב-רמד

הַנִּגּוּן שֶׁל "אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין" שֶׁשָּׁרִים בְּלֵיל שַׁבָּת, חִבְּרוֹ רַבֵּנוּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַנִּגּוּן שֶׁל "אֲסַדֵּר לִסְעוּדְתָא" שֶׁשָּׁרִים בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר, וְכֵן הַנִּגּוּן בְּסִעוּדָה שְׁלִישִׁית מֵהַתֵּיבוֹת "וְהָא אַזְמִין עַתִּיק יוֹמִין" - חִבְּרָם גַּם רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ.

ב-רמה

רַבֵּנוּ אָמַר: שֶׁבַּכְּנִיסָה עַצְמָהּ שֶׁנִּכְנָסִים לְעִיר מֶעדְוודִיבְקָע שֶׁשָּׁם דָּר רַבִּי יוּדְל, הֲרֵי הוּא חָשׁוּב כְּבָר פִּדְיוֹן-נֶפֶשׁ.

ב-רמו

סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, בִּקֵּשׁ רַבֵּנוּ מֵאַנ"שׁ, שֶׁיְּסַפְּרוּ לוֹ חֲדָשׁוֹת, וְלֹא יָדְעוּ אַנ"שׁ מַה לְּסַפֵּר לוֹ, וְאָמַר רַבֵּנוּ: "בְּלִי חֲדָשׁוֹת אֵינִי יָכוֹל לִחְיוֹת" ! "אָן נַיִיעֶס קֶען אִיךְ נִישְׁט לֶעבֶּן" ! וְאַחַר-כָּךְ נִפְטַר.

ב-רמז

כַּיָּדוּעַ, הִסְתַּלֵּק רַבֵּנוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּחַג הַסֻּכּוֹת הוּא ח"י תִּשְׁרֵי תקע"א, לְיוֹם-טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל הֶחָג הִגִּיעַ אוֹרֵחַ זָקֵן אֶחָד לְהִתְאַכְסֵן בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים מֵאוּמַאן, שֶׁהָיְתָה לוֹ אַכְסַנְיָה בְּבֵיתוֹ. וְהִנִּיחַ הָאוֹרֵחַ אֶת חֲבִילָתוֹ עַל הַתַּנּוּר הַנִּקְרָא "פֶּייעקְלִיק", וְהָלַךְ לְהָכִין אֶת עַצְמוֹ לִקְרַאת הֶחָג. בֵּינְתַיִם הִבְחִינָה הַמְּשָׁרֶתֶת שֶׁבַּבַּיִת בַּחֲבִילָתוֹ שֶׁל הָאוֹרֵחַ הַמְּנַחַת עַל הַתַּנּוּר, וְהָלְכָה וְגָנְבָה אֶת הַחֲבִילָה. פִּתְאוֹם נַעֲשָׂה רַעַשׁ בַּבַּיִת, שֶׁהַמְּשָׁרֶתֶת מְשֻׁתֶּקֶת לִבְלִי נוֹעַ, וְעָמְדוּ אַנְשֵׁי הַבַּיִת כְּאוֹבְדֵי עֵצוֹת, וְהִפְטִיר זֶה הָאוֹרֵחַ

וְאָמַר: "שֶׁתַּחֲזִיר אֶת הַחֲבִילָה וְתַבְרִיא" ! וְהֶחֱזִירָה אֶת הַחֲבִילָה וְחָזְרָה לִבְרִיאוּתָהּ, וְהוּא רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים לֹא שָׂם לֵב לְהִתְבּוֹנֵן בַּפֶּלֶא שֶׁבַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה. אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁהָלְכוּ לַתְּפִלָּה, אָמַר הָאוֹרֵחַ לְרַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים: "הִנֵּה תִּרְאֶה, כְּשֶׁנִּלֵּךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת יִרְדְּפוּ אַחֲרֵי יְלָדִים וְיִצְעֲקוּ עָלַי מְשֻׁגָּע וְכַדּוֹמֶה", וְכֵן הָיָה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא שָׂם רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים אֶת לִבּוֹ לְהִתְבּוֹנֵן בַּפֶּלֶא שֶׁבַּדָּבָר. כְּשֶׁהִגִּיעַ הָאוֹרֵחַ אֶל רַבֵּנוּ, הִשְׁתַּעֲשֵׁעַ רַבֵּנוּ עִמּוֹ מְאֹד, וְגַם זֹאת רָאָה רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים, אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁהִגִּיעַ עֵת פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ בְּאֶמְצַע הַשְּׁרֵפָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה בַּחוּץ, כַּמְּסֻפָּר מִזֶּה בְּסֵפֶר "יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ" (סימן סד), אָמַר הָאוֹרֵחַ לְרַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים בְּאַכְסַנְיָתוֹ: "הָרַבִּי נִפְטַר כָּעֵת..." "דֶּער רַבִּי אִיז גִּישְׁטָארְבֶּן..." וְתֵיכֶף הָלְכוּ לְבֵית רַבֵּנוּ וְרָאוּ שֶׁכָּךְ הָיָה, אַחַר-כָּךְ נִשְׁאַר הָאוֹרֵחַ הַזֶּה גַּם לְהַלְוָיָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וּבְאֶמְצַע הַלְוָיָה הִתְחִיל רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים לַחֲזֹר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ עַל כָּל הַפְּלָאוֹת הנַ"ל שֶׁרָאָה מֵהָאוֹרֵחַ הַזֶּה, וְחָשַׁב, שֶׁכְּשֶׁיַּחֲזֹר לְאַכְסַנְיָה, יַעֲמֹד עַל טִיבוֹ שֶׁל הָאוֹרֵחַ הַזֶּה. כְּשֶׁחָזַר לְאַכְסַנְיָתוֹ, שָׁאַל הֵיכָן הַזָּקֵן הַזֶּה, אָמְרוּ לוֹ בְּנֵי-בֵיתוֹ, שֶׁהוּא כְּבָר חָזַר וְלָקַח אֶת חֲבִילָתוֹ וְהָלַךְ לוֹ, וְלֹא מְצָאוֹ יוֹתֵר רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים. וְיֵשׁ דֵּעוֹת מִי הָיָה הָאוֹרֵחַ הַזָּקֵן הַזֶּה: יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהָיָה זֶה הַצַּדִּיק רַבִּי מָרְדְּכַי מִנֶּעסְכִיז זַצַ"ל, שֶׁכְּבָר לֹא הָיָה בַּחַיִּים בְּאוֹתָהּ עֵת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהָיָה זֶה הַמַּגִּיד מִקָּאזְנִיץ, שֶׁחַי עֲדַיִן אָז בָּעוֹלָם.

ב-רמח

כַּיָּדוּעַ, קֵרֵב רַבֵּנוּ אֶת הָאֶפִּיקוֹרְסִים שֶׁבְּאוּמַאן וְכוּ'. הֵם הָיוּ כָּאֵלֶּה אֶפִּיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים, וַאֲפִלּוּ הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, כְּשֶׁחָפֵץ הָיָה לְהַשְׁאֵר לְדוֹר בְּאוּמַאן בְּעֵת שֶׁבִּקֵּר בָּהּ, כְּשֶׁבָּאוּ אֵלָיו הָאֶפִּיקוֹרְסִים לִתְהוֹת עַל קַנְקָנוֹ, לֹא רָצָה לְהַבִּיט בִּפְנֵיהֶם כְּלָל, וְסִבֵּב אֶת פָּנָיו לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל בִּפְנֵיהֶם, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל וּבַעַל מֵלִיץ יֹשֶׁר, כַּיָּדוּעַ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הוֹצִיאָם רַבֵּנוּ מִטָּעוּתָם, עַד שֶׁנֶּהְפְּכוּ לְמַאֲמִינִים וּכְשֵׁרִים.

ב-רמט

כְּשֶׁהָיָה פַּעַם אַבְרָהָם פַּייעס בְּטוּלְטְשִׁין, בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז דּוֹד רַבֵּנוּ, שָׁאֲלָה אוֹתוֹ זוּגָתוֹ שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ: "מַה שְׁלוֹם בֶּן אֲחוֹתֵנוּ 'פְּלוּמֶעניק'"? בְּהִתְכַּוְּונָהּ עַל רַבֵּנוּ, עָנָה לָהּ אַבְרָהָם פַּייעס, שֶׁרַבֵּנוּ אוֹמֵר כָּאֵלּוּ תּוֹרוֹת שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם. וְסִפְּרָה זֹאת לְבַעֲלָהּ רַבִּי בָּרוּךְ, נַעֲנָה רַבִּי בָּרוּךְ וְאָמַר: "וְכִי אִם הַצַּדִּיקִים אֵינָם יְכוֹלִים לוֹמַר תּוֹרָה אֵינָם צַדִּיקִים?! - הַמַּגִּיד לֹא יָדַע מֵהוּ סוֹד אֲשֶׁר יָד, וְכִי לֹא הָיָה "הַמַּגִּיד"? אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁחָזַר אַבְרָהָם לְרַבֵּנוּ, וְסִפֵּר לוֹ אֶת דִּבְרֵי רַבִּי בָּרוּךְ, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "אִם-כֵּן נָתְנוּ לִי בְּחִינָה לָדַעַת מַהוּ סוֹד אֲשֶׁר יָד..." - "מ'הָאט מִיר גִּיגֶעבְּן אַ לֵייגָען וָואס אִיז אֲשֶׁר יָד...". וְאָמַר אַחַר-כָּךְ

אֶת תּוֹרָה ס"ו שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א', וְשָׁם מֻזְכָּר עִנְיַן סוֹד אִטֵּר יָד, עַיֵּן שָׁם. [ה"ה: עַיֵּן עוֹד בְּשִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן קנ"ב].

ב-רנ

פַּעַם נָסַע רַבֵּנוּ עִם מוֹהַרנַ"תְ בַּדֶּרֶךְ, וְהִתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם כְּלָבִים וְנָבְחוּ כְּדַרְכָּם, פָּנָה אֲלֵיהֶם רַבֵּנוּ וְאָמַר לָהֶם: "אֲנִי יוֹדֵעַ, אֲנִי יוֹדֵעַ, מִי אַתֶּם..." ! וּבֵרְחוּ וְהָלְכוּ לָהֶם, וּפַעַם כְּשֶׁנָּסַע אַחַר-כָּךְ מוֹהַרנַ"תְ לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ שׁוּב בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, הִתְנַפְּלוּ עָלָיו שׁוּב הַכְּלָבִים שֶׁבְּאוֹתוֹ מָקוֹם, וּפָנָה אֲלֵיהֶם מוֹהַרנַ"תְ, וְאָמַר לָהֶם: "נָסַעְתִּי כָּאן עִם רַבֵּנוּ, וְאָמַר לָכֶם: 'אֲנִי יוֹדֵעַ, אֲנִי יוֹדֵעַ, מִי אַתֶּם'! וּבֵרַחְתֶּם, אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם: 'אֵינִי יוֹדֵעַ, אֵינִי יוֹדֵעַ'... , וּפָנוּ גַּם הֵם וְהָלְכוּ לָהֶם", [וְאִמְרוּ אַנַ"שׁ: שֶׁבֶּאֱמֶת יָדַע גַּם מוֹהַרנַ"תְ מַה הִיא צַעֲקָתָם, אוּלָם רָצָה לְהַרְאוֹת לְאַנַ"שׁ שֶׁנָּסְעוּ עִמּוֹ, שֶׁעַל-יְדֵי הַהִתְבַּטְלוּת לַצַּדִּיק אֶפְשָׁר לִפְעֹל בְּלִי יְדִיעָה כְּמוֹ הַצַּדִּיקִים בִּידִיעָתָם].

ב-רנא

רַבֵּנוּ צִוָּה לְאַנַ"שׁ לִפְנֵי נְשׁוּאָיו הַשְּׁנִיִּים, שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּחֶתֻנָּתוֹ כִּי אִם מִנְיַן אֲנָשִׁים בִּלְבַד. עַל הַחֻתָּנָה בָּאוּ מִנְיַן אַנַ"שׁ, וְהָיוּ יַחַד אַחַד עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים, כִּי אַנַ"שׁ הֵבִיאוּ עִמָּהֶם מִנְיַן, כִּי הֵבִינוּ שֶׁכַּוָּנַת רַבֵּנוּ שֶׁיָּבוֹאוּ מִנְיַן אֲנָשִׁים בִּלְעֲדֵי רַבֵּנוּ; אוּלָם רַבֵּנוּ לֹא הִסְכִּים לָזֶה, וְצִוָּה רַבֵּנוּ לְרַבִּי יַעֲקֹב בַּעַל מַגִּיהַ שֶׁהָיָה בֵּין הַבָּאִים, שֶׁיֵּצֵא הַחוּצָה, וְזֶה הָיָה פְּגִיעָה בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי יַעֲקֹב שֶׁנִּפְגַּע מִזֶּה מְאֹד. אַחַר-כַּךְ קָרָא לוֹ רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: "הֱיוֹת שֶׁבְּיוֹם הַחֻפָּה מוֹחֲלִין לוֹ לְאָדָם כָּל עֲוֹנוֹתָיו, וְלֹא הָיָה לִי שׁוּם עָוֹן שֶׁיִּמְחֲלוּ לִי, עַל-כֵּן צִוִּיתִי עָלֶיךָ לָצֵאת, וּמַדּוּעַ צִוִּיתִי דַּוְוקָא לְךָ? - זֶה הִנְּךָ יוֹדֵעַ בְּעַצְמְךָ" ! ...

ב-רנב

רַבֵּנוּ אָמַר עַל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי הִירְשׁ לֵיב מֵאֲלִיק: "אֲפִלּוּ אִם הָיָה יֵרֵא וְחָרֵד כָּפוּל מִמַּה שֶּׁהוּא, לֹא הָיָה בָּא לְמַדְרֵגָתוֹ - רַק זָכָה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵיגָתוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא חָכָם" ! כְּלוֹמַר: שֶׁכָּל מַה שֶּׁהֵבִיאוֹ לְמַדְרֵגָתוֹ - הוּא פִּקְחוּתוֹ וְחָכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ. - "עֶר זָאל זַיין נָאךְ אַ מָאל אַזוֹי פְּרוּם וּוי עֶר אִיז, וָואלְט עֶר נִישְׁט גְּקוּמֶען צוּ זַיין זָאךְ, נָאר וַוייל עֶר אִיז אַ קְלוּגֶר". אֶת רַבִּי הִירְשׁ לֵיב הִנְזְכַּר לְעֵיל כְּנוּהוּ צַדִּיקֵי וּגְדוֹלֵי אוֹתוֹ דּוֹר "חָכָם הַדּוֹר".

ב-רנג

כְּשֶׁבָּא רַבֵּנוּ לְבַקֵּר אֶת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי הִירְשׁ לֵיב, [הִנְזְכַּר לְעֵיל] בַּחֲזָרָתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כַּמְּסֻפָּר בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן (סִימָן קי"ג), אָמַר רַבֵּנוּ לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמוֹ, שֶׁבְּקֵשׁ מֵהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ לְפָנַי

הִכָּנְסוֹ לָעִיר אַלִּיק שֶׁיַּעְזְרוֹ לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִמּוֹ - מִשּׁוּם שֶׁהוּא חָכָם. - "וְוארוּם עָר אִיז אַ קְלוּגֶר".

ב-רנד

לְאַחַר שֶׁרַבֵּנוּ הָיָה אָצְלוֹ, אָמַר הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי הִירְשׁ לֵיב לַאֲנָשָׁיו עַל רַבֵּנוּ: "חָכָם הוּא כָּל כַּךְ, עַד שֶׁלְּהַמְלִיץ עָלָיו אֶת הַפָּסוּק (במלכים א, ה, יא – הנאמר על שלמה המלך עליו-השלום): 'וַיֶּחְכַּם מִכָּל הָאָדָם' אֵינוֹ מַסְפִּיק". "קְלוּג אִיז עָר, אַז "וַיֶּחְכַּם מִכָּל הָאָדָם" אִיז אוֹיךְ אִיהֶם קַארְג צוּ זָאגִין" ! .

ה - נג

כְּשֶׁהָיָה רַבֵּנוּ בְּלֶעמְבֶּערְג פָּגַשׁ אֶת הַצַּדִּיק רַבִּי הִירְשׁ לֵייב מֵאַלִּיק זַצַ"ל, בְּסִיּוּם דִּבְרֵיהֶם שָׁמְעוּ שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: אָבָל בָּעִנְיָן שֶׁלִּי אֵין לְאַף אֶחָד הַשָּׂגָה. "אָבֶּער אִין מַיין זַאךְ הָאט קֵיינֶער קַיין הַשָּׂגָה".

ה- תפה

בָּא פַּעַם הַצַּדִּיק רַבִּי הִירְשׁ לֵיב מֵאַלִּיק זַ"ל לְבַקֵּר אֶת הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז זַ"ל. תֵּכֶף בְּהִכָּנְסוֹ הִתְיַשֵּׁב מֵעַצְמוֹ עַל כִּסֵּא. נֶעֱנָה לוֹ רַבִּי בָּרוּךְ וְאָמַר לוֹ: וְכִי אֵין לְךָ דֶּרֶךְ אֶרֶץ לְהִתְיַשֵּׁב לִפְנֵי חַד בְּדָרָא? עָנָה לוֹ רַבִּי הִירְשׁ לֵיב: אַף אֲנִי חַד בְּדָרָא, אַתָּה חַד בְּדָרָא בְּצִדְקוּת, וַאֲנִי בְּחָכְמָה. אָמַר לוֹ רַבִּי בָּרוּךְ: אִם הִנְךָ חַד בְּדָרָא בְּחָכְמָה, אֱמֹר נָא לִי אִם כֵּן אֵיזֶה קִטְרוּג הָיָה בַּשָּׁמַיִם עַל יִשְׂרָאֵל בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שָׁנָה זוֹ? עָנָה לוֹ: הַקִּטְרוּג הָיָה עֲבוּר זֹאת שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל מִתְכַּוְּנִים בַּמִּצְווֹת שֶׁעוֹשִׂים בֶּאֱמֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם, רַק דּוֹאֲגִים בַּעֲשִׂיַּת הַמִּצְווֹת לְתוֹעֶלְתָּם הֵם, שְׁאָלוֹ רַבִּי בָּרוּךְ: נוּ, הֲרֵי חָכָם אַתָּה וּמָה עֲנִיתָ? עָנָה לוֹ רַבִּי הִירְשׁ לֵיב זַ"ל: אָמַרְתִּי רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִם כֵּן עֲשֵׂה אַף אַתָּה כְּמוֹתָם וּדְאַג לְעַצְמְךָ, 'עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמִתָּךְ עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתְךָ וְכוּ'. אָמַר לוֹ רַבִּי בָּרוּךְ: אָכֵן, אָכֵן, חָכָם הַדּוֹר הִנְךָ.]

ב-רנה

פַּעַם בָּא רַבִּי יִצְחָק אַיְיזִיק בְּהִתְלַהֲבוּת נוֹרָאָה אֶל רַבֵּנוּ, וְרָצָה לְסַפֵּר לוֹ תּוֹרָה נוֹרָאָה שֶׁנִּתְגַּלְתָה לוֹ בַּחֲלוֹמוֹ, וְרַבֵּנוּ רָמַז לוֹ שֶׁלֹּא יֹאמַר לְפָנָיו אֶת חֲלוֹמוֹ שֶׁחָלַם, אוּלָם לְרֹב תַּבְעֲרַת לִבּוֹ לֹא שָׂם לִבּוֹ לְרֶמֶז רַבֵּנוּ, וְגִלָּה לוֹ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁחָלַם. תֵּכֶף אַחַר-כָּךְ נָפַל מֵחֶלְשָׁה, וּלְאַחַר יָמִים מָעֲטִים נִפְטַר. וּבֵאֲרוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בָּזֶה, שֶׁזֶּה הָיָה פֶּגֶם, בִּבְחִינַת "מוֹרָה הֲלָכָה בִּפְנֵי רַבּוֹ" שֶׁחַיָּב מִיתָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (ברכות לא:). (ועיין בספר חיי מוהר"ן סימן שיג).

ב-רנו

רַבֵּנוּ אָמַר לְמוֹהַרְנַ"תְּ: "הַחוֹתֵן שֶׁלְּךָ הוּא צַדִּיק, וְחֶסְרוֹנוֹ זֶה שֶׁהוּא חוֹלֵק עַל הַחֲסִידִים... ?! - נוּ, עַל זֶה יְקַבֵּל עוֹד הַלְקָאָה אַחַת" ! "דַּיֵּין שְׁוֶוועֶר אִיז אַ צַדִּיק! אַיי עֶר אִיז אַ מִתְנַגֵּד?! - וֶוועט עֶר חַאפִּין אַ שְׁמִיץ מָעֶר" ! .

ב-רנז

אָמַר: "רָצִיתִי שֶׁהָעִנְיָן שֶׁלִּי יִתְפַּשֵּׁט בְּלִבּוֹת אֲנָשִׁים [הַמַּתְמִידִים בַּעֲבוֹדָתָם] כִּיהוּדֵי לִיטָא". - "אִיךְ הָאבּ גִיוָואלְט מַיין זַאךְ זָאל זַייְן אוֹיף לִיטְבִישֶׁע הֶערצֶער".

ב-רנח

מְקֻבָּל הָיָה מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבְּעֵת שֶׁגִּלָּה לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת מְגִלַּת הַסְּתָרִים, הִזְהִירָם, שֶׁלֹּא יְפָרְסְמוּ אֶת מְגִלַּת הַסְּתָרִים, וְרַק אֶחָד בַּדּוֹר צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע מִזֶּה, וְעַל כֵּן לֹא מָסְרוֹ וְגִלָּה אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ לְשׁוּם אָדָם בְּחַיָּיו, כִּי רַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה חַי עַדַיִן בְּעֵת פְּטִירָתוֹ, אַחַר-כָּךְ גִּלָּה אוֹתוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי לְרַבִּי אַהֲרֹן לִיפָּוועצְקֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה אִישׁ קָדוֹשׁ מְאֹד וְנוֹלַד מִבִּרְכָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וְהוּא מָסְרוֹ אַחַר-כָּךְ לְרַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן, בְּעֵת שֶׁכְּבָר הָיָה חוֹלֶה מְאֹד, נִכְנְסָה צִירְל, בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן, אֶל רַבִּי אַבְרָהָם, וְאָמְרָה לוֹ, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְמְסֹר לְמִישֶׁהוּ אֶת מְגִלַּת הַסְּתָרִים, כִּי כָּךְ מְקֻבָּל מֵרַבֵּנוּ, שֶׁאֶחָד בַּדּוֹר צָרִיךְ לָדַעַת מִזֶּה, אוּלָם רַבִּי אַבְרָהָם הָיָה אָז כְּבָר חוֹלֶה מְאֹד וְאִבֵּד כְּבָר אֶת כֹּחַ הַדִּבּוּר, (וְלֹא נוֹדַע אִם מָסְרוֹ וּלְמִי מָסְרוֹ).

ב-רנט

רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרַסְלֶב הִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ עוֹד בִּהְיוֹת רַבֵּנוּ דָּר בְּמֶעדְוֶודִיבְקֶע, הוּא הָיָה מְקוּרָב אָז לְהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי אַהֲרֹן מִטִּיטְיֶיעב בֶּן רַבִּי הִירְשׁ בֶּן הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְהָיָה בָּא מִפַּעַם לְפַעַם לְעִיר מֶעדְוֶודִיבְקֶע כְּדֵי לְבַקֵּר שָׁם אֶת דּוֹדָתוֹ הָעֲשִׁירָה שֶׁהָיְתָה דָּרָה שָׁם, וְהָיְתָה תּוֹמֶכֶת בּוֹ הַרְבֵּה, וּכְמוֹ כֵן הָיְתָה תּוֹמֶכֶת גַּם בְּרַבֵּנוּ. פַּעַם שָׁלַח רַבֵּנוּ שְׁלִיחַ אֵלֶיהָ לוֹמַר לָהּ שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ שֶׁתִּשְׁיְבוֹא רַבִּי אַהֲרֹן לְבַקֵּר אֶצְלָהּ תִּשְׁלְחֵהוּ אֵלָיו, וּבְאוֹתָהּ עֵת שֶׁהָיָה בְּאֶמְצַע הַחוֹרֶף בָּא רַבִּי אַהֲרֹן לְבַקֵּר בְּבֵית דּוֹדָתוֹ, וְתֵיכֶף בִּכְנִיסָתוֹ לְבֵיתָהּ אָמְרָה לוֹ לֵךְ וְהַכְּנֵס אֵצֶל רַבֵּנוּ, וְסִירֵב רַבִּי אַהֲרֹן וְאָמַר לָהּ שֶׁיִּתְמַהְמָה מְעַט וְאַחַר כַּךְ יֵלֵךְ, בְּאֶמְצַע וִכּוּחָם אִם יֵלֵךְ לְרַבֵּנוּ מִיָּד אוֹ יִתְמַהְמָה, הִגִּיעַ שְׁלִיחַ מֵרַבֵּנוּ וּבִקֵּשׁ שֶׁיָּבוֹא רַבִּי אַהֲרֹן וְיִכָּנֵס אֵלָיו, שׁוּב לֹא הָיְתָה לוֹ שׁוּם בְּרֵירָה לְהִשָּׁמֵט, וּבָא, וּמֵחֲמַת הַקּוֹר הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה בַּחוּץ כְּשֶׁנִּכְנַס אֶל רַבֵּנוּ, נָשַׁף וְשִׁפְשֵׁף אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו כְּדֵי לְחַמֵּם אֶת עַצְמוֹ כִּי לֹא הִסְפִּיק עֲדַיִן

לְהִתְחַמֵּם בְּבֵית דּוֹדָתוֹ מֵהַקּוֹר שֶׁשָּׂרַר בַּחוּץ, פָּנָה אֵלָיו רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ "אֲנִי עוֹד אֲחַמֵּם אוֹתְךָ" ! "אִיךְ וֶועל דִּיר דָּער וַוארִימֶען" ! וּמֵאָז הִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ.

ב-רס

לְרַבִּי יִצְחָק חָתָן הַמַּגִּיד הָיְתָה הַדְרַת פָּנִים מֻפְלֶגֶת כָּל-כָּךְ, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁנָּסַע הָרַב הַצַּדִּיק מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב בַּדֶּרֶךְ, וּבָא לְמוּלוֹ רַבִּי יִצְחָק, הִתְפַּעֵל הָרַב מִצּוּרָתוֹ כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁשָּׁאַל: "לְאֵיזֶה צַדִּיק הוּא נוֹסֵעַ, וּלְמִי הוּא מְקֹרָב" ? וְעָנוּ לוֹ שֶׁהוּא מְקֹרָב לְרַבֵּנוּ, הִשְׁתּוֹמֵם הָרַב מְאֹד וְאָמַר לַאֲנָשָׁיו: "הֲרֵי נוֹסֵעַ אֲנִי בַּדְּרָכִים, וּבְכֵן רוֹאֶה אֲנִי שֶׁהֵיכָן שֶׁנִּמְצָא אֵיזֶה טוֹב חָטָפוּ רַבִּי נַחְמָן" ! - "אִיךְ פָּאר דְּאךְ אַרוּם, זֶעה אִיךְ אָז וואוּ הֶעפּיס וֶרעכְטס הָאט עֶר פַּארכַאפְּט". (אבני"ה ברזל).

ב-רסא

הִתְבַּטֵּא פַּעַם רַבִּי נַפְתָּלִי וְאָמַר: "תָּמִיד אֲנִי יָרֵא לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה שֶׁאֵינָהּ הֲגוּנָה, כִּי כְּשֶׁאֶבֹא וְאֶכְנַס אֶל רַבֵּנוּ, בְּוַדַּאי יֹאמַר לִי: "נַפְתָּלִי, הֲכִךְ חֻשַּׁבְתָּ" ? - "אִיךְ הָאב מוֹרָא צוּ טָרַאכְטִין, וַויל וֶועֶן אִיךְ וֶועל אַרַיין גֶּען צוּם רֶעבֶּן וֶועט מִיר דֶּר רַבִּי פְּרֶעגִין נַפְתָּלִי...וּואס הָאסְטוּ גֶיטָרַאכְט". וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל טְרָהוּוִיצֶער, שֶׁגָּדַל בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה תָּמִיד מְסַפֵּר עִנְיָן זֶה מִשָּׁמוֹ.

ב-רסב

רַבִּי שִׂמְחָה אָבִי רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה בְּגִיל עֶשֶׂר שָׁנִים בְּשָׁעַת הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וּמָרַת אָדִיל בַּת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בָּחֲרָה אוֹתוֹ לְחָתָן לְבִתָּהּ פֵּינָא, מֵחֲמַת מַעֲלוֹתָיו הַגְּדוֹלִים, וּמֵחֲמַת שֶׁהָיָה בֵּנוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן מֵהוֹרֶדֶענְקָע, תַּלְמִיד מוּבְהָק שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְגַם מִשּׁוּם שֶׁפַּעַם בְּקַטְנוּתוֹ אָמַר לָהּ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב עָלָיו: "הֲרֵי הוּא יֶלֶד נָחְמָד " ! – "עֶר אִיז דָּאךְ אַ וואוֹיל אִינְגֶל".

ן ו - כח

אִשָּׁה נְגִידָה אַחַת בָּאָה אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל בְּבַקָּשָׁה שֶׁיְּשַׁדֵּךְ עֲבוּרָהּ אֶת אֶחָד מֵהַצַּדִּיקִים שֶׁבַּחֲבוּרָתוֹ (יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיְתָה זֹאת אֲחוֹתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי יִצְחָק מִדְּרָהבִּיטְשׁ זַצַ"ל), וְשִׁדֵּךְ לָהּ אֶת תַּלְמִידוֹ הַצַּדִּיק רַבִּי נַחְמָן הוֹרֶדֶענְקֶער, וְהִתְחַתְּנוּ, וְהִנֵּה תֵּכֶף לְאַחַר הַחֲתֻנָּה הָלַךְ רַבִּי נַחְמָן מִבֵּיתוֹ וְלֹא נוֹדַע אַיֵּה מְקוֹמוֹ, בָּאָה הָאִשָּׁה בִּבְכִיָּה אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְהִתְאוֹנְנָה שֶׁהִנֵּה רַק זֶה עַתָּה הִתְחַתְּנוּ וּכְבָר נֶעֱלַם מִבֵּיתוֹ לִזְמַן מְמֻשָּׁךְ כָּזֶה, וְאֵינָהּ יוֹדַעַת הֵיכָן לְבַקְּשׁוֹ, עָנָה לָהּ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְאָמַר לָהּ הִנֵּה יֵשׁ לְרַבִּי נַחְמָן זְמַנִּים קְבוּעִים בַּשָּׁנָה שֶׁהוּא מַגִּיעַ אֵלַי וְאָז אֶרְאֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ עַל זֶה, וְאָמַר לָהּ שֶׁתָּבוֹא אֵלָיו גַּם הִיא בַּזְּמַן הַסָּמוּךְ לָזֶה. וְכָךְ עָשְׂתָה וְלַיּוֹם הַמְיֻעָד הִגִּיעַ רַבִּי נַחְמָן וְכֵן זוּגָתוֹ הָאִשָּׁה הַנַּ"ל. שָׁאַל אוֹתוֹ

הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לְפֶשֶׁר הֶעָלְמוּתוֹ מִבֵּיתוֹ. עָנָה לוֹ רַבִּי נַחְמָן: רָאִיתִי (בְּמָקוֹם שֶׁרָאִיתִי) שֶׁתֵּכֶף שֶׁתֵּלֵד זוּגָתִי בֵּן תִּהְיֶה מֻכְרַחַת לָמוּת. וְעַל כֵּן מֵחֲמַת שֶׁהִיא עֲדַיִן רַכָּה בַּשָּׁנִים רִחַמְתִּי עָלֶיהָ וְעָזַבְתִּי אֶת בֵּיתִי. עָנָה לוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "אַף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ אַתָּה לִשְׁאֹל בִּרְשׁוּתָהּ עַל דָּבָר זֶה". וְשָׁאַל אוֹתָהּ בַּעֲלָהּ רַבִּי נַחְמָן עַל הַדָּבָר וְאָמְרָה שֶׁהִיא חֲפֵצָה בּוֹ וּמְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ כָּל מַה שֶּׁאָמַר אַף אִם תָּמוּת חְלִילָה עַל יְדֵי זֶה. וְאָכֵן לְאַחַר זְמַן נִפְקְדָה בְּבֶן זָכָר וַיָּלְדָה אֶת רַבִּי שִׂמְחָה אָבִי רַבֵּנוּ זַ"ל. תֵּכֶף אַחַר הַלֵּדָה שָׁמַע רַבִּי נַחְמָן אֵיךְ שֶׁהִיא מִתְפַּלֶּלֶת וּמְבַקֶּשֶׁת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהִנָּה יוֹדַעַת הִיא שֶׁקְצָהּ קָרֵב, אֲבָל מְבַקֶּשֶׁת הִיא בְּרַחֲמִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁלְּפָחוֹת חֹדֶשׁ אֶחָד תִּשָּׁאֵר בַּחַיִּים וּכְדֵי שֶׁתּוּכַל לְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ עִם בְּנָהּ. וְכֵן הָיָה שֶׁחֹדֶשׁ לְאַחַר לֵדָתָהּ נִפְטְרָה לְעוֹלָמָהּ, וְאָמַר אַחַר כָּךְ רַבִּי נַחְמָן: "בְּעֵת שֶׁהִתְפַּלְּלָה וּבִקְּשָׁה תְּפִלָּתָהּ הַנִּזְכֶּרֶת הָיָה לְמַעְלָה עֵת רָצוֹן גָּדוֹל שֶׁאִם הָיְתָה אָז מִתְפַּלֶּלֶת שֶׁתִּשָּׁאֵר בַּחַיִּים הָיְתָה זוֹכָה אַף לַאֲרִיכוּת יָמִים.

וְהִנֵּה הַיֶּלֶד הַיָּתוֹם הַזֶּה נִלְקַח לְבֵית הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְשָׁם גָּדַל תַּחַת הַשְׁגָּחָתָהּ שֶׁל מָרַת אָדִיל בַּת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, פַּעַם אָמַר לָהּ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב עַל רַבִּי שִׂמְחָה "הוּא יֶלֶד נֶחְמָד" "עֶר אִיז דָאךְ אַ וואל אינגל"! אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁגָּדַל וְהֵחֵלּוּ לַחֲשֹׁב עֲבוּרוֹ שִׁדּוּךְ נִזְכְּרָה בַּשֶּׁבַח שֶׁשִּׁבְּחוֹ אָבִיהָ וְאָמְרָה לְעַצְמָהּ מַדּוּעַ אָמַר לִי כֵּן אָבִי בְּוַדַּאי רָצָה לְרַמֵּז לִי שֶׁאֶקַּח אוֹתוֹ (אֲנִי) לְחָתָן, וְכָךְ עָשְׂתָה וְנִשְׂתַּדְּךְ עִם בִּתָּהּ מָרַת פֵּיגָא, וּמִזִּוּוּג קָדוֹשׁ זֶה נוֹלַד רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ. (וראה עוד בחלק ב', סימן רסב).

סִפּוּר זֶה הָיָה נוֹהֵג רַבִּי לֵוִי יִצְחָק בֶּנְדֶר זַ"ל לְסַפֵּר בִּשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח אַחַר סִפּוּרוֹ אֶת סִפּוּר הַיְדוּעַ מִנְּסִיעַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. (מובא לעיל חלק ב). (וע"ע בשו"ס להר"ר שמואל הורביץ זַ"ל, סעיפים: ז, י"ג, ו-י"ט).]

ב-רסג

ב-רסד

בתחלת התקרבותו של מוהרנ"ת לרבנו, שלח אותו רבינו לרבי אהרן, באמרו אליו לך נא וראה מה שלום אהרל'ע שלי, "געה זעה וואס מאכט מיין אהרל'ע", כשנכנס אליו מוהרנ"ת פגש אותו כשהוא יושב בדבקות עם עינים בוכיות להשי"ת, כשחזר מוהרנ"ת לרבינו ושאלו מה ראה אצלו, ענה מוהרנ"ת שפגש אותו יושב ובוכה, המליץ עליו רבינו את הנאמר ביום הכיפורים בשבחו של הכהן הגדול: "כיושב סתר לחלות פני מלך, מראה כהן", כלומר: שהכהן גדול המובחר שבישראל בעת שנכנס לערוך עבודתו הנשגבה ביום הקדוש והמיוחד בשנה, במקום המקודש והמיוחד בעולם, בהקריבו את

הקטורת המעולה שבקרבנות-הרי הוא 'דומה' לזה היושב בסתר ומחלה פני מלכו של עולם, כלומר שהאחרון גדול יותר.

ב-רסו

ב-רסז

ב-רסח

ב-רסט

ב-ער

הַסִּפּוּר מֵהַקַּאפְּצִין פַּעְשָׂע, סִפְּרוֹ רַבֵּנוּ, וְאַנַ"שׁ הָיוּ נוֹהֲגִים לְסַפְּרוֹ מִפַּעַם לְפַעַם בְּשִׂמְחַת בְּרִית-מִילָה, וְזֶהוּ: הָיָה מֶלֶךְ אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ שַׂר יְהוּדִי שֶׁחִבְּבוֹ מְאֹד יוֹתֵר מִשְּׁאָר שָׂרֵי מַלְכוּתוֹ, וְכִבְּדוֹ כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁהִתְקַנְּאוּ בּוֹ שְׁאָר הַשָּׂרִים. בֵּין הַשָּׂרִים הָיָה שַׂר רָשָׁע, שֶׁזְּמַם בְּעַרְמָתוֹ לַהֲרֹג אֶת הַיְּהוּדִי, וּבָא בְּעַרְמָתוֹ אֶל הַיְּהוּדִי וְאָמַר לוֹ: "הֱיוֹת שֶׁדִּבַּרְתִּי עִם הַמֶּלֶךְ, וְאָמַר לִי הַמֶּלֶךְ בֵּין דִּבּוּרָיו, שֶׁהוּא מְאֹד מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ לְדַבֵּר עִמְּךָ תָּמִיד, אֲבָל קָשֶׁה וְנִמְנַע זֹאת מִמֶּנּוּ, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיךָ תָּמִיד רֵיחַ רַע מְאֹד, וּבְכֵן מְיַעֵץ אֲנִי לְךָ, שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁתָּבוֹא לְדַבֵּר עִם הַמֶּלֶךְ, תִּשָּׂא אֶצְלְךָ מִטְפַּחַת עִם בְּשָׂמִים שֶׁנּוֹדֵף מֵהֶם רֵיחַ טוֹב, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נוֹחַ לַמֶּלֶךְ בְּעֵת שֶׁמְּדַבֵּר עִמְּךָ..." אַחַר-כָּךְ הָלַךְ הַשַּׂר לַמֶּלֶךְ, וְאָמַר לוֹ: "הֱיוֹת שֶׁדִּבַּרְתִּי עִם הַשַּׂר הַיְּהוּדִי, וְאָמַר לִי הַיְּהוּדִי, שֶׁהוּא שָׂמֵחַ מְאֹד לְדַבֵּר בְּכָל עֵת עִם הַמֶּלֶךְ, אוּלָם קָשֶׁה לוֹ הַדָּבָר וְנִמְנַע מִמֶּנּוּ, מֵחֲמַת שֶׁנּוֹדֵף רֵיחַ רַע מִפִּי הַמֶּלֶךְ, עַל-כֵּן הֶחְלִיט הַיְּהוּדִי, שֶׁמֵּהַיּוֹם וָהָלְאָה, בְּכָל עֵת שֶׁיָּבוֹא לְדַבֵּר עִם הַמֶּלֶךְ, יִקַּח עִמּוֹ מִטְפַּחַת עִם בֹּשֶׂם שֶׁלֹּא יַפְרִיעַ לוֹ הָרֵיחַ-רַע שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וְחָרָה הַדָּבָר לַמֶּלֶךְ, וְאָמַר לַשַּׂר: אִם יִמָּצֵא הַדָּבָר נָכוֹן כְּמוֹ שֶׁסִּפַּרְתָּ, אֶהֱרוֹג אֶת הַשַּׂר הַיְּהוּדִי" לְמָחֳרָת, כְּשֶׁבָּא הַיְּהוּדִי אֶל הַמֶּלֶךְ כְּהֶרְגֵּלוֹ, נָשָׂא עִמּוֹ מִטְפַּחַת מְבֻשֶּׂמֶת. כְּשֶׁרָאָה הַמֶּלֶךְ, שֶׁנְּכוֹנִים דִּבְרֵי הַשַּׂר, כָּעַס מְאֹד, וְהָלַךְ וּמָסַר לַיְּהוּדִי מִכְתָּב חָתוּם, שֶׁיֵּלֵךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, כִּי הָיָה לַמֶּלֶךְ מָקוֹם מְיֻחָד, שֶׁבּוֹ הָיוּ הוֹרְגִים אֶת כָּל מִי שֶׁמֵּבִיא אֶל הַמַּמְנֶה מִכְתָּב מֵהַמֶּלֶךְ, וְהַמָּקוֹם הַזֶּה הָיָה מְוֻתָּר וְנֶעְלָם בְּיוֹתֵר, וְאַף אֶחָד מֵהַשָּׂרִים לֹא יָדַע מִזֶּה הַמָּקוֹם, וּבַמִּכְתָּב לֹא הָיָה הַמֶּלֶךְ כּוֹתֵב שׁוּם דָּבָר, רַק כָּל מִי שֶׁהֵבִיא מִכְתָּב חָתוּם מֵהַמֶּלֶךְ, תֵּכֶף הָרְגוּ אוֹתוֹ הַמְמֻנִּים שָׁם. כְּשֶׁיָּצָא הַיְּהוּדִי מֵהַמֶּלֶךְ לְלֶכֶת לַמָּקוֹם הַהוּא לִמְסֹר אֶת הַמִּכְתָּב כְּצִוּוִי הַמֶּלֶךְ, רָץ כְּנֶגְדּוֹ יְהוּדִי אֶחָד וּבִקֵּשׁ וְהִפְצִיר בּוֹ מְאֹד, שֶׁיָּבוֹא מְהֵרָה לְמוּל אֶת בְּנוֹ שֶׁנּוֹלַד לוֹ לְמַזָּל-טוֹב, הַשַּׂר הַיְּהוּדִי הַזֶּה הָיָה זָהִיר בְּמִצְוָה זוֹ מְאֹד וְלֹא הִתְמַהְמֵהּ לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד, וְהָלַךְ לְשַׂר הָרִשָּׁע הַזֶּה וְהִתְיַעֵץ עִמּוֹ: הֱיוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִכְתָּב מֵהַמֶּלֶךְ לְמָסְרוֹ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, אוּלָם הוּא מְמַהֵר מְאֹד לְלֶכֶת לָמוּל אֶת תִּינוֹקוֹ שֶׁל

הַיְהוּדִי וּמַה יַּעֲשֶׂה, וְעָנָה לוֹ הַשַּׂר: "תֵּן לִי אֶת הַמִּכְתָּב וַאֲנִי אֶמְסְרֵהוּ בַּמָּקוֹם הַהוּא". וְעָשָׂה זֹאת בְּכַוָּונָה, כִּי רָצָה לְהַעֲלִיל עוֹד עַל הַיְהוּדִי אֵיךְ שֶׁמְּזַלְזֵל בְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ עֲבוּר קִיּוּם בְּרִית מִילָה, וְהָלַךְ עִם הַמִּכְתָּב לַמָּקוֹם הַהוּא, וְתֵכֶף כְּשֶׁבָּא לַמָּקוֹם הַהוּא, תָּפְסוּ אוֹתוֹ שָׁם הַמְמֻנִּים וַהֲרָגוּהוּ תֵּכֶף וּמִיָּד. לְמָחֳרָת בָּא הַיְהוּדִי שׁוּב אֶל הַקֵּיסָר עִם הַמִּטְפַּחַת בְּיָדוֹ, הִתְפַּלֵּא הַמֶּלֶךְ מְאֹד עַל דָּבָר זֶה, כִּי יָדַע, שֶׁשָּׁלַח עִמּוֹ מִכְתָּב לִמְקוֹם הַהֲרָגָה, וְאֵיךְ נִשְׁאַר בַּחַיִּים??? וְשָׁאַל אוֹתוֹ הַקֵּיסָר, מֶה עָשָׂה עִם הַמִּכְתָּב שֶׁמָּסַר לוֹ אֶתְמוֹל. סִפֵּר לוֹ הַיְהוּדִי אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל בְּרִית-הַמִּילָה שֶׁהָיְתָה לוֹ אֶתְמוֹל וְכוּ', וְנִשְׁתּוֹמֵם הַמֶּלֶךְ מְאֹד וּשְׁאָלוֹ, מַדּוּעַ כְּשֶׁבָּא לְדַבֵּר עִמּוֹ אוֹחֵז בְּיָדוֹ מִטְפַּחַת, סִפֵּר לוֹ הַיְהוּדִי אֶת דִּבְרֵי הַשַּׂר, שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁקְּשֶׁה לַמֶּלֶךְ לִסְבֹּל הֶרְיַח הָרַע הַנּוֹדֵף מִפִּיו כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְהִתְפַּלֵּא הַקֵּיסָר מְאֹד, וְאָמַר לַיְהוּדִי: "כָּעֵת רוֹאֶה אֲנִי, שֶׁה' אֱלֹקֵיכֶם שׁוֹמֵר אֶתְכֶם, וְהוּא הָאָדוֹן עַל כָּל הָעוֹלָם, וּמַעֲנִישׁ לָרְשָׁעִים כִּגְמוּלָם הָרָע"

ב-רעא

ב-ערב

ב-רעג

ב-רעד

ב-ערה

הַשְׁאֵלָה שֶׁשָּׁאַל רַבֵּנוּ - אַחַר שֶׁאָמַר אֶת הַתּוֹרָה "קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ" בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן סִימָן ו' - לְאֵלּוּ הַמִּתְפַּלְּלִים בְּסִדּוּר הָאָר"י: "תֹּאמְרוּ לִי אֵיךְ מְרוּמָז בְּתוֹרָה זוּ כָּל כַּוָּונַת אֱלוּל וּמַה שֶּׁגָּבוֹהַּ עוֹד מִכַּוָּונוֹת", כַּמְסֻפָּר בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהֲרַ"ן (סִימָן ב') - עִקַּר שְׁאֵלָתוֹ הָיְתָה לְרַבִּי יוּדְל שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עִם הַכַּוָּונוֹת שֶׁבְּסִדּוּר הָאָר"י זַ"ל.

ב-רעו

בְּעֵת שֶׁגָּלָה רַבֵּנוּ אֶת הַתּוֹרָה "אֶמְצָעוּתָא דְּעַלְמָא הֵיכָא" שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן סִימָן כד, בָּעֲרוּ פָּנָיו מְאֹד, עַד שֶׁכִּסָּה פָּנָיו בְּמִטְפַּחַת, וּמֵהַצַּד שֶׁלֹּא נִתְכַּסָּה רָאוּ אֵיךְ שֶׁלּוֹהֵט פָּנָיו כְּאֵשׁ לֶהָבָה מַמָּשׁ.

ב-רעז

בְּעֵת שֶׁנֶּאֱמְרָה תּוֹרָה ס"ז שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק א', הָיָה אָז אֵצֶל רַבֵּנוּ רַב אֶחָד שֶׁהָיָה מֵאֲנָשָׁיו שֶׁל הַחוֹלֵק, וְהָיוּ שַׂעֲרוֹת רֹאשׁוֹ קְלוּעִין "קָאלְטִינָעס", וְשַׂעֲרוֹת אֵלּוּ חוֹשְׁשִׁין לְסַפְּרָם כַּיָּדוּעַ, וְהִזְכִּיר רַבֵּנוּ עִנְיָן זֶה בְּתוֹרָתוֹ, עַיֵּן שָׁם בִּפְנִים. כִּי כַּיָּדוּעַ כָּל הָעִנְיָנִים שֶׁעָבְרוּ

בָּעוֹלָם, בִּפְרַט הָעִנְיָנִים שֶׁעָבְרוּ עַל אֲנַ"שׁ - הַכֹּל הָיָה נִכְלָל בְּתוֹךְ דִּבְרֵי תוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשִׁים, וְכַמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן (סִימָן שׁ"צ).

ב-רעח

תּוֹרָה רס"ו נִשְׁתַּלְשְׁלָה עַל יְדֵי הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תּ (סִימָן לט), שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ לְרַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרֶסְלֶב שֶׁבֵּיתוֹ הוּא כְּמוֹ סָכָּה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. (וכן בספר "חיי-מוהר"ן סימן נו-נז).

ב-רעט

בְּעֵת שֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ לָדוּר בִּבְרֶסְלֶב, הָיְתָה שָׁם מַגֵּפָה לִבְהֵמוֹת הַנִּקְרָא "פַּאיד", שֶׁהַבְּהֵמוֹת הָיוּ נוֹפְלוֹת וּמֵתוֹת לָרֹב, וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א' סִימָן רס"ו, הַמַּתְחִיל: "דַּע שֶׁמִּימֵי בְּהֵמוֹת" וְכוּ', וְנִפְסְקָה הַמַּגֵּפָה.

ב-רפ

בְּתוֹרָה רע"ז מְבוּאָר, רֶגֶל הוּא רְפוּאָה לְרֵיאָה, סִפֵּר רַבִּי אַבְרָהָם (שְׁטֶרְנְהַרְץ) סוֹפֵר זַ"ל, שֶׁהִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַדָּבָר הָיָה כָּךְ: בְּעֵת אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁנֶּאֶמְרָה בִּשְׁמִינִי-עֲצֶרֶת כַּמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן (סִימָן נ"ט), בָּא רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, וְהֵבִיא לְרַבֵּנוּ מַאֲכָל הֶעָשׂוּי מֵרֶגֶל, שֶׁקִּבֵּל אָז שְׁתֵּי מָנוֹת מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר, שֶׁכָּךְ נָהֲגוּ לָתֵת לָרַב מַאֲכָל כָּזֶה בִּשְׁמִינִי-עֲצֶרֶת; וְהֵבִיא מָנָה אַחַת לְרַבֵּנוּ, וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ אֶת הַנִּזְכָּר לְעֵיל, שֶׁרֶגֶל הוּא רְפוּאָה לָרֵיאָה, כִּי הָיָה רַבֵּנוּ כְּבָר חוֹלֶה אָז בְּמַחֲלַת הָרֵאָה. *

ב-רפא

מְסַפְּרִים, שֶׁהַתּוֹרָה רפ"ה: "טָעֲמָהּ כִּי טוֹב סַחֲרָהּ" וְכוּ' נֶאֶמְרָה לְרַבִּי דָּוִד מֵעִיר פָּאלִי, שֶׁהָיָה רַק פַּעַם אַחַת אֵצֶל רַבֵּנוּ, וְשׁוּב לֹא בָּא עוֹד, וְנִתְקַיֵּם בּוֹ סִיּוּם הַפָּסוּק: "לֹא יְכֻבֶּה בַּלַּיְלָה נֵרָהּ" כְּפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ שָׁם בַּתּוֹרָה, שֶׁפַּעַם, כְּשֶׁהִקְשָׁה אֶחָד מֵהַחוֹלְקִים קֻשְׁיָא עַל רַבֵּנוּ, הֶרְאָה לוֹ שֶׁכָּל קֻשְׁיָתוֹ אֵינָהּ קֻשְׁיָא, וְקֻשְׁיָתוֹ בָּאָה מֵחֶסְרוֹן לִמּוּדוֹ; הוּא הָיָה גָּאוֹן מָפְלָג, וְהָיָה גִּיסוֹ שֶׁל רַבִּי מָרְדְּכַי דַּיָּן מִטֶּעפְּלִיק.

ב-קלז

אוֹמְרִים שֶׁהַתּוֹרָה: "טָעֲמָהּ כִּי טוֹב סַחֲרָהּ" שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א' סִימָן רפ"ה נֶאֶמְרָה לְרַבִּי דָּוִד פָּאלִיעֶר, שֶׁהָיָה דַּר בַּכְּפָר פָּאלִי, שֶׁהָיָה רַק פַּעַם אַחַת אֵצֶל רַבֵּנוּ וְשׁוּב לֹא בָּא וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא כָּבָה אֶצְלוֹ אוֹר רַבֵּנוּ גַּם אַחַר-כָּךְ. (ע"ע חיי"מ סל"ה).]

ב-רפב

יֵשׁ-אוֹמְרִים, שֶׁבְּעֵת אֲמִירַת תּוֹרָה ב' חֵלֶק ב', שֶׁנֶּאֶמְרָה בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ט, הָיָה אָז אֲבִי רַבֵּנוּ, רַבִּי שִׁמְחָה, אֶצְלוֹ, וְשָׁם בַּתּוֹרָה הִזְכִּיר רַבֵּנוּ מֵעִנְיַן שִׂמְחָה, וּמֵעִנְיַן בֵּן, וּמֵעִנְיַן הַכְּתוּב

"זֶה יְנַ'חַ'מֵ'נוּ" מִמַּעֲשֵׂנוּ" וְכוּ' וּכְדָרְכוֹ כֵּן בְּכָל הַתּוֹרוֹת, כַּמְבֹאָר בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהָרַ"ן" (סִימָן ש"צ), עַיֵּן שָׁם.

ב-רפג

בְּסוֹף תּוֹרָה ז' שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַן חֵלֶק ב', מוּבָא שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה נֶאֱמְרָה לְאַנְשֵׁי שְׁלֹשׁ-סְעוּדוֹת אֲחֵרִים, עַיֵּן שָׁם. הַלָּשׁוֹן שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ הוּא: "לְאַנְשֵׁי שְׁלֹשׁ-סְעוּדוֹת שֶׁאֵינָם אוֹכְלִים חַלּוֹת"... (הַיְינוּ: מַלְאָכִים) - "שְׁלֹשׁ-סְעוּדוֹת'נִיקְעס, וָואס זַיי עֶסִין נִישְׁט קַיין קוֹילִיטְשׁ".

ב-רפד

בָּעִנְיָן הַמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק ב' סִימָן מח, שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם בְּזֶה-הַלָּשׁוֹן: "וּמַה עָשָׂה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב כְּשֶׁהָיָה עַל הַיָּם וְכוּ'" ? הָיָה זֶה נִסָּיוֹן שֶׁהִפִּילוּ אוֹתוֹ בִּבְחִינָה הַנֶּאֱמֶרֶת אֵצֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ: כִּי גֵּרַשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת ה' לֵאמֹר לֵךְ עֲבוֹד אֱלֹקִים אֲחֵרִים. (נכפל להלן בח"ו, סעיף תקל"ו).

ב-רפה

זֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ לְעִנְיַן אֲכִילַת שַׁבָּת הַמְבוּאָר בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהֲרַ"ן (סִימָן לב) - עִיקַּר שִׂיחָתוֹ נֶאֱמָרָה לְעִנְיַן סְעוּדָה-שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁאָז מִתְעַצְּלִין הָעוֹלָם לֶאֱכוֹל מֵחֲמַת שֶׁשְּׁבֵעִים מִסְּעוּדַת הַבֹּקֶר. וְכַךְ אָמַר רַבֵּנוּ: "כְּשֶׁכְּבָר אוֹמְרִים לָנוּ אִכְלוּ בָּנִים! - אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵין רוֹצִים לֶאֱכוֹל". – "אַז מֶען זָאגְט שׁוֹין עֶסְט קִינְדֶער וויל מֶען עֶרְשְׁט נִישְׁט עֶסִין". וְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָיוּ אוֹמְרִים זֹאת לְמִי שֶׁהִתְעַצֵּל בַּאֲכִילַת שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת.

ב-רפו

מַה שֶּׁמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהֲרַ"ן (סִימָן מח) שֶׁ"צַּדִּיק אֶחָד מְפוּרְסָם גָּדוֹל" הָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ בְּעֵת שֶׁאָמַר אֶת הַתּוֹרָה "חַיִּים נִצְחִיִּים" שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק ב סִימָן עב - אוֹמְרִים, שֶׁזֶּה הָיָה הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מָרְדְּכַי מִטְשֶׁרְנוֹבִיל זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, וְיֵשׁ דֵּעָה שֶׁזֶּה הָיָה הָרַב הַבַּעַל הַתַּנְיָא].

ב-רפז

סִפּוּר הַחֲלוֹם, הַמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהֲרַ"ן סִימָן צ"א – סִפְּרוּ רַבֵּנוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, כִּי רַבֵּנוּ הָיָה סָגוּר אָז בְּחַדְרוֹ, וְלֹא נִכְנַס לוֹמַר תּוֹרָה כְּדַרְכּוֹ, וְנִכְנַס אֵלָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרָאָה אֵיךְ שֶׁרַבֵּנוּ עוֹמֵד בְּחַדְרוֹ וּמַזִּיל דְּמָעוֹת כַּנַּחַל, וְאָז סִפֵּר לוֹ זֹאת.

ב-רפח

הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת בְּחַיֵּי מוֹהֲרַ"ן סִימָן רכ, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ לְעִנְיַן הַהִתְקַבְּצוּת אֲצָלוֹ בְּיֵמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה – "גְּדוֹל מְזֶה אֵין בְּנַמְצָא" ! - "קֵיין גְּרֶעסֶערְס דֶּער פּוּן אִיז נִיט פַּארְהַנְדִין" ! - זֶה נֶאֱמַר כְּשֶׁלֹּא בָּא רַבִּי לִיפָּא עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהִסְבִּירוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵינוּ לְרַבֵּנוּ סִבַּת אִי

בּוֹאוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנִּסְתַּע עִם עוֹד סוֹחֲרִים לְאֶדֶעס כְּדֵי לְהָבִיא אֶתְרוֹגִים לְאוּקְרַאִינָה שֶׁהָיָה מִצְוָה דְּרַבִּים, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אָמַר רַבֵּנוּ כַּךְ, כִּי הָיָה הַדָּבָר יָכוֹל לְהֵעָשׂוֹת גַּם בִּלְעָדָיו.

ב-רפט

זֶה שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ: "אַבְרָהָמ'יל מִיר הָאבְּן דִּאךְ עֶפָּעס גִּיטָאן" ! - כַּמְסֻפָּר בַּסֵּפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" (סוֹף חֵלֶק א', סִימָן רכ"ב) - הוּא אַבְרָהָמְל פַּייֶעס.

ב-רצ

הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן (בְּסִימָן רח"צ), שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹתוֹ הַכֹּחַ שֶׁהָיָה לְדָוִד שֶׁאָמַר ח' פְּעָמִים: "בְּנֵי אַבְשָׁלוֹם", וְעַל-יְדֵי-זֶה הֶעֱלָהוּ מִשִּׁבְעָה מְדוֹרֵי גֵּיהִינוֹם וְכוּ', שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְכוּ' - שִׂיחָה זוֹ נֶאֱמְרָה לְרַבִּי מֹשֶׁה קְרַאסִינְשְׁטֵיין, וְרַבֵּנוּ צִוָּה לוֹ אָז, שֶׁיֹּאמַר לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ שְׁמוֹנָה פְּעָמִים אֶת הָאַרְבָּעָה קַפִּיטֶל הָרִאשׁוֹנִים שֶׁבִּתְהִלִּים, וְכֵן עָשָׂה וְקִיֵּם לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ.

ב-רצא

הַשִּׂיחָה הַמּוּבֵאת בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן שטו - נֶאֱמְרָה לְרַבִּי לִיפָּא שֶׁהָיָה מְקוּרָב וְהִתְרַחֵק, אוּלָם גַּם אַחַר-כַּךְ לֹא הִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ בְּהִתְקָרְבוּת אֲמִתִּית.

ב-רצב

כְּהֶמְשֵׁךְ לַשִּׂיחָה, הַמּוּבֵאת בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן של"ח - מְסֻפָּר עוֹד: שֶׁשִּׁבַּח לְפָנָיו רַבֵּנוּ אֶת מַעֲלָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ: "הוּא בְּעֵינַי עַצְמוֹ כְּזֶה שִׁבַּל בָּרָךְ, עַד שֶׁאֲפִלּוּ תְּצַוֶּה עָלָיו לְלֶכֶת לִקְנוֹת לְךָ חֲתִיכַת עוּגָה (בֵּייגֶל) בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה - "אַ קָאפִּיקֶע בֵּייגֶלאךְ" - יָרוּץ הוּא לִקְנוֹת לְךָ אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינוֹ מַכִּירְךָ". וְאָכֵן כָּךְ עָשָׂה, שֶׁכְּשֶׁיָּצָא לָרְחוֹב וּפָגַשׁ בְּמוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁהָלַךְ לָבוֹשׁ בְּבִגְדֵי עֲשִׁירִים, הֵבִין שֶׁהוּא הוּא אַבְרֶכְךָ זֶה, וְנִגַּשׁ אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: "רְאֵה רָעֵב אָנֹכִי מְאֹד וּמָה אֶעֱשֶׂה"? אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: הִנֵּה תֵּכֶף אֵלֵךְ וְאֶקְנֶה לְךָ בִּפְרוּטָה כַּמָּה בֵּייגְלַאךְ; וְנָתַן לוֹ קָאפִּיקֶע לִקְנוֹת לוֹ בֵּייגְלַאךְ, וּמִיָּד רָץ מוֹהַרְנַ"תְּ בְּשִׂמְחָה וְהֵבִיא לוֹ בֵּייגְלַאךְ, אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מַכִּירוֹ; וְאָז יָדַע בְּבֵרוּר, שֶׁאָכֵן הוּא הוּא מוֹהַרְנַ"תְּ.

ב-רצג

אָמַר: מַה שֶּׁבְּנֵי הָעוֹלָם עוֹשִׂים בַּסּוֹף, רָצִיתִי שֶׁאַתֶּם תַּעֲשׂוּ בַּתְּחִלָּה. כְּאוֹמֵר: מַה שֶּׁנּוֹהֲגִים בְּנֵי הָעוֹלָם לְהַרְעִישׁ בִּתְפִלָּה כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁכְּבָר כָּלוּ כָּל אֲפַנֵּי דֶּרֶךְ הַיְשׁוּעָה - נַעֲשֶׂה אֲנַחְנוּ בַּתְּחִלָּה, שֶׁכְּבָר בִּתְחִלַּת הַצָּרָה נַפְצִיר וְנִזְעַק בִּתְפִלָּה.

ב-רצד

רַבֵּנוּ אָמַר פַּעַם לְרַבִּי נַפְתָּלִי, שֶׁיֹּאמַר תּוֹרָה בְּכָל שַׁבָּת בְּעֵת סְעוּדָה-שְׁלִישִׁית. וְשָׁאֲלוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי: "וּמִי יִשְׁמָעֵנִי"? עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: כְּבָר יִהְיֶה מִי שֶׁיִּשְׁמַע! - "סְ'וועט זַיין וועֶר סְ'זָאל

הֶעָרִין". וְאָמְנָם כַּךְ נָהַג רַבִּי נַפְתָּלִי כָּל יְמֵי חַיָּיו. וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל טְרָהוּוִויצָער שֶׁהָיָה יוֹצֵא וּבָא בְּבֵית רַבִּי נַפְתָּלִי, וְכֵן רַבִּי מֵאִיר חַזָּן – שֶׁגִּדְלוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי - כִּי הָיָה יָתוֹם - סִפְּרוּ שֶׁהָיָה נוֹהֵג רַבִּי נַפְתָּלִי לְהִסְתַּגֵּר בְּחֶדֶר בְּכָל שַׁבָּת בְּעֵת סְעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית, וּכְשֶׁהִבִּיטוּ פַּעַם לְתוֹךְ הַחֶדֶר דֶּרֶךְ חוֹר הַמַּנְעוּל, רָאוּ אֵיךְ שֶׁרַבִּי נַפְתָּלִי יוֹשֵׁב וּמִתְנוֹעֵעַ וְאוֹמֵר תּוֹרָה.

ב-רצה

כְּשֶׁהָיָה רַבֵּנוּ בְּטְרָהוּוִויץ בַּחֲתוּנַת בְּנוֹ שֶׁל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, נִגְּשָׁה אִשָּׁה חֲצוּפָה אַחַת אֶל רַבֵּנוּ וְאָמְרָה לוֹ: "רַבִּי, תֵּן כֶּסֶף בִּשְׁבִיל הָרַקְדָּנִים"! "רַבִּי גִּיט עֶלְט פַּאר טָעְנץ" ! וְזֶה הָיָה חוּצְפָּה גְּדוֹלָה מִצַּדָּהּ, וְשָׁמְעוּ אַנַ"ש אֵיךְ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ עָלֶיהָ: "נַפְקָא" [- יַצְאָנִית]. הִיא הָיְתָה אָז מְעֻבֶּרֶת, וְאַחַר-כַּךְ נוֹלַד לָהּ בֵּן שֶׁהָיָה פּוֹשֵׁעַ גָּדוֹל כָּל-כַּךְ, עַד שֶׁתּוֹשְׁבֵי טְרָהוּוִויץ כִּינוּהוּ בְּשֵׁם "פִּנְחָס'ל שַׁייֶנץ", וְאַנַ"ש יָדְעוּ עָלָיו עַל פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַנַ"ל שֶׁאֵינוֹ בֶּן כָּשֵׁר. פִּנְחָס'ל הַזֶּה הָיָה מֵצִיק מְאֹד לְרַבִּי יִצְחָק חֲתַן הַמַּגִּיד מִטְּרָהוּוִויצָא, וּפַעַם הוֹצִיא עָלָיו קוֹל שֶׁרָאֲהוּ לַעֲבוֹר עֲבֵירָה כְּבִיכוֹל, וּכְשֶׁסִּפֵּר זֹאת לָאֲנָשִׁים מִתּוֹשְׁבֵי הָעִיר, אָמְרוּ לוֹ: "טִפֵּשׁ, מִי יַאֲמִין לְךָ"? נַעֲנָה לָהֶם: "אֶלֶף אֲנָשִׁים לֹא יַאֲמִינוּ, אוּלָם אֶחָד יַאֲמִין - וּכְבָר כְּדַאי לִי הַדִּבָּר". לְאַחַר זְמַן שָׁלַח שְׁלִיחַ לְרַבִּי יִצְחָק שֶׁרוֹצֶה לְהַשְׁלִים עִמּוֹ, עָנָה לוֹ רַבִּי יִצְחָק: "הַשָּׁלוֹם שֶׁלָּנוּ הוּא שֶׁנִּהְיֶה רְחוֹקִים זֶה מִזֶּה" ! .

ב-רצו

כְּשֶׁשָּׁהָה רַבֵּנוּ בְּעִיר בָּרָאד, אַחַר שֶׁנִּתְאַלְמֵן מִזּוּגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה, בְּעֶרֶב שַׁבּוּעוֹת שְׁנַת תקס"ז, כַּמְסֻפָּר בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְ, נִכְנַס לְדִירָה אַחַת, שֶׁשָּׁם יָשְׁבָה אִשָּׁה עִם בִּתָּהּ הָאַלְמָנָה, וְהִצִּיעָה הָאֵם לְבִתָּהּ הַצָּעוֹת שֶׁל שִׁדּוּכִים, וְלֹא הִסְכִּימָה לָהֶם הַבַּת, אַךְ כְּשֶׁרָאֲתָה הַבַּת אֶת רַבֵּנוּ אָמְרָה לְאִמָּהּ: "כָּזֶה אַבְרֶךְ הָיִיתִי רוֹצָה" ! "אַזָא יוּנְגְעֶר-מַאן וְואלְט אִיךְ גִּיוְואלְט" ! וְנִגְמַר הַשִּׁדּוּךְ. וְהִמְשִׁיךְ לְהִכָּנֵס מֵחֶדֶר לְחֶדֶר, וְשָׁם יָשַׁב בַּעַל-הַבַּיִת שֶׁהָיָה עָשִׁיר, וְהִתְחִיל רַבֵּנוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ, שֶׁרוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִמּוֹ וְהִסְכִּים. אוּלָם הִתְוַכַּח עִם רַבֵּנוּ בְּנוֹגֵעַ לִסְכוּם הַנְּדָן, כִּי רַבֵּנוּ הָיָה נִרְאֶה לוֹ כְּעָשִׁיר. וְהִתְנָה עִמּוֹ רַבֵּנוּ, שֶׁהַחֲתֻנָּה לֹא תִּהְיֶה בִּבְרָאד וְלֹא בִּבְרֶסְלֶב, רַק בַּכְּפָר וָעטְשֶׁעק הַסָּמוּךְ לִבְרֶסְלֶב. אַחַר-כָּךְ הִתְחָרֵט הַמְּחֻתָּן וְרָצָה, שֶׁהַחֲתֻנָּה תִּהְיֶה דַּוְוקָא בִּבְרָאד, כִּי הַגְּבוּלוֹת נִסְגְּרוּ, וְהָיָה קָשֶׁה לָהֶם לָבוֹא לַחֲתֻנָּה; וְלֹא הִסְכִּים רַבֵּנוּ לְשַׁנּוֹת מֵהַמְדֻבָּר, כַּכָּתוּב בְּמִכְתְּבֵי רַבֵּנוּ מִכְתָּב ב.

ב-רצז

מוֹהַרְנַ"תְ פָּנָה פַּעַם אֶל רַבֵּנוּ, וְאָמַר: "זֶה שֶׁהֶעוֹלָם רְחוֹקִים מִכֶּם, זֶה לֹא קָשֶׁה לִי; אוּלָם בַּמֶּה זָכִיתִי אֲנִי לְהִתְקָרֵב אֲלֵיכֶם"? עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "גַּם זֶה לֹא קָשֶׁה" ! "דָּאס וָואס דִּי וָועלְט אִיז וַוייט פּוּן אַייךְ אִיז מִיר נִישְׁט קָשֶׁה, אָבֶּער פַּאר וָואס אִיךְ יָא? - דָּאס אִיז אוֹיךְ נִישְׁט

קָשֶׁה" ! וְאָמַר אַחַר-כָּךְ מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁכְּשֶׁתֵּרֵץ לוֹ רַבֵּנוּ שֶׁ"גַּם זֶה לֹא קָשֶׁה", בֶּאֱמֶת שׁוּב לֹא הָיָה לוֹ קָשֶׁה הַדָּבָר.

ב-רחצ

כְּשֶׁנָּסַע פַּעַם רַבֵּנוּ בַּדֶּרֶךְ, הִתְפָּאֵר לְפָנָיו הָעֶגְלוֹן בְּגֹדֶל מוּמְחִיּוּתוֹ בִּנְסִיעַת הַדְּרָכִים, שֶׁמַּחֲמַת שֶׁדֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ הָרַגִיל הָיְתָה מְלֵאָה בּוֹץ וְטִיט מֵרוֹב הַגְּשָׁמִים וְהַפְּשָׁרַת הַשִּׁלְגִים, עַל-כֵּן עָקַם וְסִבֵּב אֶת הַדֶּרֶךְ בְּדַרְכֵי אֲרֻכָּה יוֹתֵר, אוּלָם בְּרֹב מוּמְחִיּוּתוֹ חָזַר שׁוּב לְדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ הָרָאוּי שֶׁאֵין בּוֹ בּוֹץ וָרֶפֶשׁ; עָנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר: "תַּעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים הִיא דֶּרֶךְ וּמַסַּע יְשָׁנָה לְהִתְקָרֵב עַל יָדָהּ לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת הִיא דֶּרֶךְ וּמַסַּע חֲדָשָׁה לְהִתְקָרֵב עַל-יָדָהּ לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוּלָם הַכֹּל חוֹזֵר וְשָׁב לַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁן. "תַּעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים אֵינָן אֶלָּא אַלְטֶעֶר טְרָאק צוּ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, תְּפִלָּה אוּן הִתְבּוֹדְדוּת אֵינָן אֶלָּא נַייֶעֶר טְרָאק צוּ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, אָבֶּער מִיקוּמְט אַלְץ אַרוֹיף אוֹיף דֶּעם אַלְטִין וֶועג".

ב-רצט

כְּשֶׁשִּׁפְּרוּ לְרַבֵּנוּ מַה שֶּׁאָמַר הָרַב הַצַּדִּיק מִבַּארְדִיטְשׁוֹב זַצַ"ל, שֶׁבִּשְׁנַת תק"ע תִּהְיֶה שְׁנַת הַגְּאֻלָּה, וְרָמְז לַדָּבָר: "תְּקַ"ע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ"; אָמַר רַבֵּנוּ: "תְּרַחֵ"ם גַּם הִיא שָׁנָה" ! "תְּרַחֵם אֵינוֹ אוֹיךְ אַ יָאר" ! כְּאוֹמֵר: אִם תְּקַ"ע הִיא שְׁנַת הַגְּאֻלָּה, וְהָרָמְז לָזֶה בַּכָּתוּב "תְּקַע בְּשׁוֹפָר", הֲרֵי שֶׁגַּם שְׁנַת תַּרְמַ"ח, מְרוּמָז בָּהּ עִנְיַן הַגְּאֻלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אַתָּה תָּקוּם תְּרַחֵ"ם צִיּוֹן" (תְּהִלִּים קב, יד; ועיין בספר "היכל הברכה" (לגרי"א מקאמרנא) בפר' וישב, דף ריד:), וְעַיֵּן בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן תקכז שֶׁאָמַר: "בְּכָל זְמַן שֶׁאוֹמְרִים וּמְגַלִּים אֵיזֶה זְמַן קֵץ הַגְּלוּת, בְּוַדַּאי לֹא יָבוֹא מָשִׁיחַ אָז, כִּי אֵין בֶּן דָּוִד בָּא אֶלָּא בְּהֵיסֵח הַדַּעַת" (סַנְהֶדְרִין צז:).

ב-ש

רַבִּי לֵייבּ מִסְטָרַעסְטִינֶעץ, חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי יוּדְל, נִפְטַר עַל הַסְּפִינָה בְּדַרְכּוֹ שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁהִתְקָרְבוּ מַלָּחֵי הַסְּפִינָה לְעִיר אַחַת בְּדַרְכָּם נְסִיעָתָם, הִנִּיחוּהוּ עַל דַּף אֶחָד, וְהוֹרִידוּהוּ הַיָּמָּה, וְנָסְעוּ לָהֶם הָלְאָה לְדַרְכָּם. לְפֶתַע הִבְחִינוּ תּוֹשָׁבֵי הָעִיר בְּגוּפַת אָדָם שֶׁצָּפָה לָהּ בַּיָּם, וְעָלֶיהָ עוֹמֵד עַמּוּד אֵשׁ, וְהֵבִינוּ שֶׁאִישׁ קָדוֹשׁ הוּא, וּכְבָר צִפּוּ לָזֶה, כִּי דֶּרֶךְ אֶצְלָם אָדָם צַדִּיק וְקָדוֹשׁ, וְצִוָּה עֲלֵיהֶם לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁלֹּא יַנִּיחוּ לִקְבוֹר לְיָדוֹ שׁוּם אָדָם, אֶלָּא רַק צַדִּיק שֶׁיִּרְאֶה עָלָיו עַמּוּד אֵשׁ, וְעַתָּה שָׁרָאוּ אֶת עַמּוּד הָאֵשׁ עַל מִטָּתוֹ קָבְרוּהוּ לְצִדּוֹ.

ה - תפג

רַבִּי לֵייבּ מִטָּרַעסְטִינֶעץ זַצַ"ל חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי יוּדְל זַ"ל נִפְטַר עַל הַסְּפִינָה בְּדַרְכּוֹ לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְנִקְבַּר בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ צָמוּד לְקֶבֶר צַדִּיק נִסְתָּר אֶחָד שֶׁהָיָה שַׁמַּ"ר מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְנִפְטַר בָּעִיר בְּאֶמְצַע דַּרְכּוֹ לֵאֶסֹּף מָעוֹת, וְהִשְׁאִיר צַוָּאָה שֶׁכְּשֶׁיַּגִּיעַ אָרוֹן עִם

נִפְטָר וּמֵעָלָיו יִזָּרַח עַמּוּדָא דְנוּרָא יְקָבְרוּהוּ וְיִטְמִינוּהוּ אֲצָלוֹ. וּכְשֶׁנִּפְטַר רַבִּי לֵייב וְנָסְעוּ אַנְשֵׁי הַסְּפִינָה לְקָבְרוֹ בָּעִיר הַסְּמוּכָה הִבְחִינוּ תּוֹשָׁבֵי הָעִיר בְּעַמּוּד אֵשׁ הַחוֹפֶה עָלָיו, וּקְבָרוּהוּ לְיַד הַצַּדִּיק הַנִּסְתָּר כְּצַוָּאָתוֹ. (וע"ע בח"ב, סעיף ש').]

ב-שא

אַחַר שִׁמְחַת הַבְּרִית שֶׁל רַבֵּנוּ, נִכְנְסוּ הָאַחִים הַקְּדוֹשִׁים: רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזִבּוּז וּבַעַל הַ"דֶּגֶל-מַחֲנֶה-אֶפְרַיִם" אֶל הַיּוֹלֶדֶת, הֵיא אֵם רַבֵּנוּ שֶׁהָיְתָה אֲחוֹתָם, וְהָיְתָה כַּיָּדוּעַ חֲשׁוּבָה בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד, עַד שֶׁהֶחֱזִיקוּ אוֹתָהּ לְבַעֲלַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ מַמָּשׁ (ראה חיי"מ סעיף (י"ד, ו-קי"ד), וּבֵרְכוּ אוֹתָהּ שֶׁתְּזַכֶּה לְגַדְּלוֹ לְתוֹרָה לְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים-טוֹבִים, פָּנְתָה אֶל אָחִיהָ רַבִּי בָּרוּךְ, וּבִקְּשָׁה אוֹתוֹ שֶׁיְּבָרֵךְ גַּם אֶת רַבֵּנוּ הָרַךְ הַנִּימוֹל שֶׁלֹּא יַחְלְקוּ עָלָיו. אָמַר לָהּ רַבִּי בָּרוּךְ: "זֶה אָבוּד" ! "דָּאס אִיז פַּאר פַּאלֶן" ! .

א-ריח

"זוֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ" (ליקו"מ ח"א, סימן צו) וְכוּ' - מַאֲמַר זֶה נֶאֱמַר זְמַן רַב קוֹדֶם נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וּמַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם: "דַּע כִּי יֵשׁ קַבָּלָה בְּיָדִי" וְכוּ' - דָּבָר זֶה הוֹדִיעַ לוֹ הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ וְכוּ' כמוהר"ר לֵיבּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְרָאסְטָענָץ אַחַר פְּטִירָתוֹ, בְּעֵת שֶׁבָּא אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיְקָרֵב אֶת בָּנָיו וְכוּ', וְיֵשׁ בָּזֶה סִפּוּר נִפְלָא, וִיבוֹאַר בְּמָקוֹם אַחֵר. (שָׁם סִימָן צו).

א-רעט

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁהַצַּדִּיק רַבִּי לֵיבּ מִסְּטָרֶסְטִינֶץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בָּא אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ שֶׁיְקָרֵב אֶת בָּנָיו. וְכֵן הָיָה, שֶׁנִּתְקָרְבוּ כִּמְעַט כָּל בָּנָיו לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל. (וע"ע לעיל אות ריח)]

ב-שב

רַבִּי לֵייב מִטְּרָעסְטִינֶץ, חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי יוּדֶל, בָּא אֶל רַבֵּנוּ בַּחֲלוֹם, וּבִקְּשׁוֹ שֶׁיְקָרֵב אֶת בָּנָיו, (כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה סִימָן צו; הובא לעיל בח"א אות ריח), וְאָמַר לוֹ אָז בַּחֲלוֹם: "רַבִּי נָחוּם מִטְשֶׁרְנוֹבֶּל לָקַח עִמּוֹ לְעוֹלָם הָאֱמֶת אֶת הַקֶּרֶן מִשְׁכַּר מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, אוּלָם אֶת הַפֵּירוֹת הִשְׁאִיר כָּאן בָּעוֹלָם, וּמְשׁוּם כָּךְ יֵשׁ לְבָנָיו גְּדֻלָּה, וְהֵם רַבָּנִים גְּדוֹלִים, אוּלָם אֲנִי לָקַחְתִּי עִמִּי לְעוֹלָם-הַבָּא גַּם אֶת הַפֵּירוֹת, וּמְשׁוּם-כָּךְ אֵין לָהֶם לִבְנֵי שׁוּם גְּדֻלָּה, עַל-כֵּן אֲבַקְּשָׁכֶם שֶׁתִּתְקָרְבוּ אוֹתָם אֲלֵיכֶם", וְכֵן הָיָה, שֶׁנִּתְקָרְבוּ בָּנָיו לְרַבֵּנוּ.

ב-שג

כְּשֶׁפָּנָה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל אֶל רַבִּי נַחְמָן מֵהוֹרוֹדֶנְקָא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ, שֶׁחָפֵץ לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִמּוֹ, לֹא הִסְכִּים לָזֶה רַבִּי נַחְמָן, בְּהַטְעִימוֹ לְרַבּוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁזֶּה מֵחֲמַת גֹּדֶל

יְחוּסוֹ הַמַּגִּיעַ עַד לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, הוֹצִיא לוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב כְּתַב יוֹחֲסִין, וְהֶרְאָה לוֹ שֶׁגַּם הוּא כָּמוֹהוּ מְיוּחָס עַד לְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם.

ב-דש

רַבֵּנוּ הָיָה נוֹהֵג לְהַאֲרִיךְ מְאֹד בִּתְפִלָּתוֹ בְּלֵיל יוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וּכְבָר יָדְעוּ אֲנַ"שׁ שֶׁאֵין לָהֶם לְהַמְתִּין עַל סִיּוּם תְּפִלָּתוֹ, וְסִימוּ אֶת הַתְּפִלָּה לְבַדָּם, וְהָלְכוּ לְבֵיתָם לֶאֱכוֹל סְעוּדַת הַחַג, לְאַחַר אֲכִילָתָם חָזְרוּ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וּמָצְאוּ עֲדַיִן אֶת רַבֵּנוּ עוֹמֵד בִּתְפִלָּתוֹ, כִּי הָאֲרִיךְ אָז כְּאַרְבַּע שָׁעוֹת בִּתְפִלָּתוֹ.

ב-שה

הָיָה יָדוּעַ מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁסָּבַר שֶׁהַסַּכִּין שֶׁל שְׁחִיטָה מַסְפִּיק שֶׁיִּהְיֶה רַק חָלָק וְלֹא חַד וְחָלָק, לְאַחַר פְּטִירָתוֹ הִנְהִיג הָרַב הַמַּגִּיד לְחוּמְרָא שֶׁהַסַּכִּין הַכָּשֵׁר יִהְיֶה חַד וְחָלָק, חָרָה הַדָּבָר לְבַעַל הַתּוֹלְדוֹת וְנָסַע מֵעִירוֹ פּוֹלְנָאָה לְמֶעזְרִיטְשׁ, וְהִגִּיעַ לְמֶעזְרִיטְשׁ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְתֵיכֶף בְּפָגְשׁוֹ בְּהָרַב הַמַּגִּיד שְׁיָצָא לְקַבֵּל פָּנָיו, שָׁאַל לוֹ מַדּוּעַ מְשַׁנֶּה מִמִּנְהָג רַבָּם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, עָנָה לוֹ הַמַּגִּיד בִּזְמַן רַבֵּנוּ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הָיָה בֶּאֱמֶת מַסְפִּיק רַק חָלָק, כַּיּוֹם חַיְבִים בְּ"חַד וְחָלָק". כְּשֶׁשָּׁמַע בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת תְּשׁוּבָתוֹ הַנֶּחֱרֶצֶת לֹא דִּבֵּר בָּזֶה יוֹתֵר שׁוּב, וְחָפֵץ הָיָה תֵּיכֶף לַחֲזוֹר וְלִשְׁהוֹת בְּבֵיתוֹ בְּשַׁבָּת, וּכְשֶׁרָאָה זֹאת הָרַב הַמַּגִּיד הִפְצִיר בּוֹ מְאֹד שֶׁיִּשָּׁאֵר אֶצְלוֹ בְּשַׁבָּת, וְנִשְׁאָר.

בְּלֵיל שַׁבָּת שָׁלַח בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת אֶת מְשַׁמְּשׁוֹ שֶׁיֵּלֵךְ וְיִרְאֶה אֵיךְ נוֹהֵג הָרַב הַמַּגִּיד בַּעֲרִיכַת שֻׁלְחָנוֹ, חָזַר הַמְשַׁמֵּשׁ וְסִפֵּר לְרַבּוֹ בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת שֶׁהָרַב הַמַּגִּיד אוֹמֵר תּוֹרָה "אֵשׁ לֶהָבָה" מַמָּשׁ, מִיָּד קָם וְהָלַךְ לִמְקוֹם עֲרִיכַת שֻׁלְחָנוֹ, כְּשֶׁהִתְקָרֵב לְבֵית הַמִּדְרָשׁ הִפְסִיק הָרַב הַמַּגִּיד לוֹמַר תּוֹרָה. לְמָחֳרָת בְּסְעוּדַת שַׁחֲרִית שָׁלַח שׁוּב אֶת מְשַׁמְּשׁוֹ לֵילֵךְ לִרְאוֹת אֶת עֲרִיכַת שֻׁלְחָנוֹ וְחָזַר שׁוּב וְאָמַר כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְשׁוּב הָלַךְ לִשְׁמוֹעַ תּוֹרָתוֹ וּכְשֶׁהִתְקָרֵב הִפְסִיק הָרַב הַמַּגִּיד שׁוּב מִלּוֹמַר תּוֹרָה. בִּסְעוּדָה שְׁלִישִׁית הָלַךְ כְּבָר בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת מֵעַצְמוֹ לַעֲרִיכַת שֻׁלְחָנוֹ, הִפְצִיר בּוֹ הָרַב הַמַּגִּיד מְאֹד מְאֹד שֶׁיֹּאמַר תּוֹרָה, אוּלָם לֹא הִסְכִּים בְּשׁוּם אוֹפָן, וְאַחַר שֶׁהִפְצִיר בּוֹ מְאֹד מְאֹד הִפְטִיר בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת וְאָמַר: "אֵינִי יוֹדֵעַ שׁוּם דָּבָר מַה לוֹמַר רַק זֹאת "יְהוּדִי צָרִיךְ לְמִדַּת הָרָצוֹן", "אַ יוּד דַארְף רָצוֹן". עָנָה הַמַּגִּיד וְאָמַר לוֹ: "אִם אַתֶּם יוֹדְעִים מֵרָצוֹן שׁוּב אֵין לִי שׁוּם תּוֹרָה מַה לוֹמַר לָכֶם" ! .

ב-שו

סִפּוּר נְסִיעָתוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כִּפִי הַמְקֻבָּל אֵצֶל אַנַ"שׁ מִדּוֹר דּוֹר.

הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הָיָה נוֹהֵג לִבְלִי לְהַשְׁהוֹת אֶצְלוֹ שׁוּם מָמוֹן מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, וְגַם בִּנְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ נָהַג כָּךְ שֶׁדָּאַג כָּל יוֹם לְכַסּוֹת אֶת כֶּסֶף הוֹצָאוֹתָיו לְאוֹתוֹ יוֹם, וְכָךְ נָסַע מִכְּפָר לִכְפָר וּמֵעִיר

לְעִיר, כִּי לֹא דָאַג אֶלָּא לְכַסּוֹת אֶת הוֹצָאוֹת הַנְּסִיעָה לִכְפָּר וְעִיר הַסָּמוּךְ לוֹ, וְשָׁם בִּטְחוֹנוֹ בַּה' שֶׁיַּעֲזֹרוֹ לְכָל הִצְטָרְכוּתוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְנָסְעוּ עִמּוֹ בְּתוֹ אָדִיל וְשַׁמָּשׁוֹ רַבִּי הִירְשׁ סוֹפֵר, וְכָךְ נָסְעוּ מֵעִיר לְעִיר וּמִכְּפָר לִכְפָּר עַד שֶׁהִגִּיעוּ בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח לָעִיר סְטַאנְבוּל.

בְּבֶעְרִלִּין דָּר יְהוּדִי עָשִׁיר גָּדוֹל, שֶׁהָיָה חָשׁוּךְ בָּנִים רַחֲמָנָא לְצִלָּן רַבּוֹת בַּשָּׁנִים, וְשָׁמַע הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וּמוֹפְתָיו הִגִּיעַ לְאָזְנָיו. יָעֲצוּהוּ אוֹהֲבָיו וְהִפְצִירוּ בּוֹ שֶׁיִּסַּע אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וִיבַקְּשׁוֹ בְּרָכָה שֶׁיִּזְכֶּה לְבָנִים, וְכָךְ עָשָׂה, הֵכִין לוֹ עֲגָלָה עִם סוּסִים טוֹבִים עִם הַרְבֵּה מָעוֹת כְּדֶרֶךְ הַגְּבִירִים, וְנָסַע עִם זוּגָתוֹ לְמֶעזְבּוּז, וְתֵיכֶף בְּבוֹאוֹ בֵּרֵר הֵיכָן שׁוֹכֵן הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְאָמְרוּ לוֹ בְּנֵי הַבַּיִת שֶׁהַנֵּה עַתָּה נָסַע מִכָּאן בְּדַרְכּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבֵרֵר דֶּרֶךְ נְסִיעָתוֹ וְרָדַף אַחֲרָיו וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהִגִּיעַ אָמְרוּ לוֹ כָּזֹאת, שֶׁהַנֵּה עַתָּה נָסַע מִכָּאן עַד שֶׁהִגִּיעַ גַּם הוּא לִסְטַאנְבוּל בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח. וְהִנֵּה הוּא מֵחֲמַת עֲשִׁירוּתוֹ הַמּוּפְלֶגֶת שָׂכַר לוֹ חֶדֶר נָאֶה בַּקּוֹמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבַּמָּלוֹן וְדָאַג לְכָל מַחֲסוֹרָיו בְּיָד רְחָבָה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲרוֹךְ אֶת הַסֵּדֶר כְּדָבָעֵי, וְאַחַר שֶׁסִּדֵּר לְעַצְמוֹ כָּל מַחֲסוֹרָיו, הָלַךְ לְחַפֵּשׂ אַחַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְהִרְהֵר בְּדַעְתּוֹ שֶׁבְּעִיר גְּדוֹלָה כִּסְטַאנְבוּל בְּוַדַּאי יִהְיֶה לוֹ קָשֶׁה לִמְצֹאוֹ, וְיֵישֵׁב עַצְמוֹ בְּדַעְתּוֹ וְהָלַךְ לְחוֹף הַיָּם בְּמָקוֹם שֶׁכָּל הַנּוֹסְעִים מַגִּיעִים, כְּדֵי שֶׁיְּבָרֵר אֶצְלָם שֶׁמָּא רָאוּ הֵם אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב אוֹ שֶׁמָּא יוֹדְעִים הֵם הֵיכָן הוּא מִתְאַכְסֵן.

וְהִנֵּה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב כְּשֶׁהִגִּיעַ לִסְטַאנְבוּל, הָלַךְ גַּם הוּא לְבֵית מָלוֹן זֶה, רַק מֵחֲמַת עֲנִיּוּתוֹ הַגְּדוֹלָה שָׂכַר לְעַצְמוֹ חֶדֶר קָטָן בְּמַרְתֵּף הַמָּלוֹן, וְשָׁאֲלָה אוֹתוֹ בְּתוֹ אָדִיל כָּל הַזְּמַן מַה יִּהְיֶה לָנוּ לְסֵדֶר הַפֶּסַח וְהֵיכָן נֹאכַל וְכוּ', לֹא עָנָה לָהּ אֲבִיהָ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב כְּלוּם, רַק הִפְטִיר כָּל הָעֵת וְאָמַר לָהּ ה' יַעֲזוֹר! ה' יַעֲזוֹר! וְהָלַךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְשָׁהָה שָׁם, וְהִיא מֵרוֹב בִּטְחוֹנָהּ בְּדִבְרֵי אֲבִיהָ שׁוּב לֹא דָאֲגָה כְּלָל וְיָצְאָה לְכַבֵּס אֶת הַבְּגָדִים הַנִּצְרָכִים כְּבוּס לְכְבוֹד הַחַג בְּחוֹף הַיָּם.

נִגַּשׁ גַּם אֵלֶיהָ הַגְּבִיר לְשֹׁאֲלָה אִם רָאֲתָה אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב מַגִּיעַ לְחוֹף הַיָּם, עָנְתָה לוֹ, "כֵּן הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הִגִּיעַ וְהוּא אָבִי וּמִתְאַכְסֵן בְּבֵית מָלוֹן פְּלוֹנִי בַּקּוֹמָה הַתַּחְתּוֹנָה", שָׂמַח הַגְּבִיר לִשְׁמֹעַ זֶה וְאָמַר לָהּ שֶׁיַּחְזְרוּ לָעִיר כִּי יִתְאַכְסְנוּ אֶצְלוֹ בַּחַג כִּי כְּבָר הֵכִין מִכָּל טוּב לַעֲרִיכַת הַסֵּדֶר גַּם עֲבוּרָם. כְּשֶׁחָזְרָה אָדִיל, סִפְּרָה לְאָבִיהָ בְּשִׂמְחָה רַבָּה מֵהַנֵּס שֶׁהִקְרָה לָהֶם ה', שֶׁהִזְמִין לָהֶם מָקוֹם נָאֶה לַעֲרִיכַת הַסֵּדֶר, לֹא רָאָתָה שׁוּם שִׁנּוּי בְּפָנָיו אֲבִיהָ.

אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית נִכְנַס הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַיְשֵׁר לְחֶדֶר הַגְּבִיר וְלֹא דִּבֵּר שׁוּם דִּבּוּרִים כְּלָל רַק עָרַךְ אֶת הַסֵּדֶר כְּדַרְכּוֹ, אַחַר שֶׁעָרַךְ חֲצִי הַסֵּדֶר פָּנָה אֶל הֶעָשִׁיר וְזוּגָתוֹ וְאָמַר לָהֶם: "יוֹדֵעַ אֲנִי עֲבוּר מַה בָּאתֶם הֵנָּה וּכְבָר נוֹשַׁעְתֶּם". תֵּיכֶף אַחַר שֶׁאָמַר מִלִּים אֵלּוּ עָלְתָה בַּעֲלִיַּת נְשָׁמָה בְּהִתְדַּבְּקוּת נִפְלָאָה וְרָאוּ בּוֹ הִתְאַמְּצוּת נוֹרָאָה וְלֹא יָדְעוּ עַל מַה וְלָמָּה זֶה, וְכָךְ

בְּתוֹךְ הַשְּׁהִיּוֹת שָׁמְעוּ אֵיךְ שֶׁהִפְטִיר וְאָמַר: "אִם כֵּן אֶעֱבוֹד אֶת ה' יִתְבָּרַךְ בְּלִי עוֹלָם-הַבָּא", וְאַחַר-כָּךְ רָאוּ שִׂמְחָה וְאוֹר גָּדוֹל עַל פָּנָיו וְנִתְעוֹרֵר מִדְּבֵיקוּתוֹ, וְסִפֵּר שֶׁבְּעֵת שֶׁבֵּרְכָם שֶׁיִּזְכּוּ בְּבָנִים הִתְעוֹרֵר עָלָיו קִטְרוּג גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם הֱיוֹת שֶׁזּוּג זֶה עֲקָרִים הֵם מִבֶּטֶן וּמֵלִידָה וְלֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתָם כְּלָל לָלֶדֶת וְעַתָּה מֵחֲמַת בִּרְכַּת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁבֵּרְכָם צְרִיכִים לְשַׁנּוֹת עֲבוּרָם אֶת הַטֶּבַע לְגַמְרֵי, וּמִשּׁוּם קִטְרוּג זֶה גָּזְרוּ לְמַעֲלָה שֶׁיְּאַבֵּד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב אֶת שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא לְגַמְרֵי, כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב נַעֲנָה וְאָמַר בְּשִׂמְחָה "אִם כֵּן אֶעֱבוֹד אֶת ה' מֵעַתָּה לְלֹא שְׂכַר עוֹלָם-הַבָּא", וְכָךְ אוּכַל לְעָבְדוֹ לְלֹא שׁוּם פְּנִיָּה כְּלָל וּכְלָל, כְּשֶׁרָאוּ בשמים מסירותו שמוסר נפשו עבור עבודתו יתברך במסירות-נפש כזה, פסקו ואמרו שיזכה שוב לעולם-הבא, וגם זוג עקרים אלו יזכו לבנים, ומזה בא לו שמחה ואור גדול בפניו.

הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עָרַךְ אֶת הַסֵּדֶר בְּהִתְלַהֲבוּת נוֹרָאָה וּלְלֹא שׁוּם דִּבּוּרִים יְתֵירִים, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לַתֵּיבוֹת "לְעוֹשֹׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ" חָזַר הַרְבֵּה עַל הַתֵּיבוֹת "לְבַדּוֹ" "לְבַדּוֹ" בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל מְאֹד.

וְהִנֵּה אָז בְּסָטַאנְבּוּל גָּזַר הַמֶּלֶךְ בְּהִתְיַעֲצוּת שָׂרָיו גְּזֵרַת מִיתָה עַל הַיְּהוּדִים בְּאוֹפֶן אַכְזָרִי בְּיוֹתֵר, כִּי גָּזְרוּ לַהֲרוֹג אֶת כָּל הַיְּהוּדִים בְּיוֹם אֶחָד בְּיוֹם א' שֶׁל פֶּסַח, וְהִשְׁבִּיעוּ הַשָּׂרִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא יְגַלּוּ אֶת הַגְּזֵרָה לְאַף אָדָם, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּדְּלוּ הַיְּהוּדִים לְבַטֵּל גְּזֵרָה זוֹ. בֵּין אֵלּוּ הַשָּׂרִים הָיָה שַׂר אֶחָד אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל וְהָלַךְ וּבָא בְּבֹקֶר בְּלֵיל הַפֶּסַח אֶל פַּרְנָס הַיְּהוּדִים וְגִלָּה לוֹ בְּסוֹד גָּדוֹל מִגְּזֵרָה זוֹ וְהִפְטִיר וְאָמַר לוֹ: "חַיֵּי נְתוּנִים בְּסַכָּנָה אִם יִתְגַּלֶּה לַמֶּלֶךְ שֶׁיּוֹדְעִים אַתֶּם מִגְּזֵרָה זוֹ, וְעַל כֵּן אֵין לִי שׁוּם עֵצָה לְתֵת לְךָ אוּלָם בָּאתִי רַק לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁתַּדַּע מִגְּזֵרָה זוֹ. וְדַע אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ לְטַכֵּס עֵצָה לָזֶה". קָרָא הַפַּרְנָס לְרַבָּנֵי הָעִיר לְהִתְיַעֵץ בֵּינֵיהֶם מַה לַּעֲשׂוֹת, וְהֶחְלִיטוּ הֱיוֹת שֶׁאִם הַמֶּלֶךְ אוֹהֵבֶת יִשְׂרָאֵל הִיא עַל כֵּן יֵלְכוּ אֵלֶיהָ וִיטַכְּסוּ עֵצָה עִמָּה בְּחָכְמָה מַה לַּעֲשׂוֹת.

תֵּיכֶף אַחַר עֲרִיכַת הַסֵּדֶר הָלְכוּ הַפַּרְנָס וְרַבָּנֵי הָעִיר לְבֵית אֵם הַמֶּלֶךְ, בְּהָלְכָם עָבְרוּ לְיַד בֵּית מְלוֹנוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְשָׁמְעוּ אֵיךְ שֶׁחוֹזֵר הַרְבֵּה עַל הַתֵּיבוֹת הַנַּ"ל "לְעוֹשֹׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ" – לְבַדּוֹ, נַעֲנוּ וְאָמְרוּ הֵם זֶה לָזֶה: "אִלּוּ יָדַע יְהוּדִי זֶה מֵהַגְּזֵרָה הַנּוֹרָאָה הַמְרַחֶפֶת עַל בְּנֵי הָעִיר הַיְּהוּדִים לֹא הָיָה מִתְלַהֵב כָּל-כָּךְ".

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית אֵם הַמֶּלֶךְ וּבִקְּשׁוּ לְהִכָּנֵס אֶצְלָהּ בְּשָׁעָה מְאוּחֶרֶת כָּזוֹ נֶחְרְדָה אֵם הַמֶּלֶךְ מְאֹד, כִּי הֵבִינָה שֶׁדָּבָר נָחוּץ הוּא וְקִבְּלָה אוֹתָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְסִפְּרוּ לָהּ מֵהַגְּזֵרָה שֶׁגָּזַר בְּנָהּ עַל תּוֹשָׁבֵי הָעִיר הַיְּהוּדִים, וְהִזְהִירוּהָ שֶׁתְּטַכֵּס בְּחָכְמָה גְּדוֹלָה עֵצָה לְבַטְּלָהּ שֶׁלֹּא יִוָּדַע לְבָנָהּ שֶׁהָיוּ הֵם אֶצְלָהּ. וּבְחֶסֶד ה' עָלְתָה לָהּ בְּרַעְיוֹנָהּ עֵצָה, וְהָלְכָה תֵּיכֶף בָּאֶמְצַע הַלַּיְלָה וְהֵעִירָה אֶת בְּנָהּ הַמֶּלֶךְ מִשְׁנָתוֹ בַּחֲרָדָה גְּדוֹלָה, וְסִפְּרָה לוֹ שֶׁבַּעֲלָה הַמֶּלֶךְ הַמָּנוֹחַ שֶׁהוּא

אֲבִי הַמֶּלֶךְ בָּא אֵלֶיהָ בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה בְּמוֹרָא גָדוֹל וְאָמַר לָהּ, שֶׁאֵין לוֹ בָּעוֹלָם הָאֱמֶת מָנוֹחַ וּמַרְגּוֹעַ מֵחֲמַת שֶׁעַד לְמָחָרָת בַּבֹּקֶר לֹא יִשָּׁאֵר לוֹ שׁוּם שְׁאֵרִית מִבָּנָיו וְנֶכְדָיו וְיֹאבְדוּ הֵם לָעַד וְלָנֶצַח, וְשָׁאֲלָה אִם הַמֶּלֶךְ אֶת בְּנָהּ אֵיזֶה דָּבָר נוֹרָאִי נַעֲשָׂה בַּמַּלְכוּת שֶׁעַל-יָדָהּ בָּא לְמַשְׁפַּחְתֵּנוּ גְּזֵירַת כִּלָּיוֹן נוֹרָא כָּזֶה? וְהִתְחִיל לִמְנוֹת לָהּ אִי אֵלּוּ עַוְלוֹת שֶׁאוּלַי מֵחֲמַת זֶה נִגְזְרָה עֲלֵיהֶם גְּזֵרָה זוֹ, וְאָמְרָה לוֹ כָּל הַזְּמַן לֹא לֹא, אֵין מִתְקַבֵּל עַל הַדַּעַת שֶׁמֵּחֲמַת עַוְלָה זוּ יִגָּזֵר עַל מִשְׁפַּחְתֵּנוּ גְּזֵירָה נוֹרָאָה כָּזוֹ, עַד שֶׁהוֹדָה לָהּ הוּא בְּעַצְמוֹ מֵהַגְּזֵירָה שֶׁהֶחֱלִיטוּ לְגָזוֹר גְּזֵירַת גֶּרוּשׁ עַל הַיְּהוּדִים לְמָחָרַת הַיּוֹם, וְתֵיכֶף שֶׁאָמַר זֹאת הַמֶּלֶךְ פָּנְתָה אֵלָיו בִּצְעָקָה בְּוַדַּאי בְּוַדַּאי עֲבוּר זֶה נִגְזַר עַל מִשְׁפַּחְתֵּנוּ גְּזֵירָה זוֹ, וְאָמְרָה לוֹ בְּכַעַס, וְכִי אִם עַם הַיְּהוּדִים הִנָּךְ מַתְחִיל? וְכִי לֹא יָדַעְתָּ שֶׁכָּל מִי שֶׁהִתְחִיל לְהָצִיק לָהֶם לֹא יָצָא בְּשָׁלוֹם מִזֶּה!! לֵךְ וקרע מהר את כתב גזירה זו ללא שהיות, ושלא יודע כלל וכלל שהיתה קימת גזירה כזו, ומחמת פחד לקח המלך תיכף את כתב הגזירה וקרעה בפניה, וחזרה לביתה ובשרה להפרנס ורבני העיר שֶׁהִמְתִּינוּ לָהּ בְּבֵיתָהּ שֶׁכְּבָר נִתְבַּטְּלָה הַגְּזֵירָה, וְיכוֹלִים הֵם לַחֲזוֹר לְבֵיתָם וּלְהוֹדִיעַ לַיְּהוּדִים שֶׁיּוֹדוּ לַה' עַל חֶסְדָיו הַטּוֹבִים שֶׁגָּמַל עִמָּהֶם לְבַדּוֹ לֹא יְדִיעָתָם.

בְּחָזְרָם לְאַחַר כַּמָּה שָׁעוֹת, עָבְרוּ שׁוּב דֶּרֶךְ בֵּית מְלוֹנוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְשָׁמְעוּ אוֹתוֹ אֵיךְ שֶׁאוֹחֵז עֲדַיִן בְּקֶטַע זֶה שֶׁל הַהַגָּדָה וְחוֹזֵר עַל הַתֵּיבוֹת "לְעוֹשֹׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ" – לְבַדּוֹ, אוּלַם עַתָּה הִבְחִינוּ שֶׁאוֹמֵר זֹאת בְּשִׂמְחָה וּבְהַרְחָבַת הַלֵּב יוֹתֵר מִמַּה שֶׁשָּׁמְעוּ אוֹתוֹ כְּשֶׁהָלְכוּ לְבֵית אֵם הַמֶּלֶךְ. לְמָחָרַת סִפְּרוּ הָרַבָּנִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְכָל הַמִּתְפַּלְּלִים מֵהַנֵּס הַנּוֹרָא שֶׁהָיָה בְּלֵיל זֶה, וְכִבְדֶרֶךְ אֲגַב סִפְּרוּ מֵהַיְּהוּדִי הַמְשׁוּנֶּה הַזֶּה שֶׁחָזַר הָרְבֵּה עַל הַתֵּיבוֹת לְעוֹשֹׂה נִפְלָאוֹת – לְבַדּוֹ, נַעֲנָה לָהֶם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בְּעַצְמוֹ, כִּי לֹא הִכִּירוּהוּ וְאָמַר לָהֶם, אִלְמָלֵא יְהוּדִי זֶה לֹא קָרָה לָכֶם נֵס מוּפְלָא זֶה.

רָצוּ בְּנֵי הַזּוּג לָתֵת לְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב סְכוּם כֶּסֶף רַב עֲבוּר בִּרְכָתוֹ שֶׁבֵּרְכָם, וְלֹא הִסְכִּים רַק שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ וּלְאַדִּיל בִּתּוֹ וּלְרַבִּי הִירְשׁ שֹׁכֵר הַסְּפִינָה הַנּוֹסַעַת לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְנָתְנוּ לוֹ, וְתֵיכֶף שָׁכְרוּ מְקוֹמוֹת בָּאֳנִיָּה הַנּוֹסַעַת לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.

וְהִנֵּה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לֹא הִשְׁתַּהֶה כְּלָל בָּעִיר, וְתֵיכֶף בְּיוֹם א' שֶׁל חוֹל הַמּוֹעֵד הִמְשִׁיךְ בִּנְסִיעָתוֹ וְעָלָה לַסְּפִינָה הַנּוֹסַעַת לְכִיוּוּן אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. בַּדֶּרֶךְ הִשְׁתּוֹלְלָה עַל הַיָּם רוּחַ סְעָרָה עַד שֶׁהָיוּ כָּל נוֹסְעֵי הַסְּפִינָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, עַד שֶׁהִתְחִילוּ הַנּוֹסְעִים לְהַשְׁלִיךְ מֵהַסְּפִינָה כָּל חֻפְצֵיהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּטְבַּע הַסְּפִינָה מֵרוֹב הַמַּשָּׂא מֵחֲמַת הַמַּיִם הָרַבִּים שֶׁנִּכְנְסוּ בָּהּ, נַעֲנָה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְאָמַר שֶׁיּוֹדֵעַ הוּא עַל מָה רוֹעֵשׁ עֲלֵיהֶם הַיָּם כָּל כָּךְ, וְהוּא מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ גְּזֵירַת כִּלָּיָה מִלְּמַעְלָה אוֹ עַל כְּתָבָיו שֶׁאֵין חֻפְצִים מִלְּמַעְלָה שֶׁיִּתְגַּלּוּ בָּעוֹלָם, אוֹ עַל בִּתּוֹ, נַעֲנָתָה בִּתּוֹ וְאָמְרָה שֶׁהִיא מוּכָנָה לְמָסוֹר נַפְשָׁהּ עֲבוּר הַצָּלָתָם, וְלָקְחוּהָ

וְהוֹרִידוּהָ כְּבָר סָמוּךְ לַיָּם, וְרִמְזָה לָהֶם שֶׁיַּעֲלוּהָ שׁוּב, וְאָז אָמְרָה וְצִוָּתָה לְאָבִיהָ שֶׁטּוֹב יוֹתֵר שֶׁיְּזָרוֹק אֶת כְּתָבָיו לַיָּם, כִּי יֵצֵא מִמֶּנָּה נָכֶד כָּזֶה שֶׁיְּכַתְּבוּ סְפָרִים יָפִים יוֹתֵר מֵאֲבִיהָ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְכָךְ עָשׂוּ, וְנָח הַיָּם מִזַּעֲפּוֹ, וְאָז רָאוּ שֶׁקְּרוֹבִים הֵם לְאִי אֶחָד מֵאֵיי הַיָּם, וְהִקְרִיב רַב הַחוֹבֵל אֶת הַסְּפִינָה לְאִי וְיָרְדוּ עָלֶיהָ כָּל הַנּוֹסְעִים לָפוּשׁ מִנְּסִיעָתָם הַקָּשָׁה.

וְהָלַךְ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב עִם בִּתּוֹ אָדִיל וְשַׁמָּשׁוֹ רַבִּי הִירְשׁ סְבִיבוֹת הָאִי, לְפֶתַע הִתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם רוֹצְחִים הַנִּקְרָאִים "אַיידִימַאקֶעס" וְרָצוּ לְהוֹרְגָם, וְקִשְׁרוּם אֶחָד לְאֶחָד עַל הָאָרֶץ, נַעֲנָה רַבִּי הִירְשׁ בְּצַעֲקָה לְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב מַדּוּעַ שׁוֹתְקִים הִנְּכֶם? עָנָה לוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב: אֵין לִי כֹּעֵת שׁוּם מֹחַ וְאֵינִי יוֹדֵעַ כְּלוּם. וּכְשֶׁכְּבָר עָמְדוּ סְמוּכִים לָהֶם וְחִבְּדוּ אֶת סַכִּינֵיהֶם כְּדֵי לִשְׁחָטָם צָעַק שׁוּב רַבִּי הִירְשׁ לְרַבּוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב מַדּוּעַ שׁוֹתְקִים הִנְּכֶם? עָנָה לוֹ שׁוּב הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב: אֵינִי יוֹדֵעַ לֹא כְּלוּם, אוּלַי יוֹדֵעַ אַתָּה מַשֶּׁהוּ? עָנָה לוֹ רַבִּי הִירְשׁ, אֵינִי יוֹדֵעַ כִּי אִם אַלֶּף-בֵּית, צָעַק לוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב אֱמוֹר! וְהִתְחִיל רַבִּי הִירְשׁ לוֹמַר אַלֶּף-בֵּית כְּסֵדֶר וְתֵיכֶף נִשְׁמַע מֵרָחוֹק קוֹל עֲנָלָה נוֹסַעַת, נִפְחֲדוּ הָרוֹצְחִים לְנַפְשָׁם וּבָרְחוּ לָהֶם, וְהִגִּיעָה עֲגָלָה עִם אֲנָשִׁים, וּכְשֶׁרָאוּ אוֹתָם שׁוֹכְבִים כָּךְ עַל הָאָרֶץ הִתִּירוּ קְשָׁרֵיהֶם וְהֶעֱלוּם לָעֲגָלָה וְהֶחֱזִירוּם לִסְפִינָה אַחֶרֶת שֶׁחָנְתָה סָמוּךְ לְאִי, וְנָסְעוּ. טָעֲתָה הַסְּפִינָה בְּדַרְכָּהּ, וְלִקְרַאת שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח רָאוּ הַנּוֹסְעִים שֶׁחָזְרָה הַסְּפִינָה בְּטָעוּתָהּ חֲזָרָה לְעִיר סְטַאנְבּוּל, וְחָזַר בּוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב מִנְּסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ נָהֲגוּ בְּכָל פְּזוּרֵי יִשְׂרָאֵל הַהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לַעֲרוֹךְ סְעוּדָה בְּשִׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח לְהוֹדוֹת לַה' עַל הַצָּלָתוֹ וַחֲזָרָתוֹ בְּשָׁלוֹם מִנְּסִיעָתוֹ. וְהֵיוּ מְסַיְּמִין בְּסִיּוּמוֹ וּמְסְתָּמָא הָיָה בַּעַל הַסְּפִינָה אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא.

ג-תרט

בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל נְסִיעַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, מְסֻפָּר עוֹד שֶׁלִּפְנֵי נְסָעָם בַּסְּפִינָה אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְרַבִּי צְבִי וּלְבִתּוֹ אָדִל, "שֶׁיּוֹדֵעַ "שֵׁם קָדוֹשׁ" שֶׁיָּכוֹל עַל יָדוֹ לִפְרֹס חֻתִּיכַת בַּד עַל הַיָּם וְלַעֲבֹר בּוֹ אֶת הַיָּם וּלְהַגִּיעַ עַד עִיר הַנָּמֵל יָפוֹ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוּלָם בְּתָנַאי שֶׁלֹּא יַפְסִיקוּ בְּמַחֲשַׁבְתָּם בְּכַוָּנַת שֵׁם זֶה אַף לִשְׁנִיָּה אַחַת", נַעֲנָתָה בִּתּוֹ וְאָמְרָה, שֶׁהִיא מוּכָנָה לְקַבֵּל זֹאת עַל עַצְמָהּ, אוּלָם רַבִּי צְבִי אָמַר שֶׁמְּפַחֵד לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ דָּבָר זֶה.

ד-רסד

בְּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח, הָיוּ אַנַ"שׁ מִתְאַסְפִים יַחַד לִפְנוֹת עֶרֶב, וְחִילְקוּ מְעַט יַיִן וְכַדּוֹמֶה, וְסִפְּרוּ אֶת הַסִּפּוּר מִנְּסִיעַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּנֶסְחָתֵנוּ הַיְּדוּעָה, וְכַמּוּבָן פָּסַק לְעֵיל (בְּחֵלֶק ב, סעיף שו).

ה- שצח

אָהוּב מְאֹד הָיָה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל עַל כָּל מַכִּירָיו אַף עַל הַמִּתְנַגְּדִים. בְּעֵת שְׁהוּתוֹ בְּסָאמַרְקָאנְד בְּחַג הַפֶּסַח בְּיַחַד, הִזְמִינוּהוּ הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁיָּבוֹא וְיסַפֵּר לִפְנֵיהֶם הַמַּעֲשֶׂה מִנְּסִיעַת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שֶׁנָּהוּג אֵצֶל הַחֲסִידִים לְסַפְּרוֹ בְּיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח, וּכְשֶׁלֹּא אָבָה הִפְצִירוּ בּוֹ וְאָמְרוּ לוֹ: סַפְּרוּ נָא אַתֶּם אֶת הַמַּעֲשֶׂה, כִּי אַתֶּם תְּסַפְּרוּ אוֹתוֹ נָכוֹן יוֹתֵר, וְסִפֵּר לָהֶם.

ה- תעו

בַּמַּעֲשֶׂה מִנְּסִיעַת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, (לְעֵיל חֵלֶק ב סִימָן שו) מְסֻפָּר עוֹד שֶׁהִזְהִיר אֶת בִּתּוֹ לְבַל תֹּאמַר וּתְסַפֵּר לְאִישׁ מִדְּבַר מַחֲסוֹרָם שֶׁאֵין לָהֶם כְּלוּם לְצָרְכֵי הֶחָג.

ו - כח

אִשָּׁה נְגִידָה אַחַת בָּאָה אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל בְּבַקָּשָׁה שֶׁיְּשַׁדֵּךְ עֲבוּרָהּ אֶת אֶחָד מֵהַצַּדִּיקִים שֶׁבַּחֲבוּרָתוֹ (יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיְתָה זֹאת אֲחוֹתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי יִצְחָק מִדְּרָהבִּיטְשׁ זַצַ"ל), וְשִׁדֵּךְ לָהּ אֶת תַּלְמִידוֹ הַצַּדִּיק רַבִּי נַחְמָן הוֹרֶדֶנְקֶער, וְהִתְחַתְּנוּ, וְהִנֵּה תֵּכֶף לְאַחַר הַחֲתֻנָּה הָלַךְ רַבִּי נַחְמָן מִבֵּיתוֹ וְלֹא נוֹדַע אַיֵּה מְקוֹמוֹ, בָּאָה הָאִשָּׁה בִּבְכִיָּה אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְהִתְאוֹנְנָה שֶׁהִנֵּה רַק זֶה עַתָּה הִתְחַתְּנוּ וּכְבָר נֶעְלַם מִבֵּיתוֹ לִזְמַן מְמֻשָּׁךְ כָּזֶה, וְאֵינָהּ יוֹדַעַת הֵיכָן לְבַקְּשׁוֹ, עָנָה לָהּ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְאָמַר לָהּ הִנֵּה יֵשׁ לְרַבִּי נַחְמָן זְמַנִּים קְבוּעִים בַּשָּׁנָה שֶׁהוּא מַגִּיעַ אֵלַי וְאָז אֶרְאֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ עַל זֶה, וְאָמַר לָהּ שֶׁתָּבוֹא אֵלָיו גַּם הִיא בַּזְּמַן הַסְּמוּךְ לָזֶה. וְכָךְ עָשְׂתָה וְלַיּוֹם הַמְיֻעָד הִגִּיעַ רַבִּי נַחְמָן וְכֵן זוּגָתוֹ הָאִשָּׁה הַנַּ"ל. שְׁאַל אוֹתוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לְפֶשֶׁר הֶעְלֵמוּתוֹ מִבֵּיתוֹ. עָנָה לוֹ רַבִּי נַחְמָן: רָאִיתִי (בְּמָקוֹם שֶׁרָאִיתִי) שֶׁתֵּכֶף שֶׁתִּלַּד זוּגָתִי בֵּן תִּהְיֶה מֻכְרַחַת לָמוּת. וְעַל כֵּן מֵחֲמַת שֶׁהִיא עֲדַיִן רַכָּה בַּשָּׁנִים רִחַמְתִּי עָלֶיהָ וְעָזַבְתִּי אֶת בֵּיתִי. עָנָה לוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "אַף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ אַתָּה לִשְׁאֹל בִּרְשׁוּתָהּ עַל דָּבָר זֶה". וְשָׁאַל אוֹתָהּ בַּעֲלָהּ רַבִּי נַחְמָן עַל הַדָּבָר וְאָמְרָה שֶׁהִיא חֲפֵצָה בּוֹ וּמְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ כָּל מַה שֶּׁאָמַר אַף אִם תָּמוּת חָלִילָה עַל יְדֵי זֶה. וְאָכֵן לְאַחַר זְמַן נִפְקְדָה בְּבֵן וְכַר וַיָּלֶדָה אֶת רַבִּי שִׂמְחָה אֲבִי רַבֵּנוּ זַ"ל. תֵּכֶף אַחַר הַלֵּדָה שָׁמַע רַבִּי נַחְמָן אֵיךְ שֶׁהִיא מִתְפַּלֶּלֶת וּמְבַקֶּשֶׁת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהִנֵּה יוֹדַעַת הִיא שֶׁקְּצָתָהּ קָרֵב, אֲבָל מְבַקֶּשֶׁת הִיא בְּרַחֲמִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁלְּפָחוֹת חֹדֶשׁ אֶחָד תִּשָּׁאֵר בַּחַיִּים וּכְדֵי שֶׁתּוּכַל לְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ עִם בְּנָהּ. וְכֵן הָיָה שֶׁחֹדֶשׁ לְאַחַר לֵדָתָהּ נִפְטְרָה לְעוֹלָמָהּ, וְאָמַר אַחַר כָּךְ רַבִּי נַחְמָן: "בְּעֵת שֶׁהִתְפַּלְּלָה וּבִקְּשָׁה תְּפִלָּתָהּ הַנִּזְכֶּרֶת הָיָה לְמַעְלָה עֵת רָצוֹן גָּדוֹל שֶׁאִם הָיְתָה אָז מִתְפַּלֶּלֶת שֶׁתִּשָּׁאֵר בַּחַיִּים הָיְתָה זוֹכָה אַף לַאֲרִיכוּת יָמִים.

וְהִנֵּה הַיֶּלֶד הַיָּתוֹם הַזֶּה נִלְקַח לְבֵית הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְשָׁם גָּדַל תַּחַת הַשְׁגָּחָתָהּ שֶׁל מָרַת אָדִיל בַּת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, פַּעַם אָמַר לָהּ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב עַל רַבִּי שִׂמְחָה "הוּא יֶלֶד נֶחְמָד" "עֶר אִיז דָאךְ אַ וואל אינְגל"! אַחַר כָּךְ כְּשֶׁגָּדַל וְהֶחֱלוּ לַחֲשֹׁב עֲבוּרוֹ שִׁדּוּךְ נִזְכְּרָה בַּשַּׁבָּח שֶׁשִּׁבְּחוֹ אָבִיהָ חָשְׁבָה וְאָמְרָה לְעַצְמָהּ מַדּוּעַ אָמַר לִי כֵּן אָבִי בְּוַדַּאי רָצָה לְרַמֵּז לִי שֶׁאֶקַּח אוֹתוֹ (אֲנִי) לְחָתָן, וְכָךְ עָשְׂתָה וְנִשְׂתַּדֵּךְ עִם בִּתָּהּ מָרַת פֵּיגָא, וּמִזִּוּוג קָדוֹשׁ זֶה נוֹלַד רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ. (וראה עוד בחלק ב', סימן רסב).

סִפּוּר זֶה הָיָה נוֹהֵג רַבִּי לֵוִי יִצְחָק בֶּן גְּדַ"ר זַ"ל לְסַפֵּר בִּשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח אַחַר סִפּוּרוֹ אֶת סִפּוּר הַיְדוּעַ מִנְּסִיעַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. (מובא לעיל חלק ב). (וע"ע בשו"ס להר"ר שמואל הורביץ ז"ל, סעיפים: ז, י"ג, ו-י"ט).]

ב-שז

בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת הָיָה לוֹ סְמִיכָה מִבַּעַל פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ "יוֹרֶה יוֹרֶה יָדִין יָדִין וְאַל יְהִיֶה לוֹ עֵסֶק בְּגִיטִין וְקִדּוּשִׁין". וְאָכֵן כָּךְ נָהֵג בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת שֶׁלֹּא הָיָה מִתְעַסֵּק בְּגִיטִין וְקִידּוּשִׁין כְּלָל וּכְלָל, פַּעַם הָיָה אֵיזֶה עָשִׁיר גָּדוֹל מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר עָשָׂה נִישׂוּאִין וְחָפֵץ הָיָה מְאֹד שֶׁרַב הָעִיר יַעֲרוֹךְ אֶת הַקִּידּוּשִׁין, וְהִפְצִיר בּוֹ מְאֹד, שֶׁיַּעֲרוֹךְ אֶצְלוֹ אֶת הַקִּידּוּשִׁין, וּכְשֶׁרָאָה שֶׁבַּעַל הַתּוֹלְדוֹת מִתְעַקֵּשׁ, אָמַר לוֹ: אִם הָרַב א יַעֲרוֹךְ אֶת הַקִּידּוּשִׁין אֲפַטְרוֹ מֵהַרְבָּנוּת, בְּלִית בְּרֵירָה קִבֵּל בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת עַל עַצְמוֹ אֶת עֲרִיכַת הַקִּידּוּשִׁין, כְּשֶׁנֶּעֱמַד לוֹמַר אֶת הַבְּרָכוֹת שֶׁל הַקִּידּוּשִׁין נִשְׁפַּךְ הַיַּיִן מֵהַכּוֹס, וְהָיָה זֶה לְפֶלֶא, וּפָטַר עַצְמוֹ בַּעַל הַתּוֹלְדוֹת שׁוּב מִלַּעֲרוֹךְ אֶת הַקִּידּוּשִׁין, וְאָמַר אַחַר-כָּךְ שֶׁבָּא אֵלָיו בְּעָמְדוֹ אָז לַעֲרִיכַת הַקִּידּוּשִׁין רַבּוֹ בַּעַל הַ"פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ" וְאָמַר לוֹ: "אִם אָמַרְתִּי לֹא אָז שָׁיְהֶיֶה לֹא, "אַז אִיךְ הָאב גִיזָאגְט נֵיין אִיז נֵיין".

ב-שח

לְאַחַר פְּטִירַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, דָּרָה בְּתּוֹ אִדְּל בְּבֵיתוֹ שֶׁבְּמֶעזְבּוּז, וְשָׁם נוֹלְדָה פֵּיגָא, אֵם רַבֵּנוּ, אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁהִתְחַתְּנָה עִם רַבִּי שִׂמְחָה, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן הוֹרֶדֶענְקֶער, מָסְרָה לָהּ אִמָּהּ אֶת הַבַּיִת שֶׁתָּדוּר בּוֹ, וְשָׁם נוֹלַד רַבֵּנוּ, בְּחַדְרוֹ הַמְיֻחָד שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב.

ב-שט

מַה שֶּׁמְּסֻפָּר בְּשִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן קפז, עַיֵּן שָׁם, אַחַר כַּךְ סִפְּרוּ אַנַ"ש לְרַבֵּנוּ אֵיךְ שֶׁנַּעֲשָׂה מִזֶּה רַעַשׁ גָּדוֹל בָּעִיר, כִּי הָיָה נֵס מְפוּרְסָם וּמַרְעִישׁ מְאֹד. נַעֲנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר: "זֹאת הֲרֵי אֵינִי רוֹצֶה" ! "דָּאס וויל אִיךְ דָאךְ נִישְׁט" ! וְתֵיכֶף הוֹצִיאוּ הַמִּתְנַגְּדִים קוֹל בָּעִיר שֶׁזֶּה הָיָה רַק מִשְׂחָק וּמַחֲזֶה שֶׁהֶעֱמִידוּ אַנַ"ש לִפְנֵי רַבֵּנוּ אָדָם בָּרִיא בְּיָדָיו כְּדֵי לְהַגְדִּיל שִׁבַּח רַבֵּנוּ, וּכְשֶׁסִּפְּרוּ גַּם זֹאת אַנַ"ש לְרַבֵּנוּ, אָמַר: "זֹאת בֶּאֱמֶת רוֹצֶה אֲנִי" ! "דָּאס וויל אִיךְ דָאךְ" ! .

ב-שי
מַה שֶּׁמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָרַ"ן סִימָן קעב שֶׁנָּתַן טַלִּית לְאֶחָד מֵאַנַ"שׁ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם - הָיָה זֶה תַּלְמִידוֹ הַצַּדִּיק רַבִּי יוּדְל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ב-שיא
מוּבָא בִּימֵי מוֹהַרַנַ"תּ (סִימָן נג): "וְחָזַרְתִּי הַתּוֹרָה עִם הַחֲבֵרִים שֶׁתָּפְסוּ קְצָת, וּבִפְרַט עִם ר"ד שֶׁהָיָה תַּפְסָן נִפְלָא", עַיֵּן שָׁם. - יֵשׁ בָּזֶה שְׁתֵּי גִּרְסָאוֹת: יֵשׁ אוֹמְרִים: שֶׁזֶּה הָיָה רַבִּי דּוֹב חַיְילְ'יס שֶׁהָיָה לַמְדָן עָצוּם; וְיֵשׁ אוֹמְרִים: שֶׁזֶּה הָיָה רַבִּי דָּוִד מִלַּאדִיזִין הַדַּיָּן, הַמְכוּנָה רַבִּי דָּוִד מַלְכָּה'ס. (עיין עליו להלן בח"ג, סעיף רמ"ט).

ב-שיב
אָדְל, בַּת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, נִפְטְרָה בִּשְׁנַת תקמ"ז.

ב-שיג
נָשִׁים לֹא הֻרְשׁוּ לְהִכָּנֵס אֶל רַבֵּנוּ בְּשׁוּם אֹפֶן.

ב-שיד
לֹא יָדוּעַ אִם אֵשֶׁת רַבֵּנוּ נִשְׂאָה אַחַר פְּטִירָתוֹ בַּשֵּׁנִית אִם לַאו, כִּי לְאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ חָזְרָה לְבָרְאד עִיר מוֹלַדְתָּהּ.

ב-שטו
לְרַבִּי שִׂמְחָה, אֲבִיו שֶׁל רַבֵּנוּ, הָיוּ שְׁלֹשָׁה בָּנִים וּבַת אַחַת: הַבְּכוֹר הָיָה רַבִּי יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּקְרָא עַל שֵׁם רַבֵּנוּ יִשְׂרָאֵל בַּעַל-שֵׁם-טוֹב; הַשֵּׁנִי הָיָה רַבִּי יְחִיאֵל; וְהַשְּׁלִישִׁי הָיָה רַבֵּנוּ; הַשֵּׁם נַחְמָן נִתַּן לְרַבֵּנוּ עַל שֵׁם סָבוֹ הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי נַחְמָן מֵהוֹרֶדֶנְקָע, (וּמִכָּאן גַּם הַסְּבָרָא שֶׁלֹּא הָיָה הַבְּכוֹר), הַשֵּׁם יְחִיאֵל נִתַּן לְאָחִיו עַל שֵׁם רַבִּי יְחִיאֵל בַּעֲלָה שֶׁל אָדְל בַּת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, הַמְכוּנָה "דֶּער דַיְיטְשְׁל" ["הַגֶּרְמַנִיָּה"] כִּי מוֹצָאוֹ הָיָה מִגֶּרְמַנְיָה. וְהַבַּת - הָיָה שְׁמָהּ פֶּעְרְל.

ב-שטז
רַבִּי יְחִיאֵל אָחִיו שֶׁל רַבֵּנוּ הִנְזְכָּר לְעֵיל, נִפְטַר צָעִיר לְיָמִים.

ב-שיז
אוֹמְרִים שֶׁהָרַבָּנִית אָדְל בַּת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וּבְתָהּ הָרַבָּנִית פֵּייגָא אֵם רַבֵּנוּ, וְכֵן רַבִּי יִשְׂרָאֵל וְרַבִּי יְחִיאֵל, אֲחֵי רַבֵּנוּ, קְבוּרִים בְּמֶעזְבּוּז לְיַד קֶבֶר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, אֲבָל לֹא יָדוּעַ הֵיכָן מְקוֹם קְבוּרָתָם בְּדִיּוּק.

ב-שיח
יָדוּעַ, שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הִתְפַּלֵּל תָּמִיד כְּוָותִיקִין, וְכַךְ נָהֲגוּ כָּל תּוֹשָׁבֵי הָעִיר מָעזִיבּוּז. אַחַר פְּטִירָתוֹ רָצוּ תּוֹשָׁבֵי הָעִיר לְחַזֵּק הַמִּנְיָן הַזֶּה, וְהִסְכִּימוּ בֵּינֵיהֶם שֶׁתֵּיכֶף לְאַחַר תְּפִלַּת

הַוָותִיקִין יִסְּגְרוּ אֶת הַבֵּית-כְּנֶסֶת שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְכַךְ נָהֲגוּ זְמַן רַב. (- כַּךְ שָׁמַע רל"י מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר כְּשֶׁהָיָה שָׁם).

ב-שיט

סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה "מֵרַב וּבֶן יָחִיד", הַמְסֻפָּר בְּסֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת (מעשה ח'), הָיָה סִפּוּר אֲמִתִּי, וּמוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּשֶׁנָּסַע אֶל רַבֵּנוּ, פָּגַשׁ בְּאָבִיו שֶׁל הַבֶּן הַיָּחִיד, שֶׁחָזַר מֵרַבֵּנוּ בִּבְכִי עַל אָבְדַן בְּנוֹ.

ב-שכ

עַל צִיּוּנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ לֹא הָיָה כָּתוּב שׁוּם דָּבָר, וְכֵן עַל צִיּוּנוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְתַלְמִידוֹ רַבִּי ווֹלְף קִיצִיס לֹא נֶחְרַט שׁוּם תֵּבָה.

ב-שכא

הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי נַחְמָן מֵהוֹרֶדֶנְקָא סָבוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, עָלָה לְדוּר בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וּלְאַחַר שֶׁחִתֵּן אֶת בְּנוֹ רַבִּי שִׂמְחָה, אָבִיו שֶׁל רַבֵּנוּ, שֶׁהִתְחַתֵּן בִּשְׁנַת תקכ"ג.

ב-שכב

בְּעֵת שֶׁדָּר רַבֵּנוּ בִּבְרַסְלֶב, הָיָה הַמַּגִּיד שֶׁל עִיר בְּרִסְלֶב הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מָרְדְּכַי מִטְשֶׁרְנוֹבִיל, וְהוּא הָיָה הַמַּגִּיד בִּזְמַנּוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ.

ב-שכג

רַבִּי צְבִי וְאַחְיוֹ חַיִּים גִּיסֵי רַבֵּנוּ - בְּנֵי רַבִּי אֶפְרַיִם מֵאוֹסַאטִין - הִתְקָרְבוּ מְאֹד לְרַבֵּנוּ, וְהָיוּ דָּרִים בִּטְשֶׁעֶרִין שֶׁלְיַד אוּסַאטִין.

ב-שכד

בְּסִיּוּם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הִתְגַּלּוּת "סֵפֶר הַמִּדּוֹת", אָמַר רַבֵּנוּ בְּזֶה-הַלָּשׁוֹן: "וַאֲנִי נוֹתֵן לָכֶם אָלֶף בַּיִת, שֶׁכָּל אוֹתִיּוֹתָיו מְאִירִים" ! "אוּן אִיךְ גִּיב אַייךְ אַ אַלֶף בַּיִת וָואס אַלֶע אוֹתִיּוֹת שַׁיְינֶען" ! .

ב-שכה

הַשִּׁידּוּךְ שֶׁל רַבֵּנוּ עִם בַּת חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי אֶפְרַיִם מֵאוֹסַאטִין, נִגְמְרָה עַל-יְדֵי כַּמָּה צַדִּיקֵי הַדּוֹר שֶׁהִכִּירוּ אֶת מַעֲלַת רַבִּי אֶפְרַיִם בְּעֵת הִתְאַכְסְנוּתָם אֶצְלוֹ, שֶׁהָיָה מַכְנִיס אוֹרְחִים מְפוּרְסָם, וְכָל צַדִּיקֵי הַדּוֹר הָיוּ מִתְאַכְסְנִים אֶצְלוֹ, וְעַל-כֵּן שִׁדְּכוּ לְבִתּוֹ אֶת רַבֵּנוּ נֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב.

ב-שכו

כְּשֶׁפָּסַק רַבֵּנוּ אֶת דַּרְכּוֹ הַוּדּוּי לְפָנָיו, כַּמְסֻפָּר בַּסֵּפֶר "כּוֹכְבֵי אוֹר" (חֵלֶק "שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים", סִימָן נ"ו), נִפְסַק הַדִּבּוּר לְגַמְרֵי; וַאֲפִלּוּ בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ אַנַ"שׁ אֶל רַבֵּנוּ, נִכְנְסוּ רַק עִם פִּתְקָאוֹת "קְוִויטְלַאךְ", שֶׁהָיָה כָּתוּב בָּהֶם רַק שְׁמוֹ שֶׁל הַנִּכְנָס וְתוּ לֹא.

ב-שכז

הַמַּחֲלֹקֶת עַל רַבֵּנוּ הָיְתָה לְלֹא שׁוּם סִבָּה וּלְלֹא שׁוּם טַעֲנָה מַמָּשִׁית, וְלֹא הָיָה בְּפִי הַמִּתְנַגְּדִים שׁוּם טַעֲנָה מוּכַחַת נֶגֶד רַבֵּנוּ.

ב-שכח

מְסַפְּרִים, שֶׁהַשַּׁמָּשׁ שֶׁל הַזָּקֵן מִשְׁפָּאלְע סִפֵּר, שֶׁלְּאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ, בָּכָה הַזָּקֵן מְאֹד מְאֹד, וְצָעַק מָרָה עַל הִסְתַּלְּקוּתוֹ. הַזָּקֵן נִפְטַר שָׁנָה לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ.

[מְסַפְּרִים הָעוֹלָם בְּשֵׁם מְשַׁמְּשׁוֹ שֶׁל הַזָּקֵן הַיְּדוּעַ, שֶׁאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הִכָּה הַזָּקֵן הַיְּדוּעַ רֹאשׁוֹ בַּקִּיר, וְזָעַק מָרָה וְאָמַר: "אֵין הָעוֹלָם יוֹדְעִים מַה שֶּׁהִפְסִידוּ", וְעוֹד לְשׁוֹנוֹת כָּאֵלּוּ.]

ב-שכט

כְּשֶׁהָיָה פַּעַם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בְּעִיר אוּמַאן, הִנְהִיג שָׁם כַּמָּה הַנְהָגוֹת. אֶחָד מֵהֶם הָיָה, שֶׁחוֹלֶה שֶׁנִּתְרַפֵּא יַעֲשֶׂה סְעֻדַּת הוֹדָאָה לְמְנְיַן אֲנָשִׁים עֲנִיִּים וְיִתֵּן לָהֶם צְדָקָה.

ב-של

הַמַּעֲשֶׂה עַל הַצַּדִּיק שֶׁנָּפַל לְעַצְבוּת וְכוּ' שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ, וְנִדְפְּסָה בַּשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, עַיֵּן שָׁם, אָמַר רַבִּי גְּדַלְיָהוּ אַהֲרֹן קִינִיג זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי אַבְרָהָם שֶׁטֶרִינְהַרְץ, שֶׁזֶּה הָיָה רַבִּי מֶנְדְּלִי מִפְּרֶעמִישְׁלַאן, תַּלְמִיד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב.

ב-שלא

כִּסְאוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ שֶׁנִּמְצָא כַּיּוֹם בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ דַּחֲסִידֵי בְּרַסְלָב בִּירוּשָׁלַיִם, הָיָה נִמְצָא בְּטֶשֶׁעְרִין אֵצֶל רַבִּי הִירְשׁ לִיבַּאוְרְסְקִי, וְרַבִּי מֹשֶׁה בָּעֶר רוֹזְנְפֶלְד הוּא שֶׁהֵבִיאוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מְפוּרָק לַחֲלָקִים.

ג-קא

כִּסְאוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַנִּמְצָא עִמָּנוּ כַּיּוֹם בִּירוּשָׁלַיִם עִיה"ק, הָיָה שׁוֹכֵן בְּבֵית רַבִּי הִירְשׁ ב"ר זַלְמָן ב"ר נַחְמָן, בְּנָה שֶׁל מָרַת חַיָּה בַּת רַבֵּנוּ.]

ב-שלב

הָרַב מֵוואלְטְשִׁיסְק, מְחֻתָּנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, הָיָה מְפוּרְסָם בְּדוֹרוֹ בַּשֵּׁם "שַׂר הַתּוֹרָה", וְהָיָה תַּלְמִיד שֶׁל הַמַּגִּיד מִמֶּעזְרִיטְשׁ.

ב-שלג

רַבִּי שִׂמְחָה אֲבִי רַבֵּנוּ, הָיָה בַּעַל תְּפִלָּה בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב.

ב-שלד

רַבִּי הִירְשׁ, בֶּן הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, הָיָה עָשִׁיר, כִּי הָיָה סוֹחֵר שְׁוָרִים. וּמְסַפְּרִים, שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב מֵחֲמַת הַהוֹקָרָה שֶׁהָיָה לוֹ לְבִתּוֹ אָדֵל עוֹד יוֹתֵר מִבְּנוֹ רַבִּי הִירְשׁ, מָסַר לָהּ אֶת כְּתָבָיו לִכְּנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ.

ב-שלה

לְשָׁרָה בַּת רַבֵּנוּ, הָיוּ שְׁלֹשָׁה בָּנִים: רַבִּי יִשְׂרָאֵל, רַבִּי אֶפְרַיִם, וְרַבִּי שִׂמְחָה בָּרוּךְ. לְרַבִּי אֶפְרַיִם הָיָה בֵּן בְּשֵׁם נַחְמָן, וְהָיוּ מְכַנִּים אוֹתוֹ בְּשֵׁם נַחְמָן פְּרוֹיקֶעס, וְכֵן רַבִּי נַחְמָן הַזָּקֵן "דֶּער אַלְטֶער רַבִּי נַחְמָן", רל"י רָאֲהוּ בְּטֶשֶׁערִין, הוּא נִפְטַר בַּשָּׁנוֹת תרע"ה-תר"פ, וְכֵן הָיָה לְרַבִּי אֶפְרַיִם עוֹד בַּת בְּשֵׁם פֵּייגָא, שֶׁהָיְתָה אִמּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְשׁוֹן בַּארְסְקִי, לְרַבִּי נַחְמָן פְּרוֹיקֶעס הַנִּזְכָּר לְעֵיל, הָיְתָה בַּת בְּשֵׁם אֶסְתֵּר, שֶׁנִּשְׂאָה לְרַבִּי גֶּעצִי, וְהָיְתָה אִמָּהּ שֶׁל מָרַת "טוֹיבֶּע רָחֵל", שֶׁנִּשְׂאָה בְּזִוּוּג שֵׁנִי לְרַבִּי יוֹחָנָן גְּלַנְט.

מורנו ר' נתן זכרונו-לברכה

ב–תקא

מוֹהַרְנַ"תְּ פֵּרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק (תְּהִלִּים עא, כב): "גַּם אֲנִי אוֹדְךָ בִּכְלִי נֵבֶל אֱמִתְּךָ אֱלֹקַי", וְהַיְינוּ: זֶה שֶׁגַּם אֲנִי בְּשִׁפְלוּתִי זוֹכֶה לְהוֹדוֹת לְךָ בִּכְלִי נֵבֶל – זֶהוּ מִשּׁוּם הָאֱמֶת שֶׁל הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּרַחֵם גַּם עָלַי וּמְזַכֶּה גַּם אוֹתִי הַשָּׁפָל לְהוֹדוֹת לוֹ. וְזֶהוּ: גַּם אֲנִי אוֹדְךָ!! אֱמִתְּךָ אֱלֹקַי.

ב–תקב

אָמַר: "הָאָדָם צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּדְרִיכֵהוּ אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת שֶׁלּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאֱמֶת שֶׁל הָאָדָם יְכוֹלָה לְהַטְעוֹת אוֹתוֹ, כִּי אֵינוֹ אֱמֶת לַאֲמִתָּהּ – מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָאֱמֶת שֶׁל הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים כה, ה): "הַדְרִיכֵנִי בַּאֲמִתֶּךָ" – הַיְינוּ: הַדְרִיכֵנִי בָּאֱמֶת שֶׁלְּךָ תִּתְבָּרַךְ".

ב–תקג

מוֹהַרְנַ"תְּ פֵּירֵשׁ אֶת הַמִּשְׁנָה: "הַקִּנְאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם", וְהַיְינוּ אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה וְתַאֲוָה וְיוֹדֵעַ מִמַּדְרֵיגָתוֹ וְאֵינוֹ מְרַמֶּה אֶת עַצְמוֹ – עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקָּוֶה, אוּלָם כְּשֶׁלֹּא דַי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה וְתַאֲוֹת רָעוֹת, עוֹד הוּא חָפֵץ גַּם בְּכָבוֹד אֲזַי הַמִּדּוֹת רָעוֹת הַלָּלוּ מוֹצִיאוֹת אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וְזֶהוּ הַקִּנְאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם.

ב–תקד

מוֹהַרַנַ"תְ פִּירֵשׁ פַּעַם אֶת הַמִּשְׁנָה (נְגָעִים ב, ה): כָּל הַנְּגָעִים אָדָם רוֹאֶה חוּץ מִנִּגְעֵי עַצְמוֹ, וְאָמַר: "כָּל הַנְּגָעִים אָדָם רוֹאֶה" בִּתְנַאי שֶׁ"חוּץ מִנִּגְעֵי עַצְמוֹ" הַיְינוּ שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל נִגְעֵי חֲבֵרוֹ כְּדֵי לִלְמוֹד וּלְהִזָּהֵר שֶׁהוּא א יָבוֹא וְיִפּוֹל לִנְגָעִים אֵלּוּ וְלִלְמוֹד אֵיךְ לָצֵאת מֵהֶם, וְזֶהוּ "חוּץ" מִנִּגְעֵי עַצְמוֹ.

ב–תקה

אָמַר: כְּשֶׁאָדָם הוּא חָסִיד בִּצְעִירוּתוֹ, אָז יֵשׁ תִּקָּוֶה שֶׁבְּזִקְנוּתוֹ יִתְנַהֵג כְּבַעַל-הַבַּיִת פָּשׁוּט; אוּלָם כְּשֶׁהָאָדָם בִּצְעִירוּתוֹ נוֹהֵג כְּבַעַל-הַבַּיִת, אָז בְּזִקְנוּתוֹ הוּא כְּלוּם... "אַז מְ'אִיז אַ חָסִיד אִין דֶּער יוּגְנְט, אִיז מָען אוֹיךְ דֶּער עֶלְטֶער אַ פְּרָאסְטָער בַּעַל-הַבַּיִת; אָבֶּער אַז מְ'אִיז אִין דֶּער יוּגְנְט אַ בַּעַל הַבַּיִת, אִיז מָען אוֹיךְ דֶּער עֶלְטֶער גָּאר נִישְׁט...".

ב–תקו

אָמַר: הִתְעוֹרְרוּת הַבָּאָה עִם הִתְחַזְּקוּת וּמַחֲמָתָהּ, הִיא הִתְעוֹרְרוּת אֲמִתִּית וְיֵשׁ לָהּ קִיּוּם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן, כְּשֶׁבָּאָה הַהִתְעוֹרְרוּת לְלֹא הַהִתְחַזְּקוּת.

ב–תקז

מוֹהַרַנַ"תְ אָמַר: "בְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ חָרְפִּי אֶפְשָׁר לִפְעָל לְמַעֲלָה כְּמוֹ בְּלֵיל כָּל נִדְרֵי..." "מֶען קֶען פּוֹעֵלְן אַ וויכְטִיגְרִידִיגֶע פְּרַיִיטִיג צוּ נַאכְט אַזוֹי וויִ דִי נַאכְט פּוּן כָּל נִדְרֵי..." כְּשֶׁזּוֹכִין בְּלֵיְלָה אָרֹךְ כָּזֶה לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ב–תקח

מוֹהַרַנַ"תְ אָמַר: "הַצַּדִּיקִים, שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהֵם צַדִּיקִים – אִלּוּ הָיָה לָהֶם לֵב נִשְׁבָּר כָּמוֹנִי, אֲזַי הַשַּׁ"י [=שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשֶׂר] עוֹלָמוֹת, (שֶׁיֵּשׁ לְכָל צַדִּיק), הָיָה מוּעָט בִּשְׁבִילָם..." "צַדִּיקִים וָואס אִיךְ וַוייס אַז זֵיי זָענֶען צַדִּיקִים, וָוען זֵיי וָואלְטֶן גִּיהַאט אַזַא לֵב נִשְׁבָּר וויִ אִיךְ, וָואלְטֶן דִּי שַׁ"י עוֹלָמוֹת גִּיוֶוען קַארְג פַּאר זֵיי...".

ב–תקט

אָמַר: "יַיִן הַמְשֻׁבָּר נָכוֹן לִשְׁתּוֹתוֹ רַק בְּפוּרִים וְלֹא בְּשִׂמְחַת-תּוֹרָה.

ב–תקי

כְּשֶׁדִּבֵּר פַּעַם מוֹהַרַנַ"תְ מֵהֶבֶל חַיֵּי הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹבֵר כְּצֵל הַפּוֹרֵחַ, אָמַר: "הִנֵּה אֵין 'עֲדַיִן' עִם מִי לְדַבֵּר, וְהִנֵּה אֵין 'כְּבָר' עִם מִי לְדַבֵּר... כָּל-כָּךְ מַהֵר עוֹבְרִים הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים..." "הָאט אִיז 'נָאךְ נִישְׁט דָּא' מִיט וָועמָן צוּ רֶעדֶן הָאט אִיז 'שׁוֹין נִישְׁט דָּא' מִיט וָועמָן צוּ רֶעדֶן...".

ב–תקיא

אָמַר לְעָנְיָן שֶׁצָּרִיךְ רַק תְּפִלָּה בְּכָדֵי לְבַטֵּל אֶת הַתַּאֲוֹות, וְאֵין מוֹעִיל עַל זֶה עֵצוֹת אֲחֵרוֹת: "כְּשֶׁשּׁוֹבְרִין תַּאֲוָה נִהְיָה מְמֻנֶּה שְׁתַּיִם..." "אַז מ'בְּרֶעכְט אַ תַּאֲוָה וָועְרט צְוויי..." רָצָה לוֹמַר

שֶׁאת הַתַּאֲוֹות צָרִיךְ לְבַטֵּל לְגַמְרֵי, כִּי אִם רַק שׁוֹבְרִים אוֹתָן יְכוֹלִים אַחַר-כָּךְ לְהִתְגַּבֵּר שׁוּב וּלְהַפִּילוֹ יוֹתֵר, וּכְדָרְךָ מָשָׁל, כְּשֶׁשּׁוֹבְרִין דָּבָר נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ שְׁנֵי חֲלָקִים.

ב–תקיב

אָמַר הָאָדָם הָרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה אֵין צָרִיךְ לְהַקְפִּיד וְלַחֲזוֹר עַל הַתֵּיבָה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְכַוֵּון הֵיטֵב, אֶלָּא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל כַּמָּה שֶׁיּוּכַל לְכַוֵּן פֵּירוּשׁ הַמִּלּוֹת וְלָלֶכֶת מִתֵּיבָה לְתֵיבָה לְהַלָּן.

ב–תקיג

אָמַר: "אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֲהֵיֶה בְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת הָאַחֲרוֹן שֶׁל אֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, וְאֶרְאֶה שֶׁהַגְּאֻלָּה עֲדַיִן לֹא בָּאָה, אַף-עַל-פִּי-כֵן אַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵימָה בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ"!

ב–תקיד

אָמַר מוֹהֲרַנַ"תְּ, הַתְחָלַת עִנְיַן שְׁתִיַּת יי"ש, הַנָּהוּג אֵצֶל הַחֲסִידִים, הִתְחִיל מִזֶּה שֶׁרָאוּ הַצַּדִּיקִים מִתַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁטּוֹב לְהִתְקַבֵּץ יַחַד וּלְדַבֵּר בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ וְהֶכְרְחוּ מִשּׁוּם כָּךְ לְחַלֵּק מְעַט יי"ש, כְּדֵי לְקָרֵב הַלְּבָבוֹת, אוּלָם אַחַר-כָּךְ הִתְמַעֲטוּ הַלְּבָבוֹת וְהַדִּבּוּרִים שֶׁל הַמִּתְקַבְּצִים, וְהַיי"ש הִתְרַבָּה, וְנִשְׁאָר מִכָּל הַהִתְקַבְּצוּת רַק עִנְיַן הַשְּׁתִיָּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָץ וּמָאַס רַבֵּנוּ אֶת הַמִּנְהָג הַזֶּה, עַד שֶׁאָמַר פַּעַם: "אֵינִי יָכוֹל כְּבָר לְסָבֹל אֶת הַיָּמִים הַטּוֹבִים שֶׁלָּכֶם"!, "אִיךְ קֶען שׁוֹין נִישְׁט אוֹיס שְׁטֵיין אַייעֶרע פְּרָאזְנִיקֶעס" !. וּמִשּׁוּם כֵּן הִקְפִּיד רַבֵּנוּ, שֶׁאֲצָל אַנַ"שׁ יִהְיֶה הַהִתְקַבְּצוּת רַק בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ. וְרַק בִּימֵי רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין חִלְקוּ תֵּה לִקְהַל הַשּׁוֹמְעִים, וְאָמַר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, שֶׁהוּא מִנְהָג טוֹב, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה לֹא יָבוֹאוּ לִידֵי שִׂכְרוּת.

ב–תקטו

מוֹהֲרַנַ"תְּ אָמַר: מַה שֶּׁנָּהֲגוּ יִשְׂרָאֵל לוֹמַר סְלִיחוֹת בְּאַשְׁמוֹרֶת הַבֹּקֶר הוּא כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ אַחַר כָּךְ כַּוָּתִיקִין, כָּל-כָּךְ חֲשׁוּבָה תְּפִלַּת הַוָּתִיקִין.

ב–תקטז

מוֹהֲרַנַ"תְּ זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִרְצוֹת וּלְהַסְכִּים בְּהַנְהָגַת חַיָּיו, כְּמוֹ שֶׁהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אוֹתוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לוֹ הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ, "וויי‌ל וויי אֲזוֹי סְ'אִיז, וֶוועט זַיין אַזוֹי וויי דוּ וויי‌לְסְט".

ב–תקיז

אָמַר: "אֲנִי אוֹהֵב לְהִתְפַּלֵּל כַּוָּתִיקִין, אֲבָל לֹא עִם הַלַּמְדָן הַכַּעֲסָן" (שֶׁמְּמַהֵר בִּתְפִלָּתוֹ, מֵחֲמַת שֶׁמַּקְפִּיד בְּדִיּוּק עַל זְמַן הַנֵּץ), "אֲבָּער נִישְׁט מִיטָן בֵּייזֶן לַמְדָן".

ב–תקיח

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: הַמַּגִּיד וְתַלְמִידָיו וְתַלְמִידֵי תַלְמִידָיו הָיוּ צַדִּיקֵי אֱמֶת, אַחַר כַּךְ יֵשׁ בֵּינֵיהֶם עֵירוּב טוֹב וְרָע.

ב–תקיט

מוֹהַרְנַ"תְּ הִתְבַּטֵּא פַּעַם קָשֶׁה לְעִנְיַן הַפְּגָם שֶׁנִּפְגָּשִׁים חָתָן וְכַלָּה לִפְנֵי נִשּׂוּאֵיהֶם, וְאָמַר: "מַבּוּל שֶׁל מַיִם – נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁלֹּא יָבִיא לָעוֹלָם, אוּלָם עַל מַבּוּל שֶׁל אֵשׁ – לֹא נִשְׁבַּע... וּבָזֶה שֶׁחָתָן וְכַלָּה נִפְגָּשִׁים קֹדֶם חֻתָּנָתָם, צְרִיכִים לְפַחֵד וּלְהִתְיָרֵא מֵעִנְיַן מַבּוּל שֶׁל אֵשׁ..."

ב–תקכ

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: כְּדַאי לוֹ לְאָדָם לְחָיוֹת שִׁבְעִים שָׁנָה, בָּעוֹלָם הַזֶּה עִם כָּל הַסֵּבֶל וְהַצָּרוֹת, אֲפִלּוּ אִם לֹא יַחְטוֹף וְיַעֲשֶׂה הָאָדָם שׁוּם דָּבָר הָגוּן וְטוֹב, רַק זֶה שֶׁיִּמְנַע עַצְמוֹ מֵהָרְהוּר רַע אֶחָד פָּחוֹת, גַּם זֶה כְּבָר כְּדַאי. וְהָיָה מַפְטִיר בָּזֶה ראבר"נ וְאוֹמֵר: "וְכָל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹשִׂים עוֹד אֵיזֶה מִצְוָה, בְּוַדַּאי כְּדַאי וּכְדַאי".

ב–תקכא

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁסֵּפֶר הַשֵּׁלֶ"ה הוּא הָאוֹצָר שֶׁל הַגַּן-עֵדֶן "פָּאוּוארְג", וַאֲנִי אוֹמֵר שֶׁסְּפָרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת שֶׁלִּי הֵם הַגַּן עֵדֶן בְּעַצְמוֹ.

ב–תקכב

שִׁבַּח פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת הַסֵּפֶר "חַיֵּי אָדָם", וְאָמַר שֶׁמְּחַבְּרוֹ כְּבָר מְאֹד לַהֲלָכָה וְכוּ'.

ב–תקכג

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר פַּעַם: "הַחִדּוּשִׁים שֶׁל רַבִּי שִׁמְשׁוֹן מֵאוֹסְטְרוֹפּוֹלִי מְבַקְּעִים לִי אֶת הַמֹּחַ"! "רַבִּי שִׁמְשׁוֹן'ס חִדּוּשִׁים שְׁפַאלְטֶן מִיר דֶּעם מֹחַ"!.

ב–תקכד

פַּעַם שָׁלַח רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ מִכְתָּב לְאָבִיו, וּבוֹ סִפֵּר לוֹ דְּבַר פֶּלֶא, שֶׁנִּמְצָא בְּעִירוֹ טוּלְטְשִׁין אָדָם פָּשׁוּט בְּשֵׁם רַבִּי נְתַנְאֵל שֶׁכָּל בִּרְכוֹתָיו שֶׁמְּבָרֵךְ מִתְקַיְּמוֹת לְהַפְלִיא. וְשָׁאַל לְמוֹהַרְנַ"תְּ מַה דַּעְתּוֹ בָּזֶה, בְּקֶשֶׁ מִמֶּנּוּ מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁיְּסַפֵּר לוֹ מֵהַנְּהָגוֹתָיו וּמִדָּרְכֵי חַיָּיו שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה, וְכָתַב לוֹ אִי אֵלּוּ מֵהַנְּהָגוֹתָיו הַטּוֹבִים, הֵשִׁיבוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁעֲדַיִן אֵין כֹּחוֹ בְּבִרְכוֹתָיו מֵהַנְּהָגוֹת אֵלּוּ וְיִתְחַזֵּק וְיַחְקוֹר הֵיטֵב יוֹתֵר אַחַר הַנְּהָגוֹתָיו וְיוֹדִיעוֹ, וְכָתַב לוֹ שֶׁהִבְחִין בּוֹ שֶׁהוּא זָהִיר מְאֹד בְּקִימַת חֲצוֹת לַיְלָה וַעֲרִיכַת הַתִּקּוּן בּוֹ, כָּתַב לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ כֵּן כֵּן זֶה הַדָּבָר הוּא שֶׁהוֹעִיל לוֹ לִזְכוֹת לְדָבָר חָשׁוּב זֶה, "הַיְינוּ דְּאַהֲנֵי לֵיהּ".

ב–תקכה

אָמַר: "מָשִׁיחַ עוֹד תִּהְיֶה לוֹ עֲבוֹדָה קָשָׁה עִם הַחֲסִידִים יוֹתֵר מֵהָעֲבוֹדָה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ עִם הָאֶפִּיקוֹרְסִים, כִּי לָאֶפִּיקוֹרְסִים יֵרָאֶה מוֹפֵת אֶחָד וְיִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי עִם כָּל חָכְמוֹתֵיהֶם וַחֲקִירוֹתֵיהֶם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן עִם הַחֲסִידִים..."

ב–תקכו

פַּעַם אָמַר מוֹהַרַנ"תְּ, "לָמָּה הָיָה צַדִּיק זֶה וְזֶה גָּדוֹל בְּמַעֲלָה כָּל-כָּךְ? – מִשּׁוּם שֶׁהָיָה לוֹ כָּל-כָּךְ הַרְבֵּה הִתְחַזְּקוּת". וְכָךְ מָנָה כַּמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים שֶׁכֻּלָּם לֹא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם כִּי-אִם עַל-יְדֵי הַהִתְחַזְּקוּת, וְסִיֵּם: "וּמַדּוּעַ הִנְנִי כְּמוֹ שֶׁאֲנִי, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לִי כָּךְ הַרְבֵּה הִתְחַזְּקוּת.

ב–תקכז

כְּשֶׁשָּׁהָה מוֹהַרַנ"תְּ בִּבְרָאד עִם רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, לָמַד מוֹהַרַנ"תְּ לִפְנֵי הָעוֹלָם אֶת הַתּוֹרָה "אֲזַמְּרָה" (שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַ"ר"ן ח"א, סִימָן רפב) בְּהִתְלַהֲבוּת. וְשָׁמַע מוֹהַרַנ"תְּ אִיךְ שֶׁאוֹמֵר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין בְּלַחַשׁ לְעַצְמוֹ עַל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בִּפְנִים הַתּוֹרָה: "בְּוַדַּאי! בְּוַדַּאי"! בְּהִתְכַּוְּנוֹ, שֶׁפְּשׁוּט וְנָכוֹן הַדָּבָר הַנִּלְמָד מִתּוֹרָה זוֹ. פָּנָה אֵלָיו מוֹהַרַנ"תְּ וְאָמַר: "אֲזוֹי אֲזוֹי", "כָּךְ, כָּךְ", רַבִּי נַחְמָן! וְכִי פָּשׁוּט הַדָּבָר, כַּמָּה אֲנָשִׁים כְּבָר קֵרַבְתָּ לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי תּוֹרָה זוֹ, כְּאוֹמֵר, שֶׁנִּמְצָאִים עֲצוּת עֲמֻקּוֹת בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ בְּתוֹרָה זוֹ, שֶׁאֶפְשָׁר לְקָרֵב עַל יָדָם אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

ב–תקכח

פַּעַם אָמַר מוֹהַרַנ"תְּ: אִם רַבִּי אַבָּא לֹא קִבֵּל וְלָמַד מֵרַשְׁבִּ"י רַק מַה שֶּׁכָּתוּב (הַיְינוּ: הַכָּתוּב בְּסֵפֶר הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים), הֲרֵי אֲנַחְנוּ קִבַּלְנוּ מֵרַבֵּנוּ יוֹתֵר". "אוֹיב רַבִּי אַבָּא הָאט מֶער נִישְׁט מְקַבֵּל גִּיווֹען נָאר וואס סְ'שְׁטֵייט, הָאבֶּן מִיר פּוּן רֶעבְּן מְקַבֵּל גִּיווֹען מֶער".

ב–תקכט

סִפְּרוּ לְמוֹהַרַנ"תְּ, שֶׁפַּעַם הָלְכוּ הַחֲבֵרַיָּיא שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְנַחֵם אֵיזֶה אָבֵל וְהִתְחִילוּ לְדַבֵּר בֵּינֵיהֶם בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ כְּדַרְכָּם, עַד שֶׁשָּׁכְחוּ, שֶׁבָּאוּ לְנַחֵם אֶת הָאֵבֶל וְהִתְחִלּוּ לִרְקוֹד, לְרֹב הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁבָּא לָהֶם מִדִּבּוּרֵיהֶם, וְגַם הָאֵבֶל שָׂמַח שֶׁהוּא אָבֵל וְרָקַד עִמָּהֶם. אָמַר מוֹהַרַנ"תְּ: "כְּשֶׁמְּדַבְּרִים מֵרַבֵּנוּ, גַּם יְכוֹל לִהְיוֹת כָּךְ". אַז מ'רֶעדְט פּוּן רֶעבְּן, קֶען אוֹיךְ אַזוֹי זַיין".

ב–תקל

אָמַר פַּעַם מוֹהַרַנ"תְּ: "יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁרַבִּי לִיפָּא הָיָה חָסִיד וְיָרֵא יוֹתֵר מִמֶּנִּי, וְעַתָּה אֵיפֹה הוּא וְאֵיפֹה אֲנִי..." "אִיךְ וֵוייס אַז רַבִּי לִיפָּא אִיז גִּיווֹען פְּרוּמֶער פּוּן מִיר אוּן אִיצְטֶער וואוּ אִיז עֶר, אוּן וואוּ בִּין אִיךְ..."

ב–תקלא

אָמַר פַּעַם: "אַשְׁרֵי הָעֵינַיִם, שֶׁרָאוּ אֶת עֵינֵי רַבֵּנוּ; וְאַשְׁרֵי הָעֵינַיִם, הָרוֹאוֹת אֶת הָעֵינַיִם, שֶׁרָאוּ אֶת רַבֵּנוּ". כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן, הָיָה מְסַיֵּם, שֶׁכֵּן הוּא מִדּוֹר לְדוֹר.

ב–תקלב

כְּשֶׁבִּקֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ בִּקְרִימֶנְטְשׁוּק, בְּבֵית חַיָּה, בַּת רַבֵּנוּ, שֶׁנִּשְׁאָה לְהָרַב הַצַּדִּיק, רַבִּי אַהֲרֹן הַמְכֻנֶּה רַבִּי אַרְקֶע, נֶכְדּוֹ שֶׁל הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא, בְּזוּוגָהּ הַשֵּׁנִי, דִּבֵּר שָׁם בַּאֲרוּכָה עִם בַּעֲלָהּ רַבִּי אַרְקֶע, אַחַר-כָּךְ הִפְלִיג רַבִּי אַהֲרֹן בְּמַעֲלָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: כָּל כְּתְבֵי הָאֲר"י מוּנָחִים אֶצְלוֹ כִּבְכַף יָדוֹ, הַנִּקְרָא בְּלַעַ"ז "דָּאלָנְיֶע".

ב–תקלג

כְּשֶׁבָּא פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ לְבִקּוּר בְּעִיר בַּאפְלְיֶע, הָיָה שָׁם לָרַבָּנִים אֵיזֶה שְׁאֵלַת עֲגוּנָה, שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְפוֹתְרָהּ, אָמַר רַבִּי מַתִּתְיָהוּ לֵיבּ מִבָּאפְלְיֶע לָרַבָּנִים, שֶׁיִּשְׁאָלוּ שְׁאֵלָתָם לְמוֹהַרְנַ"תְּ, וְכֵן עָשׂוּ, וְהֵאִיר מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת עֵינֵיהֶם בִּשְׁאֵלָתָם.

ב–תקלד

שָׁאַל פַּעַם אֶחָד אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, אִם יִקְרָא אֶת בְּנוֹ בְּשֵׁם נַחְמָן עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוֹ עַל שֵׁם אִישׁ אֶחָד מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ, שֶׁשְּׁמוֹ הָיָה אַיְיזִיק, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁיָּכוֹל לִקְרֹא לִבְנוֹ בְּשֵׁם אַיְיזִיק, כִּי גַּם רַבֵּנוּ קָרָא לְעַצְמוֹ בְּשֵׁם אַיְיזִיק, בְּעֵת שֶׁנִּסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כַּמְסֻפָּר בְּסֵפֶר שִׁבְחֵי הָר"ן, וּפַעַם אָמַר רַבֵּנוּ: "וּמַדּוּעַ קָרָאתִי לְעַצְמִי בְּשֵׁם אַיְיזִיק..." וְלֹא סִיֵּם. "אוּן פַּאר וָואס הָאבּ אִיךְ מִיר גִּירוּפְן אַיְיזִיק...".

ב–תקלה

לְעֵת זִקְנָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, בִּהְיוֹתוֹ כְּבָר חָלוּשׁ, קָרָא סֵדֶר שְׁמוֹ"ת – שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם. בְּיוֹם שִׁשִּׁי לִפְנֵי חֲצוֹת הַיּוֹם, בִּהְיוֹתוֹ עֲדַיִן מְעֻטָּר בִּתְפִלָּיו, שְׁאָלוֹ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ: "הֲרֵי אֵין הַדָּבָר מֻסְכָּם עַל-פִּי דִּבְרֵי הָאָר"י הַקָּדוֹשׁ, כִּי עַל-פִּי הַסּוֹד נָכוֹן לוֹמַר שְׁמוֹ"ת לְאַחַר חֲצוֹת, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "א אֶת הַכֹּל אֶפְשָׁר לְקַיֵּם עַל-פִּי דִּבְרֵי הָאָר"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה".

ב–תקלו

פַּעַם, כְּשֶׁלֹּא בָּא אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ לִסְעֻדָּה-שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, שְׁאָלוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ עַל זֶה. עָנָה לוֹ הַלָּה, שֶׁמַּחֲמַת חֲתֻנַּת אֲחוֹתוֹ, שֶׁהִתְחַתְּנָה אֵז לֹא הִסְפִּיק לָבוֹא לַסְּעֻדָּה כְּהֶרְגֵּלוֹ. אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אֲחוֹת!! אֱמֹר לַחָכְמָה אֲחוֹתִי אַתְּ!..." (מִשְׁלֵי יז, ד) "אַ שְׁוֶוועסְטֶער!! וְכוּ'".

ב–תקלז

בִּזְמַן מוֹהַרְנַ"תְּ, כְּשֶׁהָיָה אָדָם רוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֵזוֹר פּוֹלִין, הָיָה צָרִיךְ רְשִׁיּוֹן וּפַסְפּוֹרְט, אוּלָם מוֹהַרְנַ"תְּ, בְּלִית בְּרֵירָה, נָסַע לְשָׁם עִם רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לֹא פַּסְפּוֹרְט וְרִשְׁיוֹן, כִּי אָז

נָהֲגוּ שׁוֹטְרֵי הַגְּבוּל לִבְלִי לְבַדֵּק אֶת הָרַבָּנִים וְהָאַדְמוֹרִי"ם, אִם יֵשׁ לָהֶם פַּסְפּוֹרְטִים, אֶלָּא רַק שְׁאָלוּם, אִם יֵשׁ לָהֶם פַּסְפּוֹרְט; וּכְשֶׁהָיוּ עוֹנִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם נְיָרוֹת מְאֻשָּׁרִים, שׁוּב א חָקְרוּ וְדָרְשׁוּ אֲחֲרֵיהֶם יוֹתֵר. כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ שׁוֹמְרֵי הַגְּבוּל אֶת רַבִּי נַחְמָן, אִם יֵשׁ לוֹ פַּסְפּוֹרְט, עָנָה: "וְכִי בְּיָמִים אֵלּוּ נוֹסְעִים לֹא פַּסְפּוֹרְט"? וְכַךְ עָבַר אֶת הַגְּבוּל בְּשָׁלוֹם.

ב–תקלח

מוֹהַרַנַ"תְּ הָיָה לוֹ בְּכָל יוֹם שִׁעוּר וְסֵדֶר קָבוּעַ לֶאֱמִירַת תְּהִלִּים, דְּהַיְינוּ: אֱמִירַת יוֹם אֶחָד שֶׁל תְּהִלִּים, וּבִימֵי הַשּׁוֹבָבִים וְהַסְּפִירָה הָיָה מוֹסִיף עוֹד בַּאֱמִירַת תְּהִלִּים, נוֹסָף עַל הַקְּבִיעוּת הַיּוֹם יוֹמִית, וְהוּא עַל-פִּי הַנֶּאֱמָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק ב' סִימָן ע"ג, עַיֵּן שָׁם.

ב-תקלט

סִפְּרוּ לְמוֹהַרַנַ"תְּ, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ תַּלְמִידֵי הָרַב הַצַּדִּיק, רַבִּי מֹשֶׁה לֵיב מִסַּאסוֹב זִיעַ"א, אוֹתוֹ, מַדּוּעַ נַעֲשָׂה הוּא סַגִּי נָהוֹר לְעֵת זִקְנָתוֹ, אָמַר: "הֱיוֹת שֶׁזּוֹגָתִי, בְּעֵת שֶׁלָּשָׁה אֶת הָעִיסָה לִכְבוֹד שַׁבָּת, הִיא אוֹמֶרֶת וְחוֹזֶרֶת בְּכָל פַּעַם "לִכְבוֹד שַׁבָּת" "לִכְבוֹד שַׁבָּת", וְכֵן בְּעֵת עֲשִׂיָתָהּ שְׁאָר מַאֲכָלֵי וְצָרְכֵי שַׁבָּת, וּמִכָּל דִּבּוּר נִבְרָא מַלְאָךְ, עַל כֵּן הִתְמַלֵּא בֵּיתִי בְּמַלְאָכִים, עַד שֶׁעִוְּרוּ אֶת עֵינַי", וְסֵיֵּם מוֹהַרַנַ"תְּ לְדִבְרֵי הַמְסַפֵּר וְאָמַר בֶּאֱמֶת כָּךְ! בֶּאֱמֶת כָּךְ! "טַאקִי אַזוֹי!, טַאקִי אַזוֹי"!.

ב–תקמ

תּוֹרָה מח שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א' נֶאֱמְרָה בְּאִסְרוּ חַג סֻכּוֹת שְׁנַת תקס"ג, שָׁנָה רִאשׁוֹנָה לְהִתְקָרְבוּת מוֹהַרַנַ"תְּ. וְשָׁם בַּתּוֹרָה כָּלוּל וּמְרוּמָז הַיְסוּרִים שֶׁעָבְרוּ עַל מוֹהַרַנַ"תְּ בְּאוֹתוֹ עֵת, דְּהַיְינוּ מֵעִנְיַן תְּפִלָּה בְּכֹחַ שֶׁרָדְפוּ אוֹתוֹ בְּנֵי עִירוֹ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל זֶה שֶׁהִתְפַּלֵּל בְּכֹחוֹת. וְכֵן מֵעִנְיַן הַצַּעַר גִּדּוּל בָּנִים שֶׁסָּבַל מִזֶּה שֶׁהָיְתָה זוֹגָתוֹ מַפֶּלֶת כַּמָּה פְּעָמִים וְלֹא יָכְלָה לְגָמוֹר אֶת הֵרְיוֹנָהּ, וְאָז הָיְתָה גַּם מְעֻבֶּרֶת וּפָעַל רַבֵּנוּ לְטוֹבָתוֹ וּבְרֹאשׁ חֹדֶשׁ כִּסְלֵו נוֹלַד לוֹ בְּנוֹ הָרִאשׁוֹן רַבִּי שַׁכְנָא, אַחַר כַּךְ בְּשַׁבָּת פָּרָשַׁת נֹחַ שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ נֶאֱמְרָה תּוֹרָה קיב.

ב–תקמא

מוֹהַרַנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא פַּעַם בְּשָׁנָה לִשְׁבוּת שַׁבָּת בְּעִיר קְרִימֶנְטְשׁוּג לְאַחַר שֶׁשָּׁבַת בְּעִיר טְשֶׁעְרִין, וְרַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁהָיָה דָּר בִּקְרִימֶנְטְשׁוּג הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא וְלִשְׁבוֹת בְּטֶשֶׁעְרִין וְלֹא הִסְתַּפֵּק בָּזֶה שֶׁמּוֹהַרַנַ"תְּ יָבוֹא בַּשַּׁבָּת הַבָּאָה לְעִירוֹ קְרִימֶנְטְשׁוּג. פַּעַם כְּשֶׁהִגִּיעַ מוֹהַרַנַ"תְּ לְטֶשֶׁעְרִין וְרַבִּי אֶפְרַיִם עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ, הִפְטִיר מוֹהַרַנַ"תְּ וְאָמַר: "אִלּוּ הָיָה עִמָּנוּ רַבִּי אֶפְרַיִם בְּשַׁבָּת הָיָה לָנוּ שַׁבָּת נִפְלָאָה", סְמוּךְ לְשַׁבָּת מַמָּשׁ הִגִּיעַ רַבִּי אֶפְרַיִם, וְסִפֵּר אַחַר-כָּךְ רַבִּי אֶפְרַיִם מִגּוֹדֶל הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁהָיְתָה לוֹ וְאָמַר: "בְּלֵיל שַׁבָּת הָיִיתִי עוֹד

בְּכֹחִי לְסַבּוֹל אֶת הַהִתְלַהֲבוּת וְהַחֲמִימוּת שֶׁשָּׁרְרָה שָׁם, אוּלָם בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר, נִרְטַב הַשֻּׁלְחָן בִּדְמָעוֹתַי וְלֹא יָדַעְתִּי כְּלַל מַה נַּעֲשָׂה עִמִּי".

ב–תקמב

אֶחָד מֵאַנַ"שׁ, שֶׁרָצָה לָשֶׁבֶת רַק עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְלִבְלִי לַעֲסֹק בְּשׁוּם עֵסֶק פַּרְנָסָה; וּפַרְנָסָתוֹ תִּהְיֶה, מִזֶּה שֶׁיִּתְמְכוּ בּוֹ הָאֲנָשִׁים. כְּשֶׁשָּׁאַל אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, אִם נָכוֹן שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּךְ, עָנָה לוֹ, שֶׁלֹּא נָכוֹן הַדָּבָר, אֶלָּא הַמְשֵׁךְ בְּמִסְחָרְךָ, אוּלָם עָשׂה לְךָ שְׁעוּרִים קְבוּעִים לִפְנֵי הֲלִיכָתְךָ לַחֲנוּת וְכֵן בְּתוֹךְ הַחֲנוּת תֵּכִין לְךָ סְפָרִים לִלְמֹד בָּהֶם, וּבְכָל רֶגַע שֶׁל פְּנַאי, שֶׁיִּזְדַּמֵּן לְךָ, תֵּשֵׁב וְתָהְגֶּה בַּתּוֹרָה, וְקַיֵּם זֹאת כָּל יָמָיו.

ב–תקמג

בַּחֲתֻנָּה אַחַת, שֶׁהָיְתָה בִּבְרֶסְלֶב, שֶׁנִּמְשְׁכָה עַד אוֹר הַבֹּקֶר כְּמִנְהָג הַיָּמִים הָהֵם, נִרְדַּם הַמְתוֹפֵף בְּאֶמְצַע הַתִּיפּוּף מֵרֹב עֲיֵפוּת. שְׁמוֹ הָיָה רַבִּי יַעֲקֹב הַמְכֻנֶּה "יַאנְקֶל". כְּשֶׁהִבְחִין מְנַהֵל הַתִּזְמֹרֶת בְּנִמְנוּמוֹ, נָתַן לוֹ סְטִירַת לֶחִי, וְצָעַק עָלָיו: "יַאנְקֶל! תּוֹפֵף בְּשִׂמְחָה" !, "יַאנְקֶל! קְלַאפְּ פְרֵיילַאךְ"!, הִתְעוֹרֵר יַאנְקֶל מִשְּׁנָתוֹ בִּבְכִיָּה מֻחָמַת כְּאֵב הַסְּטִירָה וְהִמְשִׁיךְ לְתוֹפֵף בְּכָל כֹּחוֹ. כְּשֶׁהִבְחִין בָּזֶה מוֹהַרְנַ"תְּ, לָקַח אֶת זֶה לְמָשָׁל לַעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּמוֹ כֵּן אַף-עַל-פִּי שֶׁמַּכִּים אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי יְרִידוֹת וְהַשְׁלָכוֹת, אַף-עַל-פִּי-כֵן מוּכְרָח וְחַיָּב הוּא לְהַמְשִׁיךְ לְהַכּוֹת אֶת הַיֵּצֶר הָרַע וְחֵילוֹתָיו – בְּשִׂמְחָה. בַּסֵּפֶר "אֲבָנֶיהָ בַּרְזֶל" כָּתַב שֶׁמַּעֲשֶׂה זֶה הָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ, וְסִיֵּם וְאָמַר: "אַף-עַל-פִּי שֶׁקִּבַּלְתָּ סְטִירָה, חַיָּב הִנְּךָ לְתוֹפֵף שׁוּב בְּשִׂמְחָה"!, "אַ פַּאטְש גְּחַאפְּט אוּן פְרֵיילַאךְ גִיקְלַאפְּט"!.

ב–תקמד

כְּשֶׁשִּׁבְּחוּ פַּעַם אַנַ"שׁ בִּפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ אֵיזֶה אָדָם גָּדוֹל בְּמַעֲלָה, שֶׁצָּרִיךְ לְהַגִּיעַ לְעִיר וְיוֹדֵעַ אֶלֶף דַּפֵּי גְּמָרָא עַל-פֶּה, עָנָה מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "עוֹזֵר – בְּהִתְכַּוְּנוֹ עַל תַּלְמִידוֹ, רַבִּי עוֹזֵר – יָכוֹל לְצַעֵק אֶלֶף פְּעָמִים רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם".

ב–תקמה

פַּעַם בָּא לְטֶעפְּלִיק מְפֻרְסָם אֶחָד, וְהָלְכוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי-הָעִיר עִם קְוִויטְלַאךְ וּפִדְיוֹנוֹת כָּל אֶחָד לְבַקְּשׁוֹ עַל צָרָתוֹ הַגַּשְׁמִית, וְהִתְאָרְכָה קַבָּלַת הַקָּהָל מֶשֶׁךְ לַיְלָה שָׁלֵם. כְּשֶׁסִּפְּרוּ זֹאת לְמוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר: "לַיְלָה שָׁלֵם לְבַקֵּשׁ רַק עַל גַּשְׁמִיּוּת, וְעַל רוּחָנִיּוּת לֹא כְּלוּם"?! "אַ גַאנְצָע נַאכְט בָּעְטֶן אוֹיף גַּשְׁמִיּוּת, אוּן אוֹיף רוּחָנִיּוּת גָּאר נִישְׁט"?!

ב–תקמו

בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן תקי"א מְסֻפָּר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מִסּוֹפֵר אֶחָד וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, וְאָמַר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁגַּם הוּא הָיָה רוֹצֶה מְאֹד לְהַשִּׂיג אֶת פַּרְשִׁיּוֹתָיו שֶׁל הַסּוֹפֵר

הַהוּא, אוּלָם מֵחֲמַת שֶׁכְּשֶׁנִּסַּע פַּעַם עִם רַבֵּנוּ בַּדְּרָכִים, לָבַשׁ רַבֵּנוּ אֶת תְּפִלָּיו, מֵחֲמַת זֶה, הוּא מְרוּצֶה בָּהֶם יוֹתֵר.

ב–תקמז

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ, שְׁאָלוֹ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ: מוֹהַרְנַ"תְּ!! מַה הִנְּכֶם כָּל-כָּךְ מַפְלִיגִים וּמַרְעִישִׁים בָּעוֹלָם מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ?! נַעֲנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ בִּמְלִיצָה: "אֲנִי מַרְעִישׁ??? אָז... בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל". כִּי לְעָתִיד יִתְגַּלֶּה וְיִתְפָּרְסֵם שֵׁם רַבֵּנוּ בָּעוֹלָם, וְיִהְיֶה רַעַשׁ גָּדוֹל מִגְּדֻלָּתוֹ.

ב–תקמח

מְסַפְּרִים, שֶׁאָמַר פַּעַם בְּדֶרֶךְ צַחוּת: "הָיוּ לִי בְּחַיַּי שְׁנֵי רַבִּיִּים: אֶחָד הָרַבִּי שֶׁלִּמְּדַנִי "אֶלֶף-בֵּית", וְהַשֵּׁנִי הוּא רַבֵּנוּ.

ב–תקמט

כְּשֶׁשָּׁאַל פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת רַבִּי מֵאִיר טֶעפְּלִיקֶער: "מַה שְׁלוֹמְךָ"? עָנָה לוֹ רַבִּי מֵאִיר: "דַּי טוֹב". אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "לְךָ זֶה טוֹב?! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁצָּרִיךְ כָּל הַזְּמַן לִקְרֹעַ וְלִתְלֹשׁ קְבָרִים בְּצַעֲקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ"! וְיֵשׁ נֶסְחָא אַחֶרֶת, שֶׁאָמַר לוֹ: "בִּתְשׁוּבָתְךָ נִרְאָה, שֶׁאֵינְךָ מִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ"! וְיֵשׁ נֶסְחָא אַחֶרֶת, שֶׁאָמַר לוֹ: "בִּתְשׁוּבָתְךָ נִרְאָה, שֶׁאֵינְךָ מִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אִלּוּ הָיִיתָ מִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָיָה עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר כְּדֶרֶךְ הַיְרִידוֹת וְהָעֲלִיּוֹת, שֶׁיֵּשׁ לָעוֹסְקִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָיִיתָ מֵשִׂיחַ אֶת לִבְּךָ לְפָנַי וְשׁוֹאֵל לַעֲצָתִי".

ב–תקנ

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ מְאֹד, שְׁאָלוֹ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ: "מֵאֵיפֹה אַתֶּם לוֹקְחִים אֶת כָּל הַשְּׁבָחִים הָאֵלּוּ"! עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אִם הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מֵיכֶלִי מִזְּלָאטְשׁוֹב זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אָמַר פַּעַם: 'כָּזוּ נְשָׁמָה נְקִיָּה כְּמוֹ גּוּף נָקִי וְקָדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לִי עֲדַיִן לֹא הָיְתָה בָּעוֹלָם! – וְכִי יֵשׁ לָנוּ הֲבָנָה וְהַרְגָּשָׁה בִּדְבָרָיו"? "הָאבֶן מֵיר אַ גֶּעפִּיל אִין זַיינֶע וֶוערְטֶער"?! אֶלָּא מַה, מַאֲמִינִים אָנוּ בִּדְבָרָיו, כְּמוֹ כֵן מַאֲמִינִים אָנוּ בְּשִׁבְחֵי רַבֵּנוּ, שֶׁהִתְפָּאֵר וְאָמַר עַל עַצְמוֹ, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין לָנוּ הַשָּׂגָה בָּהֶם.

ב–תקנא

בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי דָּוִד צְבִי, חוֹתֵן מוֹהַרְנַ"תְּ, נָהֲגוּ שֶׁלֹּא נִגַּשׁ חַזָּן לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעֲמוּד, אִם א שְׁלָחוֹ רַבִּי דָּוִד צְבִי, רַב הַמָּקוֹם. פַּעַם שָׁלַח לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעֲמוּד אֶת חָתְנוֹ הוּא גִּיסוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ. אַחַר זְמַן מוּעָט נָפַל חָתְנוֹ לְמִשְׁכָּב. כְּשֶׁבָּא רַבִּי דָּוִד צְבִי לְבַקְּרוֹ, אָמַר לוֹ חָתְנוֹ: "חוֹשֵׁשׁ אֲנִי, שֶׁמִּבַּת מַחֲלָתִי הוּא בִּגְלַל הַפְּנִיּוֹת וְהַגֵּאוּת, שֶׁהָיוּ לִי בִּתְפִלָּתִי לִפְנֵי

הָעַמּוּד", עָנָה לוֹ רַבִּי דָּוִד צְבִי: "שִׂכַר הַתְּפִלָּה הוּא גַּן-עֵדֶן, וְעֹנֶשׁ הַגֵּאוּת הוּא גֵּיהִנֹּם, שֶׁנִּנְעָנֵשׁ בְּגֵיהִנֹּם, אוּלָם אֶת הַמִּצְוָה נְקַיֵּם"!

ב–תקנב

רַבֵּנוּ בֵּרַךְ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה לְהֵרָדֵם, יֵרָדֵם תֵּכֶף וּמִיָּד, וְכֵן נִתְקַיֵּם בּוֹ, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּתְמַהְמַהּ בְּשֵׁנַת הַלַּיְלָה וְרָצָה לִישֹׁן מְעַט כְּדֵי לָקוּם וּלְהִתְעוֹרֵר בְּעֵת חֲצוֹת, תֵּכֶף כְּשֶׁהִנִּיחַ אֶת רֹאשׁוֹ לִישֹׁן, נִרְדַּם תֵּכֶף וּמִיָּד.

ב–תקנג

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ לוֹקֵחַ אֶחָד שֶׁיִּישַׁן עִמּוֹ, הָיָה בּוֹחֵר בְּאֶחָד כָּזֶה, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁיִּישַׁן הֵיטֵב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַפְרִיעַ לוֹ בְּסֵדֶר עֲבוֹדָתוֹ, וְסִפֵּר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁיָּשַׁן אֶצְלוֹ, הִשְׁתַּדֵּל לְהִשָּׁאֵר נָעוֹר, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִרְאוֹת אֶת סֵדֶר הַנְהָגָתוֹ בְּמֶשֶׁךְ הַלַּיְלָה, אוּלָם פִּתְאוֹם נִגַּשׁ אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "עֲדַיִן עֵר אַתָּה? יְשַׁן יָשֵׁן", וְתֵכֶף נָפְלָה עָלָיו שֵׁנָה עֲמֻקָּה, וְלֹא זָכָה לִרְאוֹת הַנְהָגָתוֹ, וְכֵן הָיָה אֵצֶל עוֹד כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ.

ב–תקנד

כְּשֶׁאָמְרוּ פַּעַם לְמוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁמּוּבָא בִּסְפָרִים, שֶׁמִּי שֶׁאֵין לוֹ דְּגִים בְּשַׁבָּת, יִדְאַג כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "וְכִי לֹא דַּי שֶׁאֵין לוֹ דָּגִים עַל שַׁבָּת, עוֹד גַּם יִדְאַג וְיִתְעַצֵּב עַל זֹאת כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ"?

ב–תקנה

כְּשֶׁדִּבֵּר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ מֵהַתּוֹרָה: הַנֵּעוֹר בַּלַּיְלָה, שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן" חֵלֶק א' סִימָן נ"ב וּמַעְנְיַן הַיְצִיאָה חוּץ לָעִיר לְהִתְבּוֹדְדוּת, אָמְרוּ לוֹ כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ, שֶׁהֵם יְרֵאִים לָצֵאת לְהִתְבּוֹדְדוּת. סִפֵּר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ מַעֲשֶׂה, שֶׁפַּעַם הִתְנַפְּלוּ שׁוֹדְדִים הַמְכֻנִּים "אֵיידִימַאקֶעס" עַל אֵיזֶה עִיר וּבֵרְחוּ כָּל תּוֹשָׁבֵי הָעִיר. בֵּין הַבּוֹרְחִים הָיָה אִישׁ אֶחָד, שֶׁהָיָה יָדוּעַ בֵּין הַתּוֹשָׁבִים לְפַחְדָן גָּדוֹל מְאֹד; וּכְשֶׁבָּרַח, הִתְחַבֵּא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת וְשָׁהָה שָׁם כָּל הַלַּיְלָה. לְמָחֳרָת, כְּשֶׁשָּׁבוּ הַבּוֹרְחִים הָעִירָה, שְׁאָלוּהוּ יְדִידָיו: "אֵיךְ לֹא פָּחַדְתָּ לְהִשָּׁאֵר לְבַד בְּבֵית-הַקְּבָרוֹת כָּל הַלַּיְלָה"? עָנָה לָהֶם: "הַשּׁוֹדְדִים הֵטִילוּ עָלַי אֵימָה כָּזוֹ, עַד שֶׁשָּׁכַחְתִּי שֶׁפַּחְדָן אֲנִי..." וְסִיֵּם מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר, שֶׁכְּמוֹ כֵן הוּא בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ וְכַמּוּבָא בְּזֹהַר (ח"ג קנח:): "מַאן דְּאִיהוּ בְּדוֹחֲקָא, לֹא מִסְתַּכֵּל מִידֵי", פֵּירוּשׁ: מִי שֶׁנִּמְצָא בְּדוֹחַק לֹא מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מְעַכֵּב. כִּי כְּשֶׁמַּרְגִּישִׁים אֶת הַפַּחַד וְהַיִּרְאָה מִיּוֹם הַדִּין הַקָּרֵב וּבָא, מִתְבַּטְּלִים כָּל הַפְּחָדִים הַנַּשְׁמִיִּים.

ב–תקנו

אָמַר: "וְכִי כַּמָּה צָרִיךְ אָדָם לְהִתְיַגֵּעַ, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה מוֹשֵׁל מָחוֹז "גוּבֶרנַאטוֹר", הֲרֵי לוֹקֵחַ לוֹ הַדָּבָר זְמַן רַב – כְּאַרְבָּעִים אוֹ חֲמִישִׁים שָׁנָה, אוּלָם לִפְעָמִים בְּעֵת מִלְחָמָה קָשָׁה, שֶׁהַמִּלְחָמָה כִּמְעַט אֲבוּדָה, קָם בְּעֹז לוֹחֵם אֶחָד וּמַבְקִיעַ אֶת חֲזִית הָאוֹיֵב, אֲזַי מִתְעַלֶּה מִיָּד וְנַעֲשָׂה מוֹשֵׁל. כְּמוֹ כֵן הוּא בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: יֵשׁ אֶחָד, שֶׁעוֹבֵד אֶת ה' שָׁנִים רַבּוֹת עַד שֶׁבָּא לְמַדְרֵיגָתוֹ; וְיֵשׁ אֶחָד, שֶׁעַל יְדֵי עֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁעוֹשֶׂה בַּעֲבוֹדַת ה', וְעַל יְדֵי עֲמִידָה בְּנִסְיוֹנוֹת גְּדוֹלִים – זוֹכֶה מִיָּד לָבוֹא לִשְׁלֵמוּתוֹ. וְאָמַר זֹאת לְעִנְיַן רַבֵּנוּ שֶׁזָּכָה בְּמִעַט שָׁנָיו לְמַעֲלָה גְּבוֹהָה כָּזוֹ.

ב–תקנז

אָמְרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ אֵיךְ שֶׁפִּירֵשׁ הָרַב הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי מֵאִיר מִפְּרֶעמִישְׁלָאן זַצַ"ל, תְּלְמִיד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, בְּדָרְךָ צַחוּת אֶת הַתֵּבוֹת: "בְּתוֹךְ וּמָחוֹל" שֶׁבְּקַאפִּיטֶל הָאַחֲרוֹן שֶׁבַּתְּהִלִּים, שֶׁפִּרֵשׁ, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יִמְחוֹל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לַעֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ בְּתוֹךְ-וּמָחוֹל. וְהִפְטִיר מוֹהַרְנַ"תְּ עַל זֶה וְאָמַר: "אוּלָם עַד הַסּוֹף שֶׁיִּמְחוֹל!!"! כְּאוֹמֵר כַּמָּה צְרִיכִים לְסִבֹּל, עַד שֶׁיִּתְקַיֵּם הַסּוֹף הַטּוֹב הַזֶּה...

ב–תקנח

כְּשֶׁסִּפְּרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהָרַב מִבַּארְדִיטְשׁוֹב אָמַר, שֶׁבְּלֵיל כָּל-נִדְרֵי, הַיִּינוּ בְּלֵיל יוֹם כִּפּוּר נוֹפֶלֶת יִרְאָה אֲיֻמָּה בְּכָל הָעוֹלָם, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַדָּגִים שֶׁבַּמַּיִם רוֹעֲדִים מִפַּחַד, הִפְטִיר עַל זֶה וְאָמַר: "אִם כֵּן, כַּמָּה כְּבָר צְרִיכִים לִרְעֹד, כְּשֶׁאֵין רוֹעֲדִים". "וויפל דַארְף מען שׁוין צִיטֶערְן אַז סְ'צִיטֶערְט זַאךְ נִישְׁט".

ב–תקנט

שְׁאַל פַּעַם אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, אִם טוֹב הַדָּבָר שֶׁיִּהְיֶה מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת, מֻחְמַת שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה. עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "בְּאוֹתָהּ עֵת שֶׁתַּשְׂכִּיר אֶת עַצְמְךָ לְמְלֶאכֶת הַמְלַמְּדוּת, תַּשְׂכִּיר אֶת עַצְמְךָ לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתִתְפַּלֵּל בְּפֵרוּשׁ גַּם עַל פַּרְנָסָה, וְאַחַר זְמַן, תִּרְאֶה שֶׁהַצְלָחָתְךָ גְּדוֹלָה יוֹתֵר, מֵאֲשֶׁר אִם הָיִיתָ מְלַמֵּד.

ב–תקס

פַּעַם כְּשֶׁיָּצְאוּ אַנַ"שׁ לְקַדֵּשׁ אֶת הַלְּבָנָה, לֹא נִרְאֲתָה הַלְּבָנָה בִּבְהִירוּת הֵיטֵב, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן קִדְּשָׁהּ מוֹהַרְנַ"תְּ כְּדַעַת רַבֵּנוּ הַמּוּבָא בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַרַ"ן" סִימָן תפ"ג, אוּלָם רַבִּי אַהֲרֹן, הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, א רָצָה לְקַדְּשָׁהּ, כִּי רָצָה לִרְאוֹתָהּ בִּבְהִירוּת הֵיטֵב, וּמִשּׁוּם כָּךְ חִכָּה לְלֵיל הַמָּחֳרָת, וְאָז בֶּאֱמֶת הִתְבַּהֲרוּ הַשָּׁמַיִם וְרָאוּהָ הֵיטֵב, וְקִדֵּשׁ אָז אֶת הַלְּבָנָה. אָמַר אַחַר-כָּךְ רַבִּי אַהֲרֹן לְמוֹהַרְנַ"תְּ: "רוֹאֶה הִנְךָ! עַל יְדֵי שֶׁהִמְתַּנְתִּי לְקַדֵּשׁ אֶת הַלְּבָנָה, קִדַּשְׁתִּי אוֹתָהּ בִּבְהִירוּת כִּדְבָעֵי." עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אוּלָם אָנֹכִי כְּבָר הִתְפַּלַּלְתִּי הַיּוֹם אֶת הַתְּפִלּוֹת לְאַחַר

קְדוּשׁ לְבָנָה, שֶׁקִּדַּשְׁתִּיהָ כְּבָר אֶתְמוֹל", כְּאוֹמֵר, שֶׁתְּפִלּוֹתָיו שֶׁהִתְפַּלֵּל הַיּוֹם חֲשׁוּבוֹת יוֹתֵר, מֵחֲמַת שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת הַלְּבָנָה אֶתְמוֹל.

ב–תקסא

בִּבְרֶסְלֶב הָיָה דָּר אֶחָד מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְּה רְאוּבֵן זְלַאטָע'ס. כִּנּוּהוּ בְּשֵׁם זֶה עַל שֵׁם אִמּוֹ, מָרַת זְלַאטָע. הוּא הָיָה עוֹבֵד ה' גָּדוֹל וּמָפְלָג בְּמַעֲלָה, אוּלָם חִסָּרוֹן הָיָה לוֹ, שֶׁהָיָה מַרְבֶּה בַּאֲמִירַת דִּבְרֵי הֶלָצָה וְכַדּוֹמֶה, וְרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין הָיָה דָּבוּק בּוֹ מְאֹד, וְהָיָה הוֹלֵךְ אֵלָיו הַרְבֵּה לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ דֶּרֶךְ בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ וּבְיִרְאַת שָׁמַיִם. כְּשֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר לְמוֹהֲרַנ"תְּ, אָמַר לוֹ: "לְצַוּוֹת עָלֶיךָ לֹא לֶלֶכְתָּ וְלִלְמֹד אֶצְלוֹ אֵינִי יָכוֹל, אוּלָם זֹאת כֵּן אוֹמַר לְךָ: אִם בְּדַעְתְּךָ לְהַמְשִׁיךְ וְלִדְבֵּק בּוֹ, מְבַקֵּשׁ אֲנִי מִמְּךָ אַל תָּבוֹא אֵלַי"! כִּי דַּרְכּוֹ לֹא מָצְאָה חֵן בְּעֵינֵי מוֹהֲרַנ"תְּ. וְהִפְסִיק רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לִלְמֹד מִמֶּנּוּ.

ב–תקסב

רַבִּי שְׁלֹמֹה רְאוּבֵן הַנַּ"ל הָיָה מִתַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק, וְעָלָיו מְסַפְּרִים הַסִּפּוּר, שֶׁאָמַר לְהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מָרְדְּכַי מִטְשֶׁרְנוֹבִּיל זַצַ"ל, כְּשֶׁרָצָה לְבָרְכוֹ בְּבָנִים, שֶׁכְּבָר יֵשׁ לוֹ בְּרָכָה מֵרַבּוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק, וְעַל כֵּן אֵינוֹ חָפֵץ בִּבְרָכָה זוֹ מִמֶּנּוּ, וְהִתְפַּלֵּא רַבִּי מָרְדְּכַי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל דְּבָרָיו וְאָמַר: "זֶהוּ הַנִּקְרָא אֱמוּנַת חֲכָמִים אֲמִתִּית"!

ב–תקסג

כַּיָּדוּעַ, הָיָה מוֹהֲרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מִתְפַּלֵּל בְּצַעֲירוּתוֹ בְּכוֹחוֹת וּבְצָעָקוֹת וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, אוּלָם בְּסוֹף יָמָיו הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּנַחַת וּבְמְנוּחָה.

ב–תקסד

לְמוֹהֲרַנ"תְּ הָיוּ כָּאֵלּוּ תַּלְמִידִים עוֹבְדֵי ה', שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם אֲפִלּוּ זְמַן לָבוֹא אֶל מוֹהֲרַנ"תְּ, וְהָיָה מוֹהֲרַנ"תְּ בְּעַצְמוֹ נוֹסֵעַ אֲלֵיהֶם לְחַזְּקָם וּלְעוֹדְדָם.

ב–תקסה

פַּעַם בָּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, שֶׁמְּנָהֵג יִשְׂרָאֵל לָצוּם אָז חֲצִי יוֹם כַּיָּדוּעַ, א הָיָה יָכוֹל רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהֲרַנ"תְּ לָצוּם, כִּי הָיָה חוֹלֶה מְקוֹדֶם בְּאֵיזֶה מַחֲלָה, וְהָיָה חָלָשׁ מְזֶה, וְאָמַר לְאָבִיו מוֹהֲרַנ"תְּ שֶׁהוּא רוֹצֶה מְקוֹדֶם לְטָעוֹם מְעַט אוֹכֶל, וְאַחַר כָּךְ יֵלֵךְ לְצִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, לוֹמַר שָׁם אֶת "תִּקּוּן הַכְּלָלִי" כְּמִנְהָג אַנַ"שׁ, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל שָׁם עַל הַצִּיּוּן בְּכַוָּנָה וְכָרָאוּי. אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנ"תְּ אַל תַּעֲשֶׂה כֵּן, רַק תֵּלֵךְ לַצִּיּוּן וְתֹאמַר שָׁם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵיךְ שֶׁתֹּאמַר, וְאַחַר כָּךְ טְעַם מְעַט אוֹכֶל, וּכְשֶׁתֹּאכַל וְיִהְיֶה לְךָ כֹּחַ תַּחֲזוֹר שׁוּב לְהִשְׁתַּטֵּחַ וּלְהִתְפַּלֵּל עַל הַצִּיּוּן.

ב–תקסו

לְעֵת זִקְנוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לִטְעוֹם חֲתִיכַת לֶעקִיךְ עִם אֵיזֶה מַשְׁקֶה בֵּין תְּפִלִּין דְּרַשׁ"י וְרַבֵּנוּ-תַּם.

ב–תקסז

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לִנְסוֹעַ וְלִשְׁבּוֹת בְּאוֹתָן הַמְקוֹמוֹת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ נוֹסֵעַ בְּחַיָּיו, לְטִשֶׁעְרִין וְכוּ'. בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ כְּשֶׁנָּסַע בִּשְׁנָתוֹ הָאַחֲרוֹנָה, אָמַר לְרַבִּי נַחְמָן מִטוּלְטְשִׁין: "בָּזֶה אֲנִי מַרְאֶה לְךָ אֶת הַדֶּרֶךְ וּבַשָּׁנָה הַבָּאָה תּוּכַל לִנְסוֹעַ כְּבָר לְבַדְּךָ", "דָּא ווִיז אִיךְ דִּיר דִּי וֶועג אוּן דִּי אַנְדֶערְע יָאר וֶועסְטוּ שׁוֹין קֶענֶען פָּארְן אַלֵיין".

ב–תקסח

בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-חֹדֶשׁ שְׁבָט שְׁנַת תקע"א, הִתְקַבְּצוּ וּבָאוּ לְאוּמַאן כְּשִׁשִּׁים אֲנָשִׁים מֵאַנַ"שׁ, לְהִשְׁתַּטֵּחַ שָׁם עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ, וְזוּ הָיְתָה הַהִתְקַבְּצוּת הָרִאשׁוֹנָה לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ לָזֶה עַל יְדֵי מוֹהַרְנַ"תְּ, וְנִשְׁאֲרוּ לִשְׁבּוֹת שָׁם בְּשַׁבָּת, כְּשֶׁיִּשְׁבוּ בַּשֻּׁלְחָן בְּלֵיל שַׁבָּת א יָדְעוּ אֵיךְ לְהַתְחִיל לְזַמֵּר אֶת הַזֶּמֶר "אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין", כִּי בְּחַיֵּי רַבֵּנוּ הָיָה רַבֵּנוּ שָׁר אֶת הַמִּלִּים וְאַנַ"שׁ הָיוּ מַנְעִימִים בְּקוֹלָם וּמְסַיְּעִים אוֹתוֹ, בִּפְרַט לְרוֹב חוּלְשָׁתוֹ בְּסוֹף יָמָיו, וְכָךְ בְּתוֹךְ הַשְׁהִיּוֹת פָּתַח מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: כַּךְ הָיָה אוֹמֵר הַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה שֶׁלֹּא טָעַם טַעַם חֵטְא מִיָּמָיו: "אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין"! וְאָנוּ הָיִינוּ מַנְעִימִים בְּקוֹל, בָּם בָּם, בָּם בָּם וְכוּ', וְכָךְ הֵפֵר מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת הַדְּמָמָה וְהִמְשִׁיךְ הוּא לְזַמֵּר אֶת נִגּוּן רַבֵּנוּ.

ב–תקסט

בְּ"שְׁבוּעוֹת הַגְּדוֹל" שֶׁהָיָה אָז הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל וְכוּ' מֵרוֹב הַדִּבּוּרִים הַנִּפְלָאִים שֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ, הִתְלַחֲשׁוּ אַנַ"שׁ לְעַצְמָם עַל מוֹהַרְנַ"תְּ בְּאָמְרָם: הֲרֵי הוּא בְּעַצְמוֹ הָרַבִּי, מֵרוֹב הַהִתְפַּעֲלוּת שֶׁהָיָה לְאַנַ"שׁ מִמֶּנּוּ. כְּשֶׁהִבְחִין בָּזֶה מוֹהַרְנַ"תְּ, צָעַק: אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי לֹא הָרַבִּי, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי לֹא הָרַבִּי... "אִיךְ וֵוייס אִיךְ בִּין נִישְׁט דֶּער רַבִּי, אִיךְ וֵוייס אִיךְ בִּין נִישְׁט דֶּער רַבִּי".

ב–תקע

כְּשֶׁנָּסַע מוֹהַרְנַ"תְּ לְאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ אֶל הָעֲיָרוֹת שֶׁהָיוּ פְּזוּרִים בָּהֶם אַנַ"שׁ, כְּדֵי לְעוֹרְרָם לְעִנְיַן רַבֵּנוּ, בִּקֵּר אֵצֶל אֶחָד מֵעֲנְיֵי אַנַ"שׁ שֶׁדָּר בְּסָמוּךְ לְאוּמַאן וּכְשֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר לוֹ הַלָּה: רַבִּי נָתָן! אִם אַתָּה לֹא בוֹנֶה בַּיִת כְּנֶסֶת מִיּוּחָד "קְלוֹיז" עֲבוּר אַנַ"שׁ – לֹא עָשִׂיתָ כְּלוּם. וְהֵבִין מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁצּוֹדֵק הַלָּה בִּדְבָרָיו, וּמִזֶּה נִתְעוֹרֵר מוֹהַרְנַ"תְּ לִבְנוֹת אֶת הַקְּלוֹיז, וְתֵיכֶף אָמַר לְהַלָּה: אִם כַּךְ הַדָּבָר תַּתְחִיל אַתָּה בְּמִצְוָה זוּ וְתֵן רֹאשׁוֹן אֶת הַכֶּסֶף עֲבוּר בְּנְיָתוֹ, וְנָתַן לוֹ מִיָּד אֶת כָּל כַּסְפּוֹ בְּסַךְ שְׁנֵי רוּבֶּל, כִּי הָיָה עָנִי מָרוּד, וּבָזֶה הִתְחִיל מוֹהַרְנַ"תְּ לֶאֱסוֹף מָעוֹת לִבְנְיַת הַקְּלוֹיז. כְּשֶׁהָיָה אַחַר כַּךְ אֵצֶל הַגְּבִירִים בְּטִשֶׁעְרִין, סִפֵּר לָהֶם זֹאת וְהִפְצִיר

בָּהֶם בְּאָמְרוֹ לָהֶם: הֲעָנִי הַזֶּה נָתַן אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ, תְּנוּ אַתֶּם גַּם כְּפִי יְכָלְתְּכֶם. בְּזְמַן מְאוּחָר יוֹתֵר שִׁבַּח מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת הֶעָנִי הַנַּ"ל וְאָמַר: עִם שְׁנֵי הָרוּבְּלִים שֶׁלּוֹ בָּנִיתִי אֶת הַקְּלוֹיז.

ב-תקעא

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: "יֵשׁ חִסָּרוֹן אֵצֶל אֲנָשִׁים, שֶׁמַּחֲמַת שֶׁחֲפֵצִים לְהַדֵּר עַל אֵיזֶה דִּבּוּר מִצְוָה יוֹתֵר מִדַּי, עַל-יְדֵי-זֶה אֵינָם מְקַיְּמִים כְּלָל אֶת הַמִּצְוָה"!

ב–תקעב

סִפְּרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁרַבִּי גְּדַלְיָה וֶוילָוול לוֹמֵד שֻׁלְחָן עָרוּךְ עִם הַמַּגִּינִים וְחוֹזֵר עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה כְּדֵי לְדַעַת אוֹתָם בְּעַל-פֶּה, אַחַר כַּךְ כְּשֶׁרָאָהוּ מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר לוֹ "לְמַד גַּם אֶת הַלִּקּוּטֵי מוֹהַר"ן עַד שֶׁתֵּדַע אוֹתוֹ בְּעַל-פֶּה, כִּי כְּשֶׁתְּנוּחַ בַּקֶּבֶר וְתַרְגִּישׁ הַתּוֹלַעַת שֶׁבַּאֵיבָר וְהָעֶצֶם הַזֶּה מוּטָבַע הַלִּקּוּטֵי מוֹהַר"ן הֵיא לֹא תִּקְרַב אֵלֶיךָ".

ב–תקעג

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה לוֹמֵד עִם אֲחֵרִים שִׁעוּרִים קְטַנִּים, אוּלָם שִׁעוּרָיו הַגְּדוֹלִים הָיָה לוֹמֵד לְבַדּוֹ.

ב–תקעד

אֶחָד מֵשִׁעוּרָיו הַקְּבוּעִים שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה לִמּוּד שֶׁל כַּמָּה פְּרָקִים מִשְּׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, גַּם אֶחָד מִמְּנָהֲגָיו הָיָה לִרְקוֹד בְּכָל יוֹם.

ב–תקעה

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג בְּפוּרִים לִשְׁתּוֹת לִשְׁכְּרָה, וְהָיָה מְקַיֵּם בִּפְשִׁיטוּת צִוּוּי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאָמְרוּ (מְגִילָה ז:): "חַיָּב אָדָם לְבָסוּמֵי בְּפוּרְיָא עַד דְּלָא יָדַע בֵּין אָרוּר הָמָן לְבָרוּךְ מָרְדְּכַי".

ב–תקעו

סִפֵּר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁנָּסַע עִם מוֹהַרְנַ"תְּ בִּימֵי הַחוֹרֶף הִתְאַכְסְנוּ בְּאֵיזֶה אַכְסַנְיָה, וְהָיָה קָשֶׁה לְרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לְסַדֵּר עֲבוּר מוֹהַרְנַ"תְּ מָקוֹם טוֹב לְשֵׁינָה, כִּי הַחַלּוֹנוֹת הָיוּ פְּתוּחִים וּשְׁבוּרִים, וְרָצָה מְאֹד רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לְהִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל מוֹהַרְנַ"תְּ לִנְהוֹג מִנְהָגוֹ בְּקִמַּת חֲצוֹת וְלִמּוּד תּוֹרָה בַּלַּיְלָה, אוּלָם א הִצְלִיחַ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, רָאָה אֵיךְ שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ כְּבָר יוֹשֵׁב עִם הַשֻּׁלְחָן-עָרוּךְ יוֹרֶה-דֵּעָה וְלוֹמֵד בְּהִתְמָדָה אַחַר שֶׁכְּבָר עָרַךְ אֶת הַתִּקּוּן חֲצוֹת.

ב–תקעז

בְּנֶעמִירוֹב הָיְתָה פַּעַם חֲתוּנָה שֶׁל אֶחָד מִקְּרוֹבֵי מִשְׁפַּחַת מוֹהַרְנַ"תְּ הָרְחוֹקִים, וְהָלַךְ מוֹהַרְנַ"תְּ לַחֲתוּנָה, בִּכְדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר עַל יְדֵי זֶה לְשִׂמְחָה, כִּי בָּא סִבָּה זוּ לֹא הָיָה הוֹלֵךְ כִּי

לֹא הָיוּ קְרוֹבִים כָּל כַּךְ עַד שֶׁיֵּלֵךְ לַחֲתוּנָתָם, וְהָלַךְ רַק בְּסִבַּת רָצוֹן לַשִּׂמְחָה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַל יְדֵי הַחֲתוּנָה (א"ה, עַיֵּן בְּתוֹרָה קע"ח).

ב–תקעח

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר פַּעַם לְאַנַ"שׁ: הִנְּכֶם צְרִיכִים לְהַשְׂגִּיחַ שֶׁהַגְּדלוּת שֶׁלָּכֶם לֹא תַּסְתִּיר אֶת יוֹפְיוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, "אִיר דַארְפְט זִיךְ הִיטן אַז אַייֶער גְּרוֹסְקֵייט זָאל נִישְׁט פַארְשְׁטֶעלְן דֶעם רֶעבְּנְס שֵׁיינְקֵייט".

כְּמוֹ כֵן אָמַר: "צְרִיכִים אַתֶּם לְהִזָּהֵר שֶׁהַקַּטְנוּת שֶׁלָּכֶם לֹא תַּסְתִּיר וְתַעֲלִים אֶת יוֹפְיוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ". "אַייֶער קְלֵיינִיגְקֵייט זָאל נִישְׁט פַארְשְׁטֶעלְן דֶעם רֶעבִּינְס שֵׁיינְקֵייט".

ב–תקעט

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: "הַצַּדִּיק רַבִּי זוּשָׁא אָמַר, שֶׁעַל הַכֹּל יוֹכַל לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, חוּץ מִיּוֹם הַנְּסִיעָה. וַאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁאֲנִי מוּכָן לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן גַּם עַל יוֹם הַנְּסִיעָה, רַק תְּלוּי לְפִי הַיּוֹם. "וועדְלִיג וּוי דֶער טָאג".

כָּל-כָּךְ שָׁמַר אֶת הַזְּמַן, עַד שֶׁמּוּכָן לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן מְדֻקְדָּק גַּם עַל עֵת נְסִיעוֹתָיו.

ב–תקפ

אֶחָד מֵאַנַ"שׁ הָיָה מְלַמֵּד בְּלָאדִיזִין, אַחַר זְמַן כְּשֶׁאסַף סְכוּם מְעוֹת מִשְׁכַּר הַמְּלַמְּדוּת לְמִחְיַת בֵּיתוֹ, וְרָצָה לְשָׁלְחוֹ עִם שָׁלִיחַ, כִּי בְּדֶרֶךְ הַדּאַר הָיָה עוֹלֶה לוֹ כַּמָּה מַטְבֵּעוֹת קְטַנּוֹת "קָאפִּיקָעס", וְרָצָה לַחְסוֹךְ הוֹצָאָה זוּ. וְשָׁאַל לְמוֹהַרְנַ"תְּ עַל זֶה, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אַחַר שֶׁעָבַדְתָּ כָּל כַּךְ בִּשְׁבִיל הַמָּעוֹת יוֹתֵר טוֹב שֶׁתִּשְׁלָחֵהוּ דֶּרֶךְ הַדּאַר וְתִהְיֶה בָּטוּחַ בַּמָּעוֹת, מִשֶּׁתִּשְׁלָחֵהוּ עִם שָׁלִיחַ וְלֹא תִּהְיֶה בָּטוּחַ".

ב–תקפא

כְּשֶׁבִּקֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ בִּצְפַת בִּשְׁנַת תקפ"ג, וְנִפְגַּשׁ שָׁם עִם הָרַב, שָׂטַח הָרַב לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת מַר לִבּוֹ, הֱיוֹת שֶׁעָשָׂה פַּעַם נֶדֶר לְסַיֵּם בְּכָל יוֹם אֶת כָּל סֵפֶר הַתְּהִלִּים וְעַתָּה בִּזְקֻנוּתוֹ קָשֶׁה עָלָיו לְקַיֵּם אֶת נִדְרוֹ, וּבְכֵן שׁוֹאֵל הוּא אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ מַה לַּעֲשׂוֹת, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁמַּעֲתָּה יֹאמַר אֶת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים =תִּיקּוּן הַכְּלָלִי, הַכְּלוּל מֵעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר סֵפֶר הַתְּהִלִּים כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (פְּסָחִים קיז.) (תִּקּוּן הַכְּלָלִי) בְּכָל יוֹם.

ב–תקפב

מוֹהַרְנַ"תְּ גִּדֵּל בְּבֵיתוֹ יְתוֹמָה אַחַת עַד שֶׁשִּׁידְכָהּ, וְהַשַּׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי הַחֲתוּנָה, הֵיְינוּ ה"אוֹיפְרוּף" חָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שְׁבוּעוֹת, כִּי שְׁבוּעוֹת חָל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת-קֹדֶשׁ, וְכַנָּהוּג בְּמִקְרֶה כָּזֶה, הָיָה עַל מוֹהַרְנַ"תְּ לִהְיוֹת הַשּׁוֹשְׁבִין, אוּלָם מוֹהַרְנַ"תְּ בִּרְצוֹתוֹ לִהְיוֹת אֵצֶל רַבֵּנוּ לֹא חָשׁ לְמִנְיָעָה זוֹ וְנָסַע לְחַג הַשָּׁבוּעוֹת אֶל רַבֵּנוּ, וְלֹא הִתְרָאֶה בִּפְנֵי רַבֵּנוּ עַד יוֹם הַשַּׁבָּת,

כִּי הֵבִין שֶׁבְּוַדַּאי אַחַר שֶׁנִּסַּע מִבֵּיתוֹ כָּתַב אָבִיו מִכְתָּב לְרַבֵּנוּ עַל זֶה, וּבְוַדַּאי יִשְׁלָחֵהוּ רַבֵּנוּ חֲזָרָה, וְעַל כֵּן שָׂמַט אֶת עַצְמוֹ לִבְלִי לְהִתְרָאוֹת לִפְנֵי רַבֵּנוּ עַד שַׁבָּת, כִּי אָז כְּבָר לֹא יִשְׁלָחֵהוּ רַבֵּנוּ חֲזָרָה, וְאָז בְּאוֹתוֹ חַג הַשָּׁבוּעוֹת אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ הַמּוּבָא בְּסֵפֶר יְמֵי מוֹהַרַנ"תְּ (סִימָן לה), "אַחַר שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל הַמְנִיעוֹת בְּוַדַּאי עָדִיף וְטוֹב יוֹתֵר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ", "אַז מְ'קוּמְט אַלְדִינְג אִיבֶּער, אִיז דָּאס פָּארְט בֶּעסֶער".

ב–תקפג

רַבִּי דָּוִד צְבִי חוֹתֵן מוֹהַרַנ"תְּ לֹא הָיָה נוֹטֵל אֶת יָדָיו לִסְעוּדָה בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ וְלֹא אָכַל כִּי אִם מְזוֹנוֹת וּפֵרוֹת מִכְּשֶׁעוּר, וְהַכֹּל מֻחְמָת חוּמְרוֹת שֶׁבִּנְטִלַּת יָדַיִם, וְזוּנְתוֹ שֶׁל מוֹהַרַנ"תְּ הָיְתָה מְכִינָה עֲבוּרוֹ אֶת הַמְּזוֹנוֹת וְהֵכִינָה שְׁנֵי עוּגִיּוֹת וְחֵצִי עֲבוּר מְזוֹנוֹ, וְאָמַר רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן שֶׁמִּזֶּה רוֹאִים גּוֹדֶל צִדְקוּתוֹ שֶׁלֹּא אָכַל יוֹתֵר מֵהַשָּׁעוּר הַנַּ"ל, כִּי הוּא יוֹתֵר מִדַּי עֲבוּרוֹ, וּפֵרוֹת מֵהַשָּׁעוּר הַנַּ"ל הָיָה מוּעָט מִדַּי וְאָכַל רַק כְּדֵי חַיּוּתוֹ מַמָּשׁ.

ב–תקפד

הָיוּ כָּאֵלּוּ שֶׁרָצוּ לְהִשָּׁמֵט מִשִּׁרוּת הַצָּבָא וְהָיוּ עוֹשִׂים מוּם בְּגוּפָם, כְּדֵי שֶׁיְּקַבְּלוּ פְּטוּר מֵהַצָּבָא, וְהִקְפִּיד עַל זֶה מוֹהַרַנ"תְּ.

ב–תקפה

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרַנ"תְּ וּשְׁאָר אַנַ"שׁ בִּטְשֶׁרְנוֹבִיל עַל הַחֻתוּנָה שֶׁהָיְתָה שָׁם בֵּין הַבַּת שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי אַהֲרֹן מִטְשֶׁרְנוֹבִיל - בֶּן הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מָרְדְּכַי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עִם רַבִּי יִשְׂרָאֵל בְּנָה שֶׁל שָׂרָה בַּת רַבֵּנוּ, שָׁאַל רַבִּי מָרְדְּכַי אֶת מוֹהַרַנ"תְּ: "מַה אוֹמֵר רַבְּכֶם עַל עִנְיַן חוֹלִי נוֹפֵל"? אָמַר לוֹ מוֹהַרַנ"תְּ מַה שֶּׁכָּתַב רַבֵּנוּ בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן ר"א: פִּ'זַר נָ'תַן לָ'אֶבְיוֹנִים (תְּהִלִּים קיב, ט) רָאשֵׁי תֵּיבוֹת נ"פ"ל, עַיֵּן שָׁם. כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבִּי מָרְדְּכַי הִפְטִיר: "אִם כַּךְ צְרִיכִים אָנוּ לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ לְפַזֵּר צְדָקָה"! - "אוֹיבּ אַזוֹי דַּארְפְן מִיר אוֹיפְסָנִי אָנְהוֹיבְּן צוּ טַיילְן צְדָקָה".

ב–תקפו

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרַנ"תְּ בְּלֶעמְבֶּרְג נָשְׁקוּ בְּרַגְלוֹ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אוּרִי מִסְטָרֶלִיסְק וְשָׁאֲלוֹ: "הַאִתָּם הוּא זֶה שֶׁחִבֵּר אֶת הַלִּקּוּטֵי תְּפִלּוֹת"? וְאָז מֵרוֹב אַהֲבָתָם לְמוֹהַרַנ"תְּ לִוּוּהוּ הֲמוֹן עַם עַד חוּץ לָעִיר, וְאָמַר לָהֶם מוֹהַרַנ"תְּ בַּדֶּרֶךְ אֶת הַתּוֹרָה, "הַנֵּעוֹר בַּלַּיְלָה" (שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א סִימָן נ"ב) וְנִכְנְסוּ הַדְּבָרִים כָּל כַּךְ בְּלֵב הָאֲנָשִׁים עַד שֶׁכַּמָּה שָׁנִים אַחַר-כַּךְ בְּעֵת שֶׁהָיָה שָׁם רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין מָצָא עוֹד אֲנָשִׁים שֶׁקִּיְּמוּ זֹאת. וְאָז נִפְגַּשׁ שָׁם עִם הַחֲסִידִים שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי אוּרִי מִסְטָרֶלִיסְק זַצַ"ל, וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּאַהֲבָה וּבִידִידוּת

מָפְלֶגֶת כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְ עַצְמוֹ הִתְפַּעֵל מֵהֶם מְאֹד, וְאָמַר: "אִלּוּ אֶצְלֵנוּ בְּרוּסְיָא הָיוּ כָּאֵלּוּ חֲסִידִים, הָיֵינוּ יְכוֹלִים לָשֶׁבֶת וּלְדַבֵּר יַחַד, וְלֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם מַחֲלֹקֶת".

ב–תקפז

מוֹהַרְנַ"תְ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מָצָא חֵן מְאֹד בְּעֵינֵי הַחֲסִידִים, עַד שֶׁאָמְרוּ לוֹ חֲסִידֵי הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי אוּרִי מִסְטְרֶלִיסְק זַצַ"ל, אִלּוּ הָיָה עֲדַיִן רַבִּי אוּרִי חַי, הָיָה יוֹצֵא לְקַבֵּל אֶת פְּנֵיכֶם בְּכָבוֹד גָּדוֹל מְאֹד. כָּל-כָּךְ הֶעֱרִיכוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ב–תקפח

רַבִּי הִירְשׁ לֵיבּ, הָרַב מִבְּרַסְלֶב, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן וְאָבִיו שֶׁל הָרַב מִטְשֶׁעְרִין, לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים בַּשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁאַחַר חֲתוּנָתוֹ, וְאָמַר לְזוּגָתוֹ, שֶׁדַּעְתּוֹ נוֹטָה שֶׁאִם יַעַבְרוּ עֶשֶׂר שָׁנִים לְנִשּׂוּאֵיהֶם וְלֹא תִּפָּקֵד בְּזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא יְגָרְשֶׁנָּה, כְּדִין הַתּוֹרָה. הֲלָכָה לְמוֹהַרְנַ"תְ וְסִפְּרָה לוֹ מַה שֶּׁאָמַר לָהּ בַּעֲלָהּ הָרַב, וּבִקְּשָׁה מִמּוֹהַרְנַ"תְ עַל זֶה, לֹא עָנָה לָהּ מוֹהַרְנַ"תְ כְּלוּם, אַחַר כַּךְ כְּשֶׁהִגִּיעָה הַשָּׁנָה הָעֲשִׂירִית, אָמַר לָהּ שׁוּב הָרַב אִם תַּעֲבוֹר הַשָּׁנָה וְלֹא תִּפָּקֵד יִהְיֶה מוּכָרַח לְגָרְשָׁהּ, הֲלָכָה שׁוּב לְמוֹהַרְנַ"תְ בְּבְכִיָּה וּבְקְשָׁה אוֹתוֹ שֶׁיְּבָרְכֶנָּה בְּבָנִים, נִחֵם אוֹתָהּ מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר לָהּ: "הוּא לֹא יְגָרְשֵׁךְ, הוּא לֹא יְגָרְשֵׁךְ", "עֶר וֶועט דִּיר נִישְׁט גֶּטְן! עֶר וֶועט דִּיר נִישְׁט גֶּטְן". וְכַךְ הָיָה שֶׁנִּפְקְדָה בְּזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא, וְיָלְדָה אֶת הָרַב מִטְשֶׁעְרִין וְאַחַר כַּךְ אֶת אֶחָיו רַבִּי חַיִּים הָרַב מִבְּרַסְלֶב.

ב–תקפט

רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ בָּא בִּשְׁאֵלָה לְאָבִיו, הֵיוֹת שֶׁהַפָּרִיץ הִצִּיעַ לוֹ אֶחָד מִשִּׁלְשָׁה עֲבוֹדוֹת, א. נִיהוּל בֵּית הַדִּאַר, ב. נִיהוּל טַחֲנַת הַקֶּמַח, ג. נִיהוּל כְּרִיתַת הָעֵצִים שֶׁבַּיַּעַר הַשַּׁיָּכִים לוֹ, וּבִקֵּשׁ מֵאָבִיו שֶׁיְּיַעֵץ לוֹ אֵיזֶה עֲבוֹדָה לָקַחַת, הִצִּיעַ לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיִּקַּח אֶת נִיהוּל הַדּוֹאַר. אַף-עַל-פִּי שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְ לֹא רָצָה שֶׁיְּקַבֵּל כְּלַל שׁוּם אֶחָד מֵהָעֲבוֹדוֹת, כִּי חָפֵץ הָיָה שֶׁיֵּשֵׁב רַק עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה, אוּלָם מֵחֲמַת שֶׁלֹּא שָׁאֲלוּ רַבִּי יִצְחָק אִם יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֲבוֹדָה אוֹ לֹא, אֶלָּא רַק שָׁאֲלוּ אֵיזֶה עֲבוֹדָה יְקַבֵּל, עַל כֵּן עָנָה לוֹ כְּפִי שְׁאֵלָתוֹ, כִּי כַּךְ נָהֲגוּ אֲנַ"שׁ מֵאָז וּמִקֶּדֶם א לְצַוּוֹת לַעֲשׂוֹת כַּךְ וְכַךְ בְּדָוְקָא, בְּשׁוּם עִנְיָן.

ב–תקצ

פַּעַם אַחַר שֶׁגָּמְרוּ אֲנַ"שׁ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶת אַחַת הַתְּפִלּוֹת, מֵרוֹב הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁהָיָה, אָמַר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְ: "אֲנִי מַאֲמִין שֶׁרַבֵּנוּ נִמְצָא כַּאן עִמָּנוּ, וּכְשֶׁרַבֵּנוּ כַּאן כָּל הַשִּׁבְעָה רוֹעִים כַּאן, אֲנִי מַאֲמִין בָּזֶה כְּאִלּוּ אֲנִי רוֹאֶה זֹאת", כְּשֶׁאָמַר אֶת אִלּוּ הַתֵּיבוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת הִדְגִּישָׁם כָּל כַּךְ עַד שֶׁסִּפְּרוּ אֲנַ"שׁ שֶׁהִרְגִּישׁוּ בּוֹ שֶׁבֶּאֱמֶת הוּא רוֹאֶה מַה שֶּׁאוֹמֵר, "אִיךְ גְּלֵיבּ אַז דֶּער רַבִּי

אִיז דָּא מִיט אוּנְז, אוּן אַז דָּער רַבִּי אִיז דָּא זַיְינָען אַלֶּע שִׁבְעָה רוֹעִים דָּא – אִיךְ גְּלַיִיבְּ וְוִי אִיךְ זָעה".

ב–תקצא

אַחַר שֶׁהִדְפִּיס מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת הַלִּקּוּטֵי תְּפִלּוֹת, אָמְרוּ אַנ"שׁ לְמוֹהַרְנַ"תְּ: אַתֶּם רְאוּיִם לִהְיוֹת הַבַּעַל תְּפִלָּה (הַמְסֻפָּר מִמֶּנּוּ בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּמַעֲשֶׂה י"ב), אָמַר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ: הַבַּעַל תְּפִלָּה הוּא רַבֵּנוּ, אוּלָם אִם גַּם אֲנִי מֵאַנְשֵׁי הַמֶּלֶךְ הֲרֵינִי הַמֵּלִיץ, כִּי יָכוֹל אָנֹכִי לְלַמֵּד זְכוּת עַל אָדָם שֶׁעָבַר שְׁמוֹנָה מֵאוֹת פְּעָמִים עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, "רַבִּי נָתָן אִיר קֶעְרְט צוּ זַיִין דָּער בַּעַל תְּפִלָּה – דָּער בַּעַל תְּפִלָּה אִיז דָּער רַבִּי – אוֹיבּ אִיךְ בִּין פּוּן דָּעם מֶלֶךְ'ס לַייט בִּין אִיךְ דָּער מֵלִיץ". "אִיךְ קֶען מְלַמֵּד זְכוּת זַיִין אוֹיף אַ מֶענְטְשׁ וָואס הָאט עוֹבֵר גִּיוֶוען אַכְט הוּנְדֶערְט מָאל אוֹיף כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ".

ב–תקצב

סִפֵּר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין שֶׁפַּעַם נָסַע עִם מוֹהַרְנַ"תְּ, וּמוֹהַרְנַ"תְּ הִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַשַּׁחֲרִית בָּעֲגָלָה אוּלָם לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְלַהֵב בִּתְפִלָּתוֹ כְּדַרְכּוֹ, וְרָאָה רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין אֵיךְ שֶׁמוֹהַרְנַ"תְּ מִתְאַמֵּץ מְאֹד בִּתְפִלָּתוֹ, אוּלָם כְּשֶׁהִגִּיעַ לַתֵּיבוֹת "וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ" הִתְלַהֵב לְמְאֹד, וְהַיְינוּ שֶׁצְּרִיכִים לְהוֹדוֹת לַה' אֲפִלּוּ רַק לְזֵכֶר מְעַט הַקְּדוּשָׁה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְאָדָם כַּךְ סִפֵּר ראבר"נ שֶׁשָּׁמַע מֵאָבִיו רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, וּמִשָּׁם וּלְהַלָּן הִתְפַּלֵּל כְּבָר בְּהִתְלַהֲבוּת כְּהֶרְגֵּלוֹ.

ב– תקצג

פַּעַם נָסַע מוֹהַרְנַ"תְּ וְהִתְפַּלֵּל עַל הָעֲגָלָה בְּהִתְלַהֲבוּת וְכוּ' כְּדַרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ, כְּשֶׁהִגִּיעוּ אַחַר כַּךְ לְאַכְסַנְיָה (קֶרְעטְשְׁמָע) אָמַר הַבַּעַל עֲגָלָה לְבַעַל הַמָּלוֹן "הַיּוֹם נָסַעְתִּי עִם יְהוּדִי שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בְּהִתְלַהֲבוּת כָּזוּ שֶׁלֹּא רַק אֲנִי בָּכִיתִי (מֵרוֹב הַהִתְעוֹרְרוּת) אֶלָּא אֲפִלּוּ הַסּוּסִים בָּכוּ".

ב–תקצד

פַּעַם כְּשֶׁהָיָה רַבִּי יִצְחָק אֲצֶל אָבִיו מוֹהַרְנַ"תְּ בִּבְרֶסְלֶב נֶאֱבַד לוֹ סְכוּם כֶּסֶף שֶׁהָיָה שַׁיָּךְ לְבֵית הַדִּאַר שֶׁבְּטוּלְטְשִׁין שֶׁהוּא נֶהֱלוֹ כַּיָּדוּעַ, וְנֶעֱצַב מְאֹד מְזֻּה, וְגַם לְמוֹהַרְנַ"תְּ כָּאַב הַדָּבָר מְאֹד וְלֹא הוֹעִילוּ לָזֶה כָּל הַחִפּוּשִׂים וְכוּ', עַד שֶׁרַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער, שֶׁהָיָה מְיוּשָׁב בְּדַעְתּוֹ מְאֹד הָלַךְ וּבָדַק גַּם בִּמְקוֹם זְרִיקַת הָאַשְׁפָּה בְּסַבָּלָנוּת מְרֻבָּה מֵחֵפֶץ לְחֵפֶץ עַד שֶׁמָּצָא אֶת הַכֶּסֶף, וּכְשֶׁהֵבִיא אֶת הָאֲבֵדָה שִׂבְּחוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ מְאֹד.

ב–תקצה

כְּשֶׁנָּסַע מוֹהַרְנַ"תְּ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ אוֹדִיסָה כַּמְּבוּאָר בַּסֵּפֶר "יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ" בְּקֹר אָז אֵצֶל רַב הָעִיר הַמְכוּנָה "רַבִּי רְאוּבֵלֶ'ע אוֹדֶעסִיר" שֶׁהָיָה מְפוּרְסָם בְּגַדְלוּתוֹ, וְהָיוּ חֲבֵרִים

מִנְעוּרֵיהֶם, וְכַךְ בֵּין הַדִּבּוּרִים אָמַר לוֹ הָרַב: "שָׁמַעְתִּי שֶׁנֶּהֱפַכְתֶּם לְחָסִיד – הַאִם זוֹכְרִים אַתֶּם עֲדַיִן אֶת הַלִּמּוּד", עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ, כֵּן, אָמַר לוֹ הָרַב, "קָשֶׁה לִי אֵיזֶה קוּשְׁיָא חֲמוּרָה בְּטַ"ז שֶׁבְּהִלְכוֹת תְּחוּמִין", וְהִצִּיעַ אֶת שְׁאֵלָתוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְ, הָלַךְ מוֹהַרְנַ"תְ וְנִסְגַּר בְּאֵיזֶה חֶדֶר לְמֶשֶׁךְ זְמַן קָצָר, וּכְשֶׁיָּצָא תֵּירֵץ לוֹ אֶת קוּשְׁיָתוֹ, מֵרוֹב הִתְפַּעֲלוּת שֶׁהָיָה לְהָרַב מִפֵּרוּשׁוֹ, אָמַר לוֹ: "אִלּוּ הָיוּ לִי מָעוֹת הָיִיתִי מַדְפִּיס אֶת הַפֵּרוּשׁ שֶׁפֵּרַשְׁתֶּם בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל זָהָב".

ב–תקצו

אַחַר שֶׁהִדְפִּיס מוֹהַרְנַ"תְ אֶת סֵפֶר הִלְקוּטֵי מוֹהַר"ן מָכַר מוֹהַרְנַ"תְ אֶת לוּחוֹת הַהַדְפָּסָה (מַאטְרִיצִין) לַמַּדְפִּיס, וְנָתַן לוֹ הַמַּדְפִּיס בִּתְמוּרָה לָזֶה סְפָרִים שׁוֹנִים כְּשׁוּ"ת וְכוּ', וּמוֹהַרְנַ"תְ לָקַח הַסְּפָרִים וְהֶעֱמִידָם לִמְכִירָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַמָּרְכָּזִי שֶׁבְּאוּמַאן יַחַד עִם סִפְרֵי רַבֵּנוּ, וּבְעֵת הַמְּכִירָה הָיָה עוֹמֵד וּמְדַבֵּר בַּעֲבוֹדַת- הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הִבִּיט אִם שָׂמִים לֵב לְדִבּוּרָיו אִם לָאו, וְהָיוּ כָּאֵלּוּ שֶׁהָיוּ שׁוֹחֲקִים מִמֶּנּוּ וּמַלְעִיגִים עָלָיו בִּתְנוּעוֹתֵיהֶם מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ, בֵּינֵיהֶם הָיָה גַּם רַבִּי עוֹזֵר שֶׁנִּהְיָה לְיָמִים תַּלְמִידוֹ הַמּוּבְהָק, וְנִתְקָרֵב עַל-יְדֵי שֶׁפַּעַם כְּשֶׁהִטָּה אָזְנוֹ לִשְׁמוֹעַ אֶת דִּבּוּרָיו, נִתְלַהֵב וְנִתְעוֹרֵר מְאֹד עַד שֶׁנָּפַל לְרַגְלֵי מוֹהַרְנַ"תְ וְשָׁאֲלוֹ: "מַהִי תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל אֶחָד שֶׁדִּבֵּר עַל תַּלְמִיד-חָכָם שֶׁמֵּת (בְּהִתְכַּוְונוֹ עַל רַבֵּנוּ), אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ אֶת הַדִּין הַמְבוּאָר בְּשֻׁלְחָן-עָרוּךְ יוֹרֶה-דֵּעָה, שֶׁצָּרִיךְ לְקַחַת עֶשְׂרָה אֲנָשִׁים וְלֵלֶכֶת יָחֵף לְקֶבֶר הַנִּפְטָר וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מְחִילָה, וְעָשָׂה כֵּן רַבִּי עוֹזֵר, וּמִנִּי אָז נִתְקָרֵב וְנִתְקַשֵּׁר לְמוֹהַרְנַ"תְ בְּקֶשֶׁר אַמִּיץ וְחָזָק בַּל יִנָּתֵק וְנֶהֱפַךְ לְאֶחָד מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידָיו כַּיָּדוּעַ. וְכַךְ נִתְקָרְבוּ עוֹד אֲנָשִׁים לְדָרֶךְ רַבֵּנוּ.

ב–תקצז

פַּעַם בְּעֵת שֶׁעָמַד מוֹהַרְנַ"תְ עִם הַטַּלִּית עַל כְּתֵיפוֹ לִפְנֵי עֲטִיפַת הַטַּלִּית שֶׁבִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית, סִפֵּר לוֹ אֶחָד מֵאַנַ"ש מַעֲשֶׂה מֵהַצַּדִּיק רַבִּי יֵיבָא מֵאוֹסְטְרָהָא תַּלְמִיד הַתּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, שֶׁפַּעַם הָלַךְ רַבִּי יֵיבָא לֶאֱסוֹף צְדָקָה וְנִכְנַס לְבֵית גְּבִיר אֶחָד לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מָעוֹת לִצְדָקָה, וְלֹא אָבָה הַגְּבִיר לָתֵת לוֹ, וְהָלַךְ מִמֶּנּוּ רַבִּי יֵיבָא וְעָשָׂה אֵיזֶה מִצְוָה, וְחָזַר וְהָלַךְ שׁוּב לְבֵית הַגְּבִיר וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שׁוּב צְדָקָה, וְאָז נָתַן לוֹ, וְהִסְבִּיר רַבִּי יֵיבָא הַטַּעַם בָּזֶה שֶׁהוּא מִשּׁוּם שֶׁעַל-יְדֵי עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה שֶׁעָשָׂה קִבֵּל פָּנִים אַחֵרוֹת, וְעַל כֵּן כְּשֶׁבִּקֵּשׁ צְדָקָה שׁוּב מֵהַגְּבִיר אַחֵר עָשׂוֹתוֹ אֶת הַמִּצְוָה נָתַן לוֹ כְּבַקָּשָׁתוֹ". הִתְלַהֵב מוֹהַרְנַ"תְ מִסִּפּוּר זֶה מְאֹד, וְתֵיכֶף עָטַף בְּהִתְלַהֲבוּת אֶת עַצְמוֹ בְּטַלִּית וְאַחַר הֶעָטוּף כְּשֶׁגִּלָּה אֶת רֹאשׁוֹ אָמַר לְאַנַ"ש שֶׁעָמְדוּ בְּסָמוּךְ לוֹ: "נָכוֹן יֵשׁ לִי כְּבָר עַתָּה פָּנִים אֲחֵרוֹת"? "אַיָּא אִיךְ הָאב שׁוֹין אִיצְטָער אַ אַנְדֶער פָּנִים".

ב–תקצח

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָסַר לָנוּ לְהִתְנַהֵג בְּתַעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים, אוּלָם כְּשֶׁמְּזַדְּמֵן תַּעֲנִית שֶׁמְּצַוֶּה הַשֻּׁלְחָן-עָרוּךְ לָצוּם, צְרִיכִים אָנוּ לַחְטוֹף אוֹתוֹ כְּמוֹ עוּגָה טוֹבָה, "אַז סְ'מַאכְט זַאךְ אַ תַּעֲנִית וָואס דֶּער שֻׁלְחָן-עָרוּךְ הֵייסְט פַאסְטֶן דַּארְף מֶען דָּאס חַאפֶּן וִוי אַ גּוּט לֶעקִיכְל".

ב–תקצט

סִפֵּר רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער, שֶׁרָאָה פַּעַם אֵיךְ לוֹמֵד מוֹהַרְנַ"תְּ אַחַר חֲצוֹת אֶת הַתּוֹרָה "כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם" שֶׁבִּלְקוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק ב סִימָן ז, בְּחִיּוּת וְהִתְלַהֲבוּת כָּזוּ, עַד שֶׁהָיָה נִדְמֶה כְּאִלּוּ שָׁמְעָה מוֹהַרְנַ"תְּ עַתָּה מִפִּי מֹשֶׁה מֵרַבֵּנוּ.

ב–תר

בְּעֵת שֶׁדָּחָה מִמֶּנּוּ רַבֵּנוּ בִּשְׂתֵּי יָדָיו אֶת אָחִיו שֶׁל רַבִּי יִצְחָק מֵחַארְשַׁוואטָע, פָּגַשׁ בַּחֲזָרָתוֹ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ וְסִפֵּר לְמוֹהַרְנַ"תְּ אֵיךְ שֶׁדָּחָהוּ רַבֵּנוּ, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: וֶה נִקְרָא לִדְחוֹת!! אוֹתִי אֲפִלּוּ הָיָה רַבֵּנוּ דּוֹחֶה בְּקוֹרוֹת הַבִּנְיָן הַאִם הָיִיתִי עוֹזֵב אֶת רַבֵּנוּ? "דָּאס הֵייסְט מַדְּחֶה גִיוֶוען מִיר אֲפִלּוּ וָוען דֶּער רַבִּי וָואלְט מִיר מַדְּחֶה גִיוֶוען מִיט דְּרִיקֶעס וָואלְט אִיךְ פּוּן רֶעבְּן אַוועק"?

ב–תרא

פַּעַם בָּא אֶחָד לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ שֶׁכְּשֶׁהוּא לוֹמֵד וּמְעַיֵּן בְּסֵפֶר "רֵאשִׁית חָכְמָה" נוֹפֵל עַל-יְדֵי-זֶה לְמָרָה שְׁחוֹרָה וְשָׁאַל אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ עֵצָה לָזֶה, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: בַּעַל הָרֵאשִׁית חָכְמָה לֹא כָּתַב דְּבָרָיו בִּשְׁבִיל שֶׁתִּפּוֹל אַתָּה לְמָרָה שְׁחוֹרָה וּבְאִם אֵינְךָ יָכוֹל לִלְמוֹד אֶת סִפְרוֹ מִבְּלִי לִפּוֹל לְמָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת, אַל תִּלְמַד בּוֹ.

ב–תרב

כְּשֶׁסִּפְּרוּ פַּעַם אַנַ"שׁ לְמוֹהַרְנַ"תְּ מַעֲשֶׂה עַל אֶחָד מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁהָיָה צָם הַרְבֵּה מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וּפַעַם בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ נָפַל לְרַעֲבוֹן עָצוּם עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק וְלָקַח אֶת הַמַּצָּה שֶׁעָמְדָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת עֲבוּר עֵירוּבֵי חֲצֵרוֹת וְאָכְלָהּ, אַחַר כָּךְ כְּשֶׁבָּאוּ הָאֲנָשִׁים לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְרָאוּ שֶׁהַמַּצָּה א נִמְצֵאת חִפְּשׂוּהָ וְלֹא מְצָאוּהָ וְהֵבִינוּ שֶׁזֶּה אֲכָלָהּ וּבְיִישׁוּ אוֹתוֹ עַל זֶה, וּמֵחֲמַת חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁהָיְתָה לוֹ מֵהַבְּזָיוֹנוֹת נָפַל לְגַמְרֵי מֵהַיַּהֲדוּת. אָמַר עַל זֶה מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁזֶּה מִטַּעַם שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מְעַט הִתְחַזְּקוּת, כִּי הָיָה לוֹ לַחֲשׁוֹב: וְכִי מֶה עָשִׂיתִי הֲרֵי רַק אָכַלְתִּי מַצָּה (וְכִי טְרֵיפָה אֲכַלְתִּי), וְזֹאת לְאַחַר כַּמָּה יָמִים שֶׁשָּׁהִיתִי בְּתַעֲנִית.

ב–תרג

כְּשֶׁהָיָה פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְ בְּטָרָהוּוִיץ, בְּעֵת שֶׁשָּׁבַת שָׁם בְּשַׁבָּת כְּמוֹ שֶׁנָּהֲגוּ רַבֵּנוּ בְּחַיָּיו (כִּי כַּךְ נָהֲגוּ אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ לִנְסוֹעַ וְלִשְׁבּוֹת בַּמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ נוֹסֵעַ שָׁם בְּחַיָּיו), דִּבֵּר וְהִפְלִיג בְּשֶׁבַח גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, וּבְעֵת שֶׁדִּבֵּר עִם אַנ"שׁ עָמַד "רַבִּי יִצְחָק בֶּער" בַּצַּד וְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת כְּדַרְכּוֹ, נַעֲנָה מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר לְאַנ"שׁ: גַּם כַּיּוֹם יֵשׁ לָנוּ רַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, וְהִצְבִּיעַ בְּאֶצְבָּעוֹ עַל רַבִּי יִצְחָק בֶּער, הַיְינְט הָאבְּן מִיר אוֹיךְ אַ בַּארְדִּיטְשׁוֹבֶּער רָב".

ב–תרד

מוֹהַרְנַ"תְ צִוָּה לִבְנוֹ שֶׁיִּסַּע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הֱיוֹתוֹ בְּגִיל שִׁשִּׁים, וְאַנ"שׁ רִימְזוּ שֶׁאָמַר לוֹ זֶה בְּכַוָּנָה, כִּי כְּשֶׁעָלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּהְיוֹתוֹ בֶּן שִׁשִּׁים א חַי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי אִם שָׁנָה וַחֲצִי, הוּא נִפְטַר בִּשְׁנַת תר"ל וְטָמוּן בְּבֵית הָעַלְמִין שֶׁבִּצְפַּת לְיַד קֶבֶר רַבֵּנוּ יוֹסֵף קָארוֹ זַצַ"ל, וְנִטְמַן שָׁם, כִּי לֹא הָיָה מָקוֹם קְבוּרָה בְּכָל בֵּית הָעַלְמִין רַק לְיַד מָקוֹם קְבוּרַת הָרַב הַ"בֵּית יוֹסֵף", וְנַעֲנָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַחֶבְרָה-קַדִּישָׁא וְאָמַר, הַ"בֵּית יוֹסֵף" חִבֵּר אֶת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּנִגְלָה וְאָבִיו שֶׁל רַבִּי יִצְחָק הוּא מוֹהַרְנַ"תְ חִבֵּר עַל זֶה חִבּוּר גָּדוֹל עַל-פִּי סוֹד וּבְכֵן מֵהָרָאוּי שֶׁיִּקָּבֵר בְּנוֹ אֶצְלוֹ, וְעָשׂוּ כֵּן, וְעַיֵּן עוֹד בְּסֵפֶר כּוֹכְבֵי אוֹר אַנְשֵׁי מוֹהֶר"ן בְּסוֹפוֹ אוֹת א'.

ב–תרה

כְּשֶׁהָיוּ אַנ"שׁ בָּאִים לְמוֹהַרְנַ"תְ עַל שָׁבוּעוֹת, הָיוּ מַקְדִּימִים לָבוֹא יוֹם קוֹדֶם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ גַּם בְּלֵיל סְפִירָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל סְפִירַת הָעוֹמֶר שֶׁהָיְתָה אָז הִתְעוֹרְרוּת וּפַחַד בְּכָל הָעִיר מֵהַקּוֹלוֹת וְהַצְּעָקוֹת שֶׁל סְפִירַת הָעוֹמֶר וּמִקְדּוּשַׁת הַחַג הַקָּרֵב וּבָא, עַד שֶׁהָיוּ הַחֲנָוָנִים שֶׁבְּבֶרְסָלֶב סוֹגְרִים אֶת חֲנוּיוֹתֵיהֶם לִפְנוֹת עֶרֶב, כְּדֵי לְהָכִין אֶת עַצְמָם לָזֶה.

ב–תרו

פַּעַם כְּשֶׁחָזַר מוֹהַרְנַ"תְ מֵאוּמַאן, לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, לִבְרֶסְלֶב, שֶׁהָיְתָה עִיר קְטַנָּה, אָמַר: "יֵשׁ גְּזֵירָה בַּשָּׁמַיִם עַל עִיר בְּרֶסְלֶב שֶׁיִּסְתַּלְקוּ מִמֶּנָּה אַרְבָּעִים אֲנָשִׁים וְלֹא יְדוּעַ מִי הֵם". וְנָפַל פַּחַד וּמוֹרָא עַל כָּל בְּנֵי הָעִיר.

ב–תרז

פַּעַם בִּתְפִלַּת נְעִילָה שֶׁל יוֹם כִּפּוּר בְּעֵת שֶׁאָמַר מוֹהַרְנַ"תְ אֶת הַתֵּיבוֹת "לְמַעַן נֶחְדַּל מֵעוֹשֶׁק יָדֵינוּ" אָמְרָה בְּשְׁאָגָה גְּדוֹלָה, וּלְאַחַר הַתְּפִלָּה אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ "אֵין הַדָּבָר קָשֶׁה כָּל כַּךְ", כִּי כְּפִי צַעֲקָתוֹ הָיָה נִרְאֶה שֶׁאֵין תִּקְוָה לָשׁוּב מֵעוֹשֶׁק יָדֵינוּ וּפִיְּסוֹ רַבֵּנוּ בְּכָךְ.

ב–תרח

בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ לֹא נִכְנַס בַּזְּמַן הַקָּבוּעַ לַאֲמִירַת תּוֹרָה כְּדַרְכּוֹ בְּכָל שָׁנָה, כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי לְשָׁאֲלוֹ עַל זֶה, תֵּירֵץ מוֹהַרְנַ"תְ אֶת

עַצְמוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ בְּקִו הַבְּרִיאוּת. אוּלָם אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ לְרַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶעֶר, שֶׁבְּכַוָּנָה לֹא נִכְנַס לוֹמַר לִפְנֵי אַנַ"שׁ אֶת הַתּוֹרָה כְּדַרְכּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ שֶׁלֹּא בָּאִים לַקִּבּוּץ כִּי אִם בִּשְׁבִיל לִשְׁמוֹעַ אֶת אֲמִירַת תּוֹרָתוֹ, וְעַל כֵּן, מַה יִּהְיֶה כְּשֶׁלֹּא יִהְיֶה בַּחַיִּים וְלֹא יִהְיֶה מִי שֶׁיֹּאמַר תּוֹרָה כָּזוּ, כְּבָר יַפְסִיקוּ לָבוֹא? וְעַל כֵּן בְּכַוָּנָה א אָמַר תּוֹרָה כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ אַנַ"שׁ שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְקַבֵּץ יַחְדָּו בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה אֲפִלּוּ בְּלִי תּוֹרָה כָּזוּ שֶׁהוּא נוֹהֵג לוֹמַר. וְאֵין סְתִירָה מִמַּעֲשֶׂה זוּ לְמַה שֶּׁמּוּבָא בְּסֵפֶר פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה בְּפֵירוּשׁ תּוֹרָה ו' שֶׁהֲלָכָה ז' מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת שֶׁבִּלְקוּטֵי הֲלָכוֹת נִתְחַדְּשָׁה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן, וְהַיְינוּ שֶׁאז בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, הִתְחַדְּשָׁה הֲלָכָה זוּ אוּלָם לֹא נֶאֱמְרָה אָז אֶלָּא אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה מִטַּעַם הַנַּ"ל].

ב–תרט

רַבֵּנוּ צִוָּה עַל מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְחַדֵּשׁ אֵיזֶה חִדּוּשׁ בְּכָל יוֹם, וְכַךְ נָהַג מוֹהַרְנַ"תְ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְסִפֵּר שֶׁהָיָה עֶרֶב שַׁבָּת אַחַת שֶׁלֹּא הִתְחַדֵּשׁ לוֹ שׁוּם חִדּוּשׁ, וְיָצָאתִי לְחוּץ לָעִיר וְהִתְפַּלַּלְתִּי לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עַל דָּבָר זֶה, וְ"סָחַטְתִּי אֵיזֶה חִדּוּשׁ מֵהָאֲצַבַּע הַקְּטַנָּה", "הָאב אִיךְ אוֹיסְגִיקְוועטְשְׁט עֶפֶּעס אַ חִדּוּשׁ פּוּן דֶּעם קְלֵיינֶעם פִּינְגֶּער".

ב–תרי

בְּעֵת שֶׁשָּׁלַח רַבֵּנוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיִּסַּע לַדֶּרֶךְ וְיִפְגֹּשׁ עִם הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, שֶׁנָּסַע וְנִטַּלְטֵל אָז בַּדְּרָכִים וְכוּ', וְיִשְׁתַּדֵּל לְשַׁמְּשׁוֹ, וְעָשָׂה כֵּן. פַּעַם נֶעֱמְדוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּאֵיזֶה בֵּית-כְּנֶסֶת, וּמוֹהַרְנַ"תְ הִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְקוֹלוֹת כְּדַרְכּוֹ, נִגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד מִבָּאֵי בֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְאָמַר לְמוֹהַרְנַ"תְ: "אַל תְּבַלְבְּלוּ אֶת הָרַב בִּתְפִלָּתוֹ", "זַייט נִישְׁט מְבַלְבֵּל דֶּעם רַב", וְשָׁמַע זֹאת הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, פָּנָה הָרַב וְאָמַר לְהַהוּא: "אוּלַי מְבַלְבֵּל אֲנִי אוֹתוֹ" "אֶפְשָׁר בִּין אִיךְ אִים מְבַלְבֵּל", יְדוּעַ שֶׁהָרַב כִּבֵּד וְהֶעֱרִיךְ לִמְאֹד אֶת מוֹהַרְנַ"תְ וְהָיָה מְכַנֶּה אוֹתוֹ "נָתַלִּ"ע שֶׁלִּי", "מַיין נָתַלִּ"ע".

ב–תריא

פַּעַם בְּנָסְעָם, הִגִּיעוּ לְאֵיזֶה עֲיָרָה אַחַת שֶׁהָיָה הַר תָּלוּל לְפָנֶיהָ וּמוֹהַרְנַ"תְ בִּזְרִיזוּתוֹ הַגְּדוֹלָה יָרַד מֵהָעֲגָלָה וְנִגַּשׁ לְבֵית הַטְּבִילָה שֶׁעָמְדָה מִחוּץ לָעִיר וְטָבַל בָּהּ בִּזְרִיזוּת, כִּי כֵן הָיוּ נוֹהֲגִים הַחֲסִידִים לִטְבּוֹל לִפְנֵי כְּנִיסָה לָעִיר, וּכְשֶׁהָעֲגָלָה הִגִּיעָה לְרֹאשׁ הָהָר כְּבָר חִכָּה לָהּ מוֹהַרְנַ"תְ אַחַר טְבִילָתוֹ, כִּי הָיָה זָרִיז מוּפְלָג, וּכְשֶׁרָאָה זֹאת הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב שִׁבְּחוֹ מְאֹד.

ב–תריב

מוּבָא בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת (אוֹת מְרִיבָה מט) "קָשֶׁה לִשְׁנֵי גְּדוֹלִים שֶׁיְּדוּרוּ בְּעִיר אַחַת, עַד שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם אֱמֶת", וּפַעַם אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ: "אֲנִי יָכוֹל לָדוּר עִם רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרַסְלֶב בְּעִיר

אַחַת", "אִיךְ קֶען וואוינען מיטן רֶב צוזאמען אין אַיין שְׁטָאט", הַיְינוּ כִּי מוֹהַרְנַ"תְּ בְּשִׁפְלוּתוֹ הַגְּדוֹלָה יָכוֹל הָיָה לִחְיוֹת עִמּוֹ יַחַד בְּשָׁלוֹם אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם גְּדוֹלִים.

ב–תריג

לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ הִתְאָנַח, אַחַר כַּךְ אָמַר לְאַנַ"שׁ: מַה אַתֶּם חוֹשְׁבִים מַדּוּעַ אֲנִי מִתְאָנֵחַ, אוּלַי מִשּׁוּם שֶׁמִּעַטְתִּי בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, אוֹ! כַּמָּה שֶׁיָּכוֹלְתִּי שָׁמַרְתִּי עַל הַזְּמַן – אוּלָם מִתְאָנֵחַ אֲנִי, כִּי מִי יוֹדֵעַ אִם יָצָאתִי יְדֵי חוֹבַת הַתְּמִימוּת שֶׁלִּמְּדָנוּ רַבֵּנוּ, "וָואס מֵיינְט אִיר קֶרֶעכְץ אִיךְ וַויי‌ל אִיךְ הָאב מְמַעֵט גֶּוֶוען אִין תּוֹרָה וּתְפִלָּה – "וויפֿל אִיךְ הָאב גִּיקֶעְנְט הָאב אִיךְ גֶּעהִיט דִּי צַייט, נָאר וָוער וַוייסְט צוּ אִיךְ הָאב יוֹצֵא גִּיוֶוען דָּאס תְּמִימוּת פּוּן דֶּעם רֶעבְּן".

ב–תריד

רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ הִשְׁתַּדֵּךְ עִם אֶחָד מֵאַנַ"שׁ מִטְשֶׁעְרְקַאס, אוּלָם זוּוגָם לֹא עָלָה יָפֶה כִּי הָיְתָה צְעִירָה לְיָמִים מְאֹד, וְרָצָה מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁיִּפְרְדוּ, אוּלָם אָבִיהָ לֹא הִסְכִּים, וְהִפְצִיר בְּמוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁיַּמְתִּינוּ עוֹד אֵיזֶה זְמַן עַד שֶׁתִּגְדַּל יוֹתֵר וְיִחְיוּ בְּשָׁלוֹם. לֹא הִסְכִּים לָזֶה מוֹהַרְנַ"תְּ כִּי לֹא רָצָה שֶׁבְּנוֹ יִשְׂהֶה לֹא אִשָּׁה. אוּלָם אָבִיהָ הִתְמַהְמָה וּמָנַע אֶת סִדּוּר הַגֵּט, נָסַע מוֹהַרְנַ"תְּ לִטְשֶׁעְרְקַאס וְצִוָּה בָּרְחוֹב: הוּא שׁוֹחֵט אֶת בָּנַי, הוּא שׁוֹחֵט אֶת בָּנַי, "עֶר קוֹילְט מַיין קִינְד, עֶר קוֹילְט מַיין קִינְד", וְלֹא הָיָה לְאָבִיהָ בְּרֵירָה אֶלָּא לְהַסְכִּים לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְקִבְּלָה מִמֶּנּוּ גֵּט פִּטּוּרִין. רַבִּי יִצְחָק הָיָה בִּזְמַן הַגֵּירוּשִׁין בְּגִיל חֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה.

ב–תרטו

פַּעַם אָמַר חוֹתְנוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ "רַבִּי דָּוִד צְבִי הַגָּדוֹל" – הִצִּיעוּ לִי אוּלַי לַמְּדָנִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים מִמּוֹהַרְנַ"תְּ, אוּלָם לָקַחְתִּי אוֹתוֹ לְחָתָן כִּי רָאִיתִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּתַף יָפֶה, "אִיךְ הָאב גִּיזֶען אַז עֶר הָאט אַ שַׁיינְע פְּלֵייצֶע". וְהִסְמִיךְ לָזֶה רַבִּי מִיכָל נֶכֶד מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת הַפָּסוּק הַנֶּאֱמָר בְּיִשָּׂשכָר (בְּרֵאשִׁית מט) "וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבוֹל", הַיְינוּ לִסְבוֹל עוֹל תּוֹרָה.

ב–תרטז

פַּעַם כְּשֶׁלָּמַד מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת תּוֹרָה סז חֵלֶק ב', הַמְּדַבֶּרֶת מִגְּדֻלַּת הַצַּדִּיק שֶׁהוּא הַחַן וְהַיּוֹפִי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם וּמִבְּחִינַת הָעֶלְמָה שֶׁיֵּשׁ עַל הַצַּדִּיק הַזֶּה וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ בְּהִתְעוֹרְרוּת וְשִׁבְרוֹן לֵב: הָעֶלְמָה! הָעֶלְמָה! הָעֶלְמָה! וֶהוּ הָעֶלְמָה! הָעֶלְמָה! הָעֶלְמָה נוֹרְאָה! הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא חַיּוּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת וְהוּא כָּל-כַּךְ נֶעֱלָם! וְכֵן הַצַּדִּיק הוּא הַפְּאֵר שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, הוּא הַחֵן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְאִם הַחֵן הַזֶּה הָיָה מִתְגַּלֶּה הָיָה הַחֵן דִּקְדֻשָּׁה עַל כָּל הָעוֹלָם, וְהָיָה מִתְבַּטֵּל כָּל הַחֵן שֶׁל שֶׁקֶר וְהֶבֶל הַיּוֹפִי – וְהוּא נֶעֱלָם!!! "הָעֶלְמָה, הָעֶלְמָה, הָעֶלְמָה, דָּאס אִיז אַ גִּיוַואלְדִיגֶער הָעֶלְמָה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִיז

דָּער חַיּוּת פּוּן אַלֶּע וָועלְטָן אוּן עָר אִיז נָעְלָם! דָּער צַדִּיק אִיז דָּער פְּאַר פּוּן דִּי גַאנְצֶע וָועלְט, עָר אִיז דָּער חֵן פּוּן דִּי גַאנְצֶע וָועלְט, עָר אִיז דִּי שַׁיינְקַייט פּוּן דִּי גַאנְצֶע וָועלְט, אַז דָּער חֵן זָאל נִתְגַּלֶּה וָועְרָן וָואלְט גִּיוֶוען דָּער חֵן דִּקְדֻשָּׁה אוֹיף דִּי גַאנְצֶע וָועלְט, סְ'וָואלְט בָּטֵל גִּיוֶוארְן אַלֶּע חֵן שֶׁל שֶׁקֶר אוּן הֶבֶל הַיּוֹפִי – אוּן עָר אִיז נָעְלָם"!!! וְרַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער הָיָה חוֹזֵר תָּמִיד בְּלָשׁוֹן שֶׁשָּׁמְעָה ממוֹהַרַ"ן תְּ, וְכֵן ראבר"נ שֶׁשָּׁמְעָה מֵאָבִיו.

ב–תריז

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבְּרוּ וְהִתְוַכְּחוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים, (שֶׁנִּתְקָרְבוּ אַחַר-כָּךְ לְרַבֵּנוּ), עִם מוֹהַרַ"ן תְּ וּבְאֶמְצַע שְׁאֲלוּ אוֹתוֹ שְׁאֵלָה, בְּאָמְרָם אֵלָיו: "הֲרֵי אִם יִתְנַהֵג הָעוֹלָם כָּךְ וְכָךְ כְּדַעְתְּכֶם, הֲרֵי א יְהִיֶה לָעוֹלָם קִיּוּם וְהֶמְשֵׁךְ, כַּמְצוּי קֻשְׁיוֹת אֵלּוּ תָּמִיד בְּפִי הָאֶפִּיקוֹרְסִים, עָנָה לָהֶם מוֹהַרַ"ן תְּ בְּלָשׁוֹן הַכָּתוּב (תְּהִלִּים צג): "אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט", "דְּאָגָה זוֹ אַל תְּדַאֲגוּ, הָעוֹלָם לֹא יִתְמוֹטֵט"!, "דִּי וָועלְט וָועט נִישְׁט אוּנְטֶער גֵייֶען".

ב–תריח

אָמַר פַּעַם: "עוֹד אֶתְפָּאֵר לְפָנַי כִּסֵּא הַכָּבוֹד, עַל שֶׁהֶחֱזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה שְׁנֵי אֲנָשִׁים יְרוּדִים כָּאֵלּוּ": אֶחָד מֵהֶם הָיָה "הַגְּרַמְנִי", שֶׁכִּנּוּהוּ "דָּער דַיְיטְשֶׁל", שֶׁנִּכְנַס פַּעַם בְּשַׁבָּת לַקְלוֹיז שֶׁבִּבְרֶסְלֶב, בְּעֵת שֶׁאָמְרוּ הַקָּהָל קְדֻשַּׁת "כֶּתֶר", וּכְשֶׁהֵרִים יָדָיו, הִבְחִינוּ אַנַ"ש בִּדְיוֹ שֶׁהֶכְתִּים אֶת יָדָיו, בְּעֵת שֶׁכָּתַב בַּעֲבוּדָתוֹ בְּעֶצֶם יוֹם הַשַּׁבָּת, כִּי הָיָה פָּקִיד בָּעִירִיָּה. וְרָצוּ כַּמָּה מֵאַנַ"ש לִגְעֹר בּוֹ וּלְגָרְשׁוֹ מִבֵּית-הַמִּדְרָשׁ, אוּלָם מוֹהַרַ"ן תְּ עִכֵּב בַּעֲדָם וְלֹא הִנִּיחַ לָהֶם לְהָרַע לוֹ, בְּאָמְרוֹ: "הֲרֵי כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלֵינוּ, לֹא נִכְנַס לְלֹא שׁוּם סִבָּה וּבְוַדַּאי חוֹשֵׁב עַל תְּשׁוּבָה, כִּי לְבָתֵּי-כְּנֵסִיּוֹת אֲחֵרִים לֹא הִנִּיחוּ לוֹ לְהִכָּנֵס וְכוּ', וּמֵחֲמַת זֶה בֶּאֱמֶת הִתְקָרֵב אַחַר-כָּךְ לְאַנַ"ש וְנַעֲשָׂה לְיִרְא וְכָשֵׁר;

הַשֵּׁנִי הָיָה אֶחָד, שֶׁלָּמַד סִפְרֵי הַשְׁכָּלָה וּבָא אֶל רַבִּי יִצְחָק, בֶּן מוֹהַרַ"ן תְּ, שֶׁהָיָה כַּיָּדוּעַ מְנַהֵל הַדּאַר בְּעִיר טוּלְטְשִׁין, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיַּשְׁאִיר לוֹ מָקוֹם בְּעֶגְלַת הַדּאַר הַנּוֹסַעַת לְבֶרְלִין, כִּי חָפֵץ הָיָה לִנְסֹעַ לְשָׁם, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם דָּרוּ רָאשֵׁי הַמַּשְׂכִּילִים, כַּיָּדוּעַ, וְרָצָה לִלְמֹד מֵהֶם, וּבְדִיּוּק אָז בָּא מוֹהַרַ"ן תְּ אֶל בְּנוֹ רַבִּי יִצְחָק, לְבֵית הַדּאַר, וּכְשֶׁהִבִּיט הָאִישׁ הַהוּא בִּפְנֵי מוֹהַרַ"ן תְּ, מָצָא מוֹהַרַ"ן תְּ חֵן בְּעֵינָיו מְאֹד, וְשָׁאַל אֶת רַבִּי יִצְחָק עַל מוֹהַרַ"ן תְּ: "מִי הוּא, הָאָדָם הַזֶּה"? עָנָה לוֹ רַבִּי יִצְחָק: "זֶהוּ אֲדוֹנִי אָבִי", וּשְׁאָלוֹ: "הַאִם יָכוֹל אֲנִי לְדַבֵּר עִמּוֹ"? עָנָה לוֹ רַבִּי יִצְחָק: "בְּוַדַּאי"! וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִם מוֹהַרַ"ן תְּ, וְהֶחֱזִירוֹ כְּבָר מוֹהַרַ"ן תְּ בִּתְשׁוּבָה, וְשׁוּב א נָסַע יוֹתֵר לְבֶרְלִין, רַק נִשְׁאַר אֵצֶל מוֹהַרַ"ן תְּ וְנַעֲשָׂה יְרֵא וְכָשֵׁר בִּזְכוּתוֹ.

ב–תריט

פַּעַם, כְּשֶׁבִּקֵּשׁ מוֹהַרְנַ"תְּ מִסּוֹפֵר אֶחָד, שֶׁיְּבַדֵּק לוֹ אֶת מְזוּזוֹת בֵּיתוֹ, בָּא הַסּוֹפֵר לְבֵיתוֹ וְלָקַח אֶת מְזוּזוֹת הַבַּיִת לְבָדְקָן, בְּעֵת שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת, כְּשֶׁחָזַר מוֹהַרְנַ"תְּ לְבֵיתוֹ, וְרָאָה שֶׁהַמְּזוּזָה אֵינָהּ קְבוּעָה בְּפֶתַח הַבַּיִת, שָׁאַל, הֵיכָן הַמְּזוּזָה? עָנוּ לוֹ בְּנֵי-בֵּיתוֹ, שֶׁהַסּוֹפֵר לְקָחָן לִבְדִיקָה עִם שְׁאָר מְזוּזוֹת הַבַּיִת, וְלֹא נִכְנַס מוֹהַרְנַ"תְּ לַבַּיִת אֶלָּא שָׁלַח לִקְרֹא לַסּוֹפֵר, וּכְשֶׁהִגִּיעַ, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "הֲרֵי לָקַחְתָּ לִי אֶת בֵּיתִי, וְכִי כָּךְ בּוֹדְקִים מְזוּזוֹת?! הָיָה לְךָ לִבְדֹּק אֶחָד אֶחָד בִּמְקוֹמוֹ וּלְקָבְעָם בַּחֲזָרָה בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד", "הָאסְט מִיר צוּגִינוּמֶען דִּי שְׁטוּב".

ב–תרכ

מוֹהַרְנַ"תְּ הִתְבַּטֵּא פַּעַם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ הִרְהוּרֵי חֲרָטָה עַל הַזְּמַן הָרַב שֶׁלֹּא שָׁהָה אֵצֶל רַבֵּנוּ בְּחַיָּיו, אַף-עַל-פִּי שֶׁעָסַק אָז בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, כִּי הָיָה צָרִיךְ יוֹתֵר לְהִסְתּוֹפֵף בְּצִלּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ וּלְהַרְבּוֹת בְּשִׂמְחָתוֹ, וְעַל-יְדֵי זֶה הָיָה מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ עוֹד תּוֹרָה הַרְבֵּה, וְהָיָה זֶה טוֹבָה נִצְחִית לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם. (וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ז:): "גָּדוֹל שִׂמְחָה שֶׁל תּוֹרָה יוֹתֵר מִלִּמּוּדָהּ"! וְעַיֵּן עוֹד בְּסֵפֶר "הַמִּדּוֹת" (אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן א'), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "צָרִיךְ אָדָם לְהִיוֹת נִכְסָף וּמִשְׁתּוֹקֵק לַטּוֹב הַכְּלִלִי אַף-עַל-פִּי שֶׁיִּמָּשֵׁךְ לוֹ לְבַד הֶפְסֵד).

ב–תרכא

בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן תקצ"ח מְסֻפָּר, אֵיךְ שֶׁהִזְמִין רַבֵּנוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ לִסְעֻדַּת הַלַּיְלָה, אוּלָם מֵחֲמַת שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ א הִתְפַּלֵּל עַדַיִן מַעֲרִיב, נִשְׁמַט מִמֶּנָּה, וְלֹא רָצָה רַבֵּנוּ לְהַמְתִּין עָלָיו, וּמֵאַיְלָא לֹא סָעַד עִם רַבֵּנוּ, עַיֵּן שָׁם. אַחַר-כָּךְ אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהוּא מִתְחָרֵט עַל שֶׁהֶאֱרִיךְ בִּתְפִלַּת הַמַּעֲרִיב, כִּי הָיָה צָרִיךְ לְהִזְדָּרֵז בִּתְפִלָּתוֹ וְלִזְכּוֹת לִסְעֹד עִם רַבֵּנוּ, שֶׁהִזְמִינוֹ לִסְעֻדָּה.

ב–תרכב

פַּעַם, כְּשֶׁשִּׁבְּחוּ אַנ"שׁ בִּפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת אֶחָד בְּאֹמֶרֶם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַדְרַת פָּנִים מְפֻלָּגֶת, עָנָה לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "הַשָּׁחוֹר שֶׁלִּי – יֵשׁ לוֹ הַדְרַת פָּנִים יוֹתֵר יָפֶה"! "מַיין שְׁוָואַרְצֶער – הָאט אַ שֶׁעֶנְערֶן הַדְרַת פָּנִים"! כְּשֶׁכַּוָּנָתוֹ עַל רַבִּי נַחְמָן בֶּן רַבִּי עוּזֵר, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ הַדְרַת פָּנִים, אוּלָם הָיָה עוֹבֵד ה' מְפֻלָּג מְאֹד כַּיָּדוּעַ, וְרָצָה לוֹמַר, שֶׁאֵין הַהַדְרַת פָּנִים נֶחְשֶׁבֶת כְּפִי הַמַּרְאֶה הַחִיצוֹנִי, אֶלָּא עִקַּר הַהַדְרַת-פָּנִים תְּלוּיִ בִּפְנִימִיּוּת הָאָדָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל-א, טז): "הָאָדָם יִרְאֶה לָעֵינַיִם וַה' יִרְאֶה לַלֵּבָב".

ב–תרכג

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "יָכוֹל אֲנִי לוֹמַר פֵּרוּשׁ עַל "הַמַּהֲרַ"ם שִׁיף" הַמַּקְשֶׁה בְּיוֹתֵר – וְלֹא עַל אָדָם, כִּי הָעִקָּר הוּא לֵב נִשְׁבָּר, וּמִי יָכוֹל לָדַעַת אֶת הַלֵּב הַנִּשְׁבָּר שֶׁל הַשֵּׁנִי"? "אִיךְ וֶועל זָאגְן אַ

פֵּרוּשׁ אוֹיְפְן שְׁוֶעְרִסְטֶן מַהֲר"ם שִׁיף אוּן נִישְׁט אוֹיְף אַ מֶענְטְשׁ, וָואְרָם דָּעֶר עִקָּר אִיז דָּעֶר לֵב נִשְׁבָּר, אוּן וָוער קֶען וויסְן יֶענֶעמְס לֵב נִשְׁבָּר"?.

ב–תרכד

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ: "הַיּוֹם, כְּשֶׁמַּזְכִּירִים אֶת הָרַבִּי "רַבִּי זוּסְיָא מֵהַאנִיפּוֹלִי" זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מַזְכִּירִים אוֹתוֹ בַּשֵּׁם "הָרַבִּי רַבִּי זוּסְיָא", אוּלָם פַּעַם הָיוּ מְכַנִּים אוֹתוֹ "הַמְלַמֵּד הַמְשׁוּגָּע" – "דֶּעֶר מְשׁוּגִּינֶּער מְלַמֵּד". וְכָוָנָתוֹ הָיְתָה לוֹמַר, שֶׁכָּל הַיְּרֵאִים וְהַכְּשֵׁרִים, הֲרֵי הֵם כִּמְשֻׁגָּעִים בְּעֵינֵי הֶהָמוֹן, וּכְמוֹ שֶׁאמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין צז.), עַל הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָה נט, טו): "וְסָר מֵרַע מִשְׁתּוֹלֵל". וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁאת הָרַב הַקָּדוֹשׁ "רַבִּי פִּנְחָס קוֹרִיצֶּער" הָיוּ מְכַנִּים בְּשֵׁם זֶה, וְכֵן בְּשֵׁם "הַבָּחוּר הַחֲרֵשׁ" – "דֶּעֶר שְׁטוּמֶּער בָּחוּר", כִּי עָשָׂה עַצְמוֹ כְּחֵרֵשׁ וּכְאִלֵּם וְעָסַק בַּעֲבוֹדַת ה' עַד מְאֹד.

ב–תרכה

מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר, לְעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַל עִנְיַן רַבֵּנוּ: "הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמֹר וְינַצַּח בְּוַדַּאי, אוּלָם אֵיךְ – אֵינִי יוֹדֵעַ..." "נָאט וָועט אוֹיְסְפִּירְן, וּוי אַזוֹי וֶוייס אִיךְ נִישְׁט...". וּבֵין אַנַ"שׁ יֵשׁ נֶסְחָא אַחֶרֶת, שֶׁאָמַר: "הַמַּכָּה תִּתְפּוֹצֵץ וְתִתְבַּקַע =וְיִשָּׁפֵךְ הַלֵּיחָה הָרָעָה, אוּלָם אֵיךְ אֵינִי יוֹדֵעַ". "דִּי מַכָּה וָועט אוֹיְסְפְּלַאצְן, וּוי אַזוֹי וֶוייס אִיךְ נִישְׁט".

ב–תרכו

פַּעַם הִזְמִין מוֹהַרְנַ"תְ אֶת רַבִּי אַבָּא'לֶ הֶעָשִׁיר, שֶׁיָּבוֹא לִשְׁהוֹת אֶצְלוֹ בְּיוֹם-כִּפּוּר, וְאָמַר לוֹ: "אִם אֶצְלְךָ בַּבַּיִת יֵשׁ לְךָ לֶאֱכֹל דָּגִים גְּדוֹלִים לַסְּעֻדָּה הַמַּפְסֶקֶת – אֶצְלִי יִהְיֶה לְךָ דָּגִים קְטַנִּים". "טָאמֶער בַּא דִּיר הָאסְטוּ גְּרוֹיסֶע פִּישׁ בַּא מִיר וֶועְסְטוּ הָאבֶּן קְלֵיינֶע פִּישׁ", כְּאוֹמֵר לוֹ, שֶׁלֹּא יַבִּיט עַל הָעֲנִיּוּת הַשּׁוֹרֶרֶת בְּבֵיתוֹ וְיָבוֹא בְּכָל זֹאת לִשְׁהוֹת אֶצְלוֹ בְּיוֹם-הַכִּפּוּרִים.

ב–תרכז

פַּעַם בָּא אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּהִתְמַרְמְרוּת לְמוֹהַרְנַ"תְ וְגִלָּה לוֹ אֶת מַר לִבּוֹ, הֱיוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן בָּחוּר בְּשֵׁם הִירְשׁ, וְהוּא שׁוֹבֵב עַד מְאֹד, שֶׁנּוֹסֵף עַל עֲנִיּוּתוֹ הַגְּדוֹלָה עוֹד הוֹלֵךְ בְּנוֹ בְּשׁוֹבְבוּתוֹ וּמַזִּיק לְרְכוּשׁ הָאֲנָשִׁים, שֶׁהוֹלֵךְ וּמַדְלִיק זַנְבוֹת הַבְּהֵמוֹת וְשׁוֹרְפָם וְעוֹד כָּהֵנָה וְכָהֵנָה, עַד שֶׁאֵין בֵּיכָלְתּוֹ כְּלָל וּכְלָל לַעֲמֹד בְּשִׁלּוּם הוֹצָאוֹת הַנְּזָקִים שֶׁמַּזִּיק, כִּי מְחַיְּבִים אוֹתוֹ לְשַׁלֵּם לַבַּעֲלִים שֶׁנִּזּוֹקוּ עַל יְדֵי בְּנוֹ, וּבָכֵן שׁוֹאֵל אֶת מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁיִּתֵּן לוֹ עֵצָה מַה לַּעֲשׂוֹת. אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְהַשִּׂיא לוֹ אִשָּׁה. שָׁאַל אֶת מוֹהַרְנַ"תְ: "וְכִי מִי יִרְצֶה לָקַחַת אֶת בְּנִי לְחָתָן"? עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: "מִי שֶׁיִּהְיֶה! כָּל מִי שֶׁיִּסְכִּים לְקַחְתּוֹ לְחָתָן, תַּסְכִּים לַשִּׁדּוּךְ וּתְחַתֵּן אוֹתוֹ", "וָוער סְ'זָאל זַיין, וָוער סְ'וָועט אִיהם וָועלְן", וַעֲזָרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִצְלִיחוּ לוֹ עֲבוּר בְּנוֹ שִׁדּוּךְ עִם עֲנִיָּה אַחַת וְחִתְּנוֹ תֵּכֶף כַּעֲצַת מוֹהַרְנַ"תְ, וְתֵכֶף

לְאַחַר הַחֲתָנָה הִשְׁתַּתְּנָה בְּנוֹ שִׁנּוּי עָצוּם וְנֶהֱפַךְ לְעוֹבֵד ה' וְצַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁמֹּרֶב חִבָּה הָיוּ הָאֲנָשִׁים מְכַנִּים אוֹתוֹ "הַדּוֹד הַלָּבָן" – "דֶּער וַיְיסֶער פֶּעטֶער". לְרַבִּי הִירְשׁ הַזֶּה הָיָה בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן, שֶׁהָיָה הַשַּׁמָּשׁ בַּקְלוֹיז בְּאוּמַאן, אוֹתוֹ רַבִּי הִירְשׁ הָיָה חָבִיב עַל רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער מְאֹד, וְאַנַ"ש שֶׁהִכִּירוּהוּ הָיוּ מַרְבִּים לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ, וְסִפְּרוּ מִמֶּנּוּ עֲבָדּוֹת גְּדוֹלוֹת. רַבִּי נַחְמָן בְּנוֹ הַנִּזְכָּר לְעֵיל, נִרְצַח בְּעִיר אוּמַאן בִּזְמַן הַפְּרָעוֹת עַל-יְדֵי הַבּוֹלְשְׁבִיקִים, יִמַּח שְׁמָם.

ב–תרכח

יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁפַּעַם בְּעֵת שֶׁדִּבְּרוּ מֵחֲלוּקֵי הַנֶּסְחָאוֹת בֵּין הַחֲסִידִים לַמִּתְנַגְּדִים שֶׁנִּמְצָא בִּתְפִלַּת "וְהוּא רַחוּם", שֶׁאוֹמְרִים בְּשֵׁנִי וַחֲמִישִׁי, אָמַר מוֹהַרַנ"תְּ, שֶׁהָיָה רָאוּי לוֹמַר אֶת שְׁתֵּי הַנֶּסְחָאוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁמּוֹהַרַנ"תְּ עַצְמוֹ נָהֵג לוֹמַר אֶת שְׁתֵּי הַנֶּסְחָאוֹת, וְאָמַר שֶׁאף-עַל-פִּי שֶׁאוֹמֵר אֶת שְׁתֵּי הַנֶּסְחָאוֹת, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁקִיט אֶת שִׁבְרוֹן לִבּוֹ אַף בָּזֶה.

ב–תרכט

מוֹהַרַנ"תְּ נָהַג לָבוֹא וּלְבַקֵּר אֶת אַנַ"ש הַדָּרִים בִּקְרִימֶנְטְשׁוּק, כְּרַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי תַּלְמִיד רַבֵּנוּ וְעוֹד. וּכְשֶׁיָּדַע רַבִּי אֶפְרַיִם שֶׁמּוֹהַרַנ"תְּ צָרִיךְ לְהַגִּיעַ, הָיָה הוֹלֵךְ וּבָא כְּנֶגְדּוֹ כְּדֵי לְשַׁמְּשׁוֹ וְלַעֲזֹר לוֹ לֶעֱשׂוֹת אֶת מִזְוָדָתוֹ. פַּעַם אֶחָד רַבִּי אֶפְרַיִם לָבוֹא לְסַיֵּעַ לוֹ וְנָשָׂא מוֹהַרַנ"תְּ בְּעַצְמוֹ אֶת מִזְוָדָתוֹ, וּכְשֶׁבָּא אַחַר-כָּךְ רַבִּי אֶפְרַיִם כְּנֶגְדּוֹ וּפָגַשׁ בּוֹ, הִתְנַצֵּל מְאֹד לְפָנָיו מוֹהַרַנ"תְּ, עַל זֶה שֶׁאִחֵר לָבוֹא וּלְסַיֵּעַ לוֹ, נָעֲנָה מוֹהַרַנ"תְּ וְאָמַר לוֹ בְּעֶצֶב: "לֹא עָלְתָה כְּלָל בְּדַעְתִּי דָּבָר כָּזֶה, שֶׁמִּחַ הָעוֹלָם יִצְטָרֵךְ לְבַדּוֹ לֶעֱשׂוֹת אֶת מִזְוָדָתוֹ"!. "עֶס זָאל מִיר רֶעכְטֶן אַז דֶּער מֹחַ פּוּן דֶּער וועלְט זָאל דַּארְפֶן אַלֵיין שְׁלֶעפְּן דָּאס פֶּעקְל!"?

ב–תרל

כְּשֶׁדַּרַשׁ מוֹהַרַנ"תְּ בְּעֵת הַקִּבּוּץ שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן שֶׁאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ, הֵיְינוּ: בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שְׁנַת תקע"ב – לֹא בָּאוּ לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבּוּרָיו כִּי-אִם כַּחֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מֵאַנַ"ש, כִּי רֹב אַנַ"ש הָלְכוּ לִשְׁמֹעַ מִפִּיו שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק, אוּלָם בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה כְּבָר בָּאוּ רֹב אַנַ"ש לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, כִּי רָאוּ וְהֵבִינוּ, שֶׁהוּא הוּא הַתַּלְמִיד שֶׁקִּבֵּל בְּיוֹתֵר מֵרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ב–תרלא

מוֹהַרַנ"תְּ אָמַר פַּעַם: "בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל צְרִיכוֹת לְכַוֵּן בְּעֵת שֶׁמַּדְלִיקוֹת נֵרוֹת לִכְבוֹד שַׁבָּת וְיוֹם-טוֹב – שֶׁכְּמוֹ כֵן יָאִיר אוֹרוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, "אַזוֹי זָאל דֶּעם רֶעבִּינְ'ס אוֹר לַייכְטֶן אִין אַלֶע עוֹלָמוֹת".

ב-תרלב

פַּעַם בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה כְּשֶׁחָזַר מוֹהַרְנַ"תְּ מֵהִשְׁתַּטְּחוּת עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שְׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ בְּעִנְיַן הַתְּפִלָּה שֶׁחִבֵּר לְאָמְרָהּ אַחַר אֲמִירַת הַתִּקּוּן הַכְּלָלִי, מַדּוּעַ הוֹסִיף אֶת הַתְּפִלָּה כְּהֶמְשֵׁךְ לְהָעֲשָׂרָה מְזֻמּוֹרִים שֶׁתִּקְּנָם רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה? עָנָה מוֹהַרְנַ"תְּ: חִבַּרְתִּי אֶת הַתְּפִלָּה כִּי לְעַצְמִי, וּמִי שֶׁחָפֵץ לְאָמְרָהּ שֶׁמַּרְגִּישׁ שֶׁחָסֵר לוֹ וְנָחוּץ לוֹ שֶׁיֹּאמְרָהּ גַּם הוּא.

ב–תרלג

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נִסְתָּר כָּל-כָּךְ מֵעֵינֵי בְּנֵי-אָדָם, עַד שֶׁהָיָה נִרְאֶה כְּאֶחָד הָאָדָם מַמָּשׁ, כִּי לֹא הָלַךְ לָבוֹשׁ בְּבִגְדֵי מֶשִׁי כְּהָרַבָּנִים וְכַדּוֹמֶה, וּכְמוֹ שֶׁשְּׁאַל פַּעַם אֶחָד מֵהַמְפָרְסָמִים אֶת אַנַ"שׁ: "מַה אַתֶּם עוֹשִׂים עֵסֶק מִמּוֹהַרְנַ"תְּ, הֲרֵי הוּא הוֹלֵךְ אֲפִלּוּ לָבוֹשׁ בְּכוֹבַע פָּשׁוּט "אַ פְּרָאסְטָן דַּאשִׁיקל".

ב–תרלד

הִתְבַּטֵּא פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "בְּכָל הַסִּפּוּרִים שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ, יֵשׁ לִי אֵיזוֹ שֶׁהוּא הַרְגָּשָׁה בָּהֶם, אוּלַם מַעֲשֶׂה "מִמֶּלֶךְ וְקֵיסָר", הַיְינוּ: מַעֲשֶׂה הַב' שֶׁבְּסֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנִּי לְגַמְרֵי".

ב–תרלה

פַּעַם נִפְטְרָה לְמוֹהַרְנַ"תְּ אֵיזוֹ קְרוֹבַת מִשְׁפָּחָה, שֶׁהָיְתָה זְקֵנָה, וּבְעֵת שֶׁלִּוּוּ אוֹתָהּ מוֹהַרְנַ"תְּ בָּכָה בְּהַלְוָיָתָהּ, כְּשֶׁשְּׁאֲלוּהוּ אַחַר-כָּךְ, מַה רָאָה לִבְכּוֹת בִּלְוָיָה כָּזוֹ, כִּי הָיְתָה זְקֵנָה וּבָאָה בַּיָּמִים, עָנָה מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "הָאָדָם הֲרֵי צָרִיךְ לִבְכּוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, וּבְכֵן כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּדַּמְּנוּת לִבְכִי צָרִיךְ לְנַצֵּל אוֹתָהּ", "אַ מֶענְטְש דַּארְף זַאךְ דָּאךְ אוֹיְסְווייֶנְען פַּאר הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ – אַז ס'קוּמְט דִּי גֵילֶעגְנְהַייט דַּארְף מֶען דָּאס אוֹיסְנִיצְן".

ב–תרלו

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לְהַמְתִּין בָּעֶרֶב לְבָנָיו שֶׁחָזְרוּ מֵהַחֶדֶר, כְּדֵי לִסְעֹד עִמָּהֶם סְעֻדַּת עַרְבִית, וְהָיָה מְבָרֵךְ עִמָּהֶם בִּרְכַת-הַמָּזוֹן, וְקוֹרֵא עִמָּהֶם קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, וְהָלְכוּ אַחַר-כָּךְ לִישׁוֹן יַחַד. אַף-עַל-פִּי שֶׁנֹּהַג זֶה לָקַח וְגָזַל מִמֶּנּוּ מִשְּׁעוֹת הַלַּיְלָה וְהִכְבִּיד עָלָיו בְּסֵדֶר קִימַת חֲצוֹת וְכוּ', וּכְדֵי לְחַנְּכָם בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה.

ב–תרלז

פַּעַם, כְּשֶׁשִּׁבְּחוּ אַנַ"שׁ לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ אִישׁ אֶחָד שֶׁקִּבֵּל "שְׁתִיקָה" עַל עַצְמוֹ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר כְּבָר זְמַן רַב, נַעֲנָה מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר, שֶׁאֵין דִּרְכֵּנוּ בְּכָךְ, כִּי צְרִיכִים דַּוְקָא לְדַבֵּר, אוּלָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר פִּיו, וְלָדַעַת מַה לְּדַבֵּר.

ב–תרלח

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ לְרַבֵּנוּ בֶּאֱלוּל שְׁנַת תקס"ב, נָתַן לוֹ רַבֵּנוּ כַּמָּה הַנְהָגוֹת וְהַדְרָכוֹת, בֵּינֵיהֶם הָיָה סֵדֶר לִמּוּד חַ"י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, וּמוֹהַרְנַ"תְ הִקְפִּיד מְאֹד לְקַיֵּם אֶת הַשִּׁעוּר הַזֶּה, עַד שֶׁבְּשִׁמְחַת-תּוֹרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאַחַר הִתְקָרְבוּתוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁרָקְדוּ הָעוֹלָם בְּשִׂמְחַת-הַתּוֹרָה כַּנָּהוּג, פָּרַשׁ מוֹהַרְנַ"תְ לְחֶדֶר סָמוּךְ וְלָמַד בּוֹ אֶת הַשִּׁעוּר הַנַ"ל, וּכְשֶׁהֶבְחִין אָבִיו בַּדָּבָר, חָרָה לוֹ זֹאת וְאָמַר בְּזִלְזוּל: "לִבְנִי הוּא נוֹתֵן לִלְמֹד חַ"י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת"?! – "מַיין קִינְד גִּיט עֶר לֶעְרְנֶען אַכְטְצֶן פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת"?! – כִּי הֶחְשִׁיב אֶת בְּנוֹ מוֹהַרְנַ"תְ מְאֹד, וְנִפְגַּע מִזֶּה שֶׁרַבֵּנוּ נוֹתֵן לוֹ הַנְהָגוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לִגְדוֹלִים בַּתּוֹרָה כְּמוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁהָיָה מְגִדּוֹלֵי לַמְדָנֵי עִירוֹ, כַּיָּדוּעַ.

ב–תרלט

הִתְבַּטֵּא פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר: "כְּשֶׁיַּעֲבִירוּ נִפְטָר דֶּרֶךְ קִבְרִי, יִהְיֶה זֶה טוֹבָה לַנִּפְטָר". "אַז מ'וועט דוּרְךְ-פִּירְן אַ נִפְטָר דּוּרְךְ מַיין קֶבֶר, וועט אִים דָּאס זַיין אַ טוֹבָה", וְשִׂיחָה זוֹ שָׁמַע מִפִּי רַבִּי נָתָן בֶּן רַבִּי לֵייבֵלִי רְאוּבֵנְ'ס. לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ רָצָה רַבִּי אַהֲרֹן, הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, שֶׁיַּטְמִינוּהוּ בְּקֶבֶר לְיַד חֶלְקוֹ, כִּי הִשְׁתַּדֵּל וְקָנָה שְׁנֵי מְקוֹמוֹת בְּאֶמְצַע בֵּית-הַקְּבָרוֹת שֶׁבִּבְרֶסְלֶב: קֶבֶר אֶחָד עֲבוּרוֹ, וְקֶבֶר שֵׁנִי – עֲבוּר מוֹהַרְנַ"תְ, אוּלָם רַבִּי נָתָן, שֶׁשָּׁמַע הַשִּׂיחָה הַנַ"ל מִמוֹהַרְנַ"תְ, הֵבִין שֶׁרְצוֹן מוֹהַרְנַ"תְ הוּא לִהְיוֹת קָבוּר בְּתְחִלַּת בֵּית-הַקְּבָרוֹת, כְּדֵי שֶׁכָּל נִפְטָר יוּכַל לַעֲבֹר דַּרְכּוֹ, וּבָזֶה יֵעָשֶׂה טוֹבָה לַנִּפְטָר, וְלֹא הִנִּיחַ בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַטְמִין אֶת מוֹהַרְנַ"תְ בַּחֵלֶק שֶׁהֵכִין עֲבוּרוֹ רַבִּי אַהֲרֹן, וְהָלַךְ לַחֶבְרָא-קַדִּישָׁא וְצִוָּה עֲלֵיהֶם, שֶׁיִּקְבְּרוּהוּ בִּתְחִלַּת בֵּית-הַקְּבָרוֹת דַּוְקָא, וְהִקְפִּיד עַל זֶה רַבִּי אַהֲרֹן מְאֹד וְאָמַר: "אֵינִי מוֹחֵל לוֹ א בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, הוּא לָקַח מִמֶּנִּי יְדִיד טוֹב אֲמִתִּי", "עֶר הָאט בַּיי מִיר צוּגִינוּמֶען אַ אֱמֶת'ן גוּטֶן פְּרַיְינְד".

ב–תרמ

אַנַ"שׁ הִשְׁאִירוּ מָקוֹם פָּנוּי סְבִיב קִבְרוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ, בְּכַוָּנָה, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ אַנַ"שׁ לַעֲמֹד וּלְהִשְׁתַּטֵּחַ בִּתְפִלָּה עַל קִבְרוֹ, אוּלָם בִּשְׁנַת תרע"ג טָמְנוּ שָׁם אֶת רַבִּי דָּוִד צְבִי, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שַׁכְנָא בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁהָיָה אָבִיו שֶׁל רַבִּי נַחְמָן נֶעמִירוֹבֶער, וּמִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. שֶׁאז בִּשְׁנַת תרע"ג נִפְטַר רַב אֶחָד בִּבְרֶסְלֶב, וְהוּא הָיָה מִתְנַגֵּד לְאַנַ"שׁ, וְרָצוּ תּוֹשָׁבֵי הָעִיר לְהַטְמִינוֹ בְּמָקוֹם חָשׁוּב, עַל-כֵּן הֶחְלִיטוּ לְטָמְנוֹ לְיַד מוֹהַרְנַ"תְ, בַּמָּקוֹם הַפָּנוּי הַנַ"ל, וּכְשֶׁהֵבִיאוּ אֶת הַנִּפְטָר לְבֵית-הַקְּבָרוֹת לְטָמְנוֹ לְיַד מוֹהַרְנַ"תְ, חָרָה הַדָּבָר לְאֶחָד מֵאַנַ"שׁ מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר, בְּשֵׁם רַבִּי נַפְתָּלִי, וְנִשְׁכַּב בְּגוּפוֹ בְּתוֹךְ הַקֶּבֶר, שֶׁכָּרוּ עֲבוּר הָרַב, וְאָמַר לָהֶם: אִם בִּרְצוֹנְכֶם לִקְבֹּר כָּאן אֶת הָרַב, הַשְׁכִּיבוּ אוֹתוֹ עָלַי! וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְפַּשֵּׁר עִמּוֹ, כִּי הָיָה תַּקִּיף בְּדַעְתּוֹ, וְלֹא הָיְתָה בְּרֵרָה לְאַנְשֵׁי הַחֶבְרָא קַדִּישָׁא, עַד שֶׁהָלְכוּ וְכָרוּ קֶבֶר בְּמָקוֹם

אַחֵר וְטָמְנוּ שָׁם אֶת הָרֵב. וּמֵחֲמַת שֶׁבְּאוֹתוֹ עֵת נִפְטַר רַבִּי דָּוִד צְבִי, עַל-כֵּן טָמְנוּ אוֹתוֹ שָׁם לְיַד סָבוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ.

ב–תרמא

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ עִם אַנַ"שׁ כְּדַרְכּוֹ בַּקּוֹדֶשׁ, נֶעֱנָה אַחַר-כָּךְ וְאָמַר: "לְכְאוֹרָה אֵיךְ יָכוֹל הָאָוִיר לִסְבֹּל כָּאֵלּוּ דִּבּוּרִים גְּבוֹהִים, שֶׁאנוּ מְדַבְּרִים? – אֶלָּא בְּהֶכְרַח לוֹמַר, מִשּׁוּם שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין לט.): 'אַפִּלּ בֵּי עֶשְׂרָה שְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא', הֵיכָן שֶׁמִּתְקַבְּצִים עֶשְׂרָה אֲנָשִׁים לְדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שׁוֹרָה שָׁם הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל-כֵּן יְכוֹלִים לְדַבֵּר כָּאֵלּוּ דִּבּוּרִים, כִּי הַשְּׁכִינָה נִמְצֵאת שָׁם". (עיין חיי"מ סעיף שכ"ג שכך אמר רבינו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וצ"ע).

ב–תרמב

לְרַבִּי שְׁמוּאֵל שְׁפִּילְבַּאנְד, תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, הַמְכֻנֶּה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל טֶעפְּלִיקֶער, שָׁנַסַע עִמּוֹ בַּנְּסִיעוֹת הַנֶּעֱלָמוֹת, הָיָה בֵּן בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן, שֶׁהָיָה סוֹחֵר וְהִתְפָּרְנֵס בְּכָבוֹד. הוּא עָשָׂה לְעַצְמוֹ מְעִיל חָרְפִּי יָפֶה הַנִּקְרָא (פִּיטֶעֶר) וְתָפַר עַל הַמְּעִיל בַּד מִמֶּשִׁי מְהוּדָּר כְּדֶרֶךְ הַנְּגִידִים, וּבָא עִם הַמְּעִיל אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ לְ"שִׂמְחַת-תּוֹרָה". כְּשֶׁרָאָה אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, לֹא מָצָא הַדָּבָר חֵן בְּעֵינָיו, וּפָנָה אֵלָיו בְּחָכְמָתוֹ וְאָמַר לוֹ בְּנִיחוּתָא: "רַבִּי נַחְמָן!! הַמְּעִיל הַיָּפֶה הַזֶּה לֹא מַתְאִים שֶׁתַּנִּיחֵהוּ בָּאָרוֹן הַבְּגָדִים הַיָּשָׁן שֶׁיֵּשׁ לְךָ, וּבְכֵן צָרִיךְ אַתָּה לְהַחְלִיף אֶת הָאָרוֹן, וְאִם תַּחְלִיף אֶת הָאָרוֹן, צָרִיךְ אַתָּה לְהַחְלִיף גַּם אֶת כָּל רָהִיטֵי בֵּיתְךָ, כִּי אֵין זֶה יָפֶה שֶׁרַק אֲרוֹן הַבְּגָדִים יִהְיֶה יָפֶה וּמְהֻדָּר, וּשְׁאָר הָרָהִיטִים כְּמוֹ שֶׁהֵם... וְאִם תַּחְלִיף אֶת רָהִיטֵי בֵּיתְךָ, לֹא יַתְאִימוּ הָרָהִיטִים הַחֲדָשִׁים לַבַּיִת הַיָּשָׁן שֶׁבּוֹ אַתָּה גָּר, כִּי אֵין זֶה יָפֶה שֶׁיִּהְיוּ רָהִיטִים חֲדָשִׁים בְּבַיִת יָשָׁן, וּבְכֵן צָרִיךְ אַתָּה לְהַחְלִיף אֶת בֵּיתְךָ לְבַיִת אַחֵר יָפֶה יוֹתֵר, וְכָל-כָּךְ הַרְבֵּה מָעוֹת אֵין לְךָ – נִמְצָא שֶׁאֵין לְךָ מַסְפִּיק מָעוֹת לְכַסּוֹת אֶת הַהוֹצָאוֹת, שֶׁמַּסֵּב לְךָ הַמְּעִיל הַזֶּה. (וְעַיֵּן הֵיטֵב בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת חוֹשֶׁן מִשְׁפָּט הִלְכוֹת חֻזְקַת מְטַלְטְלִין, הֲלָכָה ג).

ב–תרמג

מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שִׁבַּח פַּעַם אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן הַמְכֻנֶּה רַבִּי שִׁמְעַ'לֶה שַׁמַּשׁ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהוּא מְקַיֵּם אֶת הַפָּסוּק (וַיִּקְרָא יט, יד): "אָדָם כִּי יָמוּת בָּאֹהֶל", וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, "אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת, אֶלָּא בְּמִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ עָלֶיהָ".

ב–תרמד

כְּשֶׁנִּפְטַר רַבִּי יִצְחָק אַיְיזִיק יוֹסֵף, אֲבִיו שֶׁל רַבִּי פִּנְחָס יְהוֹשֻׁעַ, שִׁבְּחוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "הוּא הָיָה נוֹטֵר הַבְּרִית בֶּאֱמֶת".

ב–תרמה

מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה פַּעַם בְּתִשְׁעָה בְּאָב בְּבָרְאד, וּמַחֲמַת הַדֶּרֶךְ אֶרֶץ מִפְּנֵי מוֹהַרְנַ"תְ לֹא זָרְקוּ שָׁם הָרֵיקִים שֶׁבְּבֵית הַכְּנֶסֶת "שְׁטֶעטְחִיקֶעס" (קוֹצִים) אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי כְּמִנְהָגָם בְּכָל שָׁנָה. וְאָמְרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְ בַּהֲלָצָה "אַתֶּם הִפְרַעְתֶּם לָנוּ אֶת הַיּוֹם-טוֹב. בְּעֵת שֶׁאכַל מוֹהַרְנַ"תְ תֵּיכֶף חָטְפוּ שִׁירַיִם מִמַּה שֶׁהִשְׁאִיר. כְּשֶׁרָאָה מוֹהַרְנַ"תְ הַנְּהָנָתָם אָמַר: "שָׁמַחַ אֲנִי שֶׁבָּאתִי לְשָׁם בְּזִקְנוּתִי, כִּי בִּצְעִירוּתִי לֹא הָיִיתִי יָכוֹל לְהַבְלִיג עַל מִנְהָגִים אֵלּוּ.

ב–תרמו

מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר: "נִמְצָאִים אֶצְלִי כָּאֵלּוּ תַּלְמִידִים עוֹבְדֵי ה', שֶׁלְּרַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ לֹא הָיָה כְּמוֹתָם", כִּי הָיוּ לוֹ תַּלְמִידִים עוֹבְדֵי ה' כָּאֵלּוּ, שֶׁהָיוּ שׁוֹהִים לֵילוֹת שְׁלֵמִים חוּץ לָעִיר וְשׁוֹאֲגִים בִּתְפִלָּתָם כַּאֲרָיוֹת, כִּרְצוֹן רַבֵּנוּ. וְאַנַ"שׁ בָּאֲרוּ בָּזֶה מְשׁוּם שֶׁבְּחֵיי רַבֵּנוּ לֹא יָכוֹל הָיָה מוֹהַרְנַ"תְ לְדַבֵּר מִכָּל מַה שֶׁקִּבֵּל וְהִרְגִּישׁ בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ, אוּלָם אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ פָּתַח אֶת פִּיו וְהוֹצִיא לָאוֹר אֶת כָּל מַה שֶׁקִּבֵּל מֵרַבֵּנוּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה גָּדַל כָּאֵלּוּ תַּלְמִידִים עוֹבְדֵי ה' מְפֻלָּגִים.

ב–תרמז

מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מוֹהֵל מֻמְחֶה מְאֹד.

ב–תרמח

פַּעַם, בִּהְיוֹת מוֹהַרְנַ"תְ בְּטֶעפְּלִיק בְּיֶשְׁבּוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן וְאָכַל מַאֲכַל הֶעָשׂוּי מִסֹּלֶת "בָּאוּרְשְׁט", שָׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֵיזֶה עֵצָה, וְלֹא עָנָהוּ מוֹהַרְנַ"תְ, וְשָׁאַל שׁוּב אֶת מוֹהַרְנַ"תְ, וְשׁוּב לֹא עָנָהוּ, וְשָׁאַל עוֹד פַּעַם, נָעֲנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר: "אֵינִי יוֹדֵעַ לָשִׁית עֵצוֹת לְעַצְמִי, אִם לֶאֱכֹל עוֹד כַּף סֹלֶת אִם לֹא, כִּי אוּלַי כְּבָר מַסְפִּיק, וְאַתָּה רוֹצֶה שֶׁכְּבָר אֶעֱנֶה לְךָ תֵּכֶף וּמִיָּד..."!

ב–תרמט

פַּעַם, בְּאֵיזֶה תַּעֲנִית שֶׁל בַּהַ"ב אוֹ כ' סִיוָן, אָכַל מוֹהַרְנַ"תְ וְלֹא הִתְעַנָּה, וּכְשֶׁרָאָהוּ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ שֶׁאוֹכֵל, רָצָה גַּם הוּא לְהָקֵל לְעַצְמוֹ לִבְלִי לְהִתְעַנּוֹת, נָעֲנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: "מַה?? אַתָּה מְדַמֶּה עַצְמְךָ אֵלַי?! אֲכִילָתִי הִיא צַחֲצָחוֹת!"! "וָואס? דוּ גְּלַייְכְסְט זַאךְ צוּ מִיר? מַיִן עֶסֶן אִיז צַחֲצָחוֹת!" עַל פִּי הַנֶּאֱמָר בַּאֲכִילַת הַצַּדִּיק: "וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחֲצָחוֹת נַפְשֶׁךָ".

ב–תרנ

רַבִּי בָּרוּךְ, חָתָן מוֹהַרְנַ"תְ, שָׁנָשָׂא אֶת חַנָּה צִירְל בִּתּוֹ, לְאִשָּׁה לֹא בָּא לְקִבּוּץ אַנַ"שׁ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לַחֲתֻנָּתוֹ, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה מְקֹרָב לְאַנַ"שׁ, וּכְשֶׁרָצוּ כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעִנְיָן זֶה, אָמַר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁיַּנִּיחוּהוּ לְנַפְשׁוֹ, וְאָמַר לָהֶם: "לְקַחְתִּיו לְחָתָן וְלֹא לְחָסִיד..." "אִיךְ הָאב אִים גִּינוּמֶען פַּאר אַ אֵייֶדֶעם נִישְׁט פַּאר אַ חָסִיד..." אַחַר-כָּךְ הִתְקָרֵב מְאֹד לְאַנַ"שׁ.

ב–תרנא

רַבִּי בָּרוּךְ הַנַּ"ל נָשָׂא אֶת בַּת מוֹהַרְנַ"תְ אַחַר גֵּרוּשֶׁיהָ מֵרַבִּי נַחְמָן בֶּן רַבִּי אַהֲרֹן, רַב הָעִיר בְּרֶסְלֶב, כִּי לֹא עָלָה זִוּוּגָם יָפֶה. רַבִּי בָּרוּךְ זֶה הָיָה לַמְדָן מֻפְלָג עַד מְאֹד, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַמִּתְנַגְּדִים הִשְׁתּוֹמְמוּ עַל שֶׁזָּכָה מוֹהַרְנַ"תְ לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִם תַּלְמִיד-חָכָם מֻפְלָג כְּמוֹתוֹ. אֵין יָדוּעַ, אִם הָיָה עֲדַיִן בָּחוּר אוֹ גָּרוּשׁ וְכוּ', וְהַסְּבָרָא נוֹתֶנֶת שֶׁלֹּא הָיָה בָּחוּר.

ב–תרנב

כַּיָּדוּעַ נִסְתַּלֵּק מוֹהַרְנַ"תְ בְּעֶרֶב-שַׁבַּת יוֹם עֲשָׂרָה-בְּטֵבֵת שְׁנַת תר"ה, וְהוּבָא לִקְבוּרָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, כְּשֶׁחָזְרוּ מִקְּבוּרָתוֹ, הִתְבַּהֲרוּ הַשָּׁמַיִם וְיָכְלוּ לְקַדֵּשׁ אֶת הַלְּבָנָה כְּדִין, וְהָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא כִּי בְּרוֹב יְמֵי הַחוֹרֶף מְכוּסֶה הַשָּׁמַיִם בֶּעָבִים. וְרִמְזוּ אַנַ"שׁ שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (זֹהַר חֵלֶק ב, קנח:): פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּפְנֵי לְבָנָה. שֶׁהוּא מוֹהַרְנַ"תְ זָכָה לְהִכָּלֵל בְּרַבֵּנוּ כִּיהוֹשֻׁעַ בְּרִבּוֹ מֹשֶׁה.

ב–תרנג

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מַעֲנְיָן מַה שֶּׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ לַחֲשֹׁב עַל הַתַּכְלִית וְכוּ' אָמַר: "אֲפִלּוּ לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, אִם הוּא עוֹד מִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ לִפְנֵי קְבוּרָתוֹ, כְּשֶׁהוּא עֲדַיִן עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה, גַּם זֶה חָשׁוּב וְטוֹב מְאֹד", וְאָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁכֵּן נִתְקַיֵּם בּוֹ, שֶׁנִּפְטַר בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּבָא לִקְבוּרָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וְהָיָה הַשַּׁבָּת אֶצְלוֹ לִזְמַן יְשׁוּב הַדַּעַת.

ב–תרנד

בְּאוֹתוֹ לֵיל שַׁבָּת, שֶׁאַחַר פְּטִירַת מוֹהַרְנַ"תְ, כְּשֶׁשָּׁכַב עֲדַיִן מוֹהַרְנַ"תְ בְּבֵיתוֹ עַל הָאָרֶץ, אָמַר רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב: "יְדַעְנוּ, שֶׁמַּה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב' סִימָן ז' עַל הַפָּסוּק: "וַיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מָלֵא רוּחַ חָכְמָה, כִּי סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת יָדָיו עָלָיו" – הִתְכַּוֵּן רַבֵּנוּ בְּאָמְרוֹ זֹאת עָלָיו". "הָאט עֶר אִים גִּימַיינְט".

ב–תרנה

כַּיָּדוּעַ, נִפְטַר מוֹהַרְנַ"תְ בָּעִיר בְּרֶסְלֶב בְּעֶרֶב-שַׁבָּת, וּבְלֵיל-שַׁבָּת רָאֲהוּ רַבִּי נַפְתָּלִי – שָׁדַר בְּאוּמַאן – בַּחֲלוֹם, וְרָאָה אוֹתוֹ רָץ מַהֵר, וּשְׁאָלוֹ: "נָתָן!!! לְהֵיכָן הִנְּךָ רָץ"? עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: "אֲנִי!! – יָשָׁר לְרַבֵּנוּ"!, "נָתָן אַוואוּ לוֹיפְסְטוּ? אִיךְ! גְּלַיְיךְ צוּם רֶעבְּן"!. וְיָדַע רַבִּי נַפְתָּלִי כְּבָר מֵחֲלוֹם זֶה, שֶׁהוּא נִפְטַר. וְאָמְרוּ אַנַ"שׁ, שֶׁמִּזֶּה רוֹאִים אֵיךְ שֶׁזָּכָה מוֹהַרְנַ"תְ לָבוֹא אֶל רַבֵּנוּ עוֹד לִפְנֵי הַקְּבוּרָה, כִּי הַקְּבוּרָה הָיְתָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת (א"ה, עַיֵּן בְּזֹהַר בְּרֵאשִׁית רי"ח:).

ב–תרנו

כְּשֶׁנּוֹדַע לְאַנַ"ש שֶׁבְּאוּמַאן מִפְּטֶרְבּוּרְג"ת בְּעִירוֹ בְּרֶסְלֶב, נַעֲנָה רַבִּי נַפְתָּלִי וְאָמַר: "כְּבָר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הִבְחַנְתִּי בְּרִקּוּדוֹ שֶׁרָקַד עִמָּנוּ שֶׁהוּא נִפְרָד מֵאִתָּנוּ". מוֹהַרְנַ"תְּ רָקַד אָז בְּהִתְלַהֲבוּת נוֹרָאָה.

ב–תרנז

בְּמוֹצָאֵי-שַׁבָּת הָאַחֲרוֹנָה לְחַיֵּי מוֹהַרְנַ"תְּ בָּכָה מְאֹד בְּהַבְדָּלָה, כַּמְסֻפָּר בַּמִּכְתָּב הַמְסֻפֶּר מֵהִסְתַּלְּקוּתוֹ, וְאָז בַּהַבְדָּלָה חָזַר הָרִבּוּי "הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח – וְלֹא אֶפְחָד"! – "וְלֹא אֶפְחָד"!, "וְלֹא אֶפְחָד"! וְכוּ'.

ב–תרנח

בְּהַלְוָיָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ שִׁבְּחוֹ רַבִּי מֵאִיר לֵיב הַנַּפָּח, הַמְכֻנֶּה "רַבִּי מֵאִיר לֵיב בְּלֶעכֶער", שֶׁהָיָה תַּלְמִידוֹ וַחֲבֵרוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, וְאָמַר: "זֶה הָיָה יְהוּדִי כְּשֵׁר! – כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת יְהוּדִי"! "דָּאס אִיז גִּיוֶוען אַ עֶרְלִיכֶער יוּד! – הָאט אַזוֹי דַּארְף זַיין אַ יוּד"! וְרַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּשֶׁהָיָה מְסַפֵּר זֹאת, הָיָה מַדְגִּישׁ וְאוֹמֵר, שֶׁזֶּה הַשִּׁבָּח הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר עַל יְהוּדִי.

ב–תרנט

לִפְנֵי הִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ בִּקֵּשׁ שֶׁיְּסַפְּרוּ לְפָנָיו אֶת שְׁתֵּי הַמַּעֲשִׂיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁבְּסֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, וּכְשֶׁהִגִּיעוּ לְסִיּוּמָן בַּתְּבוֹנוֹת: "וְאַתָּה בֶּן-הַמֶּלֶךְ נִלְכָּה וְנִסְעָה לְבָתֵּינוּ, וְשָׁבוּ לְבֵיתָם" – "קוּם אַהֶער לָאמִיר אַהֱיים פָּארְן, הָאבְּן זֵי זַאךְ אוּמְגִיקֶעהְרט אַהֱיים", צִוָּה, שֶׁיַּחְזְרוּ עוֹד וְעוֹד עַל הַתֵּבוֹת הַנַּ"ל, וְאַחַר-כָּךְ בְּסָמוּךְ נִפְטַר.

ב–תרס

בַּשַּׁבָּת הָאַחֲרוֹנָה לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר בְּעֵת סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת הֲלָכָה אַחַת מִלִּקּוּטֵי הֲלָכוֹת לִפְנֵי אַנַ"שׁ, אַחַר-כָּךְ נָחְלַשׁ מְאֹד, וּמֻחֲמַת חֻלְשָׁתוֹ הָלַךְ לְהִתְפַּלֵּל מַעֲרִיב בְּבֵיתוֹ, וּבְדֶרֶךְ הִלּוּכוֹ אָמַר לְאֶחָד מֵאַנַ"שׁ, שֶׁשְּׁמוֹ הָיָה רַבִּי יַעֲקֹב: "יַעְנְקֶל, נָכוֹן שֶׁהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר וּמְנַצֵּחַ..." – "אַ יָא גָאט פִּירְט אוֹיס", (וְהוּא עַל-פִּי הַשִּׂיחָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן רכ"ט) בְּהִתְבַּוְּנוֹ לוֹמַר, שֶׁאַף בַּחֲלִישׁוּתוֹ הַגְּדוֹלָה זָכָה בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ לוֹמַר תּוֹרָה לִפְנֵי אַנַ"שׁ.

ב–תרסא

לִפְנֵי הִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, רָאָה אֶת רַבֵּנוּ בַּחֲלוֹם אוֹחֵז בְּיָדוֹ אֶת הַסֵּפֶר הַנִּשְׂרָף, בִּקֵּשׁ מוֹהַרְנַ"תְּ מֵרַבֵּנוּ שֶׁיְּלַמֵּד עִמּוֹ בַּסֵּפֶר הַזֶּה, עָנָה לוֹ רַבֵּנוּ: "עֲבוּר זֶה הִנְךָ כְּבָר צָרִיךְ לָבוֹא אֵלַי". "פַּאר דֶּעם דַּארְפְסְטוּ שׁוֹין קוּמֶען צוּ מִיר" – הֵיְינוּ: עֲבוּר דָּבָר גָּדוֹל כָּזֶה. כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת

מוֹהַרְנַ"תְּ לִכְּנֵי אַנַ"שׁ עָנָה וְאָמַר: "אַף-עַל-פִּי שֶׁאָמַר לִי פַּעַם רַבֵּנוּ, "ה' עִמְּךָ וְאַל תִּפְחַד", "גָּאט אִיז מִיט דִּיר שְׁרֶעק דִּיךְ נִיט", אַף-עַל-פִּי-כֵן מְפַחֵד אֲנִי מֵחֲלוֹם זֶה.

ב–תרסב

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "עִנְיַן רַבֵּנוּ הוּא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהָעִנְיָן שֶׁלִּי הוּא יוֹם-כִּפּוּר", "דֶּעם רֶעבִּינְס זַאךְ אִיז רֹאשׁ-הַשָּׁנָה – מַיין זַאךְ אִיז יוֹם כִּפּוּר". וְהָיוּ מֵאַנַ"שׁ, שֶׁנָּסְעוּ וּבָאוּ אֵלָיו עַל יוֹם-כִּפּוּר אוּלָם לֹא רָעַשׁ וּפִרְסוּם.

ב–תרסג

סִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁפַּעַם בִּקֵּר הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי נַחוּם מִטְשֶׁרְנוֹבִיל, בְּמָאהְלוֹב, וְשָׁהָה שָׁם עַל אֵיזֶה שַׁבָּת. אַחַר הַתְּפִלָּה הָלַךְ רַבִּי נַחוּם לְבֵית חוֹתְנוֹ "רַבִּי דָּוִד צְבִי הַגָּדוֹל" לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן, כִּי הֵם הָיוּ יְדִידִים וְהִכִּירוּ אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ, עוֹד לִכְּנֵי שֶׁהִתְקָרֵב רַבִּי נַחוּם לַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב. כְּשֶׁנִּכְנַס רַבִּי נַחוּם לַבַּיִת, וְרָאָהוּ רַבִּי דָּוִד צְבִי, אָמַר לוֹ: "הָיִיתִי מְכַבֵּד אֶתְכֶם בְּקִדּוּשׁ, אוּלָם זוּנְתִי הָרַבָּנִית, עֲדַיִן א חָזָרָה מִבֵּית-הַכְּנֶסֶת". נַעֲנָה רַבִּי נַחוּם וְאָמַר: "הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב אָמַר, שֶׁכְּשֶׁיְּבוֹא מָשִׁיחַ, יִתְבַּטְלוּ כָּל עֲזֵרוֹת הַנָּשִׁים מִבָּתֵּי הַכְּנֵסִיּוֹת". כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת מוֹהַרְנַ"תְּ לִכְּנֵי אַנַ"שׁ, סִיֵּם וְאָמַר: "אוּלָם אָנוּ א כָּךְ קִבַּלְנוּ מֵרַבֵּנוּ, אָנוּ קִבַּלְנוּ מֵרַבֵּנוּ, שֶׁתְּפִלּוֹת הַנָּשִׁים גַּם הֵם חֲשׁוּבוֹת מְאֹד לִכְּנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא.

ב–תרסד

רַבִּי "עֲקִיבָא וֶלְוִל" הִתְקָרֵב לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ עַל יְדֵי הַדִּבּוּרִים הַנִּלְהָבִים שֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ פַּעַם בְּעֶרֶב יוֹם-כִּפּוּר, שֶׁהִזְכִּיר לִכְּנֵי הַשּׁוֹמְעִים אֶת מַה שֶּׁאוֹמְרִים בְּפִיּוּט שֶׁל מוּסָף בְּסֵדֶר הָעֲבוֹדָה, "זָהָבִים מַעֲבִיר וּלְבָנִים לוֹבֵשׁ, שֶׁעֲבוֹדַת הַיּוֹם בְּבִגְדֵי לָבָן", וּבֵאֵר בָּזֶה מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁכְּשֶׁנִּכְנָסִים לִכְּנֵי וְלִכְּנִים, שֶׁמְּרַמֵּז עַל אַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁאז פּוֹשְׁטִים מִמֶּנּוּ אֶת כָּל בִּגְדֵי הַזָּהָב וַאֲפִלּוּ אֶת הַחֹשֶׁן עִם הָאֲבָנִים טוֹבוֹת, כִּי כָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים אֵינָם נִכְנָסִים עִם הָאָדָם, בְּעֵת שֶׁנִּכְנָסִים לִכְּנֵי וְלִכְּנִים. וְרַק נִשְׁאַר בִּגְדֵי הַלֶּבֶן הַמְּרַמְּזִים עַל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים הָאֲמִתִּיִּים וְכוּ' וְכוּ', וְנִכְנְסוּ דְּבָרִים אֵלּוּ לְלִבּוֹ מְאֹד, וּמֵאָז הִתְקָרֵב לְמוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ב–תרסה

מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נָעָנָה וְאָמַר פַּעַם, לְעִנְיַן הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד מֵאַנַ"שׁ מִבְּנֵי-בֵּיתוֹ בְּעִנְיַן הַנְּסִיעָה לַקִּבּוּץ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן: "אַ דַּאנְק גָּאט אַז נָאךְ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה קוּמְט יוֹם-כִּפּוּר", "תּוֹדָה לָאֵל, שֶׁאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בָּא יוֹם כִּפּוּר", וְאָז נִשְׁאָרִים אַנַ"שׁ בְּבֵיתָם וּמַשְׁלִימִים בְּנֵי-הַבַּיִת וְסוֹלְחִים אֶחָד לַשֵּׁנִי, וְעַל-יְדֵי-זֶה חוֹזֵר הַשָּׁלוֹם לְמְקוֹמוֹ, וְאָמַר זֹאת לְרַבִּי יִצְחָק בְּנוֹ, שֶׁהָיָה לוֹ מְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מִבְּנֵי-בֵּיתוֹ בְּעִנְיָן זֶה.

ב–תרסו

מוֹהַרַנ"תְ הִתְבַּטֵּא וְאָמַר פַּעַם לְעָנְיַן הַנְּסִיעָה לְצִיּוֹן רַבֵּנוּ: "אִלּוּ הָיְתָה כָּל הַדֶּרֶךְ זְרוּעָה בַּחֲרָבוֹת מְחֻדָּדוֹת, הָיִיתִי גּוֹחֵן עַל יָדַי וְרַגְלַי בִּכְדֵי לְהַגִּיעַ לַצִּיּוֹן, אֲבָל בְּלִי פַּאסְפּוֹרְט לֹא! אֶלָּא הָיִיתִי עוֹשֶׂה אֶת כָּל הַמַּאֲמַצִּים לְקַבֵּל פַּסְפּוֹרְט", "וועֶן סְ'וואלְט גִיוֶוען דִי גַאנְצֶע וועג מִיט שַׁארְפֶּן שְׁווֶוערְד וָואלְט אִיךְ זַאךְ גֶעריטְשְׁקֶעט אוֹיף דִי הֶעְנְט אוּן אוֹיף דִי פִּיס, אָבֶּער א�ָן אַ פַּסְפּוֹרְט נִישְׁט, נָאר אִיךְ וָואלְט גִיטָאן אַלֶע מֶעגְלִיכְקַייטָן צוּ בַּאקוּמֶען אַ פַּסְפּוֹרְט".

ב–תרסז

אַחַר "שַׁבּוּעוֹת הַגָּדוֹל", שֶׁהָיוּ אֵצֶל מוֹהַרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כִּשְׁמוֹנִים אֲנָשִׁים עוֹבְדֵי ה' גְּדוֹלִים מֵאַנַ"שׁ, וְהָיְתָה אָז הִתְעוֹרְרוּת נִפְלָאָה עַד שֶׁכִּנּוּ אַנַ"שׁ אֶת חַג הַשָּׁבוּעוֹת הַזֶּה בַּשֵּׁם: "שַׁבּוּעוֹת הַגָּדוֹל", "דֶּער גְּרוֹיסֶער שָׁבוּעוֹת". אָמַר מוֹהַרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאַנַ"שׁ שֶׁנָּסְעוּ וְנִפְרְדוּ מֵאִתּוֹ: "נוּ, אַחַר שֶׁקִּבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה, צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מֵעַתָּה שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת "עֶגֶל", כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּמַתַּן-תּוֹרָה.

ב–תרסח

אָמַר פַּעַם מוֹהַרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אִלּוּ לֹא הָיִיתִי רוֹאֶה אֵצֶל רַבֵּנוּ בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתִי אֶת הַפְּמוֹטוֹת וְצַלָּחוֹת הַכֶּסֶף שֶׁהָיוּ לְרַבֵּנוּ, הָיָה קָשֶׁה לִי יוֹתֵר לְהִתְקָרֵב", כִּי הוּא נוֹלַד וְגָדַל בְּבֵית עֲשִׁירִים, וְאִלּוּ לֹא הָיָה רוֹאֶה זֹאת אֵצֶל רַבֵּנוּ, הָיָה קָשֶׁה לוֹ לְהִתְקָרֵב, "זֵילְבֶּערְנֶע לֶיְיכְטֶער אוּן זִילְבֶּערְנֶע שִׂיסַאלַאךְ".

ב–תרסט

פְּנֵי מוֹהַרַנ"תְ הָיוּ תָּמִיד בּוֹעֲרוֹת וְלוֹהֲטוֹת מֵרֹב הַשִּׂמְחָה וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁהָיָה בּוֹ; וּפָנָיו הָיוּ אֲדֻמּוֹת מֵרֹב הִתְלַהֲבוּתוֹ, עַד שֶׁהַמִּתְנַגְּדִים הוֹצִיאוּ עָלָיו קוֹל, שֶׁהוּא מַשְׁתֵּכֵר וְשׁוֹתֶה לִשְׂכָרָה. כְּשֶׁנּוֹדַע זֹאת לְמוֹהַרַנ"תְ אָמַר: "תּוֹדָה לָאֵל, שֶׁמְּמַשְׁקָה הַתֹּם, (הַמּוּבָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּמַעֲשֶׂה חָכָם וְתֹם), אִי אֶפְשָׁר לְהִשְׁתַּכֵּר..." (עַיֵּן "עֲלִים לִתְרוּפָה" מִכְתָּב קס"ג), "מִיט דֶעם תַּ'ס מַשְׁקֶה קֶען מֶען בָּרוּךְ-הַשֵּׁם נִישְׁט שִׁכּוֹר וָועְרֶן..."

ב–תרע

פַּעַם בְּשִׂמְחַת-תּוֹרָה, הָיָה רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין קָצַת בְּגִלּוּפִין, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁתָה מְעַט יַיִן הַמְשַׁכֵּר, וְנָפַל מֵרֹב הַשִּׂמְחָה לְרַגְלֵי מוֹהַרַנ"תְ וְאָמַר לוֹ: "אַתֶּם הַחַיּוּת שֶׁלִּי! אַתֶּם הַחַיּוּת שֶׁלִּי"! "אִיר זַיְינְט מַיין חַיּוּת! אִיר זַיְינְט מַיין חַיּוּת"! לְמָחֳרָת שְׁאָלוֹ מוֹהַרַנ"תְ, אִם זוֹכֵר מַה שֶׁאָמַר אֶתְמוֹל, וְאָמַר לוֹ רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין: "כֵּן, זוֹכֵר אֲנִי וְגַם הַיּוֹם אוֹמֵר אֲנִי כֵּן"! אָמַר לוֹ מוֹהַרַנ"תְ: "מַה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר הוּא אֱמֶת, אֲבָל לֹא בְּשִׂמְחַת-תּוֹרָה מִיט אַ פַּארְטְרוּנְקִינְעֶר מוֹיל..." "וָואס דוּ זָאגְסְט אִיז אֱמֶת, אֲבֶּער נִישְׁט שִׂמְחַת-תּוֹרָה מִיט אַ פַּארְטְרוּנְקִינְעֶר מוֹיל..."

ב–תרעא

לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, כְּשֶׁנָּסַע מוֹהַרְנַ"תְ וְעוֹרֵר אֶת אַנַ"שׁ מֵחָדָשׁ בְּעִנְיְנֵי רַבֵּנוּ וּבֵאֵר וְהוֹכִיחַ לָהֶם שֶׁעִנְיַן רַבֵּנוּ נוֹהֵג גַּם עַתָּה, כַּמְסֻפָּר בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְ, שָׁהָה אָז בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ אֵצֶל אֶחָד מֵאַנַ"שׁ, וּכְשֶׁאָכְלוּ אֶת סְעֻדַּת הַצָּהֳרַיִם, הִגִּישׁוּ לְפָנָיו מַאֲכָל הֶעָשׂוּי מִבָּארְשְׁט (סֶלֶק), וְהִבְחִין מוֹהַרְנַ"תְ בְּאֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת שֶׁיָּשַׁב בַּשֻּׁלְחָן, שֶׁלֹּא נָתְנוּ לוֹ לֶאֱכֹל מֵהַמַּאֲכָל כְּמוֹ לִשְׁאָר הַמְסֻבִּים, וְשָׁאַל מוֹהַרְנַ"תְ אֶת בַּעַל-הַבַּיִת עַל זֶה, עָנָה לוֹ בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁלֹּא הִגִּישׁוּ לְהַלָּה מֵהַמַּאֲכָל מֵחֲמַת שֶׁהוּא חוֹלֶה עַל הָרִיאָה, וְהַסֶּלֶק מַזִּיק לְזֶה. צִוָּה מוֹהַרְנַ"תְ לָתֵת מֵהַמַּאֲכָל גַּם לָזֶה הַחוֹלֶה, וּבִפְקֻדַּת מוֹהַרְנַ"תְ אָכַל הַחוֹלֶה אֶת מַאֲכָל הַבָּארְשְׁט וְהִבְרִיא לְגַמְרֵי! וְהָיָה לְנֵס. אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁנִּפְגַּשׁ הַחוֹלֶה עִם הָרוֹפֵא, הִשְׁתּוֹמֵם הָרוֹפֵא שֶׁהוּא עֲדַיִן חַי, וְאָמַר לוֹ: "אֲצָלִי הָיִיתָ כְּבָר נֶחְשָׁב לְגַמְרֵי כַּאֲפֵס תִּקְוָה..." וְאָמַר לוֹ אַחַר-כָּךְ הָרוֹפֵא: "שׁוּב אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לוֹמַר לָכֶם הָלְאָה בְּהַנְהָגַת הַמַּחֲלָה כְּלוּם".

ב–תרעב

מוֹהַרְנַ"תְ צִוָּה לְאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, שֶׁכְּשֶׁיְזַדְּמֵן לָהֶם אֵיזוֹ שְׁאֵלָה בִּטְרֵיפוּת וְכַדּוֹמֶה, יִצְיעוּ לְפָנָיו קֹדֶם אֶת הַשְּׁאֵלָה וְאַחַר-כָּךְ יֵלְכוּ לִשְׁאֹל לְרַבִּי אַהֲרֹן הָרַב, כִּי רַבֵּנוּ נָתַן לוֹ בְּרוּר הַמְדֻמֶּה לִפְסֹק שְׁאֵלוֹת, "דֶּער רַבִּי הָאט אִים גִּיגֶעבֶּן אַ בְּרוּר הַמְדֻמֶּה אִין פַּאסְקִינֶען שְׁאֵלוֹת".

ב–תרעג

כְּשֶׁשִּׁבְּחוּ פַּעַם לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְ אֵיזֶה מַשְׂכִּיל, בְּאָמְרָם, שֶׁהוּא אִישׁ יָשָׁר וְהָגוּן וְאֵינוֹ אוֹמֵר שֶׁקֶר וכו', אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ: "אִם אֵינוֹ אוֹמֵר שֶׁקֶר, הֲרֵי עוֹשֶׂה הוּא שֶׁקֶר", "זָאגְט עֶר נִישְׁט קַיין לִיגֶן, טוּט עֶר אַ לִיגֶן".

ב–תרעד

כְּשֶׁרַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ הִגִּיעַ לְגִיל הָעֶשְׂרִים, וְיוֹם הָעֶשְׂרִים חָל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: "הֲרֵי תִּהְיֶה עֵר, (כִּי כָּךְ הָיָה הַמִּנְהָג, שֶׁכְּשֶׁהִגִּיעוּ לְגִיל הָעֶשְׂרִים, הָיוּ עֵרִים כָּל הַלַּיְלָה וְאוֹמְרִים כָּל הַתְּהִלִּים וְכַמּוּבָא בִּסְפָרִים) וְתֹאמַר תְּהִלִּים – תֹּאמַר גַּם מֵהַתְּפִלּוֹת שֶׁחִבַּרְתִּי. וּכְשֶׁתַּגִּיעַ לַתְּפִלָּה הַמְדֻבֶּרֶת מֵחַטָּאִים וַעֲוֹונוֹת, תְּדַלֵּג עֲלֵיהֶם.

ב–תרעה

פַּעַם, לִפְנֵי תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁל תַּעֲנִית אֶסְתֵּר, כְּשֶׁנִּכְנַס רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, הָיָה שָׂמֵחַ מְאֹד, מִשּׁוּם שֶׁשָּׂמַח בְּשִׂמְחַת-פּוּרִים הַקְּרֵיבָה וּבָאָה; כְּשֶׁרָאָהוּ מוֹהַרְנַ"תְ, אָמַר: "הִנֵּה הוֹלֵךְ כָּעֵת כָּל הַצִּבּוּר לוֹמַר: "כִּי בְצָרָה גְּדוֹלָה אֲנַחְנוּ (בִּתְפִלַּת עֲנֵנוּ שֶׁבְּמִנְחָה) וַעֲדַיִן פּוּרִים לֹא הִגִּיעַ, וּלְשִׂמְחָה זוֹ מַה הִיא עוֹשֶׂה"?.

ב–תרעו

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְ פַּעַם בְּחַיֵּי רַבֵּנוּ, אֵצֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי גְּדַלְיָה מִלִּינִיץ זַצַ"ל, עִם עוֹד כַּמָּה מֵאַנַ"שׁ, הִתְפַּלְּלוּ בְּקוֹלוֹת וּבִצְעָקוֹת כְּדֶרֶךְ אַנַ"שׁ. פָּנָה אָז רַבִּי גְּדַלְיָה מִלִּינִיץ לְמוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר לוֹ: "מַדּוּעַ הִנְּכֶם מַרְעִישִׁים בַּתְּפִלָּה כָּל-כָּךְ"? לֹא עָנָהוּ מוֹהַרְנַ"תְ כְּלוּם, אַחַר-כָּךְ אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ לְאַנַ"שׁ, רַבֵּנוּ הוּא בְּחִינַת "שֶׁמֶן בַּחֻשַּׁאי", (כִּי רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּנַחַת בְּלֹא קוֹלוֹת. עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א' סִימָן כ"א, א"ה), אוּלָם אָנוּ צְרִיכִים לִקְרֹעַ אֶת הַקְּנָה שֶׁמַּבְּרִין בְּצַעֲקוֹתֵינוּ, וְכוּ'.

ב–תרעז

עוֹד לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ לְרַבֵּנוּ, שָׁאַל רַבִּי דָּוִד צְבִי חוֹתְנוֹ, אֶת בִּתּוֹ, עַל הַנָּהָגוֹת מוֹהַרְנַ"תְ בְּבֵיתוֹ, וְסִפְּרָה לוֹ וּמָצְאוּ מְאֹד חֵן בְּעֵינָיו הַנָּהָגָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ, וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ מְאֹד. מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה נוֹהֵג תָּמִיד לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל חוּץ מֵאַרְבַּע אַמּוֹתָיו.

ב–תרעח

פַּעַם בְּיוֹם חֲמִשִּׁי עֲדַיִן לֹא הָיָה לְמוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שׁוּם מָעוֹת לְצָרְכֵי שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וּבְחַסְדֵּי ה' הַמְרֻבִּים, שָׁלַח לוֹ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ, שֶׁגָּר בִּכְפָר סְמוּךְ רוּבֵּל אֶחָד. הָלַךְ מוֹהַרְנַ"תְ וְנָתַן לְרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין אֶת הָרֶבֶל וְצִוָּה עָלָיו לְפָרְטוֹ וְלָתֵת מִמֶּנָּה לַחֲמִשָּׁה מֵאַנַ"שׁ עֲנִיִּים, לְכָל אֶחָד עֲשָׂרָה קָאפִּיקָעס. סְכוּם זֶה הָיָה מַסְפִּיק עֲבוּר הֲכָנַת צָרְכֵי שַׁבָּת בְּצִמְצוּם, וְהַחֵצִי הַשֵּׁנִי יַשְׁאִיר עֲבוּרוֹ.

ב–תרעט

חַנָּה צִירֶל, בִּתּוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ, סִפְּרָה שֶׁאוֹתָהּ עֲבוֹדַת הַחֲצוֹת, שֶׁהָיָה מְקַיֵּם אָבִיהָ בְּאוֹתָן שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים, שֶׁהָיָה מְשֻׁלָּח מִבְּרֶסְלֶב לְנֶעמִירוֹב, לֹא רָאֲתָה אֶצְלוֹ מִקֹּדֶם לָזֶה. מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה הוֹלֵךְ אָז פַּעֲמַיִם לַמְּקוָה פַּעַם לִפְנֵי חֲצוֹת וּפַעַם לִפְנֵי הַתְּפִלָּה.

ב–תרפ

בְּעֵת שֶׁבָּא מוֹהַרְנַ"תְ אֶל רַבֵּנוּ בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ, אָמַר לְרַבֵּנוּ, שֶׁהוּא קָרוֹב אֵלָיו מִצַּד מִשְׁפַּחְתּוֹ – כַּמְסֻפָּר בְּסֵפֶר "כּוֹכְבֵי-אוֹר" בְּתְחִלָּתוֹ – אֵיךְ הָיָה מוֹהַרְנַ"תְ בֶּן מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, לֹא יָדוּעַ, אוּלָם זֹאת יָדוּעַ, שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְ הָיָה מִיּוֹצְאֵי חֶלְצָיו שֶׁל הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ "רַבִּי הֶענִיךְ" הַמְּכֻנֶּה "רַבִּי הֶענִיךְ מִגַּאלִיצְיָא", שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל וְגָאוֹן עוֹלָם, וְגַם רַבֵּנוּ הָיָה מִבְּנֵי אוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה.

ב–תרפא

פַּעַם, כְּשֶׁשָּׁאַל כֹּהֵן אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֶת מוֹהַרְנַ"תְ, אִם נָכוֹן הַדָּבָר שֶׁיֵּלֵךְ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ אוֹ לֹא, בִּגְלַל הֱיוֹתוֹ כֹּהֵן, וְלֹא עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ דָּבָר, רַק הִפְטִיר וְאָמַר: "מוֹדֶה אֲנִי לַה' שֶׁאֵינִי כֹּהֵן"! "דַּאנְקֶען גָּאט אִיךְ בִּין נִישְׁט קֵיין כֹּהֵן"!. וְיֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה דֵּעוֹת: א. שֶׁאִלּוּ הָיָה

כֹּהֵן, לֹא הָיָה הוֹלֵךְ עַל הַצִּיּוּן, וְהָיָה לוֹ דָּבָר זֶה לְצַעַר גָּדוֹל. ב. שֶׁאִלּוּ הָיָה כֹּהֵן וְהָיָה הוֹלֵךְ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ, הָיוּ הַמִּתְנַגְּדִים מְרַנְּנִים עָלָיו, וְהָיָה נִגָּרַם עַל יְדֵי זֶה מַחֲלֹקֶת.

ב–תרפב

מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה חָבִיב כָּל-כָּךְ בְּעֵינֵי אָבִיו וְחוֹתְנוֹ לִפְנֵי הִתְקָרְבוּתוֹ לְרַבֵּנוּ, עַד שֶׁהָיוּ מִתְוַכְּחִים בֵּינֵיהֶם, הֵיכָן יֹאכַל וְיִתְאַכְסֵן מוֹהַרְנַ"תְּ. כִּי כָּל אֶחָד רָצָה שֶׁבְּבֵיתוֹ יִשְׁהֶה מוֹהַרְנַ"תְּ, אוּלָם לְאַחַר שֶׁהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ, יָרְדָה חֲשִׁיבוּתוֹ בְּעֵינֵיהֶם, כַּמְסֻפָּר בְּסֵפֶר "יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ". אוּלָם אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁרָאָה וְהֵבִין אָבִיו אֶת מַעֲלָתוֹ שֶׁל בְּנוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, הָיָה פּוֹנֶה אֵלָיו בְּקִרְיאַת "רַבִּי נָתָן" בְּהַדְגָּשַׁת תֵּבַת "רַבִּי".

ב–תרפג

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ לְרַבֵּנוּ, כְּשֶׁהָיָה בָּא לְבַקֵּר אֶת סָבוֹ אֲבִי אָבִיו, רַבִּי יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה מְהַנֵּהוּ בְּדְבָרִים בֶּאֱמֹר לוֹ: "מַדּוּעַ יוֹרֵד הִנְּךָ לְחַיֵּי אָבִיךָ"? "וּואס הָאסְטוּ זַאךְ גִיילֶעגְט אוֹיף דַיין טַאטְנְס יָארִין"?

ב–תרפד

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ בְּזֶה אוֹתוֹ רַבֵּנוּ פַּעַם אַחַת, שֶׁאָמַר לוֹ בִּלְשׁוֹן בְּזָיוֹן: "אַהּ! אֵיזֶה אַבְרֵךְ חָשׁוּב הִנְּךָ: חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי דָּוִד צְבִי הַגָּדוֹל, וּבְנוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי הִירְץ", וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זֹאת, יָשַׁב מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָכַל, וּכְשֶׁשָּׁמַע זֹאת, הִמְשִׁיךְ לֶאֱכֹל, כְּאִלּוּ א אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ דָּבָר, וּפָנָה אֵלָיו רַבֵּנוּ שׁוּב וְאָמַר לוֹ: "כָּךְ", כְּאוֹמֵר אָדָם אַחֵר, כְּשֶׁמְבַיְּשִׁים אוֹתוֹ, הוּא מַפְסִיק לֶאֱכֹל וְהוּא (בְּהִתְכַּוְּנוֹ עַל מוֹהַרְנַ"תְּ) "מַמְשִׁיךְ לֶאֱכֹל", וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הִמְשִׁיךְ מוֹהַרְנַ"תְּ לֶאֱכֹל, וְהִפְטִיר רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: "נוּ, אִם-כָּךְ בֶּאֱמֶת אֲנִי אוֹמֵר וּמְצַוֶּה עָלֶיךָ, שֶׁלֹּא תֹּאכַל"! "אַזוֹי! אַ אַנְדֶערְער אַז מ'פַארְשָׁעמְט אִיהֶם עֶרְט עֶר אוֹיף צוּ עָסְן אוּן עֶר עָסְט וַוייטֶער – נוּ, אוֹיבּ אַזוֹי זָאג אִיךְ דִיר טַאקִי זָאלְסְט נִישְׁט עָסְן"!. וְאַחַר-כָּךְ קֵרְבוֹ רַבֵּנוּ בְּדְבָרָיו (וְעַיֵּן בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְּ סוֹף סִימָן ג' בְּתְחִלָּתוֹ).

ב–תרפה

חוֹתְנוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, רַבִּי דָּוִד צְבִי, הָיָה צַדִּיק מְפֻרְסָם מְאֹד, עַד שֶׁאַפִּלּוּ הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ מֶמֶזְבּוּז, הִפְלִיג בִּשְׁבָחוֹ מְאֹד, וּכְמוֹ שֶׁמְּסֻפָּר, שֶׁיָּדוּעַ שֶׁבַּעַל הַ"דֶּגֶל מַחֲנֶה אֶפְרַיִם" הָיָה הָרַבִּי שֶׁל מֶעזְבּוּז בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שְׁנוֹתָיו הָאַחֲרוֹנוֹת, וְאַחֲרָיו רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז אָחִיו, גַּם הוּא שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְאַחֲרָיו הָיָה הָרַב מֵאפְּטָא, גַּם-כֵּן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה. בִּזְמַן כְּהֻנָּתוֹ שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ הָיָה שׁוֹחֵט וּבוֹדֵק מְיֻחָד, שֶׁהָיָה הַמְמֻנֶּה עַל כָּל הַשּׁוֹחֲטִים שֶׁבָּעֲיָרוֹת שֶׁסְּבִיבוֹת מֶעזְבּוּז, וְהָיָה הַשּׁוֹחֵט נוֹהֵג לִנְסֹעַ מִפַּעַם לְפַעַם לַכְּפָרִים וּבוֹדֵק אֶת סַכִּינֵי הַשּׁוֹחֲטִים. אֶת הַשּׁוֹחֵט הַזֶּה הָיוּ מְכַנִּים "הַשּׁוֹחֵט שֶׁל הָרַבִּי" "דֶּעם רֶעבְּנְס שׁוֹחֵט", פַּעַם,

כְּשֶׁבָּא רַבִּי דָּוִד צְבִי לְמֶעְזְבּוּז וְרָצוּ לְהָכִין עֲבוּרוֹ סְעֻדָּה, שְׁאֵלוּהוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר: "הַאִם יַקְפִּידוּ וַיַּחְמִירוּ לֶאֱכֹל בָּשָׂר דַּוְקָא מִשְּׁחִיטָתוֹ שֶׁל הַשּׁוֹחֵט שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ הַנַּ"ל"? עָנָה לָהֶם רַבִּי דָּוִד צְבִי: "לָאו דַּוְקָא"! כְּלוֹמַר: שֶׁאֵין צְרִיכִים לְדַקְדֵּק וּלְהַחֲמִיר לֶאֱכֹל דַּוְקָא מִשְּׁחִיטָתוֹ, אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁנָּסַע הַשּׁוֹחֵט לָעֲיָרוֹת לִבְדֹּק אֶת הַסַּכִּינִים, הִגִּיעַ לְאֵיזֶה כְּפָר שֶׁלְיַד מֶעְזְבּוּז, וְהֶרְאָה לוֹ הַשּׁוֹחֵט שֶׁל אוֹתוֹ כְּפָר אֶת סַכִּינוֹ, רָאָה הַשּׁוֹחֵט הַנַּ"ל, שֶׁהַסַּכִּין פְּגוּמָה. שָׁאַל אֶת הַשּׁוֹחֵט: "הַאִם סַכִּינְךָ כָּשֵׁר"? עָנָה לוֹ שֶׁכֵּן, וּבְדָקוֹ שׁוּב וְרָאָה שֶׁהִיא פְּגוּמָה. אָמַר לוֹ, שֶׁיַּשְׁאִיר אֶצְלוֹ אֶת הַסַּכִּין, וְהֶחְלִיט שֶׁלְּמָחֳרָת לִפְנוֹת בֹּקֶר, כְּשֶׁיִּהְיֶה מֹחוֹ צָלוּל יִבְדֹּק שׁוּב אֶת הַסַּכִּין וְיִרְאֶה בֶּאֱמֶת אִם הוּא כָּשֵׁר, כִּי אוּלַי אֵין מֹחוֹ צָלוּל כָּעֵת. לְמָחֳרָת, כְּשֶׁבָּדַק אוֹתוֹ, רָאָה שׁוּב שֶׁהַסַּכִּין פְּגוּמָה, וְקָרָא לַשּׁוֹחֵט, וְנָתַן לוֹ אֶת הַסַּכִּין, וְאָמַר לוֹ שֶׁיִּבְדֹּק שׁוּב אֶת סַכִּינוֹ וְיִרְאֶה אִם הוּא כָּשֵׁר, וּבְדָקוֹ הַשּׁוֹחֵט וְאָמַר שֶׁסַּכִּינוֹ כָּשֵׁר, וּבָדָקוֹ הַשּׁוֹחֵט שׁוּב וְרָאָה שׁוּב שֶׁהַסַּכִּין פְּגוּמָה, וְכָאַב לוֹ הַדָּבָר, כִּי לֹא יָדַע מַה יַּעֲשֶׂה, כִּי בְּהֶכְרַח צָרִיךְ לְפַטְּרוֹ מִשְּׁחִיטָתוֹ, וְכָאַב לוֹ הַדָּבָר, שֶׁיִּגָּרֵם עַל-יְדֵי-זֶה צַעַר וְהֶזֵּק כָּזֶה לַיְּהוּדִי שֶׁיִּפְטַר מַעֲבוֹדָתוֹ וְיֹאבֵד אֶת חָזְקָתוֹ, וְלֹא יָדַע לָשִׂית עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ. הָלַךְ וְסָגַר אֶת עַצְמוֹ בַּחֶדֶר וּבָכָה מְאֹד לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹרֵהוּ מַה לַּעֲשׂוֹת. לְאַחַר תְּפִלָּתוֹ בָּדַק שׁוּב אֶת הַסַּכִּין, וְרָאָה, שֶׁהִיא סַכִּין מְחֻדֶּדֶת לְהַפְלִיא. הִתְפַּלֵּא עַל זֶה מְאֹד, כִּי הִשְׁהָה אֶצְלוֹ אֶת הַסַּכִּין שְׁלֹשָׁה יָמִים וּבְדָקוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, וְרָאָה שֶׁהִיא פְּגוּמָה, וְעַתָּה הִיא יָפָה לְהַפְלִיא, וְשָׁאַל אֶת הַשּׁוֹחֵט עַצְמוֹ לְפֶשֶׁר דָּבָר זֶה. עָנָה לוֹ הַשּׁוֹחֵט הַנַּ"ל: "א הָיָה לְךָ זְכוּת לִרְאוֹת אֶת הַדּוּר סַכִּינִי לִפְנֵי שֶׁבָּכִיתָ לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת יָפְיוֹ הַמְהֻדָּר שֶׁל סַכִּינִי", כִּי הַשּׁוֹחֵט הַזֶּה הָיָה מֵהַצַּדִּיקִים הַנִּסְתָּרִים. אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁבָּא הַשּׁוֹחֵט לְמֶעְזְבּוּז וְסִפֵּר לְרַבִּי בָּרוּךְ עַל הַפֶּלֶא הַזֶּה, אָמַר לוֹ רַבִּי בָּרוּךְ, שֶׁהַסִּבָּה שֶׁלֹּא זָכָה לִרְאוֹת אֶת מַעֲלַת הַסַּכִּין בַּתְּחִלָּה, הוּא מִשּׁוּם קְפִידָתוֹ שֶׁל רַבִּי דָּוִד צְבִי, שֶׁעָנָה עַל הַשְּׁאֵלָה הַנַּ"ל "לָאו דַּוְקָא"...

ב–תרפו

מְסַפְּרִים, שֶׁבְּעֵת שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ בְּלֶעמְבֶּערְג, הָיָה שָׁם אָז גַּם הָרַבִּי מִקָּאצְק שֶׁבָּא לְהִתְרַפֵּא מִמַּחֲלַת הָרִיאָה, וְהָיָה הָרַבִּי סָגוּר וּמְסֻגָּר וְלֹא הִנִּיחוּ לְאַף אֶחָד לָגֶשֶׁת אֵלָיו, כִּי מִפְּאַת מַחֲלָתוֹ אָסוּר הָיָה לוֹ לְדַבֵּר, וְהָיָה עִמּוֹ שָׁם רַק בַּעַל ה"חִדּוּשֵׁי הָרִי"ם" וְעוֹד אֶחָד מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידָיו, וְרָצָה מוֹהַרְנַ"תְּ לִרְאוֹתוֹ וּבָא וּבִקֵּשׁ מֵהֶם שֶׁיַּכְנִיסוּהוּ, וְלֹא נָתְנוּ לוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן מֵהַסִּבָּה הַנַּ"ל, וְהֵם א יָדְעוּ, מִי הוּא הַמְבַקֵּשׁ, אָמַר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁיֹּאמְרוּ לָרַבָּם, שֶׁתַּלְמִידוֹ שֶׁל בַּעַל ה"לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" רוֹצֶה לְהִכָּנֵס אֵלָיו, וְכֵן עָשׂוּ, וְנָתַן רְשׁוּת שֶׁיִּכָּנֵס אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ. כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ, יָשַׁב וְדִבֵּר עִמּוֹ מֶשֶׁךְ זְמַן רַב, אַחַר-כָּךְ שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ

תַּלְמִידָיו הַנַּ"ל, אֵיךְ עָמַד וְדִבֵּר עִמּוֹ זְמַן רַב כָּל-כָּךְ בְּעֵת חָלְיוֹ הַקָּשֶׁה, שֶׁאסוּר לוֹ הַדִּבּוּר מַחֲמָתָהּ. עָנָה לָהֶם: "הָאַבְרֵךְ הַזֶּה הוּא עִלּוּי בַּחֲסִידוּת".

ב–תרפז

פַּעַם דָּפַק רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין אֵיזֶה מַסְמֵר וְקִבֵּל עַל-יְדֵי-זֶה מַכָּה בְּאֶצְבָּעוֹ, וּכְשֶׁרָאָה זֹאת מוֹהֲרַנַ"תְּ, אָמַר לוֹ: "מַדּוּעַ לֹא הִתְפַּלַּלְתָּ לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְפָנֶיו שֶׁדְּפַקְתָּ הַמַּסְמֵר, שֶׁכְּשֶׁתִּדְפֹּק מַסְמֵר, לֹא תְּקַבֵּל מַכָּה עַל יָדוֹ..."

ב–תרפח

מוֹהֲרַנַ"תְּ לֹא הָיָה בַּעַל-תְּפִלָּה וְלֹא הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּשׁוּם עֵת לִפְנֵי הָעֲמוּד, וְכֵן לֹא הָיָה "בַּעַל מְנַגֵּן" וְלֹא חִבֵּר שׁוּם נִגּוּנִים.

ב–תרפט

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנַ"תְּ לְרַבֵּנוּ, כְּשֶׁהָיָה אֶצְלוֹ עַל אִיזוֹ שַׁבָּת, הִתְלַהֵב וְהִתְעוֹרֵר כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁיָּצָא בְּלֵיל שַׁבָּת חוּץ לָעִיר לָהָר שֶׁלְיַד הַנָּהָר "בִּיג" הָעוֹבֵר בָּעִיר בְּרֶסְלֶב, וְצָעַק כָּל הַלַּיְלָה לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְבּוֹדְדוּתוֹ, וְהָיָה אוֹמֵר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֲרֵי כָּאן לוֹהֵט אֵשׁ כְּזֶה, הַבְעֵר נָא אֵשׁ זוֹ בְּתוֹךְ לִבִּי"! "אַז דָּא בְּרֶענְט אַזָא פַיְיעֶר, פַיְיעֶר אַרַיין דָאס פַיְיעֶר בַּיי מִיר אִין הַאַרְץ אַרַיין"!.

ב–תרצ

סִפֵּר מוֹהֲרַנַ"תְּ, כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ אֶת הַתּוֹרָה: "רָאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב" שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן" סִימָן ח', חָשַׁבְתִּי, שֶׁתּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הִיא כְּתוֹרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שִׁמְשׁוֹן מֵאוֹסְטְרוֹפּוֹלְיֶ זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, אוּלָם כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת הַתּוֹרָה: "חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם" שָׁם סִימָן כ"ב, רָאִיתִי, שֶׁאֵלּוּ הֵם בֶּאֱמֶת תּוֹרוֹת רַבִּי נַחְמָן.

ב–תרצא

בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנַ"תְּ, דְּהַיְינוּ: בִּשְׁנַת תקס"ג, נָסַע עִם רַבֵּנוּ לְמֶעְדְּוֶדִיבְקֶע לִהְיוֹת שָׁם עַל חֲתֻנַּת בִּתּוֹ שָׂרָה, שֶׁהִתְחַתְּנָה שָׁם בְּרֹאשׁ-חֹדֶשׁ נִיסָן, וְנִשְׁאַר שָׁם עִם רַבֵּנוּ עַד לְאַחַר חַג-הַפֶּסַח, כַּמְּסֻפָּר בִּימֵי מוֹהֲרַנַ"תְּ סִימָן ג' עַיֵּן שָׁם, וּמוֹהֲרַנַ"תְּ רָצָה שֶׁרַבֵּנוּ יְזַמִּינוֹ אֶצְלוֹ לְסְעֻדַּת "לֵיל הַסֵּדֶר" בְּכְדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הַנְהָגָתוֹ בַּעֲרִיכַת הַ"סֵּדֶר" – אוּלָם רַבֵּנוּ א הִזְמִינוֹ, כִּי הָיָה נוֹהֵג לְשֶׁבֶת בְּ"לֵיל הַסֵּדֶר" רַק עִם בְּנֵי-בֵּיתוֹ. אוּלָם מוֹהֲרַנַ"תְּ מֵרֹב הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ, לְאַחַר שֶׁגָּמַר אֶת הַסֵּדֶר שָׁלוֹ, הָלַךְ לִמְקוֹם אַכְסַנְיָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וְעָבַר לְיַד הַדֶּלֶת, וְרָאָה אֶת רַבֵּנוּ כְּשֶׁעָמַד עִם הַכּוֹס בְּיָדוֹ וְאָמַר אֶת תְּפִלַּת "שְׁפוֹךְ חֲמָתְךָ", וְזֶה הָיָה לוֹ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רַב.

ב–תרצב

כְּשֶׁסָּעַד רַבֵּנוּ עִם בְּנֵי-בֵּיתוֹ, בְּ"לֵיל הַסֵּדֶר", הָיָה יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ הַשֻּׁלְחָן וּבְנֵי-בֵּיתוֹ בְּסוֹף הַשֻּׁלְחָן שֶׁבַּחֶדֶר הַשֵּׁנִי, כִּי הַשֻּׁלְחָן הָיָה אָרֹךְ, וְעָמַד בֵּין שְׁנֵי חֲדָרִים. וּבִשְׁאָר שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים א הָיָה מֵסֵב עִמָּהֶם לַשֻּׁלְחָן כְּלָל.

ב–תרצג

בְּסוֹף יָמָיו שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר: "חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אָמְרוּ (ע"ז ה:): 'אֵין אָדָם עוֹמֵד עַל סוֹף דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבּוֹ עַד לְאַחַר אַרְבָּעִים שָׁנָה', וּבְכֵן מֵבִין אֲנִי עַתָּה, שֶׁבֶּאֱמֶת כָּל הַשִּׁבְעָה בֶּעטְלֶרְס [קַבְּצָנִים] שֶׁבְּסֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, הֵם בֶּעטְלֶר אֶחָד, כִּי כָּל בֶּעטְלֶר מִיּוֹם אֶחָד מְקֻשָּׁר לַבֶּעטְלֶר שֶׁבַּיּוֹם הָאַחֵר, כִּי אִי-אֶפְשָׁר לִשְׁמֹר אֶת הָעֵינַיִם, אִם אֵין שׁוֹמְרִים אֶת הַפֶּה וְכוּ' וְכוּ', וְעַל-כֵּן כָּל הַשִּׁבְעָה בֶּעטְלֶר'ס, בְּהֶכְרֵח שֶׁהֵם בֶּעטְלֶר אֶחָד.

ב–תרצד

פַּעַם הִתְוַכַּח בְּלַהַט רַבִּי עֲקִיבָא וֶוילְוִל עִם מוֹהַרְנַ"תְּ בְּפֵרוּשׁ פְּשָׁט בְּ"מָגֵן אַבְרָהָם", בְּאֶמְצַע הַוִּכּוּחַ פָּנָה אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "אַתָּה מִתְוַכֵּחַ עִמִּי?! פַּעַם א הֲבַנְתִּי פְּשָׁט בְּ"מָגֵן אַבְרָהָם", וּבָא אֵלַי הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּעַצְמוֹ וְאָמַר לִי הַפֵּרוּשׁ..." "דּוּ שְׁפַּארְסְט זִיךְ מִיט מִיר?! אִיךְ הָאבּ אַמָּאל נִישְׁט גִּיוואוּסְט פְּשָׁט אִין מָגֵן אַבְרָהָם אִיז דָּער מָגֵן אַבְרָהָם אַלֵיין גִּיקוּמֶען אוּן מִיר גִּיזָאגְט פְּשָׁט..."

ב–תרצה

פַּעַם פָּנָה מוֹהַרְנַ"תְּ לְרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין וְאָמַר לוֹ קָטֵעַ מֵהַתְּפִלָּה: "אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁיִּשְׁמַע לְמִצְוֹותֶיךָ", וְסִיֵּם וְאָמַר: "מִי שֶׁזָּכָה לָזֶה אֵינִי יוֹדֵעַ, אַךְ מִי שֶׁהוּא כָּזֶה, הֲרֵינִי מְקַנֵּא בּוֹ! נַחְמָן, אִם אַתָּה יְהוּדִי כָּשֵׁר, הֲרֵי מְקַנֵּא אֲנִי בְּךָ..." "ווֹער סְ'אִיז קֶען אִיךְ נִישְׁט, נָאר ווֶוער סְ'זָאל זַיין בֵּין אִיךְ אִים מְקַנֵּא, נַחְמָן בִּיסְטוּ אַ עֶרְלִיכֶער יוּד בֵּין אִיךְ דִּיךְ מְקַנֵּא..." וְהִפְטִיר עַל זֶה רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן, וְאָמַר, אֵיךְ שֶׁהוּא קָרָא מוֹהַרְנַ"תְּ בְּכָל זֹאת לְאָבִי "יְהוּדִי כָּשֵׁר".

ב–תרצו

בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ, הָיָה אוֹמֵר מוֹהַרְנַ"תְּ בְּכָל חֲצוֹת לַיְלָה אֶת הַפָּרָק: "אֲנִי הַגֶּבֶר רָאָה עָנְיִי" שֶׁמְּבִיאִים אֵיכָה, כְּדֵי לְנַחֵם אֶת עַצְמוֹ עַל הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וְעַיֵּן בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְּ חֵלֶק א' סִימָן ס"ו.

ב–תרצז

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לוֹמַר בְּתִשְׁעָה בְּאָב אֶת מְגִלַּת אֵיכָה וְהַקִּנּוֹת וְסֵדֶר הַתְּפִלָּה וְכוּ' בְּחֶדֶר סָגוּר, וְהָיָה שׁוֹהֶה בּוֹ כָּל הַלַּיְלָה עַד תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁלְּמָחֳרָת.

ב–תרחצ

רַבֵּנוּ נָתַן לְמוֹהַרְנַ"תְּ בִּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ הָרְבֵּה סְדָרִים וְשִׁעוּרִים לְלִמּוּד בְּכַוָּנָה, כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי זֶה לֹא יִהְיֶה לוֹ זְמַן אֲפִלּוּ לִשְׁמֹעַ אֶת טַעֲנוֹת בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ עָלָיו וְכָל שֶׁכֵּן לַעֲנוֹת לָהֶם עַל קֻשְׁיוֹתֵיהֶם.

ב–תרצט

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: אֵינִי זוֹכֵר מַה הָיָה כָּתוּב בַּסֵּפֶר הַנִּשְׁרָף, שֶׁהֶעְתִּיקוֹ מִפִּי רַבֵּנוּ, אוּלָם זֹאת זוֹכֵר אֲנִי, שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם רַבֵּנוּ גַּם מֵעִנְיַן הַכְנָסַת אוֹרְחִים, וְהַצָּעַת הַמִּטָּה לְאוֹרֵחַ (-חיי"מ סעיף תקע"ד). (נכפל בטעות להלן בסעיף תשפ"א).

ב–תש

פַּעַם בָּא אַבְרֶךְ אֶחָד לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְנָתַן לוֹ רֶענְדֶל אֶחָד לְפִדְיוֹן וּבִקֵּשׁ מִמּוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁיִּתְפַּלֵּל עָלָיו, "בֶּעט גָּאט פַּאר מִיר"?, וְתֵכֶף הָלַךְ מִמּוֹהַרְנַ"תְּ, עַד שֶׁאֲפִלּוּ לֹא הִסְפִּיק מוֹהַרְנַ"תְּ לְדַבֵּר וְלִשְׁאֹל בִּשְׁלוֹמוֹ וְכוּ', קָרָא לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "הַאִם אַתָּה זוֹכֵר עֲדַיִן אֶת מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ בְּעֵת פְּלוֹנִי, שֶׁהָיִתָה לְךָ צָרָה זוֹ וְזוֹ, וְהִבְטַחְתָּ לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁכְּשֶׁיּוֹשִׁיעַ אוֹתְךָ, תַּתְחִיל לְעָבְדוֹ? וְהִנֵּה עֲזָרְךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיָצָאתָ מֵהַצָּרָה, אוּלָם עֲדַיִן א הִתְחַלְתָּ לְעָבְדוֹ כַּהֶגֶן כְּהַבְטָחָתְךָ, וְשָׁכַחְתָּ הַבְטָחָתְךָ, וְכָךְ הָלַךְ וּמָנָה לָאַבְרֶךְ הַזֶּה אֶת כָּל הַהַרְפַּתְקָאוֹת וְהַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו, וּבְכָל פַּעַם הִבְטִיחַ לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁאִם יֵצֵא מֵהַצָּרָה יַתְחִיל לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי; "וְהִנֵּה עַתָּה יֵשׁ לְךָ עוֹד צָרָה וְגַם הִיא בָּאָה לְךָ כְּדֵי לְרַמֵּז לְךָ שֶׁתַּתְחִיל לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָעִקָּר מִתְכַּוְּנִים אֵלֶיךָ, וְאַתָּה בָּא וְנוֹתֵן לִי פִּדְיוֹן. מַה אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁאֲנִי הַשְּׁכִיר-יוֹם שֶׁלְּךָ? (הַנַּיְמְטְשִׁיק), אֲנִי אֶתְפַּלֵּל עֲבוּרְךָ, וְאַתָּה תַּחֲזוֹר לְאַוְלָתְךָ? כִּי הָעִקָּר מִתְכַּוְּנִים מִלְּמַעְלָה עָלֶיךָ, רַק גַּם אֲנִי אֶעֱזֹר וְאֶתְפַּלֵּל עָלֶיךָ..."

ב–תשא

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר: "נָהוּג בָּעוֹלָם שֶׁכְּשֶׁמַּזְכִּירִים אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַזְכִּיר גַּם אֶת תַּלְמִידוֹ יְהוֹשֻׁעַ; וּכְשֶׁמַּזְכִּירִים אֶת רַשְׁבִּ"י מַזְכִּירִים אֶת תַּלְמִידוֹ רַבִּי אַבָּא; וּכְשֶׁמַּזְכִּירִים אֶת הָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ מַזְכִּירִים אֶת תַּלְמִידוֹ רַבִּי חַיִּים וִויטַאל; וּכְשֶׁמַּזְכִּירִים אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ מַזְכִּירִים אֶת תַּלְמִידוֹ הַמַּגִּיד; וּכְשֶׁיַּזְכִּירוּ אֶת רַבֵּנוּ יַזְכִּירוּ גַּם אוֹתִי...

ב–תשב

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר עַל מַה שֶּׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ, שֶׁטּוֹב לִהְיוֹת סוֹחֵר מִלְּהִתְפָּרְנֵס מִמְּלַמְּדוּת וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּחַיֵּי מוֹהַ"ר"ן, "בְּמָקוֹם לִהְיוֹת סוֹחֵר בְּלֹא הַנְהָגַת הַהִתְבּוֹדְדוּת כְּבָר טוֹב יוֹתֵר לִהְיוֹת מְלַמֵּד, "אֱיידֶער אַ סוֹחֵר אֶן הִתְבּוֹדְדוּת אִיז שׁוֹין בֶּעסֶער אַ מְלַמֵּד".

ב–תשג

פַּעַם צָם מוֹהַרְנַ"תְּ בְּתַעֲנִית בה"ב, כְּשֶׁשְּׁאֲלוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי: "הֲרֵי רַבֵּנוּ לֹא הִדְרִיכָנוּ בְּדֶרֶךְ הַתַּעֲנִיּוֹת", עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "רַבֵּנוּ שִׁבַּח אֶת הַסִּדּוּר "הַשָּׁמַיִם" "דֶּרֶךְ גְּרָאבְּן סִדּוּר", וְשָׁם כָּתוּב, שֶׁצָּרִיךְ לָצוּם.

ב–תשד

רַבִּי זַלְמָן הָרַב מִמֶּעזְרִיבְקֶע, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְשַׁעְיָה שָׁלוֹם בֶּן רַבִּי יוּדְל תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, הָיָה דָּבוּק בְּמוֹהַרְנַ"תְּ מְאֹד מְאֹד, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְעוֹרְרָה עָלָיו מַחֲלֹקֶת מִבְּנֵי עִירוֹ, וּפַעַם, כְּשֶׁחָזַר מִנְּסִיעָתוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְּ הִתְחִילוּ שְׁנֵי אַבְרֵכִים לְדַבֵּר בְּפָנָיו דִּבּוּרֵי בִּזָּיוֹנוֹת וְכוּ' עַל מוֹהַרְנַ"תְּ, וְרָצָה רַבִּי זַלְמָן לָצֵאת מֵהַחֶדֶר, וְהָלְכוּ וְנָעֲלוּ בְּפָנָיו אֶת הַדֶּלֶת בִּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה מֻכְרָח לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבּוּרֵיהֶם הָרָעִים. אַחַר-כָּךְ לֹא לָקַח זְמַן רַב וְנִפְטַר אֶחָד מִשְּׁנֵי הָאַבְרֵכִים שֶׁהוּא הָיָה הַמְבַזֶּה הַגָּדוֹל, וְאָמַר רַבִּי זַלְמָן עַל זֶה: "אֲנִי לֹא עָשִׂיתִי זֹאת, לֹא הֶעֱנַשְׁתִּי אוֹתָם, אוּלָם מִן הַשָּׁמַיִם קִינְאוּ לִכְבוֹדוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ.

ב–תשה

פַּעַם, כְּשֶׁסִּפֵּר רַבִּי זַלְמָן לְמוֹהַרְנַ"תְּ מִגֹּדֶל הַיִּסּוּרִים שֶׁסּוֹבֵל מֵהַמִּתְנַגְּדִים בְּעַד הִתְקָרְבוּתוֹ לְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ, צִוָּה עָלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁיִּשְׁתֹּק וְלֹא יַעֲנֶה לַחוֹלְקִים כְּלָל, אַחַר-כָּךְ אָמַר פַּעַם רַבִּי זַלְמָן: "בָּזֶה שֶׁאָמַר לִי מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁאֶשְׁתֹּק וְלֹא אֶעֱנֶה לָהֶם, בָּזֶה נָתַן לִי אֶת הַכֹּחַ, שֶׁאוּכַל לִשְׁתּוֹק".

ב–תשו

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא פַּעַם בְּשָׁנָה לְעִיר מֶעזְרִיבְקֶע, כִּי מֵחֲמַת שֶׁהָיְתָה סְמוּכָה לְטְשֶׁעְרִין רָצָה לְבַקֵּר גַּם שָׁם, מֵחֲמַת שָׁרַבֵּנוּ הָיָה דָּר שָׁם, וְאַחַר-כָּךְ הָיָה נוֹסֵעַ לְטְשֶׁעְרִין עַל שַׁבָּת קֹדֶשׁ וְהָיָה מִתְאַכְסֵן בְּבֵית רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף מֵחֲתָנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ, וְרַבִּי זַלְמָן הָרַב מִמֶּעזְרִיבְקֶע, מֵרֹב דְּבֵקוּתוֹ וְהִתְקַשְּׁרוּתוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְּ, לֹא הִסְתַּפֵּק בָּזֶה שֶׁשָּׁהָה מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעִירוֹ, וְהָיָה נוֹסֵעַ אַחֲרָיו לְטְשֶׁעְרִין.

ב–תשז

וְסִפֵּר רַבִּי זַלְמָן, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁבָּא לְטְשֶׁעְרִין לְשַׁבָּת כְּדֵי לִשְׁהוֹת שָׁם בְּשַׁבָּת עִם מוֹהַרְנַ"תְּ, רָצָה לִרְאוֹת אֶת פְּנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ מִיָּד בְּבוֹאוֹ, אוּלָם מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה כְּבָר בְּחַדְרוֹ, וּלְרֹב דְּבֵקוּתוֹ וְהִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ לִרְאוֹת פָּנָיו, לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְאַפֵּק וּפָתַח חֲרִישִׁית אֶת דֶּלֶת חַדְרוֹ הַמְיֻחָד שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, וְרָאָה אוֹתוֹ עוֹמֵד וּפָנָיו בּוֹעֲרִים וְלוֹהֲטִים מְאֹד, וְאָמַר, כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת לְאַנַ"ש: "מָה אוֹמַר לָכֶם, מָאתַיִם מְנוֹרוֹת! שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מְנוֹרוֹת! פָּנָיו לָהֲטוּ! וְאָמַרְתִּי לְעַצְמִי: וְכִי אֲנִי זַלְמָן, מַטְעֶה אֶת עַצְמִי בִּרְאִיָּתִי, אוּלָם הִבַּטְתִּי הֵיטֵב שׁוּב וְרָאִיתִי שׁוּב כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְתֵכֶף כְּשֶׁהִבְחִין בּוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ, פָּנָה אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: "אַה, זֶה אַתָּה זַלְמָן"?, וְנֶהֱפְכוּ פָּנָיו

כְּמִקֹּדֶם, עַד שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ זֶה – הָאַחֲרוֹן – גָּדוֹל מֵהָרִאשׁוֹן, אֵיךְ שֶׁבֵּן רָגַע נִשְׁתַּנּוּ פָּנָיו לְהֶרְגֵּלוֹ. "וָואס זָאל אִיךְ אַייךְ זָאגָן צְוֵוי הוּנְדֶערְט לָאמְפֶּן! דְּרַיי הוּנְדֶערְט לָאמְפֶּן! דָּאס פָּנִים הָאט גִּיבְּרֶענְט! – הָאב אִיךְ בַּיי זִיךְ גִּיטְרַאכְט אִיךְ זָלְמָן זָאל זִיךְ נַעֲרְן – עֶר הָאט גִּילוֹיכְטָן – אַה דָּאס בִּיסְטוּ זָלְמָן". (סִפּוּר זֶה שָׁמַע רל"י מֵרַבִּי הִירְשׁ לֵיב בֶּן רַבִּי אַיְיזִיק קְרַאסִינְשְׁטֵיין, בְּטֶעפְּלִיק, שֶׁשְּׁמָעָהּ מִפִּי רַבִּי זָלְמָן בְּעַצְמוֹ).

ב–תשח

בְּ"שָׁבוּעוֹת הַגָּדוֹל", שֶׁהָיָה נִקְרָא בְּפִי אַנַ"ש "דֶּער גְּרוֹיסֶער שָׁבוּעוֹת", שֶׁהָיָה בִּשְׁנַת תקצ"ה, הִגִּיעַ אָז מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל גַּם רַבִּי שִׁמְעוֹן תַּלְמִידוֹ וְשַׁמָּשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ עִם בְּנוֹ, כְּדֵי לִמְצֹא לוֹ זִוּוּג בְּחוּץ-לָאָרֶץ, כִּי קָשֶׁה הָיָה לוֹ לִמְצֹא אֶת זִוּוּגוֹ בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁשָּׁמַע אֶת דִּבּוּרֵי מוֹהַרְנַ"תְּ, הִתְפַּעֵל כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁפָּנָה לְרַבִּי יִצְחָק, הַמְכֻנֶּה רַבִּי אִיצִל, חָתָן הַמַּגִּיד מִטְּרָהוּיץ, וְאָמַר לוֹ: "תָּמִיד חָשַׁבְתִּי עַל מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁהוּא תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, כָּעֵת אֲנִי רוֹאֶה שֶׁהוּא הוּא הָרַבִּי בְּעַצְמוֹ"! "אִיךְ הָאב גִּיקְלָעְרְט אַז עֶר אִיז אַ תַּלְמִיד – אִיךְ זֶעה אַז עֶר אִיז גָּאר דֶּער רַבִּי אַלֵּיין"!. וְאָמַר לוֹ עוֹד: "אֲנִי הֲרֵי מֵבִין עַל "יְהוּדִי טוֹב", כְּלוֹמַר: "רַבִּי", כִּי עָזַבְתִּי אֶת כָּל מְפָרְסְמֵי הַדּוֹר וְהִתְקָרַבְתִּי לְרַבֵּנוּ בִּהְיוֹתוֹ עֲדַיִן יֶלֶד, וּבְכֵן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ, שֶׁכַּיּוֹם מוֹהַרְנַ"תְּ הוּא הוּא צַדִּיק הַדּוֹר"! "אִיךְ בִּין דָּאךְ אַ מֵבִין אוֹיף אַ "גּוּטֶער יוּד", אִיךְ הָאב דָּאךְ אָפּ גִּלַאזְט אַלֶּע מְפָרְסָמִים אוּן זִיךְ מְקָרֵב גִּיוֶוען צוּ אַ אִינְגֶל – זָאג אִיךְ דִּיר, אַז הַיְינְט אִיז רַבִּי נָתָן צַדִּיק הַדּוֹר"!.

ב–תשט

כַּיָּדוּעַ, הָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ מַקְפִּיד מְאֹד עַל כָּל שְׁעוֹתָיו וּרְגָעָיו, וּבִגְלַל זֶה הָיוּ לוֹ כַּמָּה שְׁעוֹנִים בְּבֵיתוֹ, וּפַעַם אָמַר בְּדֶרֶךְ צְחוּת עַל מַאֲמַר הַמִּשְׁנָה שֶׁבְּאָבוֹת (פֶּרֶק ד, ג): "אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה", שֶׁאָדָם שֶׁאֵינוֹ חַי עִם הַשָּׁעוֹן וְהַזְּמַן, אֵינוֹ אָדָם!.

ב–תשי

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נִזְהָר כָּל-כָּךְ מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּרְפוּאוֹת, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַסְּגֻלּוֹת הַמּוּבָאוֹת בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת כִּסְגֻלָּה לִרְפוּאָה, לֹא אָבָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

ב–תשיא

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר עַל רַבִּי עוֹזֵר תַּלְמִידוֹ, שֶׁנִּפְטַר בְּחַיָּיו צָעִיר לְיָמִים מֵהַקְּפָדָתוֹ, שֶׁהוּא הָיָה בְּבְחִינַת הֵצִיץ וּמֵת. (א"ה, עַיֵּן בְּתוֹרָה ל"א שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַ"ר"ן חֵלֶק א').

ב–תשיב

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ שׁוֹהֶה בְּאוּמַאן, הָיָה מִתְאַכְסֵן בְּבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי, וְדוֹדָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהָיְתָה דָּרָה בְּאוּמַאן, הָיְתָה נוֹדֶבֶת לְרַבִּי נַפְתָּלִי עֲבוּר הָאֲרוּחַ, כִּי אֶצְלָהּ א רָצָה מוֹהַרְנַ"תְּ לְהִתְאַכְסֵן, וְעַל-כֵּן נָהֲגָה כָּךְ.

ב–תשיג

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "כָּל מִי שֶׁרַק יִתְחַבֵּר לְרַבֵּנוּ, יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, שׁוּב לֹא יַעַזְבֶנּוּ רַבֵּנוּ לְעוֹלָם עַד שֶׁיְּתַקְּנוֹ".

ב–תשיד

פַּעַם, כְּשֶׁחָל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לִהְיוֹת בְּלֵיל יוֹם שֵׁנִי, יָצְאוּ אַנְשֵׁי טֶעפְּלִיק מֵעִירָם לְנְסֹעַ לְאוּמַאן בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת-קֹדֶשׁ, וְאֶת הַסְּלִיחוֹת שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַנִּקְרָאִים "זְכוֹר בְּרִית" אָמְרוּ יַחְדָּו בְּכְפָר "פַּאלַאנְקָע" הַקָּרוֹב לְאוּמַאן, וְרוֹב אַנַ"ש מִשְּׁאָר הָעֲיָרוֹת הִקְדִּימוּ לָבוֹא כְּבָר עַל שַׁבָּת, בְּכְדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לוֹמַר גַּם אֶת הַסְּלִיחוֹת בְּאוּמַאן. וּכְשֶׁהִגִּיעוּ אַנַ"ש מִטֶּעפְּלִיק לְאוּמַאן, גָּעַר בָּהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לָהֶם: "אִם כָּךְ אַתֶּם נוֹהֲגִים לָבוֹא לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, טוֹב יוֹתֵר בְּכְלָל א לָבוֹא"!, "אֵייְדער אַזַא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אִיז בֶּעסֶער אִין גַאנְצֶן נִישְׁט"!. מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה מְכַנֶּה אֶת אַנַ"ש מִטֶּעפְּלִיק "טֶעפְּלִיקֶער בַּעֲלֵי בָּתִּים", אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיוּ עוֹבְדֵי ה' מֻפְלָגִים.

ב–תשטו

כְּשֶׁחָלְתָה זוּגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, עָבַר אָז רַבִּי יוּדְל בִּנְסִיעָתוֹ לְאוּמַאן דֶּרֶךְ עִיר בְּרֶסְלֶב, כִּי כֵן הָיָה נוֹהֵג, שֶׁבְּכָל נְסִיעוֹתָיו לְאוּמַאן הָיָה עוֹבֵר וְשׁוֹהֶה מְעַט בְּעִיר בְּרֶסְלֶב, צִוָּה מוֹהַרְנַ"תְּ לְזוּגָתוֹ, שֶׁתֵּלֵךְ לְהִתְבָּרֵךְ אֵצֶל רַבִּי יוּדְל, כְּשֶׁנִּכְנְסָה אֶצְלוֹ וּבִקְּשָׁה אוֹתוֹ שֶׁיִּתְפַּלֵּל לִרְפוּאָתָהּ, לֹא עָנָה לָהּ רַבִּי יוּדְל כְּלוּם, אַחַר-כָּךְ אָמַר: "וְכִי מַה יָּכוֹל אֲנִי לַעֲזֹר לָהּ, וּמוֹהַרְנַ"תְּ צָרִיךְ לְהָבִיא לָעוֹלָם עוֹד שְׁנֵי בָּנִים..."

ב–תשטז

רַבִּי שְׁמוּאֵל, אָבִיו שֶׁל רַבִּי אַבָּא'לֶה, לֹא הָיָה קָשׁוּר וְדָבוּק תְּחִלָּה כָּרָאוּי בְּמוֹהַרְנַ"תְּ, אוּלָם לְאַחַר שֶׁרָאָה, אֵיךְ שֶׁבְּנוֹ רַבִּי אַבָּא'לֶה שֶׁהָיָה דָּבוּק מְאֹד אַחַר מוֹהַרְנַ"תְּ, מִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעֲמוּד בְּיוֹם הַשָּׁנָה שֶׁל אִמּוֹ (הַיְינוּ זוּגָתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל), שֶׁהִתְפַּלֵּל אָז בְּהִתְלַהֲבוּת וּדְבֵקוּת נוֹרָאָה, הֵבִין, שֶׁבְּנוֹ זָכָה לְמַדְרֵגָה זוֹ, מֵחֲמַת דְּבֵקוּתוֹ בְּמוֹהַרְנַ"תְּ, וּמֵאָז דָּבַק גַּם הוּא בְּמוֹהַרְנַ"תְּ וְהִתְקָרֵב אֵלָיו.

ב–תשיז

רַבִּי יִצְחָק, חָתָן הַמַּגִּיד מִטְּרָהוּוִיצָע, הִתְחִיל לְחַבֵּר תְּפִלּוֹת עַל הַתּוֹרוֹת שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן עוֹד לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ, אוּלָם כְּשֶׁהִגִּיעַ לְתוֹרָה ג', לֹא יָדַע אֵיךְ לְהַתְחִיל לְחַבֵּר וּלְסַדֵּר עָלֶיהָ תְּפִלָּה. כְּשֶׁרָאָה אַחַר-כָּךְ אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ עַל תּוֹרָה זוֹ הַמַּתְחֶלֶת: "הַבּוֹחֵר בְּדָוִד

עַבְדּוֹ וּבָזְרֹעוֹ אַחֲרָיו וְהַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה וְכוּ'" הִתְפַּעֵל וְאָמַר: "מוֹהַרְנַ"תְּ הוּא הוּא הַצָּרִיךְ לְחַבֵּר אֶת הַתְּפִלּוֹת עַל הַתּוֹרוֹת וְלֹא אֲנִי..."

ב–תשיח

רַבִּי אַהֲרֹן, הָרַב מִבְּרֶסְלֶב הָיָה יוֹשֵׁב לִסְעֻדַּת פּוּרִים עִם בְּנֵי-הָעִיר כְּדֶרֶךְ הָרַבָּנִים. פַּעַם, בְּאֶמְצַע הַסְּעוּדָה, כְּשֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁים גְּדֶל הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה אָז בְּבֵית מוֹהַרְנַ"תְּ עִם תַּלְמִידָיו הָעוֹבְדֵי ה' הַגְּדוֹלִים, הִתְפַּעֵל וְשִׁבַּח אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ וְהִפְלִיג מְאֹד בְּשִׁבְחוֹ.

ב–תשיט

רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק חִבֵּר כַּמָּה סְפָרִים ורל"י שְׁלִיטָ"א מְסַפֵּר, שֶׁרָאָה סֵפֶר דְּרוּשׁ מִמֶּנּוּ, וּבְכָל סִיּוּמֵי הַדְּרָשׁוֹת הָיָה מְסַיֵּם: "וְכָךְ אִיתָא בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן וְכוּ'", וּבֵאֵר אֶת הַדְּרַשׁ עַל-פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ. הַסֵּפֶר הַזֶּה נֶאֱבַד וְאֵינֶנּוּ, חָבָל עַל דְּאָבְדִין!

וְאָמַר רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן, שֶׁגַּם בָּזֶה גָּדְלָה מַעֲלָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהוּא הִתְחִיל אֶת כָּל דְּרָשׁוֹתָיו בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן, וְהִצִּיבָם כִּיסּוֹד מוּצָק, וַעֲלֵיהֶם דָּרַשׁ וְחִדֵּשׁ חִדּוּשָׁיו, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּחִדּוּשָׁיו שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ב–תשכ

רַבִּי מֹשֶׁה בְּרֶסְלֶבֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִפְטַר בְּיוֹם רֹאשׁ-חֹדֶשׁ טֵבֵת, וּבְלֵיל רֹאשׁ-חֹדֶשׁ אָמַר לְרַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁעֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיֵּלֵךְ וְיֹאמַר לְרַבִּי נַייחָא אַבָּא'לִיס שֶׁהָיָה לוֹ יָאר-צַייט בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לִלְמוֹד לְעִלּוּי נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הַנִּפְטָר תּוֹרָה בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן בְּנוֹסָף לִלְמוֹד הַמִּשְׁנָיוֹת, כִּי כֵן שָׁמַע מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁכְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִים בְּנֵי הָעוֹלָם לִלְמוֹד מִשְׁנָיוֹת לְעִלּוּי נִשְׁמַת הַמֵּת כְּמוֹ כֵן נָכוֹן שֶׁיִּלְמְדוּ תּוֹרָה מִסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן וְיֹאמְרוּ שֶׁיִּהְיֶה לְמוּד זֶה לְעִלּוּי נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הַנִּפְטָר. וּבְאוֹתָהּ לַיְלָה עַצְמָהּ נִפְטַר רַבִּי מֹשֶׁה בְּרֶסְלֶבֶר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

ב–תשכא

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר פַּעַם: "בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי שׁוֹמֵעַ אֵיזֶה דִּבּוּר מֵרַבֵּנוּ, הָיִיתִי מִתְלַהֵב כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁהָיָה לִי בְּאוֹתוֹ עֵת בִּטּוּל הַבְּחִירָה לְגַמְרֵי"!

ב–תשכב

פַּעַם אָמַר אֶחָד לְמוֹהַרְנַ"תְּ בִּקֵּר טוֹב "רַבִּי", עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ בַּחֲזָרָה בִּקֵּר טוֹב "עוֹזֵר". "גוּט מָארְגֶן בַּאהֶעלְפֶּער", כְּאוֹמֵר לוֹ אִם אֲנִי רַבִּי הֲרֵי אֲנִי כְּרַבִּי שֶׁל יְלָדִים קְטַנִּים, וּבְכֵן חֲשׁוּב הִנְךָ כְּעוֹזֵר הָרַבִּי הַמְסַיֵּעַ לוֹ בְּלִמּוּד הַיְלָדִים. כָּל-כָּךְ בָּרַח מִשֶּׁמֶץ מַנְהִיגוּת וְרַבָּנוּת.

ב–תשכג

כְּשֶׁדִּבֵּר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ מִשְׁטוּת דֶּרֶךְ הָעוֹלָם, אָמַר: כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם מְשׁוּגָעִים הֵמָּה (כָּל אֶחָד וְשִׁגְעוֹנוֹ), וְגַם אֲנִי כְּמוֹתָם, אוּלָם זֹאת מַעֲלָתִי שֶׁהִכַּרְתִּי פִּקֻּחַ. "דִי גַאנְצֶע וֶועלְט אִיז מְשׁוּגָע אוּן אִיךְ אוֹיךְ נָאר אִיךְ הָאבּ גִיקֶעְנְט אַ קְלָארְן".

ב–תשכד

כְּשֶׁהִתְוַכֵּחַ פַּעַם אֶחָד עִם מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעִנְיְנֵי אֱמוּנָה, הִתְבַּטֵּא מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: אַתָּה מְתְוַכֵּחַ עִמִּי, אֲמַרְתִּי לְהִירֹשׁ בָּעֶר וָאֶרְאֶה אֶת ה' וְהֶאֱמִין לִי. כַּיָּדוּעַ הָיָה הִירֹשׁ בָּעֶר בְּתְחִילַת הִתְקָרְבוּתוֹ אֶפִּיקוֹרֶס גָּדוֹל עַד מְאֹד.

ב–תשכה

סִפֵּר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבִּפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא הִבְחִין בְּשׁוּם פַּעַם שׁוּם חִלּוּק בֵּין כְּשֶׁהָיָה לוֹ שׁוּם צָרָה לְאַחֲרֶיהָ כְּשֶׁעָזְרוֹ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, כִּי הָיָה אֶצְלוֹ עֵת הַצָּרָה וְהַיְשׁוּעָה שָׁוִים, מֵרוֹב אֱמוּנָתוֹ וּבִטְחוֹנוֹ בַּה', וְרַק לִפְנֵי תְּפִלָּתוֹ וְאַחֲרֶיהָ הָיָה נִכָּר שִׁינּוּי בְּפָנָיו.

ב–תשכו

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ בְּסוֹף יָמָיו: הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁהָרַב בַּעַל הַשַּׁ"ךְ הָיָה לוֹ הַשְׁבָּעַת הַקּוּלְמוּס בְּכְתִיבָתוֹ אֶת פֵּירוּשׁוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וּסְפָרָיו, אֲנִי א הָיָה לִי הַשְׁבָּעַת הַקּוּלְמוּס, אוּלָם הִסְפַּקְתִּי לְכְתּוֹב כָּל-כָּךְ הַרְבֵּה מֵחֲמַת שֶׁשָּׁמַרְתִּי אֶת הַזְּמַן.

ב–תשכז

בְּ"שָׁבוּעוֹת הַגָּדוֹל" שֶׁהָיָה בִּשְׁנַת תקצ"ה בְּעֵת סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, כְּשֶׁהִבְחִין מוֹהַרְנַ"תְּ בִּלְחִישׁוֹת אַנַ"שׁ שֶׁלָּחֲשׁוּ בֵּינָם לְבֵין עַצְמָם, בְּאָמְרָם הֲרֵי הוּא עַצְמוֹ רַבֵּנוּ, צָעַק לְעַצְמוֹ בְּעֵת הַזְּמִירוֹת "הַנֵּי כַּלְבֵי דַּחֲצִיפִין" "כֶּלֶב הַחוּצָה" "כֶּלֶב אַרוֹיס", בְּחָשְׁשׁוֹ מִפְּנֵי הִרְהוּרֵי גַּאֲוָה שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ בּוֹ.

ב–תשכח

אָמַר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ: חֵן דִּקְדוּשָׁה הָאֱמִתִּי הָיָה לְרַבֵּנוּ, אֲנִי אֵין לִי חֵן אֱמֶת כָּזוֹ, אוּלָם תּוֹדָה לָאֵל, נָקִי אֲנִי מֵחֵן שֶׁל שֶׁקֶר.

ב–תשכט

אָמַר פַּעַם: מַדּוּעַ הוֹלֵךְ לִי סֵדֶר הָעֲבוֹדַת ה' בְּזִקְנוּתִי כְּסֵדֶר, מִשּׁוּם שֶׁבִּשְׁנוֹתַי הַצְּעִירוֹת עָסַקְתִּי הַרְבֵּה בְּהִתְבּוֹדְדוּת. "פַּאר וָואס אוֹיף דֶעם עֶלְטֶער גֶייט מִיר רִיגוֹלַאר וַוייל אִיךְ הָאבּ אוֹיף דֶעם יוּגְנְד גִיהַאט אַסַאךְ הִתְבּוֹדְדוּת".

ב–תשל

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ: "גַּם זֶה הַמּוֹצִיא אֶצְלִי אֶת דְּלָיֵי הַזָּבֶל, יוּכַל לְהַנְהִיג אַחַר-כָּךְ אֶת הַגַּלְגַּל".

ב–תשלא

אנ"ש שָׁרָאוּ אֵיךְ שֶׁרַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי קְשׁוּר וְדָבוּק מְאֹד אֶל מוֹהַרְנַ"תְ, הִצִּיעוּ אוֹתוֹ לְשִׁידּוּךְ לְבַת מוֹהַרְנַ"תְ, וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיִּשְׁאֲלוּ אֶת רַבִּי יוּדְל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עֲבוּר זֶה, וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּ לְרַבִּי יוּדְל אָמַר, שֶׁבְּעֵת הִשְׁתַּטְחוּתוֹ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ יִשְׁאָלֵהוּ לָזֶה. אַחַר-כָּךְ אָמַר רַבִּי יוּדְל: "אָמַר לִי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אִם יֵשׁ לִי עוֹד שְׁנֵי יְדִידִים שֶׁמַּחֲזִיקִים עַצְמָם בְּיַחַד שֶׁגַּם הֵם יָרִיבוּ בֵּינֵיהֶם.

ב–תשלג

סִפֵּר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁרָאָה פַּעַם אֶת הַתְּפִלָּה הַמְיֻסֶּדֶת עַל תּוֹרָה נו "לָמָּה פָּנֶיךָ תַסְתִּיר" אֵיךְ שֶׁכָּל הַתְּפִלָּה מְחוּקָה מֵרוֹב דְּמָעוֹת שֶׁשָּׁפַךְ בָּהּ מוֹהַרְנַ"תְ, וְהִכִּיר בָּהּ רַק בְּגָלַל הַתֵּיבוֹת "לָמָּה פָּנֶיךָ תַסְתִּיר", שֶׁהָיוּ גְּדוֹלוֹת וּבוֹלְטוֹת, שֶׁבָּהּ פָּתַח וְהִתְחִיל אֶת הַתְּפִלָּה.

ב–תשלד

פַּעַם נָסַע מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִם עֶגְלוֹן אֶחָד, שֶׁנִּשָּׂא בַּעֲגָלָתוֹ שַׂק קֶמַח, כְּשֶׁהִתְחִיל לָרֶדֶת גֶּשֶׁם שׁוֹטֵף, גָּנַח הָעֶגְלוֹן מָתַי כְּבָר נָבוֹא לָאַכְסַנְיָה? כִּי חָשַׁשׁ שֶׁיִּתְקַלְקֵל הַקֶּמַח עַל יְדֵי הַמָּטָר, וְחָזַר עַל זֶה כַּמָּה פְּעָמִים, נַעֲנָה מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר, אֶצְלוֹ נִגְמַר הַתַּכְלִית בָּאַכְסַנְיָה, אוּלָם הַתַּכְלִית שֶׁלִּי הוּא רָחוֹק לְהַלָּן יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

ב–תשלה

כְּשֶׁהִתְאוֹנֵן פַּעַם רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְ בְּאָמְרוֹ חֶבֶל שֶׁלֹּא זָכִיתִי אַף אֲנִי לְהַכִּיר אֶת רַבֵּנוּ, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ בִּנְעָרָה, וְכִי מִי הִכִּיר אֶת רַבֵּנוּ "יוֹסֵף פַּרוֹנִיק"? יוֹסֵף זֶה הָיָתָה פַּרְנָסָתוֹ מִזִּכְיוֹן הַעֲבָרַת נוֹסְעִים עַל הַגֶּשֶׁר מֵעֵבֶר הַנָּהָר שֶׁבְּצַד עִיר רֶייְרִיד לַצַּד הַשֵּׁנִי הַקָּרוֹב לְעִיר בֶּרְסְלֶב, וְהוּא גַּם הֶעֱבִיר אֶת רַבֵּנוּ, וְהִתְפָּאֵר בָּזֶה, וְרָצָה מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהַדְגִּישׁ שֶׁעִקַּר הַכָּבוֹד רַבֵּנוּ אֵינָה בִּרְאִיָּתוֹ גְּרִידָא, אֶלָּא כְּפִי יְדִיעָתוֹ אֶת רַבֵּנוּ בְּעוֹמֶק וְקִיּוּם עֲצוּתָיו וְכוּ'.

ב–תשלו

מְסַפְּרִים בְּשֵׁם מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁכְּשֶׁדִּבֵּר פַּעַם מִגֹּדֶל מַעֲלַת הַשִּׂמְחָה וְחִיּוּבָהּ, שָׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד וּמָה אֶעֱשֶׂה שֶׁאֵין לִי מִמַּה לִשְׂמֹחַ לְרוֹב צָרוֹתַי וְיִגוֹנַי, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ אִם כֵּן תַּלְוֶה וְתִשְׁאַל לְעַצְמְךָ עַתָּה שִׂמְחָה מֵהַיְשׁוּעוֹת שֶׁעוֹד יוֹשִׁיעַ אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וְתִצְטָרֵךְ אָז לְשִׂמּוֹחַ עַל הַטּוֹבָה... שִׂמַּח כְּבָר עַתָּה בָּזֶה. "בָּאֹרֶג זַאךְ אוֹיס אַ שִׂמְחָה".

ב–תשלז

כַּיָּדוּעַ לֹא יָשַׁן מוֹהַרְנַ"תְ כִּי אִם שָׁעָה מוּעֶטֶת, עַד שֶׁהָיָה הַדִּבּוּר לְפֶלֶא, וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ אַנַ"שׁ עַל זֶה, עָנָה וְאָמַר: הֲרֵי מִטְּבְעִי זָרִיז אֲנִי וּבְכֵן זָרִיז אֲנִי גַּם בְּשֵׁינָתִי. "אֵיךְ בֵּין דָּאךְ אַ זָרִיז בֵּין אִיךְ אַ זָרִיז אִין מַיִין שֶׁאפְּן אוֹיךְ" ! .

ב–תשלח

פַּעַם כְּשֶׁנָּסַע רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין עִם מוֹהַרְנַ"תְ בַּעֲגָלָה, עָף לְמוֹהַרְנַ"תְ כּוֹבָעוֹ הָעֶלְיוֹן, וְהֵבִין רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה הַדִּבּוּר לְבִזְיוֹן לְמוֹהַרְנַ"תְ, לְכָךְ נָס לְעִיר לֹא כּוֹבָעוֹ הָעֶלְיוֹן, וּבְכֵן צִוָּה לָעֲגָלוֹן לַעֲצוֹר וְטָרַח אֶת עַצְמוֹ לַחֲזוֹר וּלְחַפֵּשׂ אַחַר הַכּוֹבַע עַד שֶׁמְּצָאוֹ וְהֶחֱזִירוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְ, כְּשֶׁהֶחֱזִירוֹ אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ בְּשִׂמְחָה "תָּנוּחַ רֹאשְׁךְ עַל מְקוֹמְךָ", וּכְשֶׁהָיָה רֹאבר"נ מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה זוֹ, הִדְגִּישׁ וְאָמַר: "הֲרֵי הָיָה לְאָבִי בְּרָכָה מִמּוֹהַרְנַ"תְ שֶׁיָּנוּחַ לוֹ רֹאשׁוֹ עַל מְקוֹמוֹ וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה בֶּאֱמֶת אָדָם נָבוֹן וּמְיוּשָׁב מְאֹד".

ב–תשלט

אָמַר פַּעַם: "הַמָּשִׁיחַ שֶׁלִּי כְּבָר בָּא", כְּאוֹמֵר, שֶׁמְּצִידוֹ אֵין כְּבָר עִכּוּב מָשִׁיחַ, וּמִבְּחִינָתוֹ מָשִׁיחַ כְּבָר בָּא, "מַיִין מָשִׁיחַ אִיז שׁוֹין גִיקוּמֶען".

ב–תשמ

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ: אִם הָיִיתִי רוֹצֶה לְבָאֵר וְלִכְתּוֹב דִּבְרֵי הִתְחַזְּקוּת עַל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בֵּין הָאִישׁ לְאִשְׁתּוֹ (בֵּינוֹ לְבֵינָהּ) הָיִיתִי צָרִיךְ לְהַכְפִּיל אֶת חִבּוּרִי, הַיְינוּ סְפָרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת.

ב–תשמא

פַּעַם בָּאוּ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאוּמַאן רַבִּי שִׂמְחָה בָּרוּךְ וְרַבִּי אֶפְרַיִם בְּנֵי שָׂרָה בַּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּמֶרְכָּבָה מְכוּבֶּדֶת וַהֲדוּרָה, כְּשֶׁרָאוּם מוֹהַרְנַ"תְ וְרַבִּי נַפְתָּלִי, לֹא מָצָא הַדָּבָר חֵן בְּעֵינֵיהֶם, וְאָמְרוּ זֶה לָזֶה, מַה יִּהְיֶה עִמָּהֶם? צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבָה, וְיָרְדוּ מִנְּכְסֵיהֶם כָּל-כָּךְ עַד שֶׁדַּאַג מוֹהַרְנַ"תְ לְסַפֵּק בְּגָדִים עֲבוּר רַבִּי אֶפְרַיִם.

ב–תשמב

הָיָה אֶחָד מֵהַמְפוּרְסָמִים (ר' רפאל מבערשאד, תלמיד ר' פנחס מקוריץ זיע"א) שֶׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּקַבָּלָה חֲמוּרָה לְהִזָּהֵר מִשּׁוּם חֲשַׁשׁ שֶׁקֶר וּלְדַבֵּר רַק אֱמֶת בְּתַכְלִית, וְכָל עֲבוֹדָתוֹ וְדִבּוּרָיו הָיָה סְבִיב קוֹטֶב זֶה, פַּעַם בְּלֵית בְּרֵירָה הָיָה חַיָּב לַעֲבוֹר אֶת הַגְּבוּל, אוּלָם לֹא הָיָה לוֹ פַּסְפּוֹרְט, וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ שׁוֹמְרֵי הַגְּבוּל אִם יֵשׁ לוֹ דַּרְכּוֹן? עָנָה שֶׁאֵין לוֹ, מֻחֲמַת מִדַּת הָאֱמֶת, וְתָפְסוּהוּ לְבֵית הַסּוֹהַר, וְהָיָה צָרִיךְ אַחַר-כָּךְ לְבַטֵּל הַרְבֵּה מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וּלְשַׁקֵּר שְׁקָרִים הַרְבֵּה כְּדֵי לָצֵאת לַחָפְשִׁי, וְדִבֵּר מוֹהַרְנַ"תְ מִזֶּה, וְאָמַר, שֶׁזֶּה הָיָה לוֹ מֻחֲמַת שֶׁלֹּא יָדַע לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם מִדַּת הָאֱמֶת בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה, כִּי הָיָה לוֹ רַק לְנַעֲנֵעַ בְּרֹאשׁוֹ כְּסִימָן הֵן וְהָיָה עוֹבֵר הַגְּבוּל בְּשָׁלוֹם, וּמֻחֲמַת חוּמְרָתוֹ בְּמִדַּת הָאֱמֶת שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָה נֶאֱלַץ אַחַר-כָּךְ

לְשַׁקֵּר שְׁקָרִים גְּדוֹלִים וּלְבַטֵּל הַרְבֵּה מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה עֲבוּר שִׁחְרוּרוֹ מֵחֲמַת מִדַּת הָאֱמֶת שֶׁלֹּא בְּמְקוֹמָהּ.

ב–תשמג

פַּעַם אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ, אִלּוּ לֹא הָיוּ הַמִּתְנַגְּדִים גּוֹרְמִים לִי הֶזֵּק רַק בָּזֶה שֶׁקִּפְּחוּ אֶת פַּרְנָסָתִי, לֹא הָיִיתִי דּוֹאֵג כְּלָל, כִּי יֵשׁ לִי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן. - "זיי זָאלְן מִיר מֶער נִיט טָאן נָאר וָואס זיי זָענָען מִיר מְקַפֵּחַ פַּרְנָסָה, וָואלְט אִיךְ נִישְׁט גִיזָארְגְט וָוארוּם אִיךְ הָאבּ בִּטָּחוֹן".

ב–תשמד

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ מְחַזֵּק אֶת אַנַ"שׁ בְּאוֹמְרוֹ לָהֶם: "בָּרוּךְ הַשֵּׁם וְוָראנִיקְעס זַיְינָען מִיר נִישְׁט זָ'עדְנָע", וְוָראנִיקְעס הוּא מַאֲכָל מֵעִיסָה מְבֻשֶּׁלֶת, וְהוּא מַאֲכָל פָּשׁוּט וְזוֹל, וְהַיְינוּ: אַף-עַל-פִּי שֶׁיֵּשׁ עָלֵינוּ מַחֲלֹקֶת כָּזוֹ, עַד שֶׁמְּקַפְּחִים אֶת פַּרְנָסָתֵנוּ, אַף-עַל-פִּי-כֵן בָּרוּךְ-הַשֵּׁם עֲדַיִן יֵשׁ לָנוּ מַה לֶּאֱכֹל, וְלֹא נָתַן ה' לַמּוֹט רַגְלֵינוּ.

ב–תשמה

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "אִלּוּ הָיוּ תַּלְמִידֵי מַאֲרִיכִים יְמֵיהֶם, (כִּי נִסְתַּלְּקוּ רֻבָּם בְּקִצּוּר שָׁנִים), הָיִיתִי מוֹצִיא לַחוֹלְקִים אֶת שִׂנֵּיהֶם וְעֵינֵיהֶם.

ב–תשמו

בְּעִיר בֶּרְשַׁאד דָּר אֶחָד מֵהַמִּתְנַגְּדִים בְּשֵׁם פִּנְחָס, שֶׁחוֹתְנוֹ הָיָה אִישׁ נִכְבָּד מֵעִיר בְּרֶסְלֶב. בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת רָצוּ הַמִּתְנַגְּדִים מִתּוֹשָׁבֵי עִיר בְּרֶסְלֶב לְהָבִיא אֶת פִּנְחָס הַנַּ"ל לִבְרֶסְלֶב, כְּדֵי שֶׁיַּעֲמֹד לְצִידָם בַּמַּחֲלֹקֶת, כִּי הָיָה אִישׁ תַּקִּיף וְעַז פָּנִים. אַנַ"שׁ, כְּשֶׁנּוֹדַע לָהֶם זֹאת, פָּחֲדוּ מְאֹד, נִכְנְסָה אֲדֵל, בַּת רַבֵּנוּ, לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְהִתְאוֹנְנָה לְפָנָיו עַל זֶה, וְאָמְרָה לוֹ בְּשִׂבְרוֹן לֵב: "כְּבָר שָׁלְחוּ עֲגָלָה לְבֶרֶשַׁאד לַהֲבִיאוֹ, נִחַמָּהּ מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לָהּ בְּנִיחוּתָא: "הוּא לֹא יָבוֹא! הוּא לֹא יָבוֹא"!, וְכָךְ הָיָה, שֶׁבִּבוֹא הָעֲגָלָה מִבֶּרֶסְלֶב לְבֶרֶשַׁאד לְקַחְתּוֹ, כְּבָר הָיָה לְאַחַר מִיתָתוֹ, וּמָצְאוּ אֶת תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם מְלַוִּים אוֹתוֹ לְקוֹבְרוֹ. כְּשֶׁנּוֹדַע זֹאת אַחַר-כָּךְ בִּבֶרֶסְלֶב, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "מִיתָה הִיא לֹא נָקְמָה, אוּלָם יֵשׁ עַל יְדֵי זֶה הַרְוָחָה", "טוֹיט אִיז נִישְׁט קַיין נָקְמָה, אָבֶּער אַ ווּיגַאדָע אִיז".

ב–תשמז

בְּעֵת שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ מוּגְלֶה מִבֶּרֶסְלֶב לְנָעמִירוֹב שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אַף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁהִגִּיעוּ יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, לֹא הִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מְנִיעָה וּבָא לִשְׁהוֹת בְּאוּמַאן עִם אַנַ"שׁ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. אוּלָם הַמִּתְנַגְּדִים, שֶׁעָקְבוּ אַחֲרָיו, הִלְשִׁינוּ עָלָיו וּמָסְרוּ אוֹתוֹ לַמֶּמְשָׁלָה, וּבָאוּ הַשּׁוֹטְרִים וְלָקְחוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ לְמַעֲצָר, בְּעֵת שֶׁהָיָה עַל הַצִּיּוּן בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְלֹא אָבוּ לְשַׁחְרְרוֹ, עַד שֶׁכַּמָּה מִגְּבִירֵי הָעִיר אוּמַאן, שֶׁהָיוּ חֶלְקָם מֵאַנַ"שׁ וְחֶלְקָם קְרוֹבִים בְּדַעְתָּם לְאַנַ"שׁ, כְּמוֹ

רַבִּי קַלְמָן וְעוֹד, הָלְכוּ לְבֵית הַמּוֹשֵׁל וְהִבְטִיחוּ לָהֶם, שֶׁהֵם לוֹקְחִים עֲלֵיהֶם אֶת הָאַחֲרָיוּת, וְהֵם עֲרֵבִים עַל זֶה, שֶׁיַּחְזִירוּ לָהֶם אֶת מוֹהַרְנַ"תְ תֵּכֶף בְּמוֹצָאֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהִסְכִּימוּ וְשִׁחְרְרוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. בְּמוֹצָאֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בָּא מוֹהַרְנַ"תְ לְבֵית הַמִּשְׁטָרָה וּלְקָחוּהוּ כְּאָסִיר לְשָׁלְחוֹ חֲזָרָה לְנֶעמִירוֹב, וְשָׁלְחוּ עִמּוֹ כַּמָּה שׁוֹטְרִים שֶׁיַּשְׁגִּיחוּ עָלָיו שֶׁלֹּא יִבְרַח, וְהָיָה לְמוֹהַרְנַ"תְ מִזֶּה חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, עַל שֶׁמְּטַפְּלִים בּוֹ כְּאָסִיר שָׁפָל, וְהַמִּתְנַגְּדִים שֶׁבְּלָאדִיזִין הִתְכּוֹנְנוּ, שֶׁכְּשֶׁיַּעֲבוֹר מוֹהַרְנַ"תְ דַּרְכָּם, יַכּוּ אוֹתוֹ וְכוּ' חַס וְשָׁלוֹם, אוּלָם בְּגָלַל הַמִּשְׁמָר שֶׁלְּיָוֹה אֶת מוֹהַרְנַ"תְ, לֹא יָכְלוּ לְהוֹצִיא אֶת מַחֲשַׁבְתָּם לְפֹעַל, וְרָאָה מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם סוֹבְבוּ כַּף אֶת הַדָּבָר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְאֻנֶּה לוֹ כָּל רַע. לַשָּׁנָה הַבָּאָה כְּבָר סִדְּרוּ אַנַ"שׁ רִשְׁיוֹן מְיֻחָד עֲבוּרוֹ, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לָבוֹא וְלִשְׁהוֹת עִם אַנַ"שׁ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה.

ב–תשמח

פַּעַם, כְּשֶׁדִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְ מִגֹּדֶל הַהַסְתָּרָה וְהַעֲלָמַת הַטּוֹב הַנִּמְצָא בָּעוֹלָם, אָמַר: "גַּם הַחוֹלֵק עַל רַבֵּנוּ לֹא הָיָה בַּתְּחִלָּה מְפֻרְסָם בָּעוֹלָם כְּלָל, רַק לְאַחַר שֶׁהִתְחִיל לַחֲק עַל רַבֵּנוּ, נִתְפָּרְסֵם וְנִתְוַדַּע בָּעוֹלָם.

ב–תשמט

פַּעַם יָשַׁב מוֹהַרְנַ"תְ עִם אַנַ"שׁ בְּאֵיזֶה מָקוֹם בִּסְעוּדַת שַׁבָּת וְכָל פַּעַם כְּשֶׁהִתְחִלּוּ לְזַמֵּר אֵיזֶה נִגּוּן בְּנוּסַח שֶׁלָּנוּ אוֹ כְּשֶׁרָצוּ לְדַבֵּר דִּבּוּרִים בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, הִפְרִיעַ לָהֶם אֵיזֶה מִתְנַגֵּד, בָּזֶה שֶׁהִתְחִיל לְזַמֵּר נִגּוּן אַחֵר וְלוֹמַר אֵיזֶה דִּבּוּרִים, פָּנָה אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר לוֹ "בַּשֶּׁלְחָן שֶׁלָּנוּ שָׂרִים אֶת הַנִּגּוּנִים שֶׁלָּנוּ וּמְדַבְּרִים אֶת הַשִּׂיחוֹת שֶׁלָּנוּ", "בַּיי אוּנְזֶער טִישׁ אוּנְזֶערֶע נִגּוּנִים אוּנְזֶערֶע שִׂיחוֹת". וְשָׁאַל בַּעֲזוּתוֹ, וְאִם לֹא?! "טָאמָער נִישְׁט"?! עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ "פַּאטְשָׁט מֶען" - יִסְתְּרוּ לְךָ בַּפָּנִים. (ראה לעיל בח"א, סעיף תקכ"ט).

ב–תשנ

כְּשֶׁרָצָה אֶחָד מֵהַחוֹלְקִים לָבוֹא לְגוּר בְּאוּמַאן בִּקְבִיעוּת, כִּי חָשַׁב, שֶׁבָּזֶה יִכְנִיעַ אֶת אַנַ"שׁ, הָלְכוּ מוֹהַרְנַ"תְ וְרַבִּי נַפְתָּלִי לְהִירֵשׁ בָּעֶר לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעִנְיָן זֶה, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לִמְנֹעַ זֹאת. כְּשֶׁרָאָם רַבִּי הִירֵשׁ בָּעֶר, פָּנָה לְחַדְרוֹ וְהִתְמַהְמֵהּ לָצֵאת, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ כָּל-כָּךְ וְהָלְכוּ מִבֵּיתוֹ, בְּדֶרֶךְ חֲזָרָתָם הִתְמַרְמֵר רַבִּי נַפְתָּלִי לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר לוֹ: "לְדַעְתִּי, גַּם אוֹתוֹ כְּבָר שִׁחֲדוּ הַמִּתְנַגְּדִים..." אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: "לְדַעְתִּי, אֵין הַדָּבָר כֵּן, אֶלָּא כְּשֶׁרָאָה אוֹתָנוּ בָּאִים, רָצָה לְנוּחַ מְעַט מֵעֲיֵפוּתוֹ, לִפְנֵי שֶׁיִּפְגֹּשׁ אוֹתָנוּ", וְכָךְ חָזְרוּ לְבֵיתָם, אַחַר-כָּךְ רָאָה רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין אֵיךְ שֶׁהִירֵשׁ בָּעֶר בָּא וּמִתְקָרֵב לַבַּיִת וְהוֹדִיעַ זֹאת לְמוֹהַרְנַ"תְ. אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה בְּבֵיתוֹ, בְּעֵת שֶׁיְּדַבֵּר עִמּוֹ, אוּלָם רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְאַפֵּק וְנִשְׁאַר בַּבַּיִת וְשָׁמַע מֵאֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת, אֵיךְ שֶׁרַבִּי הִירֵשׁ בָּעֶר מִתְנַצֵּל לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְ, אֵיךְ

שֶׁהָלַךְ לָנוּחַ מְעַט, כְּשֶׁרָאָה אוֹתָם לָבוֹא, אוּלַם לִרְב עֲיֵפוּתוֹ נִרְדַּם וּבִקֵּשׁ מְאֹד אֶת סְלִיחָתוֹ, וְשָׁמַע גַּם אֵיךְ מוֹהַרְנַ"תְּ מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עַל עִנְיַן הַנַּ"ל. עָנָה לוֹ הִירְשׁ בָּער: בֶּאֱמֶת הָיוּ אֶצְלִי הַמִּתְנַגְּדִים וְנִסּוּ לְשַׁחֵד אוֹתִי וּלְהַשְׁפִּיעַ עָלַי, אוּלָם בְּעִירוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ אַרְשֶׁה וְאַסְכִּים לְמִתְנַגֵּד עָלָיו לָבוֹא וְלָדוּר בּוֹ?

ב–תשנא

פַּעַם אָמַר אֶחָד מֵהַמִּתְנַגְּדִים לְאֶחָד מֵאַנַ"שׁ: רְאֵה מִי הָרַבִּי שֶׁלָּכֶם (בְּהִתְכַּוְונוֹ עַל מוֹהַרְנַ"תְּ) – תָּמִיד אֶפְשָׁר לְהַכְנֵס אֶצְלוֹ בְּלִי שְׁהִיּוֹת, מַה-שֶּׁאֵין-כֵּן אֵצֶל הָרַבִּי שֶׁלִּי, בָּאִים אֵלָיו כָּל-כַּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים עַד שֶׁיֵּשׁ תּוֹר אָרוֹךְ מְאֹד כְּשֶׁרוֹצִים לְהִכָּנֵס אֵלָיו. עָנָהוּ הַהוּא מֵאַנַ"שׁ בַּעֲנָוָה: "וְכִי מָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת שֶׁהָרַבִּי הַגָּדוֹל שֶׁלְּךָ בְּעַצְמוֹ עוֹמֵד עַל דֶּלֶת חַדְרוֹ שֶׁל הָרַבִּי שֶׁלִּי וְאֵינוֹ מַנִּיחַ לְאַף אֶחָד לְהִכָּנֵס אֵלָיו".

ב–תשנב

מוֹהַרְנַ"תְּ וְהָרַב מִסָּאוְורַאן הָיוּ מְאֹד בִּידִידוּת לִפְנֵי הַמַּחְלוֹקֶת, וּשְׁנֵיהֶם יַחְדָּיו הָיוּ מִתְאַכְסְנִים בְּבֵית רַבִּי נְתַנְאֵל הַגְּבִיר. פַּעַם בְּעֵת הֱיוֹתָם שָׁם, שָׁאַל הָרַב מִסָּאוְורַאן אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ מַדּוּעַ אֵינוֹ הוֹלֵךְ לָבוּשׁ בְּבִגְדֵי מֶשִׁי כְּדֶרֶךְ הָרַבָּנִים, עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ בְּדֶרֶךְ צַחוּת, "בִּגְלַל קַמְצָנוּתוֹ שֶׁל רַבִּי נְתַנְאֵל" (שֶׁהָיָה קַמְצָן לְפִי עֵרֶךְ עֲשִׁירוּתוֹ). כְּאוֹמֵר שֶׁמַּחֲמַת עֲנִיּוּתוֹ אֵין לוֹ מָעוֹת לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ בִּגְדֵי מֶשִׁי, אָמַר הָרַב מִסָּאוְורַאן לְמוֹהַרְנַ"תְּ "יֵשׁ פּוֹסֵק אֶחָד שֶׁאֵין פּוֹסְקִים כְּמוֹתוֹ בַּהֲלָכָה מִטַּעַם הֱיוֹתוֹ קַמְצָן, וְזֶה סוֹד בֵּין גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה מִי הוּא הַפּוֹסֵק הַזֶּה", אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: כֵּן, כֵּן, כְּאוֹמֵר שֶׁיְּדוּעַ לוֹ מִזֶּה, וְיוֹדֵעַ גַּם מֵיהוּ הַפּוֹסֵק הַלָּז, הִתְכּוֹפֵף הָרַב אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ בְּכְדֵי שֶׁיֹּאמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ מִי הוּא, וְלָחַשׁ לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ בְּאָזְנוֹ מִי הוּא הַפּוֹסֵק הַלָּז, הִתְפַּלֵּא הָרַב מְאֹד, וְאָמַר לְמוֹהַרְנַ"תְּ: אִם כֵּן בְּוַדַּאי שֶׁצְּרִיכִים אַתֶּם לְלֶכֶת בְּבִגְדֵי מֶשִׁי, הִפְטִיר שׁוּב מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "אִם כֵּן שׁוּב סְבַת הַדָּבָר הוּא בִּגְלַל קַמְצָנוּתוֹ שֶׁל רַבִּי נְתַנְאֵל", "אִיז דָאךְ דָאס וַוייטֶער אִיבֶּער דִי קַמְצָנוּת פּוּן רַבִּי נְתַנְאֵל". (אבני"ה ברזל).

ב–תשנג

בְּעֵת הַמַּחְלוֹקֶת שֶׁהָיָה עַל אַנַ"שׁ, דִּבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ עִם בְּנוֹ רַבִּי יִצְחָק בְּעִנְיַן הַנְּסִיעָה לְאוּמַאן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאָמַר לוֹ: בְּאִם תִּתְגַּבֵּר הַמַּחְלוֹקֶת כָּל כַּךְ עַד שֶׁלֹּא תּוּכַל לְלֶכֶת לַצִּיּוּן בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה תַּעֲמוֹד אֲפִלּוּ בַּ"רוּט הוֹיז" (זֶה הָיָה מֶרְכַּז קְנִיּוֹת גָּדוֹל בְּאוּמַאן שֶׁבָּנוּ אוֹתוֹ בְּצוּרָה כָּזוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שׁוּרוֹת חֲנוּיוֹת מִבַּיִת וּמִחוּץ בְּצוּרַת עִגּוּל וְנִתַּן הָיָה לְהַשְׁקִיף מִשָּׁם וְלִרְאוֹת אֶת הַצִּיּוּן), וְתַשְׁקִיף מִשָּׁם עַל הַצִּיּוּן וְתֹאמַר שָׁם אֶת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים "תִּיקוּן הַכְּלָלִי", וְאִם א יִתְּנוּ לְךָ הַמִּתְנַגְּדִים לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת יַחַד עִמָּהֶם, תִּתְפַּלֵּל

בְּאוּלָם הַכְּנִיסָה שֶׁל בֵּית-הַכְּנֶסֶת הַנִּקְרָא "פָּאלִישׁ", הָעִקָּר שֶׁתִּהְיֶה בְּאוּמַאן, "אִין אוּמַאן זָאלְסְטוּ זַיין".

ב–תשנד

פַּעַם, כְּשֶׁטָּבַל מוֹהַרְנַ"תְּ בַּמִּקְוֶה בִּבְרֶסְלֶב, עָמַד שָׁם אֶחָד מֵהַמִּתְנַגְּדִים וְרָצָה לִשְׁפֹּךְ עַל מוֹהַרְנַ"תְּ דְּלִי מַיִם רוֹתְחִים, אוּלָם רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶר, שֶׁלִּוָּה אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ, אָחַז בּוֹ וְכָפַף אֶת יָדוֹ עַד שֶׁנִּשְׁפְּכוּ הַמַּיִם שֶׁבַּדְּלִי וְסִכֵּל אֶת מְזִמָּתוֹ, וּכְשֶׁהִבְחִין מוֹהַרְנַ"תְּ אַחַר-כָּךְ בַּנַּעֲשֶׂה, אָמַר: "הוּא כְּבָר יִהְיוּ לוֹ בַּחוּרוֹת זְקֵנוֹת" – עֶר וֶועט שׁוֹין הָאבֶּן אַלְטֶע מוֹיְדֶן", וְכֵן הָיָה, שֶׁכָּל בְּנוֹתָיו לֹא הִתְחַתְּנוּ. ר' לֵוִי יִצְחָק שְׁלִיטָ"א עוֹד הִכִּיר אַחַת מִבְּנוֹתָיו, שֶׁהָיְתָה כְּבַת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְמַעְלָה, וְהָיוּ מְכַנִּים אוֹתָהּ וְאֶת אַחְיוֹתֶיהָ "בְּנוֹתָיו שֶׁל פִּצְיָא", כִּי שֵׁם אֲבִיהֶן הָיָה פִּנְחָס.

ב–תשנה

סִפֵּר הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מָרְדְּכַי מִסְלוֹנִים זַצַ"ל, שֶׁהִכִּיר אִישׁ אֶחָד זָקֵן בִּטְבֶרְיָא, שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בָּנִים, וְסִפֵּר הַזָּקֵן לְרַבִּי מָרְדְּכַי, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מַדּוּעַ אֵין לוֹ בָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁפַּעַם בְּיַלְדוּתוֹ זָרַק אֶבֶן עַל מוֹהַרְנַ"תְּ, וּפָנָה אָז אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "מִסְכֵּן הֲרֵי תִּשָּׁאֵר אֶבֶן..." "דוּ וֶועסְט דָּאךְ בְּלַיְיבְּן אַ שְׁטֵיין".

ב–תשנו

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת: "אִם לִי הָיָה כֶּסֶף, הָיִיתִי קוֹנֶה בּוֹ אֶת כָּל הַחוֹלְקִים..."!

ב–תשנז

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה עַל אַנַ"שׁ, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "בַּחוּץ בּוֹעֵר אֵשׁ הַמַּחֲלֹקֶת אוּלָם בְּפָנִים מַמְשִׁיךְ בֵּית-הַחֲרוֹשֶׁת (שֶׁל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ) לַעֲבֹד הָלְאָה"!, "אִין דְּרוֹיסְן בָּרֶענְט אַ פַּייעֶר, אָבֶּער אִינְווּיינִיג אַרְבֶּעט וַייטֶער דֶּער פַּאבְּריק"!.

ב–תשנח

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה, שֶׁהָיְתָה עַל כְּלָלִיּוּת אַנַ"שׁ, שֶׁהָיְתָה קָשָׁה מִנְּשׁוֹא, כִּי כָּל אַנַ"שׁ סָבְלוּ מִזֶּה בְּגוּפָם וְנַפְשָׁם, כַּיָּדוּעַ, הִתְבַּטֵּא אֶחָד מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ וְאָמַר: "יֵשׁ לִי אֲרִיכוּת אַפַּיִם וְסַבְלָנוּת עַל הַנְהָגוֹתָיו שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ". כְּשֶׁסִּפְּרוּ זֹאת אַחַר-כָּךְ לְמוֹהַרְנַ"תְּ, אָמַר: "וְכִי עַל מַה צָּרִיךְ הוּא אֲרִיכוּת אַפַּיִם בִּגְלָלִי, וּמָה אִשְׁתְּמִתִּי בְּזוֹ הַמַּחֲלֹקֶת, וְאִם יֵשׁ לוֹ אֲרִיכוּת אַפַּיִם הֲרֵי שֶׁהוּא צַדִּיק".

ב–תשנט

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָיְתָה עַל אַנַ"שׁ, שֶׁסָּבְלוּ מְאֹד מֵהַחוֹלְקִים כַּיָּדוּעַ. אָמַר לָהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ: "אַתֶּם כְּמוֹ שֶׁאתֶּם, וְהִנְּכֶם רוֹצִים עוֹד לְהִתְקָרֵב לְרַבִּי גָּדוֹל וְנוֹרָא כָּזֶה"?! הַיְינוּ: מֻחָמֶת

שֶׁאנוּ אֲנָשִׁים קְטַנִּים בְּמַעֲלָה וְאָנוּ רוֹצִים לְהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ, עַל-כֵּן עוֹבֵר עָלֵינוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר. "אֵיר זָענְט אַזוֹי וִוי אִיר זָענְט אוּן אִיר וִוילְט נָאךְ מְקוּרָב וָוערְן צוּ אַזַא רֶעבְּן"?.

ב–תשס

בְּעֵת שֶׁלָּקְחוּ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ לְמַאֲסָר בְּהִשְׁתַּדְּלוּת הַמִּתְנַגְּדִים וְכוּ' וְלִוּוּ אוֹתוֹ הַמִּתְנַגְּדִים בְּבִזָּיוֹן גָּדוֹל וְגַם בִּתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה חִינְקָעס עִם שְׁאָר הַמִּתְנַגְּדִים צָחֲקוּ וְהִתְעַלְּלוּ בְּמוֹהַרְנַ"תְּ, שָׁמְעוּ אֲנַ"שׁ אֵיךְ שֶׁמוֹהַרְנַ"תְּ אוֹמֵר: "וְכִי מָה אֲנִי שׁוֹמֵעַ אוֹתָם, הִנֵּה אוֹמְרִים שֶׁזֶּה כְּבָר אַרְבָּעִים שָׁנָה לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי נָתָן", "וואס עֶר אִיךְ זַיי הָאט וָועט מֶען שׁוֹין זָאגְן סְ'אִיז שׁוֹין פֶּערְצִיג יָאר נָאךְ רַבִּי נָתָן". כָּל-כָּךְ הָיָה דָּבוּק תָּמִיד בְּזִכָּרוֹן יוֹם הַמִּיתָה. וְשָׁמְעוּ אָז גַּם אֲנַ"שׁ אֵיךְ שֶׁמוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר עָלֶיהָ, יַצָּאנִית, הֲרֵי עוֹד תָּמוּתִי כְּכַלְבָּה בְּרָחוֹב, וְכֵן הָיָה, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁהָלְכָה לְחַתּוּנָה אַחַת מִלּוּבָּשֶׁת בְּמַלְבּוּשֵׁי כָבוֹד, נָפְלָה כְּפֶגֶר בְּאֶמְצַע הָרְחוֹב.

ב–תשסא

כְּשֶׁנִּגְמְרוּ שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ מֻגְלֶה לְנֶעמִירוֹב – בֵּין הַשָּׁנִים תקצ"ה-תקצ"ח – וְהָיָה מְדַבֵּר שֶׁיַּחֲזוֹר לִבְרֶסְלֶב, אָמַר מֹשֶׁה חִינְקָעס הַחוֹלֵק: "נוּ, נוּ, כְּשֶׁבְּכַף יָדִי יִגְדְּלוּ שְׂעָרוֹת יַחֲזוֹר הוּא לְכָאן. הִנֵּה, כְּבָר הוֹלֵךְ אֲנִי לַמּוֹשֵׁל "הַנָּאךְדֶּנִיטְשָׁא" וַאֲסַדֵּר עִנְיָן זֶה שֶׁלֹּא יוּכַל מוֹהַרְנַ"תְּ לָבוֹא". וְקָם וְהָלַךְ לְבֵית הַמּוֹשֵׁל וְתֵכֶף כְּשֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ, הִרְגִּישׁ שֶׁלֹּא יוּכַל מוֹהַרְנַ"תְּ לָבוֹא". וְקָם וְהָלַךְ לְבֵית הַמּוֹשֵׁל וְתֵכֶף כְּשֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ, הִרְגִּישׁ שֶׁלֹּא בְּטוֹב וְנָפַל מִתַּעֲלַף, וְהַמּוֹשֵׁל שֶׁרָאָהוּ מִתַּעֲלַף, חָשַׁשׁ שֶׁיַּעֲלִילוּ עָלָיו שֶׁרָצָה לְהָרְגוֹ מֵחֲמַת עֲשִׁירוּתוֹ, וְעַל-כֵּן צִוָּה לְמִשְׁרָתָיו לְהוֹצִיאוֹ מִבֵּיתוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד. אוּלָם, לֹא מָצְאוּ עֲגָלָה לְהוֹצִיאוֹ וְלַהֲבִיאוֹ לְבֵיתוֹ, עַד שֶׁבְּלִית בְּרֵרָה לָקְחוּ עֲגָלָה הַמּוֹלִיכָה צוֹאָה וְזֶבֶל, וּבַעֲגָלָה זוֹ לָקְחוּהוּ לְבֵיתוֹ, וְנִפְטַר תֵּכֶף. וְעַיֵּן בְּמִכְתְּבֵי מוֹהַרְנַ"תְּ מִכְתָּב קנ"ג.

ב–תשסב

בְּעֵת הַלְוָיָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה חִינְקָעס יָצָא מוֹהַרְנַ"תְּ מֵעִיר בְּרֶסְלֶב, כִּי אָמַר: "לְהִשָּׁאֵר בָּעִיר וְלֹא לְלֶכֶת לְהַלְוָיָתוֹ – אֵינִי יָכוֹל, כִּי הֲרֵי בְּכָל זֹאת תָּמַךּ הַרְבֵּה בְּרַבֵּנוּ בְּהִיוֹתוֹ מְקֹרָב אֵלָיו, וְלָלֶכֶת לַלְוָיָתוֹ – אֵינִי רוֹצֶה בְּגָלַל כָּל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁנִּגְרַם עַל יָדוֹ, וְעַל כֵּן יָצָא בְּמֶשֶׁךְ זְמַן הַלְוָיָתוֹ מֵעִיר בְּרֶסְלֶב...

ב–תשסג

כְּשֶׁסִּפְּרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁמֹּשֶׁה חִינְקָעס הִתְפָּאֵר שֶׁהוּא מוּכָן לְמְכֹּר לְכָל הַמְּעַנְיֵן אֶת שִׂכַּר הַצַּדָּקוֹת שֶׁנָּתַן לְרַבֵּנוּ, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "זֶה כְּבָר לֹא יַעֲזֹר לוֹ"! "דָּאס וָועט אִיהְם שׁוֹין נִישְׁט הֶעלְפֶן"!. כְּשֶׁבְּכַוָּנָתוֹ לוֹמַר, שֶׁאף-עַל-פִּי שֶׁעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, וְקִלְקֵל מַה שֶּׁקִּלְקֵל עַל יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת, אַף-עַל-פִּי-כֵן סוֹף-כָּל-סוֹף יְקַבֵּל אֶת שִׂכַּר הַצַּדָּקוֹת שֶׁנָּתַן לְרַבֵּנוּ.

ב–תשסד

מֹשֶׁה חִינְקֶעס, שֶׁדִּבּר בְּכִפָּר שֶׁעריוֶועץ, הִתְחִיל לַחֲקֹק עַל מוֹהַרְנַ"תְ אַחַר שֶׁנִּשְׂא אֶת זוּגָתוֹ הַשֵּׁנִיָּה שֶׁהָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁל הָרַב מִטָּאמְשְׁפִּיל שֶׁהָיָה מְקֹרָב לַחוֹלְקִים, וְהִיא אֲשֶׁר הִטְּתָה אֶת לִבּוֹ לַחֲקֹק עַל מוֹהַרְנַ"תְ וְאַנַ"שׁ.

ב–תשסה

כַּיָּדוּעַ, שֶׁזִּדְּ מֹשֶׁה חִינְקֶעס אֶת בִּתּוֹ עִם רַבִּי אַבְרָהָם בֶּערְנְיוּ נֶכֶד רַבֵּנוּ, וְאַחַר-כָּךְ בִּגְלַל הַמַּחֲלֹקֶת, הִתְגָּרְשָׁה מִמֶּנּוּ. הַגֵּט נַעֲשָׂה בְּאַכְזָרִיּוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁאָפִלּוּ אֶת הַטַּלִּית שֶׁקִּבֵּל לַחֲתֻנָּתוֹ לָקְחוּ מִמֶּנּוּ בַּחֲזָרָה... אוּלָם אֲפִלּוּ חֲבֵרָיו הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁל מֹשֶׁה חִינְקֶעס, צָחֲקוּ וְהִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ, וְהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: "אוֹצָר כָּזֶה, וְאַבְרֵךְ יָקָר כְּמוֹהוּ אַתָּה מְגָרֵשׁ מִבֵּיתְךָ"?!

ב–תשסו

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת רָצוּ תּוֹשָׁבֵי הָעִיר בְּרֶסְלֶב לְהַפְסִיק לְתֵת לָעֲנִיֵּי אַנַ"שׁ בְּכָל יוֹם חֲמִישִׁי אֶת הַסִּיר עִם הַקֶּמַח, שֶׁכֵּךְ הָיוּ נוֹהֲגִים לְחַלֵּק לְכָל הָעֲנִיִּים סִיר מָלֵא עִם קֶמַח, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לְאֲפוֹת בּוֹ חַלּוֹת לְשַׁבַּת-קֹדֶשׁ.

כְּשֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר לְמֹשֶׁה חִינְקֶעס, עָצַר בַּעֲדָם וְאָמַר לַמִּתְנַגְּדִים: "זֹאת לֹא"!. וְלֹא נָתַן לָהֶם רְשׁוּת לְהוֹצִיאוֹ לַפֹּעַל. כְּשֶׁשָּׁמַע מִזֶּה מוֹהַרְנַ"תְ, אָמַר: "הֲרֵי אָמַר כְּבָר רַבֵּנוּ, שֶׁבְּכָל עוֹלָה יֵשׁ יֶשׁ, כַּמּוּבָא בְּשִׁיחוֹת הָר"ן סִימָן ע"ח. עַל-כֵּן גַּם לְמֹשֶׁה חִינְקֶעס, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ אֵיזֶה יֶשׁ בֵּין כָּל הָעוֹלוֹת שֶׁלּוֹ.

ב–תשסז

פַּעַם נִכְנַס לְקָלוֹיז אֵיזֶה מִתְנַגֵּד בְּשֵׁם "שְׁנִיאוֹר דָּוִד" וְהִתְחִיל לִצְעֹק עַל אַנַ"שׁ וּלְדַבֵּר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא כַּהֹגֶן, אָמַר עָלָיו מוֹהַרְנַ"תְ כִּשְׁמוֹ כָּךְ הוּא, כִּי שְׁנִיאוֹר דָּוִד רָאשֵׁי-תֵּבוֹת שׁ"ד.

ב–תשסח

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הִשְׁתַּדְּלוּ הַמִּתְנַגְּדִים לְהוֹצִיא צַו גֵּרוּשׁ עַל מוֹהַרְנַ"תְ וּלְגָרְשׁוֹ מִכָּל אוּקְרַאִינָא, אוּלָם כְּשֶׁעִיֵּן מוֹשֵׁל הָעִיר בַּפְּרוֹטוֹקוֹל וּבְכָתַב הַתְּבִיעָה נֶגְדּוֹ, הֵבִין, שֶׁאֵין הָאַשְׁמָה בְּמוֹהַרְנַ"תְ, וְעַל-כֵּן כְּדֵי לְהַשְׁתִּיק אֶת הַמַּלְשִׁינִים, צִוָּה שֶׁיַּחֲזֹר מוֹהַרְנַ"תְ לְעִיר מוֹלְדְתּוֹ לְנֶעמִירוֹב, וְזֶה הָיָה סְטִירַת לֶחִי לַמִּתְנַגְּדִים, כִּי נֶעמִירוֹב רְחוֹקָה מִבְּרֶסְלֶב רַק כְּשִׁשָּׁה עָשָׂר קִילוֹמֶטֶר. שָׁם בְּנֶעמִירוֹב הִתְאַכְסֵן בְּבֵית אָחִיו רַבִּי יוּדֶל, וְשָׁהָה אָצְלוֹ מֶשֶׁךְ כָּל שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים שֶׁהָגְלָה לְשָׁם.

ב–תשסט

בִּשְׁנַת תקצ"ה בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה עַל אַנַ"שׁ, בָּא רַבִּי יוּדֶל לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ עִם עוֹד תִּשְׁעָה מֵאַנַ"שׁ, וּבִכְדֵי לְהָגֵן עַל חַיֵּי מוֹהַרְנַ"תְ, הֶחֱרִימוּ שָׁם אֶת הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁיָּרְדוּ לְחַיֵּי מוֹהַרְנַ"תְ לְלֹא נְשׁוֹא, – וְאַחַר שֶׁיָּצָא מֵהַצִּיּוּן הִזְכִּיר אֶת מַאֲמַר הַגְּמָרָא (סוֹטָה כ.) 'יֵשׁ

זְכוּת תּוֹלֶה שָׁנָה וְיֵשׁ שְׁנָתַיִם וְיֵשׁ שְׁלֹשָׁה' – יוֹתֵר לֹא! וְכָךְ הָיָה, שֶׁהִמְשִׁיכָה הַהִתְנַגְּדוּת עַד לִשְׁנַת תקצ"ח, וּבְאוֹתָהּ שָׁנָה נִפְטַר רַבִּי יוּדְל וּכְמוֹ-כֵן הַחוֹלֵק. כְּשֶׁשָּׁמַע מוֹהַרְנַ"תְּ מִזֶּה אַחַר-כָּךְ, חָרָה לוֹ הַדָּבָר, וְאָמַר, שֶׁאֵין זֶה מִדֶּרֶךְ רַבֵּנוּ.

ב–תשע

כְּשֶׁנִּפְטַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּבֵית מוֹהַרְנַ"תְּ, כַּמּוּבָא בְּמִכְתְּבֵי מוֹהַרְנַ"תְּ מִכְתָּב ל"א, הוֹצִיאוּ הַמִּתְנַגְּדִים קוֹל וְאָמְרוּ: "כָּל מִי שֶׁרַק מִתְקָרֵב אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ – נִפְטַר"!.

ב–תשעא

הַצַּדִּיקִים רַבִּי פִּנְחָס וְרַבִּי אֶפְרַיִם אַבָּא, בְּנֵי רַבִּי מֹשֶׁה, בְּנוֹ שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי פִּנְחָס מִקָּארִיץ זַצַ"ל, קִבְּלוּ עוֹנֶשׁ מַלְקוֹת "שְׁמִיץ" בְּגַלַל עֲלִילָה שֶׁהֶעֱלִילָה עֲלֵיהֶם הַמֶּמְשָׁלָה, מֵחֲמַת שֶׁמָּצְאוּ גּוֹי שֶׁעָבַד בְּבֵית הַדְּפוּס שֶׁלָּהֶם, הָרוּג, וְהֶעֱלִילוּ עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם הֲרָגוּהוּ, וּבְעֵת הַמַּחְלוֹקֶת עִם אַנַ"שׁ, הָיוּ מְצַדְּדִים מְאֹד לְטוֹבַת אַנַ"שׁ. וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁאִילּוּ הָיוּ עוֹמְדִים יוֹתֵר לְטוֹבַת אַנַ"שׁ וּמְגִינִים עֲלֵיהֶם, כִּי כֹּחָם הָיָה רַב וְגָדוֹל, הָיוּ נִצּוֹלִים מֵהַהַלְקָאָה. וּכְשֶׁהִקְנִיטוּ אוֹתָם הַמִּתְנַגְּדִים וְאָמְרוּ לָהֶם, הִלְקוּ אֶתְכֶם מֵחֲמַת שֶׁאַתֶּם מְצַדְּדִים לְטוֹבַת חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב, עָנוּ לָהֶם, אוֹתָנוּ הִלְקוּ כַּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶתְכֶם יַלְקוּ שָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא.

ב–תשעב

בִּשְׁנוֹת הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה, הָיָה פַּעַם בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁהִתְפַּלְּלוּ אַנַ"שׁ כְּשֶׁתְּרִיסֵי בֵּית-הַכְּנֶסֶת סְגוּרִים, לְרוֹב פַּחְדָם מִזְּרִיקַת אֲבָנִים וְכַדּוֹמֶה, לְאַחַר הַתְּפִלָּה הִבְחִין מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁאֵין אַנַ"שׁ הוֹלְכִים לְבֵיתָם כַּנָּהוּג, וְשֶׁאָלָם מוֹהַרְנַ"תְּ עַל זֶה, אָמְרוּ לוֹ, שֶׁמְּפַחֲדִים לָצֵאת הַחוּצָה, מֵחֲמַת שֶׁנִּסְאַסְפוּ הַמִּתְנַגְּדִים בַּחוּץ לַעֲשׂוֹת שְׁפָטִים בַּמִּתְפַּלְּלִים, מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה נוֹהֵג בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְהָנִיחַ תַּחַת הַמְּעִיל אֶת הַשְּׁטְרַיימְל שֶׁל רַבֵּנוּ וּלְהִתְפַּלֵּל עִמּוֹ, הִלְבִּישׁ מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת הַשְּׁטְרַיימְל שֶׁל רַבֵּנוּ וְיָצָא לַחוּץ וְתֵיכֶף בָּרְחוּ הַמִּתְנַגְּדִים, וְיָכְלוּ אַנַ"שׁ לְלֶכֶת לְדַרְכָּם.

א-תרצא

פַּעַם-אַחַת שָׁלַח רַב אֶחָד שְׁלִיחַ לְרַבִּי נְתַנְאֵל טֶעפְּלִיקֶער, שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ מִתְאַכְסֵן בְּבֵיתוֹ שֶׁבְּטֶעפְּלִיק מִדֵּי שָׁנָה, וּבִקְּשׁוֹ, שֶׁלֹּא יִתֵּן לְמוֹהַרְנַ"תְּ לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ, כְּשֶׁיָּבוֹא לְטֶעפְּלִיק, וְהֵשִׁיב לוֹ: זֶה אִי-אֶפְשָׁר, כִּי מוֹהַרְנַ"תְּ אֵין לוֹ שׁוּם מָקוֹם אַחֵר לְהִתְאַכְסֵן, כִּי-אִם אֶצְלִי, וּמַה שֶּׁהָרַב מַפְחִיד אוֹתִי, מַה אוּכַל לַעֲשׂוֹת? וְכֵן הָיָה וְרַבִּי נְתַנְאֵל הִתְיָרֵא, שֶׁמָּא יִשְׁמַע מוֹהַרְנַ"תְּ מִן הַמִּכְתָּב הַנַּ"ל, וְיֶחֱשׁוֹשׁ לָבוֹא וְלִשְׁהוֹת אֶצְלוֹ כְּהֶרְגֵּלוֹ, עַל-כֵּן שָׁלַח מִכְתָּב לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכֵרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְדִבְרֵי הָרַב הַנַּ"ל כְּלָל. אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא מוֹהַרְנַ"תְּ לְטֶעפְּלִיק, נִתְאַכְסֵן בְּבֵית רַבִּי נְתַנְאֵל בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְעָשָׂה סְעֻדָּה גְּדוֹלָה עֲבוּרוֹ. וּבִתּוֹ נִזְדְּרְזָה

וְעָשְׂתָה טַייְגְלִיךְ לְכְבוֹד מוֹהַרְנַ"תְ. אַחַר-כָּךְ רָאָה מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁיֵּשׁ לְרַבִּי נְתַנְאֵל קְצָת גְּדֻלּוּת אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: "אֶפְשָׁר מַיְינְסְטוּ אַז אָן דִּיר וָואלְט אִיךְ קֵיין סְטַאנְצְיָע נִישְׁט גִּיהַאט, אִיךְ אָהְן דִּיר קָאן זִיךְ בַּאגָעהן, דּוּא אָהן מִיר נִיט". (אבנ"ה ברזל, שם סעיף ס"א; המשך המעשה להלן בח"ב סעיף תשע"ג).]

ב–תשעג

לְאַחַר פְּטִירַת רַבִּי נְתַנְאֵל מִטֶּעפְּלִיק, שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְ שׁוֹהֶה בְּבֵיתוֹ בְּכָל עֵת בִּקּוּרוֹ בְּעִיר טֶעפְּלִיק, הִתְאַכְסֵן בְּבֵית בְּנוֹ רַבִּי הִירְשׁ שֶׁהָיָה חָשׁוּף בָּנִים, וְהִנֵּה גַּם אֶחָד מֵהַחוֹלְקִים הָיָה נוֹהֵג לִשְׁהוֹת בְּבֵיתוֹ בְּעֵת בִּקּוּרוֹ בָּעִיר, וּבְעֵת שֶׁהִתְעוֹרְרָה הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה צִוָּה הַחוֹלֵק עַל זוּגָתוֹ שֶׁלֹּא תַּנִּיחַ לְמוֹהַרְנַ"תְ לִשְׁהוֹת בְּבֵיתָהּ כְּהֶרְגֵּלוֹ, אוּלָם הִיא לֹא שָׁמְעָה בְּקוֹלוֹ וְהִתְאַכְסֵן מוֹהַרְנַ"תְ בְּבֵיתָהּ כְּמִדֵּי שָׁנָה, וְחָרָה לוֹ הַדָּבָר לְהַחוֹלֵק וְקִלֵּל אוֹתָהּ שֶׁמַּחֲמַת זֶה לֹא יִהְיֶה לָהּ בָּנִים, וּבָאָה בִּבְכִיָּה אֶל מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמְרָה לוֹ רְאֵה אֵיךְ שֶׁנַּעֲנַשְׁתִּי בִּגְלָלְךָ שֶׁעָנַשׁ אוֹתִי שֶׁלֹּא אֶזְכֶּה לְבָנִים עֲבוּר מִצְוַות הַכְנָסַת אוֹרְחִים שֶׁמְּקַיֶּימֶת אֲנִי בְּךָ, נַעֲנָה מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר, "עַתָּה פָּתַח הוּא אֶת פִּי לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּרְכֶם", וְכֵן הָיָה שֶׁנִּפְקְדָה בְּבָנִים, וְהָיוּ בָּאִים בָּנֶיהָ וְנֶכְדֶיהָ לְאוּמַאן בְּכָל שָׁנָה בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. (אבנ"ה ברזל).

ב–תשעד

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה, שָׁמַע מוֹהַרְנַ"תְ אֵיךְ שֶׁאֶחָד מֵאַנַ"שׁ מְדַבֵּר כְּנֶגֶד הַחוֹלֵק, חָרָה הַדָּבָר לְמוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר לוֹ: "אַתָּה לֹא תַּחֲזִיק מַעֲמָד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ"! "דּוּ וָועסְט זִיךְ נִישְׁט דֶּער-הַאלְטֶן"! וְכֵן הָיָה, שֶׁאַחַר-כָּךְ נָפַל מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ב–תשעה

רַבִּי עוֹזֵר תַּלְמִיד מוֹהַרְנַ"תְ נִפְטַר מֵהַקְפָּדָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁהִקְפִּיד עָלָיו כְּשֶׁשָּׁמַע שֶׁהָלַךְ וְדִבֵּר עִם רַבִּי נַפְתָּלִי וְרָצָה לְשַׁדְּלוֹ שֶׁיַּכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְ וְיִסַּע אֲלֵיו לְשַׁבָּתוֹת וְכוּ', וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְ מַה הוּא (רַבִּי עוֹזֵר) רוֹצֶה מִמֶּנִּי, "וָואס וויל עֶר פּוּן מִיר" וְכוּ', וְלֹא עָבְרוּ יָמִים מוּעָטִים וְנִפְטַר רַבִּי עוֹזֵר.

ב–תשעו

אַף-עַל-פִּי שֶׁהִקְפִּיד מוֹהַרְנַ"תְ מְאֹד עַל בְּנוֹ רַבִּי שַׁכְנָא עַל זֶה שֶׁאֵינוֹ שָׁם לִבּוֹ הֵיטֵב לְדִבְרֵי רַבֵּנוּ וּמַעֲמִיק בָּהֶם, כִּבֵּד וְהֶעֱרִיץ אוֹתוֹ לִמְאֹד, כַּמּוּבָן מֵהַמִּכְתָּבִים שֶׁבְּעָלִים לִתְרוּפָה.

ב–תשעז

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ בְּצַחוּת: "אֶת כֻּלָּם יָכוֹל אֲנִי לְקָרֵב אַף לֹא גַּנָּב, כִּי עַד שֶׁאֲקָרְבֵהוּ יִגְנוֹב לִי אֶת בֵּיתִי".

ב–תשעח

כְּשֶׁהִתְקָרֵב מוֹהַרְנַ"תְ לְרַבֵּנוּ בְּסוֹף שְׁנַת תקס"ב, כְּבָר לֹא הָיְתָה אֵם רַבֵּנוּ בַּחַיִּים, וְנִפְטְרָה עוֹד בְּהָיוֹתוֹ בְּזְלַאטִיפָּאלִי.

ב–תשעט

הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי דָּוִד צְבִי, חוֹתְנוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ, נִפְטַר בִּשְׁנַת תקס"ח לְאַחַר פֶּסַח, וּבְאוֹתָהּ עֵת נוֹלַד רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְ, וְרָצָה מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁרַבִּי דָּוִד צְבִי יִהְיֶה הַסַּנְדָּק, אוּלָם כְּבָר הָיָה חָלוּשׁ וְלֹא יָכוֹל הָיָה לִהְיוֹת סַנְדָּק.

ב–תשפ

מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר, שֶׁבְּסֵדֶר הַהַגָּדָה סִדְּרוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, לוֹמַר וּלְנַגֵּן אֶת הַפִּזְמוֹן: "אַדִּיר הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב" בְּסוֹף הַסֵּדֶר, כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ בָּזֶה יְדֵי חוֹבַת אֱמִירַת "תִּקּוּן חֲצוֹת", כִּי בְּסוֹף הַסֵּדֶר אָז כְּבָר עֵת חֲצוֹת לַיְלָה.

ב–תשפא

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ: אֵינִי יוֹדֵעַ מַה מִּסֵּפֶר הַנִּשְׁרָף שֶׁכָּתַבְתִּיו לִפְנֵי רַבֵּנוּ, אוּלָם זֹאת יָדוּעַ לִי שֶׁרַבֵּנוּ מְבָאֵר שָׁם בְּעִנְיַן גֹּדֶל הַמְּצִוָּה שֶׁל הַכְנָסַת אוֹרְחִים וְהַצָּעַת הַמִּטָּה לָאוֹרֵחַ. (כבר נכתב לעיל בסעיף תרצ"ט).

ב–תשפב

לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי עוֹזֵר תַּלְמִידוֹ הַמּוּבְהָק שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ, הִתְבַּשֵּׂא רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר לוֹ: "רַבִּי עוֹזֵר כְּבָר בְּוַדַּאי נִמְצָא בָּעוֹלָם הַבָּא אֵצֶל רַבֵּנוּ, "רַבִּי עוֹזֵר קֶער שׁוֹין זַיין בַּיִים רֶעבֶּן". נַעֲנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר: וְכִי כָּל-כָּךְ מַהֵר אֶפְשָׁר לִהְיוֹת מֵעוֹלָם-הַזֶּה הַשָּׁפֵל אֵצֶל רַבֵּנוּ? "אֲזוֹי גִיךְ אִיז מֶען פּוּן דֶעם עוֹלָם בַּיִים רֶעבֶּן"?.

ב–תשפג

כְּשֶׁלָּמַד מוֹהַרְנַ"תְ לִפְנֵי אֲנַ"שׁ בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ וּבִיאֵר לָהֶם אֶת הַמְבוֹאָר בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת פֶּסַח הֲלָכָה ט', הִתְלַהֲבוּ אֲנַ"שׁ וְהִשְׁתּוֹמְמוּ מְאֹד מִדְּבָרָיו, הִבְחִין אוּלָם מוֹהַרְנַ"תְ בְּהָרַב מִטְּשֶׁעְרִין שֶׁהָיָה אָז עֲדַיִן בִּשְׁנוֹתָיו הַצְּעִירוֹת קֹדֶם שְׁנַת הָעֶשְׂרִים לְחַיָּיו, אֵיךְ שֶׁעוֹמֵד מֵהַצַּד וְאֵין נִכָּר בּוֹ שׁוּם רֹשֶׁם הִתְפַּעֲלוּת וְהִתְרוֹמְמוּת כִּשְׁאָר אֲנַ"שׁ, נִגַּשׁ אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר לוֹ: "יָכוֹל מְאֹד לִהְיוֹת שֶׁכָּל זֶה שֶׁהִשְׁתַּדֵּל רַבֵּנוּ לְקָרֵב אֶת סָבְךָ – הַצַּדִּיק רַבִּי אַהֲרֹן – הָרַב מִבְּרַסְלֶב, הִתְכַּוֵּן הוּא בְּזֹאת עֲבוּרְךָ, וְאַתָּה בְּעַצְמְךָ עוֹמֵד כּוֹלְךְ כָּל כָּךְ מֵהַצַּד"! "סִ'יקָאן זַיין דַּאס וָואס דֶער רַבִּי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָאט מְקָרֵב גִיוֶוען דַיין זֵיידָן הָאט עֶר דִיר גִימַיינְט, אוּן דוּ שְׁטֵייסְט גָאר פּוּן דֶער זַייט"! וּמֵאָז וְהָלְאָה הִטָּה שֶׁכֶם לְדִבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ, כַּיָּדוּעַ מִסְּפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וּבְפָרָט בְּסִפָּרָיו הַנִּקְרָאִים: "לִקּוּטֵי עֲצוֹת הַמְשׁוּלָּשׁ".

ב–תשפד

רַבִּי "דָּוִד צְבִי הַגָּדוֹל" חוֹתֵן מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁכַּיָּדוּעַ הָיָה צַדִּיק מְפוּרְסָם מְאֹד, וְכֹהֵן כְּאַב-בֵּית-דִּין בְּכַמָּה קְהִלּוֹת קְדוֹשׁוֹת, כְּשַׁארִיגְרַאד קָרֶעמִינְיץ וּמָאהְלוֹב, וְעוֹד עֲיָרוֹת. הָיָה מְפוּרְסָם בְּגַדְלוּתוֹ אַף בֵּין הַחֲסִידִים הַהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב. נָהוּג הָיָה בְּעִיר מָאהְלוֹב שֶׁכְּשֶׁהִתְקַיְּמָה שִׂמְחַת בְּרִית מִלָּה כִּבְּדוּ אֶת רַבִּי דָּוִד צְבִי בְּסַנְדְּקָאוּת.

פַּעַם כְּשֶׁנּוֹלַד לְאֶחָד מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר בֵּן, וּמֻחְמֶּצֶת שֶׁרַבִּי דָּוִד צְבִי נָסַע אָז מֵהָעִיר, כִּבְּד בְּסַנְדְּקָאוּת אֶת רַבִּי בָּרוּךְ מִמֶּעזְבּוּז זַצַ"ל שֶׁבִּקֵּר אָז בָּעִיר, אוּלָם מִסִּבּוֹת שׁוֹנוֹת חָזַר לְפֶתַע רַבִּי דָּוִד צְבִי מִנְּסִיעָתוֹ. לֹא יָדַע אֲבִי הַבֵּן לְשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ בְּעִנְיַן זֶה, עַד שֶׁהָלַךְ וְשָׁאַל אֶת דַּיְנֵי הָעִיר עַל זֶה, פָּסְקוּ הַדַּיָּנִים שֶׁמֻּחֶמֶת שֶׁרַבִּי דָּוִד צְבִי הוּא הוּא רַב הָעִיר - "מָרָא דְאַתְרָא", הֲרֵי שֶׁכִּבּוּד זֶה מַגִּיעַ לוֹ, וְלֹא לְרַבִּי בָּרוּךְ, עַל אַף שֶׁכִּבֵּר כִּבְּדוֹ אֲבִי הַבֵּן. וְכֵן הָיָה, כְּשֶׁהָלַךְ רַבִּי דָּוִד צְבִי לְשַׁמֶּחֶת הַבְּרִית, עָבַר דֶּרֶךְ בֵּית מִשְׁכָּנוֹ שֶׁל רַבִּי בָּרוּךְ זַצַ"ל, וּכְשֶׁרָאָהוּ רַבִּי בָּרוּךְ עוֹבֵר, עָנָה וְאָמַר: "וְכִי מָה אֶפְשָׁר לִי לַעֲשׂוֹת, וַהֲרֵי אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא רוֹקֵד לִפְנֵי עַרְדָּלְיו" - לְרוֹב קְדֻשָּׁתוֹ וְצִדְקוּתוֹ.

ב–תשפה

אַחַר שֶׁדִּבֵּר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִגֹּדֶל עִנְיַן חִיּוּב הַהִתְחַזְּקוּת, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהִתְחַזֵּק וּלְהַמְשִׁיךְ לְכָסוֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק לִזְכוֹת לְטוֹב כָּרָאוּי, אַף אִם יַעֲבוֹר עָלָיו מַה, וּמִגֹּדֶל הָעִנְיָן שֶׁגִּלָּה וְאָמַר רַבֵּנוּ שֶׁאֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל וּכְלָל. פָּנָה אֵלָיו אֶחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים וּמִשְׁאַלְתּוֹ בְּפִיו, הֱיוֹת שֶׁלְּפָנִים הָיָה דָר בָּעִיר וִילְנָא, וְשָׁם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּעִיר הָיוּ כַּמָּה וְכַמָּה סִפְרֵי תּוֹרוֹת מְעוּטָרִים בְּכִתְרֵי תּוֹרָה עֲשׂוּיִים מִזָּהָב, וְכֵן עוֹד תַּכְשִׁיטֵי תּוֹרָה יְקָרִים שֶׁהָיוּ שָׁוִים הוֹן רַב, גַּבָּאֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת הָיוּ שׁוֹמְרִים מְאֹד עַל הַמָּקוֹם, וְהָיוּ מַצִּיבִים שׁוֹמְרִים לִשְׁמוֹר עֲלֵיהֶם. אוּלָם בְּלֵיל יוֹם-כִּפּוּר הִתְרַשְּׁלוּ בִּשְׁמִירַת הַמָּקוֹם, כִּי מֻחֶמֶת אֵימַת יוֹם הַדִּין הַנּוֹרָא לֹא עָלָה עַל לִבָּם שֶׁיֵּהֵין שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל לִגְנוֹב וְלִשְׁדּוֹד אֶת דִּבְרֵי הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב הָעוֹטְרִים אֶת סִפְרֵי הַתּוֹרָה. אוּלָם, כַּמָּה גַּנָּבִים שֶׁהִרְגִּישׁוּ בָּזֶה, בָּחֲרוּ לְעַצְמָם לִפְרוֹץ וְלִשְׁדּוֹד אֶת דִּבְרֵי הַזָּהָב דַּוְוקָא בְּלֵיל זֶה, לְמֻחֶרֶת כְּשֶׁהִגִּיעוּ הַמִּתְפַּלְּלִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְהִרְגִּישׁוּ בְּמַעֲשֶׂה נִפְשָׁע זֶה, הִזְדָּעְזְעוּ לְנַפְשָׁם מְאֹד, שֶׁיָּעִיז בַּר יִשְׂרָאֵל לִגְנוֹב אֶת תַּכְשִׁיטֵי סִפְרֵי-הַתּוֹרוֹת בְּלֵיל יוֹם-הַכִּפּוּרִים הַנּוֹרָא? כִּי הֲבִינוּ שֶׁיַּד יִשְׂרָאֵל הָיְתָה בְּמַעַל זֶה.

דָּנוּ רַבָּנֵי הָעִיר בַּדָּבָר, וְהִכְרִיזוּ חֵרֶם נוֹרָא הֵן עַל הַגַּנָּבִים וְהֵן עַל הַיּוֹדֵעַ מִי גְּנָבָם, שֶׁיִּהְיוּ מוּחְרָמִים מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת. וְהִמְשִׁיךְ הַלָּה וְאָמַר לְמוֹהַרְנַ"תְּ: אֲנִי לֹא גָּנַבְתִּי, אוּלָם יוֹדֵעַ הָיִיתִי מִי הָיוּ הַגַּנָּבִים. וְעַתָּה עָבַר כְּבָר זְמַן רַב, וּכְבָר אֲחָזַנִי הַיְאוּשׁ לְגַמְרֵי, אוּלָם עַתָּה מֻחֶמֶת שֶׁשָּׁמַעְתִּי דִּבְרֵיכֶם הַנִּלְהָבִים בְּעִנְיַן הַהִתְחַזְּקוּת, שׁוֹאֵל אֲנִי אֶתְכֶם לְעֵצָה וְתִקּוּן. לֹא יָדוּעַ מַה יָּעַץ וְצִוָּה עָלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ, אוּלָם סִדֵּר לוֹ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה כָּרָאוּי לוֹ.

ב–תשפו

בְּטֶעפְּלִיק, דְּר אֶחָד מֵאַנַ"ש וּשְׁמוֹ הָיָה "רַבִּי פַיִיוְול", אוּלָם תּוֹשָׁבֵי הָעִיר כִּנּוּהוּ "פַיִיוְול – אַשְׁרֵנוּ" (עיין בעלים לתרופה מכתב קצ"ה), מִשּׁוּם שֶׁהָיָה נוֹהֵג לָקוּם לַעֲרוֹךְ אֶת תִּקּוּן הַחֲצוֹת בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה בְּעֵת חֲצוֹת, וּלְאַחַר שֶׁגָּמַר אֶת אֲמִירַת הַתִּקּוּן, לְרוֹב שִׂמְחָתוֹ שֶׁשָּׂמַח בָּזֶה שֶׁזָּכָה לַעֲמוֹד וּלְהִתְעוֹרֵר בְּעֵת רָצוֹן כָּזֶה, הָיָה רוֹקֵד וּמְזַמֵּר לְעַצְמוֹ הַתֵּיבוֹת "אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ" וְכוּ', וְהִנֵּה מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעֵת שֶׁהָיָה בָּא לְבַקֵּר בְּטֶעפְּלִיק, הָיָה רַבִּי פַייבֶל בָּא לִקְרָאתוֹ וּמְקַבְּלוֹ בְּשִׂמְחָה רַבָּה, פַּעַם כְּשֶׁהִגִּיעַ מוֹהַרְנַ"תְּ לְעִיר וְלֹא בָּא רַבִּי פַיִיוְול לִקְרָאתוֹ בֵּין שְׁאָר אַנַ"שׁ שֶׁבָּאוּ לְקַבֵּל פָּנָיו כַּנָּהוּג, שְׁאַל מוֹהַרְנַ"תְּ אֶת אַנַ"שׁ הֵיכָן רַבִּי פַיִיוְול? וְעָמְדוּ כְּמַתְמִיהִים, כִּי לֹא הֵבִינוּ תְּחִלָּה לְמִי מִתְכַּוֵּן, עַד שֶׁנַּעֲנוּ מֵעַצְמָם וְאָמְרוּ: אֲה, כַּוָּונָתְכֶם בְּוַדַּאי עַל " פַיִיוְול-אַשְׁרֵינוּ"?! - הוּא כְּבָר נִפְטַר וְהָלַךְ לְעוֹלָמוֹ! בְּאֶמֶת זֹאת, הִבְחִין מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁמִּמִּשּׁוּם מָה הָיָה הוּא לְלַעַג בְּעֵינֵיהֶם, נַעֲנָה וְאָמַר: "וּבְכֵן אוֹמַר לָכֶם, עוֹנֶשׁ עוֹלָם הַתּוֹהוּ שֶׁיַּעֲנֵשׁ רַבִּי פַיִיוְול, יִהְיֶה שֶׁיָּקוּם שָׁם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וְיַעֲרוֹךְ אֶת הַתִּקּוּן, וּלְאַחֲרֶיהָ יִרְקוֹד וִיזַמֵּר לְעַצְמוֹ אַשְׁרֵינוּ, וּלְאָדָם אַחֵר יִהְיֶה עוֹנֶשׁ עוֹלָם הַתּוֹהוּ כְּפִי מַעֲשָׂיו שֶׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה. "נוּ, נוּ, זָאג אִיךְ אַייךְ זַיין עוֹלָם הַתּוֹהוּ וָועט זַיין אַז עֶר וָועט דָארְט אוֹיפְּשְׁטֵיין חֲצוֹת אוּן טַאנְצן אַשְׁרֵינוּ".

ב–תשפז

זוּגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ מָרַת יוּטָא בַּתְיָה נִפְטְרָה בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל שְׁנַת תקפ"ז, וּבְחֶשְׁוָן תקפ"ח שֶׁאֲחֶרָיו נָשָׂא כְּבָר אֶת זוּגָתוֹ הַשְּׁנִיָּה מָרַת דּוּשִׁיל, וְלֶאֱלוּל תקפ"ח נוֹלַד לָהֶם בְּנָם רַבִּי נַחְמָן.

ב–תשפח

מוֹהַרְנַ"תְּ הִשְׁתַּדֵּל לְהוֹצִיא אֶת רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לְגַמְרֵי מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהִצְלִיחַ עִמּוֹ יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהִצְלִיחַ עִם בָּנוֹ, רַבִּי יִצְחָק, וְעִם רַבִּי אֶפְרַיִם, בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי.

ב–תשפט

בִּזְמַן מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּבָר הִתְפַּשְׁטָה דַּעַת רַבֵּנוּ לְמָקוֹמוֹת הָרְחוֹקִים, כְּמִדִּינוֹת לִיטָא וְרַייסִין, (הִיא אֵזוֹר מוֹסְקְבָא), וּלְפוֹלִין גָּדוֹל, הַיְינוּ: לְמִדִּינַת פּוֹלִין, (כִּי פּוֹלִין הָיְתָה חֲלוּקָה לִשְׁנַיִם, חֵלֶק לְרוּסְיָא וְאוֹתָהּ כִּנּוּ בְּשֵׁם פּוֹלִין גָּדוֹל), וְכֵן לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.

ב–תשצ

כְּשֶׁדַּר מוֹהַרְנַ"תְּ בִּבְרֶסְלֶב, הָיָה לוֹ בֵּית-מִדְרָשׁ מְיֻחָד, וְרַבִּי אַהֲרֹן, הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ, שֶׁבּוֹ הָיָה מִתְפַּלֵּל רַבֵּנוּ בְּחַיָּיו.

ב–תשצא

אַנַ"ש לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין לָבוֹא אֶל מוֹהַרְנַ"תְ לְחַג הַפֶּסַח, וַאֲפִלּוּ בָּנוֹ רַבִּי יִצְחָק, לֹא הָיָה בָּא אֵלָיו אָז.

ב–תשצב

שֵׁם אִמּוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ הוּא חַיָּה לַאנָע.

ב–תשצג

בִּשְׁנַת תקצ"ב בָּנָה מוֹהַרְנַ"תְ לְרַאשׁוֹנָה אֶת בֵּית-הַמִּדְרָשׁ הַנִּקְרָא "קְלוֹיז" בְּאוּמַאן, וְאַחַר-כָּךְ בִּשְׁנוֹת תרכ"ה–תרכ"ו נִבְנָה מֵחָדָשׁ בְּהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ שֶׁל רַבִּי סֶענְדֶער טָרָוִויצֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי הַבִּנְיָן שֶׁבָּנָה מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה בִּנְיָן חָלָשׁ, וְהָיָה צָרִיךְ לִבְנוֹתוֹ מֵחָדָשׁ.

ב–תשצד

בְּחַיֵּי מוֹהַרְנַ"תְ הָיוּ אַנַ"שׁ מִתְקַבְּצִים אֵלָיו עַל שַׁבָּת חֲנֻכָּה, אוּלָם לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ נִפְסַק הַדָּבָר וְרַק מְעַטִּים הָיוּ בָּאִים אָז לְאוּמַאן.

ב–תשצה

מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה נִזְהָר מְאֹד לִבְלִי לְהַפְלִיג בִּשְׁבַח תַּלְמִידָיו עוֹבְדֵי ה' הַגְּדוֹלִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּמַחֲשַׁבְתָּם שֶׁמֶץ שֶׁל גַּאֲוָה.

לוח התיקון:

בעמוד ו' בסעיף א–ט חסרה השורה של התחלת המאמר, וצ"ל:

אָמַר פַּעַם לְעִנְיַן הָרוֹפְאִים וְהָרְפוּאוֹת, "הַחוֹלָאַת נִשְׁאֶרֶת חוֹלָאַת

בעמוד ל"ב בסעיף א-קכג בסיום המאמר משורה המתחלת חייקל, ט"ס וצ"ל:

זַרְקְנוּ בַּת לְנָהַר הַדֶּנְיֶיפֶּער" "נו, אַריין גִיוּוארְפְן אַ טָאכְטֶער אִין דֶּנְיֶיעפֶּער".

בעמוד קע"ז בסעיף א–תשכ בשורה הראשונה של המאמר, במקום ר"ח טבת צ"ל ר"ח שבט.